

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І ЗМІСТУ ОСВІТИ

ПРОГРАМИ

**для 2–4 класів загальноосвітніх навчальних
закладів для розумово відсталих дітей**

Частина 1

Київ
Видавництво
«Неопалима купина»
2006

ББК 74.3
П78

П78 Програми для 2–4 класів загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей – К.: Видавництво «Неопалима купина», – 2006 – Ч. 1. – 344 с. – ISBN 966-8093-44-5.

ББК 74.3

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(Лист Міністерства освіти і науки України №1/11-1986
від 16.05.2006 р.)*

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено.

ISBN 966-8093-44-5

© Міністерство освіти і науки України, 2006
© Інститут інноваційних технологій і змісту освіти, 2006
© Видавництво «Неопалима купина», 2006

ЗМІСТ

УКРАЇНСЬКА МОВА

Пояснювальна записка	5
Програма	
2 клас	19
3 клас	58
4 клас	77

ЧИТАННЯ

Пояснювальна записка	97
Програма	
2 клас	106
3 клас	135
4 клас	148

МАТЕМАТИКА

Пояснювальна записка	159
Програма для дітей з більшими пізнавальними можливостями	
2 клас	165
3 клас	176
4 клас	199
Програма для дітей з меншими пізнавальними можливостями	
2 клас	215
3 клас	225
4 клас	239

Я І УКРАЇНА

Пояснювальна записка	260
Програма	
2 клас	265

3 клас	274
4 клас	282
5 клас	289

ОСНОВИ ЗДОРОВ'Я

Пояснювальна записка	293
----------------------------	-----

Програма

2 клас	297
3 клас	314
4 клас	328

УКРАЇНЬСЬКА МОВА

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Українська мова – один з основних предметів, що вивчаються у загальноосвітніх навчальних закладах для дітей, які потребують корекції розумового розвитку. Українська мова – це державна мова України, основний засіб спілкування її народу. Як навчальний предмет вона виконує важливі функції засобу пізнання і об'єкта пізнання, засобу самовираження особистості, її розвитку та корекції недоліків психофізичного розвитку.

Мета предмета «Українська мова у початкових класах» – забезпечення елементарних знань з мови і правопису та відповідних їм умінь, початкового рівня комунікативних умінь, забезпечення учням такої мовної освіченості і мовленнєвого розвитку, які б допомогли їм успішно опанувати мову і мовлення в наступні роки навчання, засвоювати знання з інших предметів; корекція недоліків психофізичного розвитку та підготовка до соціалізації в суспільстві.

Завданнями навчання української мови молодших школярів є: навчання письма, усного і писемного мовлення, формування вмінь стосовно усіх видів мовленнєвої діяльності: аудіювальних (слухання-розуміння чужого мовлення), говоріння, читання і письма, спілкування з однолітками і дорослими в різноманітних життєвих ситуаціях; виховання національно свідомих громадян України; розумовий розвиток учнів і корекція їхніх психофізичних недоліків.

Програма побудована за лінійно-концентричним принципом із дотриманням дидактичних вимог доступності, послідовності, достатності, доцільності, системності, наступності у навчанні від простого до складного (зокрема, подання нового матеріалу базується на вже відомому та в тісному зв'язку з ним). Передбачається, що оволодіння мовою має відбуватись у процесі мовленнєвої діяльності. Головна увага звертається на формування та розвиток у школярів усіх видів мовленнєвої діяльності: аудіювання (слухання-розуміння), говоріння, читання і письма.

Матеріал курсу «Українська мова» для початкових класів дібрано з урахуванням трьох основних принципів навчання учнів української мови: функціонального кому-

нікативно-лінгводидактичного, українознавчого і проблемно-пошукового.

Добір змістового матеріалу з української мови зумовлений подвійною природою мови, а саме: а) мови як системи знань і вмінь; б) мови в дії – мовлення. Зміст програми подається з урахуванням відповідності матеріалу розумовим і фізичним можливостям школярів; системного розміщення матеріалу, чим забезпечується адекватність його сприймання; розуміння, запам'ятовування з подальшим усвідомленням для використання в особистій мовно-мисленнєвій діяльності. Також у змісті реалізується система моральних, етичних і естетичних уявлень, що відповідають вимогам виховання національно свідомих громадян.

Програмовий матеріал дібрано з урахуванням міжпредметних зв'язків, що сприятиме розширенню світогляду учнів, формуванню вмінь застосовувати знання з мови і мовлення на інших уроках.

Програму подано за новою табличною структурою, що складається з кількох колонок. У колонці «Зміст навчального матеріалу» подано оновлений та апробований у школах зміст навчального матеріалу. Колонка «Навчальні досягнення учнів» ознайомлює вчителя із знаннями і вміннями, якими мають оволодіти учні в процесі навчання. У колонці «Спрямованість корекційно-розвивальної роботи» подано матеріал щодо корекційно-розвивальної роботи вчителя з учнями і висвітлено передбачувані результати за напрямками: «Пізнавальні психічні процеси» – *ППП*; «Мовленнєвий розвиток» – *МР*; «Особистісний розвиток» – *ОР*.

У напрямі «Пізнавальні психічні процеси» відображено результати роботи вчителя щодо корекції та розвитку психічних процесів у школярів.

Напрямок «Мовленнєвий розвиток» відображає зміни, яких мають досягти учні в мовленнєвому розвитку завдяки цілеспрямованій корекційно-розвивальній діяльності вчителя щодо їхнього мовленнєвого розвитку.

Результати особистісного розвитку учнів унаслідок корекційно-розвивальної роботи з ними вчителя відображено у колонці «Особистісний розвиток».

Мета і завдання навчання учнів мови реалізуються в комунікативній, лінгвістичній, українознавчій та діяльнісній змістових лініях. Провідна лінія мовної освіти школярів – комунікативна. Їй підпорядковуються знання з мови, що є

базовими для формування основ чотирьох видів мовленнєвої діяльності.

Реалізуються змістові лінії за розділами: «Звуки і букви», «Значення слова», «Слово», «Речення», «Текст». Учні мають працювати й отримувати знання про одиниці різних мовних рівнів: звуки мови, слово в його лексичному і граматичному значеннях, речення, текст.

У **комунікативній змістовій лінії** подано зміст роботи з формування вмінь сприймати усне і писемне мовлення, відтворювати його, працювати з усними та писемними висловлюваннями різних типів і жанрів мовлення, з якими учні щоденно стикатимуться як у процесі навчальної діяльності, так і в повсякденному житті. Також молодші школярі практичним шляхом ознайомляться з мовленнєвознавчими поняттями: текстом, заголовком, монологом, діалогом, типом мовлення. Тому комунікативна змістова лінія включає дві складові: а) відомості про мовлення; б) перелік 4 основних видів робіт.

Одна з важливих складових, яку забезпечує комунікативна змістова лінія, – формування вмінь слухати-розуміти українське усне мовлення (аудіювальних умінь). Починаючи з підготовчого класу, вчитель проводить значну роботу з опанування школярами значення слів, словосполучень, речень, розуміння смислів абзаців, тексту в цілому. Повноту розуміння перевіряє шляхом роботи над змістом прослуханого (запитання, бесіда, робота з предметними та сюжетними малюнками тощо). Навчаючи учнів з підготовчого класу слухати-розуміти чуже мовлення, вчитель водночас навчає їх і відтворювати його (говорити), тобто навчає українського усного мовлення. Навчання говоріння, починаючи з підготовчого класу, відбувається на двох рівнях: репродуктивному і продуктивному. Репродуктивний рівень забезпечується відтворенням школярами поданих вчителем зразків (відповіді на запитання щодо прослуханого чи прочитаного вчителем тексту, декламування вивчених напам'ять швидкомовок, віршів з абетки тощо). Репродуктивні уміння сприяють активному засвоєнню лексики, формуванню частково-мовленнєвих умінь, покладених в основу мовлення: орфоепічних, лексичних, граматичних. Належний рівень їх сформованості забезпечує вміння слухати-розуміти почуте, а також читати і писати. Продуктивний рівень передбачає самостійну побудову учнями особистих висловлювань: запитань, діалогів,

розповідей з допомогою вчителя про прослухане, почуте, прочитане.

Формуючи у школярів уміння говорити, вчитель спирається як на готові зразки мовлення (озвучені тексти діалогічного і монологічного характеру), так і на різноманітний дидактичний матеріал (запитання, опорні слова, предметні та нескладні за змістом сюжетні малюнки, спеціально створені уявні мовленнєві ситуації спілкування).

Формування комунікативних умінь передбачає навчання учнів добирати мовні засоби відповідно до типу мовлення з урахуванням ситуації спілкування. Тому установка на вивчення мови як єдності смислу й системи дає змогу співвідносити слова з предметами дійсності. У нормі слова викликають у свідомості внутрішні мисленнєві образи предметів, і учень не лише сприймає звукову оболонку слів, а й водночас пригадує й уявляє означувані ними предмети. У дітей із порушеннями розумового розвитку внаслідок недостатності відчуттів і сприймань повноцінні адекватно-цілісні внутрішні мисленнєві уявлення образів предметів не формуються. Особистісний смисл, який учні вкладають в те чи інше слово, нерідко не збігається з його значенням. Порушується формування емпіричних понять, конкретного мислення. Отримана інформація не перетворюється у знання і не стає особистим надбанням учнів. Тому лексико-семантичний підхід до вивчення української мови в молодших класах передбачає введення розділу «Значення слова». Вбачається, що учні ознайомляться з основними лексико-граматичними розрядами слів, а також з окремими лексикологічними поняттями: синонімами, антонімами, багатозначними словами (без тлумачення термінів). Для цього вчитель використовує систему спеціальних завдань, розроблених на основі лексичних вправ: лексикологічних, лексико-граматичних, лексико-стилістичних, лексичних, виконання яких забезпечить опанування лексичними вміннями. Такий лексико-семантичний підхід до вивчення української мови вчить уважно ставитись до вибору слів в особистому мовленні і дає змогу краще розуміти чуже мовлення.

Навчання учнів мови і мовлення передбачає концептуальну опору на текст – зв'язне висловлювання, тому учні мають працювати з мовними одиницями, що є зразками мовлення: текстами, діалогічними єдностями, повними реченнями.

Бідність і стереотипність самостійного мовлення молодших школярів долатимуться завдяки роботі з різноманітними типами речень і текстів, над правильним вживанням часових і відмінкових форм. Робота над формою висловлювання має пов'язуватись із попереднім уточненням його змісту. Такий підхід допомагає об'єднати навколо одного й того ж змісту різноманітну лексику й синтаксичні конструкції.

Групова й індивідуальна форми проведення занять з усного мовлення сприятимуть розвитку зв'язного мовлення, корекції його недоліків, нададуть учням можливість активніше спілкуватися.

Розвиток мовлення школярів передбачає роботу над формуванням навичок виразного читання, які спираються на чуття мови. У програмі закладено формування таких умінь, як уміння розрізняти наголошені й ненаголошені склади, інтонувати різні за метою висловлювання і структурою речення, підвищувати й понижувати голос під час читання, прискорювати й уповільнювати темп мовлення.

Лінгвістична змістова лінія. Певний обсяг знань із мови, доступний молодшим розумово відсталим учням (орфоепічних, лексичних, граматичних і стилістичних), і сформовані на цій базі мовні вміння й навички забезпечує лінгвістична змістова лінія.

Передбачено, що орфоепічні і граматичні норми української літературної мови учні засвоюватимуть у процесі вивчення тем з фонетики, лексикології, словотвору, морфології, синтаксису.

Зміст роботи щодо засвоєння норм української літературної мови подано в рубриці «Культура мовлення».

В українознавчій змістовій лінії закладено перелік тем, які орієнтують учителя на добір відповідних текстів, що знайомлять з духовною культурою українського народу, його звичаями, традиціями, ремеслами. Теми подано у системі. Зміст текстів стає опорою і зразком для створення учнями особистих зв'язних висловлювань, збагачення словникового запасу на основі використання поданих зразків, формування моральної культури кожного школяра. Українознавчий принцип навчання української мови є базовим і реалізується на всіх уроках.

Матеріалу комунікативної й українознавчої змістових ліній належить основна роль у набутті школярами досвіду

спілкування, формування особистісних якостей громадянина України.

В учнів із розумовими порушеннями низький рівень розвитку вищих психічних функцій негативно позначається на якості засвоєння загальних уявлень і понять. У навчальній діяльності вади мислення виявляються насамперед у недорозвитку його евристичного начала. Зокрема, учням недоступне виконання простих проблемних завдань. Тому евристично спрямовані запитання лише оптимізують активну діяльність школярів щодо засвоєння ними змісту навчального матеріалу. Інформаційно-евристичний метод спрямовується не лише на відкриття нових знань, а й на усвідомлення раніше набутих знань і вмінь. У процесі такого навчання учні оволодівають уміннями слухати і розуміти зміст запитань та залежно від цього правильно формулювати відповіді на них.

Матеріал корекційно-розвивальної лінії подано на рівні вмінь, які органічно увійшли до кожної змістової лінії.

Діяльнісна змістова лінія. Реалізується вона через систему вправ і завдань комплексного характеру як їх органічна складова. Усвідомлення учнями структури особистої самостійної діяльності, розвиток їхніх мисленневих здібностей, оволодіння мовою (аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, класифікація, систематизація та ін.) відображені в діяльнісній змістовій лінії, яка передбачає належне опанування мовою у самостійній мовленнєвій діяльності, оволодіння вмінь самостійної навчальної діяльності. З огляду на значущість самостійності у здобутті необхідної інформації як під час шкільного навчання, так і в подальшому житті, діяльнісна змістова лінія пронизує усі змістові лінії.

Розвивально-корекційне навчання в допоміжній школі поряд з оволодінням учнями системою загальноосвітніх і професійних знань, умінь і навичок передбачає засвоєння ними узагальнених прийомів навчальної діяльності. Прийоми розглядаються як послідовні дії з урахуванням того, що дія має ту ж саму структуру, що і діяльність. Найпродуктивнішим шляхом формування прийомів навчальної діяльності є поетапне оволодіння ними учнями. Система завдань з навчання учнів прийомів самостійної навчальної діяльності передбачає три основні етапи формування вмінь: підготовка до майбутньої діяльності,

орієнтування у змісті діяльності та її виконання. Кожен етап розподіляється на конкретні дії – формуючі уміння. Конкретні вміння кожного з етапів діяльності виділяються окремо. Так, формування готовності до майбутньої діяльності передбачає володіння такими уміннями, як організація робочого місця, добір необхідних для роботи посібників, матеріалів. Орієнтування в майбутній діяльності забезпечують такі уміння, як уявлення кінцевого результату своєї роботи, мети і способів її досягнення, уміння аналізувати зразок виконання завдання, розуміти спосіб або послідовність виконання завдання. Безпосередньо виконуючи завдання, учні навчаються регулювати власні дії відповідно до інструкцій та зразка, користуватися планом та інструкцією, складати план особистої діяльності, поетапно її оцінювати, виправляти допущені помилки, адекватно оцінювати виконану роботу.

Під час формування у школярів умінь навчальної діяльності особлива увага приділяється інструкції. Вчитель навчає учнів, як користуватися інструкцією для виконання того чи іншого завдання. Спершу він використовує ілюстративно-інтерпретаційну методику навчання, в якій словесна інструкція поєднується з наочним і практичним показом порядку виконання дій (операцій) та з елементами поетапного планування ходу діяльності. Інструкція вчителя включає навідні запитання, які акцентують увагу учнів на допущених помилках, сприяють уточненню дій під час виконання завдання. Учні прослуховують інструкцію і розглядають зразок виконання завдання, потім повторюють її, тобто навчаються планованого висловлювання, і лише після цього починають виконувати завдання. Виконавши завдання, самостійно розповідають про послідовність роботи. Це допомагає усвідомлювати сутність і послідовність ходу виконання завдання, сприяє формуванню вмінь звітувати про виконану роботу.

У процесі формування вмінь орієнтуватись у майбутній діяльності увага звертається на розвиток здатності та звички уявляти результат праці. Вчитель використовує прийом зіставлення результату роботи (виконане завдання, графічну модель речення та ін.) зі зразком, порівнюючи зразок майбутньої діяльності із завданням, яке потрібно виконати; учні сприймають і відтворюють його частини у строгій послідовності, що сприяє формуванню усвідомлення не-

обхідності порівнювати виконувані завдання зі зразком ще перед початком їх виконання.

Якість виконання будь-якого усного чи письмового завдання залежить від того, наскільки правильно і точно школярі можуть аналізувати зразок його виконання. Поелементний роздільний аналіз зразка допомагає сприйняти всі його частини в їх послідовному зв'язку. При роздільно-цілісному аналізі окремі елементи зразка не аналізуються. Оволодівши роздільно-цілісним аналізом зразка, учні навчаються згорнутого, цілісного його аналізу, тобто повністю самостійно аналізують зразок виконання завдання. Організоване в такий спосіб навчання підводить їх до того, що шляхом зіставлення й аналізу зразка вони зможуть легко уявити результат майбутньої діяльності та зрозуміти шляхи досягнення мети.

Оволодіння орієнтаційною основою діяльності передбачає навчання способів і послідовності виконання завдання. Вчитель ознайомлює школярів із необхідністю дотримуватись плану під час виконання будь-якого усного чи письмового завдання. Виконуючи дії не в чіткій послідовності до плану роботи, це призводить до недовиконання її, допущення помилок. Отже, учні усвідомлюють необхідність у знанні послідовності дій. Дотримання зовнішніх опор (схем, графічних моделей слів, речень, зразків, інструкцій та ін.) полегшує завдання вчителя – навчити школярів використовувати під час планування роботи зовнішні опори. Бажано, щоб учні зрозуміли, що інструкція може бути у вигляді схеми виконання завдання, моделі слова, речення, плану переказу чи оформлена в іншому вигляді. Дотримуючись їх, можна виконати завдання без допомоги вчителя.

Формуючи вміння виконавчої діяльності, вчитель виходить із того, що учні повинні не лише зрозуміти та засвоїти послідовність виконуваних дій, а й навчитися правильно їх виконувати. Увага звертається на необхідність дотримання плану в процесі роботи, орієнтування на зразок, що сприятиме правильному виконанню завдання.

Успішність самостійної навчальної діяльності залежить від сформованості вмінь бачити і вчасно виправляти допущені помилки і описки, наслідуючи дії вчителя, потім – за допомогою зразка та інших зовнішніх регуляторів (навідних запитань, плану, інструкції, графічних моделей, сюжетних малюнків і т.д.) виконувати роботу і в

підсумку – працювати самостійно, використовуючи в ролі допоміжних засобів зразок і план.

Важливою умовою, що сприяє якісному поліпшенню виконавчої діяльності школярів, є вміння адекватно оцінювати кінцевий результат своєї діяльності. Для розумово відсталих характерні некритичність мислення, завищена самооцінка, що негативно позначається на якості виконаного ними завдання. Вчитель поступово формує вміння оцінювати кінцевий результат особистої діяльності. Спершу він сам оцінює виконану учнями роботу. Для порівняння використовує зразок виконання завдання. Учні спостерігають, слухають, беруть участь в оцінюванні робіт однокласників. Потім самі, користуючись зразком і планом, оцінюють виконане завдання за дванадцятибальною шкалою. Оцінку обов'язково коментують, що дає вчителю змогу перевірити рівень засвоєних учнями вмінь.

Таким чином, учитель поступово на уроках української мови формує в учнів уміння самостійної навчальної діяльності, яка є однією з найважливіших умов успішного засвоєння знань і вироблення спеціальних умінь.

Програмою передбачено формування як загальнонавчальних, так і спеціальних умінь.

До загальнонавчальних умінь належать: уміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, класифікувати, узагальнювати, уміння користуватися тлумачним словником, робити висновки.

До спеціальних умінь належать: **навчально-мовні** (уміння розрізняти різні за характером звуки, букви, частини мови, значущі частини слова та ін., групувати мовні одиниці за певною ознакою, робити їх розбір); **комунікативні** (уміння сприймати, відтворювати і створювати особисті усні і письмові висловлювання); **лексичні** (уміння розрізняти слова за значенням, доречно добирати їх до особистих усних і писемних висловлювань); **правописні** (уміння правильно писати слова, розставляти розділові знаки в реченнях); **нормативні** (уміння правильно вимовляти голосні і приголосні звуки, вживати форми слів, складати словосполучення й речення, об'єднувати речення у зв'язне висловлювання та ін.).

Зміст навчального матеріалу, вправи та запитання, практичні завдання спрямовані на здобуття учнями знань

про мову і мовлення, види мовленнєвої діяльності, основні одиниці мови, форми мовлення.

Початковий етап навчання мови передбачає такі аспекти роботи: «Навчання письма», «Знання про мову, мовні уміння», «Мовленнєва діяльність», «Правопис», «Графічні навички письма. Техніка письма. Культура оформлення письмових робіт».

1. Навчання письма

Аналітико-синтетичний метод, який передбачає реалізацію принципу «від звука до букви», є основним у навчанні учнів допоміжної школи читання і письма. Спочатку вчитель ознайомлює учнів зі звуком, потім – з буквою, що її позначає. Навчивши правильно вимовляти звук, навчає писати букву, пропонує зачитати її після написання. Таким чином, учні з перших днів оволодіння грамотою привчаються читати написане, водночас оволодіваючи вміннями контролю й самоконтролю написаного. У них формується цілісний слухо-зоровий образ букви (звука).

Зважаючи на швидке забування школярами графічної форми букв, після оволодіння ними графікою кожної малої букви вчитель навчає їх писати відповідну їй велику букву. Це сприяє кращому й швидкому запам'ятовуванню графічної форми великих букв, диференціації їх з графічною формою малих букв, особливо букв *а, у, т, д, б*. Вчитель навчає дітей виконувати аналітико-синтетичні дії зі звуками мовлення. Ці дії є базовими для формування навички читання і письма. Навчаючи грамоти, вчитель враховує вміння, набуті дітьми у дошкільний період життя, коли вони навчались у масовій школі, відвідували дитячий садок. Навчання письма відбувається з підготовчого класу та з добукварного періоду першого класу (за відсутності у школі підготовчого класу), коли вчитель розвиває в дітей слухове, зорове, тактильне сприймання, формує графічні навички письма, гігієнічні вміння, яких школярі мають дотримуватися під час читання і письма.

2. Знання про мову, мовні уміння

У початкових класах учні одержують знання про українську мову як державну мову України, засіб пізнання і спілкування. У них формуються знання про одиниці

різних мовних рівнів: звуки мовлення, слово в його лексичному і граматичному значеннях, речення, текст. Головна увага приділяється практичній роботі: роботі над значенням слів і поступовому накопиченню лексичного запасу, збагаченню мовлення різними граматичними формами. Вчитель формує вміння користуватися мовними засобами відповідно до орфоепічних, лексичних, граматичних норм української літературної мови, навчає учнів аналізувати особисту мовленнєву творчість.

Українська мова – це не лише предмет вивчення, а й засіб засвоєння знань з інших предметів. На уроках української мови опрацьовується мовний матеріал, що використовується на уроках з інших предметів і формує мовленнєву культуру учнів. З цією метою вчитель пропонує учням складати речення з використанням вивченого на уроках мови (наприклад, числівників на уроках праці, математики; прикметників – на уроках природознавства).

3. Мовленнєва діяльність

Програма передбачає набуття учнями знань про мовлення: усне і писемне, діалог і монолог, про особливості висловлювань, про ситуацію спілкування. Головна увага приділяється формуванню вмінь щодо виконання всіх видів мовленнєвої діяльності: аудіювання (слухання-розуміння), говоріння, читання і письма. Особлива увага звертається на аудіювання, оскільки в основі розвитку і формування вмінь мовленнєвої діяльності лежить вміння слухати і розуміти усне мовлення. Вчитель навчає учнів розуміти прослухане, вчить їх швидко й правильно сприймати усне мовлення, зосереджувати увагу на прослуховуванні. У зв'язку з цим навчає їх помічати в тексті слова, які є важливими для розуміння змісту висловлювання. Слухання і розуміння, розпізнавання в мовленнєвому потоці одиниць певних мовних рівнів (звуків, складів, слів, словосполучень, речень) сприяють формуванню мовних умінь і знань стосовно мовлення, корекції уваги, сприймання, пам'яті, умінь самостійної навчальної діяльності.

Для аудіювання вчитель використовує фронтальні види роботи, які вимагають від учнів усних висловлювань.

Особлива увага приділяється роботі з усними діалогічними і монологічними висловлюваннями. Учні навчаються

переказувати готові тексти (прослухані, прочитані твори, переглянуті діафільми, випадки із особистого життя) і на їх основі будувати аналогічні висловлювання. Водночас учитель навчає їх складати усні і письмові висловлювання, що мають комунікативну мету (записку, вітання, лист). Цю роботу спочатку вони виконують під керівництвом учителя, а потім – з використанням різноманітних опор (малюнки, ілюстрації, план, ключові речення і т. ін.).

Учитель створює на уроках такі мовленнєві ситуації, які спонукають учнів до спілкування, до побудови особистих висловлювань. Обов'язково ознайомлює школярів із культурою спілкування, вчить доречно використовувати формули мовленнєвого етикету, уважно слухати та вислуховувати співрозмовника, формує вміння добирати слова для відповіді йому.

Навчаючи учнів писемного мовлення, вчитель вчить їх писати про те, що схвилювало, записувати враження від побаченого, прочитаного або почутого. Він заохочує до ведення записів, водночас навчає виправляти помилки, організовувати групову перевірку робіт, спонукає учнів до активного обговорення того, що написали однокласники, до виправлення їхніх помилок.

Значна увага на уроках мови приділяється читанню – одному з видів мовленнєвої діяльності. Вчитель акцентує увагу учнів на значенні слів, правильній їх вимові, на інтонації різних за метою висловлювання речень.

4. Правопис

Одне з важливих завдань навчання мови – формування вмінь правильно писати букви, правильно поєднувати їх поміж собою, правильно записувати склади, слова, вживати пунктуаційні знаки. Основою орфографічної грамотності є вміння співвідносити фонетичний і графічний образи слова, позначати звуки слова відповідними буквами без їх пропусків, заміни, перестановок. Прості у застосуванні правила правопису учні засвоюють у процесі письма, складні – практично, під керівництвом учителя. Робота над правописом передбачає засвоєння правил вживання зазначених у програмах пунктуаційних знаків.

Під час виконання різноманітних вправ на списування, роботи над помилками, написання навчальних диктантів

учитель формує у школярів орфографічну і пунктуаційну зіркість, уміння бачити в тексті особливості графічної форми слова, помічати пунктуаційні знаки, користуватися зразком, самостійно виправляти допущені помилки.

5. Графічні навички письма. **Техніка письма. Культура оформлення** **письмових робіт**

Графічні навички письма, техніку письма вчитель формує в учнів поступово, починаючи з підготовчого класу. Він виходить з того, що в молодших школярів частково спостерігаються розлади дрібної моторики пальців рук, відтак проводить з учнями спеціальні вправи на укріплення м'язів рук, особливо пальців.

Зважаючи на особливості сприймання розумово відсталих учнів, навчає їх писати крейдою на дошці з орієнтацією на її площину, регулювати розміри букв. У зошитах навчає дотримуватися рядкових ліній, полів, абзаців, правильного розташування на рядку заголовка. Навчає охайно підкреслювати, виправляти допущені помилки чи описки.

У підготовчому класі, орієнтуючись на провідний вид ігрової діяльності в дітей, учитель проводить заняття в ігровій формі. Увага звертається на розвиток зорового і слухового сприймання, тактильної пам'яті.

Враховуючи обмежений словниковий запас школярів, у програмі закладено матеріал з семантизації лексики. Формування граматичної сторони мовлення. Поступово, у процесі ігрової діяльності, учні практичним шляхом оволодівають лексичними вміннями, вчать дотримуватися лексичної і граматичної сполучуваності слів. Засвоюючи слова, що є назвами предметів найближчого оточення, відповідних ознак і дій, учні збагачують лексику, в них накопичується словниковий запас. Діти працюють зі словами, реченнями, самостійно вчать будувати невеличкі прості речення, засвоюють початкові вміння діалогічного мовлення.

Програма рекомендує формування у школярів умінь, необхідних для оволодіння механізмом письма, що передбачає насамперед мускульне тренування руки. Діти оволодівають вміннями орієнтуватись у малому просторі, гігієнічними вміннями, особлива увага звертається на мускульну (рухову) підготовку руки до письма. Для цього програма рекомендує різноманітні вправи на обведення і

штрихування, які забезпечують оволодіння графічними вміннями.

Учні 2–4-х класів пишуть навчальні диктанти, які не підлягають контрольному оцінюванню. Йому підлягає контрольне списування із творчим завданням.

Програмові вимоги до знань, умінь і навичок учнів подано наприкінці програми для кожного класу.

Обсяг тексту для списування (у словах)

Клас	Відділення	
	I відділення	II відділення
	Кількість слів	
1	8–10	5–7
2	12–14	8–10
3	16–18	12–14
4	20–22	16–18

ПРОГРАМА
2 клас
I відділення

(135 годин, 4 години на тиждень)

№ з/п	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	4	<p>Повторення Звуки і букви. Розрізнення голосних і приголосних звуків і букв. Речення. Велика буква на початку речення, крапка в кінці речення. Складання речень із двох-трьох слів</p>	<p><i>Учень:</i> – знає і розрізняє усі вивчені голосні та приголосні звуки і букви, диференціює їх на письмі, наводить приклади; – виділяє речення з усного і писемного мовлення, пояснює його ознаки; – з допомогою і самостійно складає невеличкі речення</p>	<p>Корекційно-розвивальна робота спрямована на відновлення знань, умінь і навичок, якими учні оволоділи в першому класі</p>
2	26 18	<p>Звуки і букви Звуки слова Позначення звуків буквами. Повторення за вчителем слів, що складаються з 3–5 звуків.</p>	<p><i>Учень:</i> – розрізняє голосні і приголосні звуки і букви, наводить приклади слів з ними, стежить за станом артикуляційного апарату під час вимови го-</p>	<p><i>ППП</i> – зосереджувати увагу на предметі діяльності, здійснювати операції аналізу, синтезу, класифікації, порівняння та узагальнен-</p>

	<p>Розрізнення голосних і приголосних звуків і букв. Голосні звуки: [а], [о], [у], [и], [е], [і]; букви, що позначають голосні звуки: <i>а, о, у, и, е, і</i>. Спостереження за станом артикуляційного апарату під час вимови голосних звуків. Розрізнення голосних <i>и-і, і-ї, а-я, у-ю, е-є</i>. Запис слів з ними. Відпрацювання правильної вимови слів з йотованими. Списування речень зі словами з йотованими буквами, запис слів з йотованими на слух після попереднього їх аналізу з учителем та складання з букв розрізної азбуки. Розрізнення на слух і на письмі подібних приголосних звуків і букв:</p>	<p>лосних звуків, йотованих; – контролює звуковимову; – правильно записує слова з голосними і йотованими; – самостійно наводить приклади слів з ними; – розрізняє на слух і на письмі подібні приголосні; – наводить приклади, правильно записує слова з ними після попереднього звуко-буквеного аналізу та складання з букв розрізної азбуки; – диференціює слова з буквосполученнями <i>дж-дз</i>, наводить приклади; – правильно списує слова з буквосполученнями з друкованого тексту; – записує їх під диктовку після попереднього звуко-буквеного аналізу та складання з букв розрізної азбуки; – проводить поточний і підсумковий контроль виконаної роботи; – звітує про неї, порівнюючи свою роботу зі зразком</p>	<p>ня з метою осмислення навчального матеріалу, довільно запам'ятовувати його, зберігати в оперативній пам'яті, уявляти та відтворювати. <i>MP</i> – дотримуватися правильної артикуляції звуків, вживати у мовленні засвоєну лексику, контролювати хід виконання завдання, правильно записувати слова з йотованими. <i>OP</i> – виявляти бажання навчитися правильно вимовляти звуки, проявляти наполегливість у засвоєнні звуковимови</p>
--	---	---	---

		<i>б-п, д-т, з-с, в-ф, с-ш, ж-ш, г-х, г'-к, букво-сполучень дж-дз</i>	
		Культура мовлення Відпрацювання правильної вимови слів з подібними приголосними, з [дж], [дз]; правильна вимова дзвінких приголосних у кінці складу, слова	<i>Учень:</i> – контролює правильність вимови слів з подібними приголосними, з [дж], [дз]; – дотримується чіткої вимови дзвінких приголосних у кінці складу, слова, порівнює свою вимову зі зразком мовлення вчителя, товаришів
3	5	Склад Аналіз слів за звуко-буквеним складом. Поділ слів на склади, перенос слів по складах	<i>Учень:</i> – знає принципи складоподілу, вміє ділити слова на склади; – правильно читає і вимовляє слово протяжно по складах; – правильно сприймає на слух склади, слова з ними; – виділяє зайві склади у слові, наводить приклади слів з даними складами; – правильно читає і вимовляє склади з дзвінками і глухими, твердими і м'якими приголосними буквами (звуками); – порівнює свою вимову зі зразком; – стежить за правильністю вимови
			<i>MP</i> – правильно вимовляти слова з дзвінками приголосними в кінці складу, слова, дотримуватися правопису слів з дзвінками приголосними <i>ППП</i> – намагатися концентрувати увагу на предметі діяльності, довільно сприймати матеріал, осмислювати його, довільно запам'ятовувати, зберігати у довготривалій пам'яті, пригадувати, уявляти і відтворювати, використовувати в аналогічних та нових ситуаціях. <i>MP</i> – дотримуватися на письмі правил переносу слів з рядка в рядок.

			<p>слів, складів; – дотримується інструкції виконання завдання</p>	<p><i>ОР</i> – виявляти зусилля, волю щодо оволодіння правилами переносу слів та дотримання їх під час письма</p>
4	3	<p>Наголос Поняття про наголос у словах, наголошені та ненаголошені склади. Читання і вимова слова так, щоб було чітко чути наголошений склад.</p>	<p><i>Учень:</i> – читає і вимовляє слова так, щоб було чітко чути наголошений склад; – має поняття про роль наголосу у словах; – розрізняє наголошені та ненаголошені склади; – уміє правильно вимовляти слова, у яких допускаються помилки наголосування: <i>читáння, запитáння, б'удеш</i>, порівнює свою вимову зі зразком вимови вчителя; – контролює правильність наголосування слів у мовленні</p>	<p><i>ППП</i> – зосереджуватися на предметі мовлення, адекватно сприймати матеріал, розуміти його, запам'ятовувати, пригадувати і відтворювати, переносити знання в аналогічні та незнайомі ситуації. <i>МР</i> – дотримуватися правильного наголосування слів, контролювати власне мовлення та мовлення однокласників, вживати в мовленні слова ввічливості. <i>ОР</i> – адекватно реагувати на зауваження, радіти власним успіхам та успіхам однокласників</p>

		<p>Культура мовлення Український мовленнєвий етикет: звертання до старших, до батьків. Правильна вимова наголошених і ненаголошених складів у словах</p>	<p><i>Учень:</i> – стежить і дотримується правильного наголошування слів як у розмовному мовленні, так і під час читання; – дотримується формул українського мовленнєвого етикету під час звертання до батьків, до старших; – контролює власне мовлення, помічає і виправляє допущені помилки, дотримується зразків звертання до дорослих</p>	<p><i>ППП</i> – пам’ятати формули українського мовленнєвого етикету, пригадувати їх та за потреби адекватно використовувати. <i>МР</i> – дотримуватися правильного наголошування слів, вживати у мовленні слова ввічливості. <i>ОР</i> – дотримуватися правил поведінки, культури мовлення у спілкуванні з дорослими</p>
5	18	<p>Значення слова Поняття про те, що слово служить для позначення назви предмета, дії, ознаки, якості. Називання зображених предметів відповідними словами, запис їх на дошці та в зошити. Тематичні групи слів. Поділ слів на тематичні групи за ознаками</p>	<p><i>Учень:</i> – знає, що слово служить для назви, співвідносить зображені предмети з відповідними їм словами – назвами цих предметів, з допомогою вчителя і самостійно записує їх на дошці та в зошити; – добирає тематичні групи слів за певними ознаками, співвідносить прослухані ряди слів із зображенням; – диференціює слово – предмет, назву якого воно означає, диференціює сло-</p>	<p><i>ППП</i> – зосереджувати увагу на предметі діяльності, довільно сприймати усне та писемне мовлення, осмислювати його, запам’ятовувати, зберігати у довготривалій пам’яті, пригадувати, уявляти, відтворювати, використовувати в аналогічних ситуаціях. <i>МР</i> – пояснювати значення слів, виходячи зі змісту</p>

		(колір, розмір, форма). Складання тематичних рядів слів за змістовою ознакою (родовою чи видовою): одяг, квіти, гриби. Читання та запис складених рядів слів	ва за видовими і родовими ознаками; – наводить приклади, помічає і виправляє помилки, уважно слухає інструкцію і дотримується її виконання	контексту речення, вживати у мовленні слова, що відносяться до різних тематичних груп. <i>ОР</i> – виявляти наполегливість у оволодінні навчальним матеріалом, намагатися охайно виконувати письмові завдання, володіти навичками контролю за ходом діяльності
		Тема з розвитку мовлення: «Мої друзі – однокласники»	<i>Учень:</i> – добирає самостійно та з допомогою вчителя лексику для розповіді; – самостійно після декількох тренувань (виконання усних та письмових завдань) може розповісти про своїх однокласників; – стежить за правильністю вимови слів, структурою речень, зв'язного висловлювання в цілому; – дотримується зразка розповіді, помічає і виправляє помилки; – проводить поточний та підсумковий контроль за виконанням усного завдання, адекватно його оцінює;	<i>ППП</i> – намагатися пригадати слова, що відносяться до певної тематичної групи. <i>МР</i> – адекватно вживати у мовленні слова, що відносяться до тематичної групи «однокласники», дотримуватися лексико-граматичної сполучуваності слів у мовленні. <i>ОР</i> – доброзичливо ставитися до однокласників, виявляти зацікавленість до них, намагатися вчити разом з ними уроки

			– правильно сприймає, розуміє та усвідомлює прослухану інформацію щодо виконання завдання	
		Культура мовлення Слова ввічливості, що вживаються під час зустрічі, прощання	<i>Учень:</i> – знає слова ввічливості, що вживаються під час зустрічі, прощання, доречно використовує їх у власному мовленні; – правильно сприймає та відтворює в усному мовленні слова, словосполучення, речення зі словами ввічливості, аналізує речення; – складає їх з поданими словами, порівнює речення за вимовою, звертаючи увагу на інтонацію мовлення	<i>МР</i> – дотримуватися культури мовлення, вживати в усному мовленні формули мовленнєвого етикету. <i>ОР</i> – з пошаною ставитися до старших, допомагати молодшим, виявляти зацікавленість до їхніх занять
7	30	Слово Слова, що означають назви предметів (іменники). Слова, що означають назви предметів і відповідають на питання <i>хто?</i> , <i>що?</i> (іменники). Розрізнення слів за питаннями <i>хто?</i> , <i>що?</i> Групування слів за	<i>Учень:</i> – розрізняє слова, що відповідають на питання <i>хто?</i> , <i>що?</i> ; – уміє поставити до них питання, добирати слова за приналежністю до певної групи, змінювати слова за числами, наводить приклади, правильно записує слова після їх аналізу, речення з ними; – знає і дотримується на письмі пра-	<i>ППП</i> – концентрувати увагу на предметі діяльності, адекватно сприймати матеріал, осмислювати його, довільно запам'ятовувати, зберігати у довготривалій пам'яті, пригадувати, уявляти, осмислювати і відтворювати, використовувати в аналогічних ситуаціях.

		<p>приналежністю до певної групи. Зміна слів, що відповідають на питання <i>хто?</i>, <i>що?</i> за числами (один – багато). Велика буква в іменах, по батькові, прізвищах людей. Велика буква у кличках тварин</p>	<p>вил вживання великої букви; – контролює усні відповіді, проводить поточний та підсумковий контроль за правильністю виконання письмового завдання; – помічає і виправляє помилки, продуктивно використовує допомогу</p>	<p><i>MP</i> – з допомогою і самостійно добирати іменникову, прикметникову та дієслівну лексику, адекватно вживати її у мовленні, дотримуватися лексико-граматичної сполучуваності слів правил вживання на письмі великої букви. <i>OP</i> – виявляти бажання навчитися правильно каліграфічно писати, адекватно сприймати допомогу, адекватно реагувати на оцінку.</p>
		<p>Тема з розвитку мовлення: «Члени моєї родини»</p>	<p><i>Учень:</i> – правильно називає імена, по батькові та прізвища рідних; – знає, де вони проживають та які у них професії, уміє розповісти про своїх рідних братів, сестер, батьків, дідусів, бабусь; – уважно вислуховує і запам'ятовує інструкцію щодо виконання завдання; – повторює зміст зразка усної розповіді учителя;</p>	<p><i>ППП</i> – уважно вислуховувати завдання, довільно сприймати інструкцію щодо його виконання, осмислити матеріал, запам'ятати, пригадати подібний з власного життя, уявити і відтворити. <i>MP</i> – добирати самостійно слова й словосполучення, що стосуються тематичної</p>

			<ul style="list-style-type: none"> – намагається пригадати цікаві моменти з життя родини та відтворити їх в усній розповіді; – вживає у розповіді іменники, змінюючи їх за числами 	<p>групи «родина», адекватно використовувати їх в усному мовленні, контролювати власні відповіді та відповіді товаришів.</p> <p><i>ОР</i> – радіти успіхам однокласників, виявляти чемність, вихованість у ставленні до старших та молодших членів сім'ї</p>
		<p>Аудіювання Учень уважно слухає, розуміє співрозмовника, сприймаючи на слух невеликі за будовою тексти (лічилки, швидкомовки, загадки, вірші з абетки)</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – уміє уважно слухати, правильно сприймати на слух; – розрізняти і запам'ятовувати зміст невеличких за будовою текстів; – повторює прослухане з голосу вчителя 	<p><i>ППП</i> – концентрує увагу на предметі мовлення. Адекватно сприймає чуже мовлення, розуміє його смисл, запам'ятовує зміст почутого.</p> <p><i>МР</i> – володіє певними аудіювальними уміннями, які доступні учням другого класу.</p> <p><i>ОР</i> – намагається налаштуватися на сприймання на слух невеличких за змістом текстів</p>
		<p>Слова, що означають дії предметів. Слова, що</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – уміє поставити питання до дієслів у 	<p><i>ППП</i> – концентрує увагу на предметі діяльності, аде-</p>

	<p>означають дії предметів і відповідають на питання <i>що робить?</i>, <i>що роблять?</i> (дієслова). Складання груп слів, що мають певне лексичне значення (без вживання термінів): хто як голос подає? хто як пересувається? Розрізнення предметів за їх діями: <i>читає хто?</i>, <i>мекає хто? Літак летить, а корабель...</i> Зміна дієслів за зразком: <i>учень пише – учні пишуть</i>. Пов'язування між собою слів, що відповідають на питання <i>хто?</i>, <i>що?</i> зі словами, що відповідають на питання <i>що робить?</i>, <i>що робив?</i></p>	<p>реченні, розрізняє в усному і писемному мовленні слова, що означають назви предметів та слова, що означають дії предметів;</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя і самостійно складає з ними словосполучення, речення; – записує їх з допомогою вчителя на дошці і в зошити; – з допомогою і самостійно добирає слова до певних тематичних груп; – розрізняє предмети за їх діями; – імітує дії, уміє змінювати дієслова за зразком; – наводить приклади; – дотримується лексико-граматичної сполучуваності іменників та дієслів; – правильно записує у зошити після аналізу з учителем слова, словосполучення; – дотримується правил правопису, здійснює поточний та підсумковий контроль виконаного завдання; – дотримується інструкції його виконання, порівнює свою роботу зі зразком; 	<p>кватно сприймає навчальний матеріал, осмислює його, довільно запам'ятовує, зберігає у довготривалій пам'яті, пригадує, уявляє, осмислює і відтворює.</p> <p><i>MP</i> – вживає у мовленні засвоєні нові дієслова, стежить за правильністю їх вимови, контролює відповіді однокласників, вживає формули мовленнєвого етикету.</p> <p><i>OP</i> – виявляє бажання навчитися правильно записувати дієслова, чітко вимовляти їх</p>
--	---	--	--

			– помічає і виправляє помилки, адекватно сприймає допомогу	
		Говоріння Читання напам'ять невеличких віршів, швидкомовок. Діалогування. Відтворювання за ролями діалогів з прослуханих казок	<i>Учень:</i> – уважно слухає вірш, що його читає вчитель; – запам'ятовує і відтворює прослуханий вірш; – дотримуючись правильного наголошування слів, інтонації мовлення; – розуміє зміст прослуханих казок, наслідуючи мовлення вчителя, його міміку, жести; – відтворює з допомогою вчителя зразки діалогів з казок «Колобок», «Курочка ряба»; – контролює власне мовлення, помічає і виправляє помилки, стежить за правильністю мовлення однокласників	<i>ППП</i> – уважно слухати чуже мовлення, адекватно його сприймати, розуміти смисл почутого, запам'ятати, пригадати і відтворити. <i>МР</i> – дотримуватися інтонації мовлення в процесі декламування чи під час розмови. <i>ОР</i> – проявляти бажання оволодіти правильною вимовою усіх звуків
		Тема з розвитку мовлення: «Мій режим дня»	<i>Учень:</i> – добирає лексику для висловлювання; – дотримується лексико-граматичної сполучуваності слів, інструкції виконання завдання, плану розповіді; – розповідає за аналогією і самостійно про власний режим дня;	<i>МР</i> – знати і вживати у мовленні лексику, що стосується тематичної групи «режим дня»

			– помічає у розповіді недоречності, виправляє їх	
		Культура мовлення Правильна інтонація під час читання напам'ять швидкомовок, повторення діалогів з прослуханих казок. Слова ввічливості, що вживаються під час зустрічі, прощання	<i>Учень:</i> – дотримується інтонації мовлення під час читання швидкомовок; – повторює діалоги з вивчених казок; – доречно вживає у діалогах та у розмовному мовленні слова ввічливості; – уміє повторити зразки мовлення вчителя	<i>MP</i> – дотримуватися інтонації усного мовлення, вживати у мовленні слова ввічливості, формули мовленевого етикету
	6	Апостроф у словах Слова з апострофом перед <i>я, ю, є, ї</i> .	<i>Учень:</i> – розуміє роль апострофа у словах, правильно вимовляє слова з ним, з допомогою вчителя і самостійно придумує слова з апострофом; – аналізує їх, записує після аналізу та складання з букв розрізної азбуки; – дотримується правил правопису та поєднання складів у словах з апострофом; – аналізує зразок виконання завдання, виконує роботу за зразком, помічає і виправляє помилки	<i>ППП</i> – зосереджувати увагу на предметі діяльності, доволіно сприймати навчальний матеріал, осмислювати його, доволіно запам'ятовувати, зберігати у довготривалій пам'яті, пригадувати, увяляти, осмислювати і відтворювати, використовувати знання в аналогічних та нових ситуаціях. <i>MP</i> – вживати у мовленні слова з апострофом, пра-

				<p>вильно їх вимовляти та записувати.</p> <p><i>ОР</i> – виявляти наполегливість у засвоєнні вимови слів з апострофом, виявляти бажання навчитися правильно писати слова з апострофом</p>
	26	<p>Речення Практичне розрізнення групи окремих слів і речення. Поділ зв'язного висловлювання на речення. Встановлення меж речення на слух і за графічними ознаками: велика буква в першому слові, крапка в кінці речення. Розрізнення словосполучення і речення. Графічна модель речення. Складання речень за графічними моделями. Списування речень з друкованого і рукопис-</p>	<p><i>Учень:</i> – має елементарне поняття про речення (складається зі слів, виражає закінчену думку); – ділить зв'язне висловлювання на речення, вміє фіксувати початок і кінець речення; – розрізняє словосполучення і речення, виділяє на слух з тексту окремі речення; – визначає кількість слів у реченні, їх послідовність; – розуміє і пояснює зміст речення (про кого, про що розповідається в реченні); – уміє помічати різницю у змісті подібних речень, які різняться одним-двома словами; – з допомогою і самостійно будує ре-</p>	<p><i>ППП</i> – зосереджувати увагу на предметі діяльності, довільно сприймати навчальний матеріал, осмислювати його, довільно запам'ятовувати, зберігати у довготривалій пам'яті, пригадувати, уявляти, відтворювати, використовувати в аналогічних та нових ситуаціях.</p> <p><i>МР</i> – вживати у мовленні повні речення, дотримуватися правил правопису під час запису речень, дотримуватися культури усного і писемного мовлення.</p> <p><i>ОР</i> – виявляти силу волі</p>

		<p>ного текстів. Поширення речень за поданими вчителем питаннями (слова подано у правильній граматичній формі). Структурування речень за опорними словами. Узгодження та пов'язування між собою слів у реченні (без вживання термінів). Письмо простих за структурою речень під диктовку вчителя після попереднього їх аналізу. Речення розповідні, питальні, побудова їх під керівництвом учителя за зразком, поданим початком з опорою на графічну модель і малюнок</p>	<p>чення за опорними словами; – дотримуючись лексико-граматичної сполучуваності слів, уміє правильно записати речення після його аналізу з учителем; – дотримується правил правопису запису речень, після попереднього аналізу; – записує речення під диктовку вчителя; – має поняття про графічну модель речення, креслить її; – складає речення за даними графічними моделями; – розрізняє і придумує самостійно і з допомогою розповідні й питальні речення; – дотримується плану виконання завдання, звіряє свою роботу зі зразком; – помічає і виправляє допущені помилки як у процесі поточного, так і підсумкового контролю, ефективно сприймає допомогу</p>	<p>щодо оволодіння правилами правопису речень, інтонуюванням речень в усному мовленні, виявляти бажання навчитися каліграфічно писати</p>
		<p>Тема з розвитку мовлення: «Свійські і дикі тварини»</p>	<p><i>Учень:</i> – розрізняє свійських і диких тварин; – самостійно та з допомогою вчителя</p>	<p><i>МР</i> – вживати у мовленні лексику, що належить до тематичної групи «твари-</p>

			<p>добирає лексику для розповіді; – дотримується зразка розповіді, ефективно використовує надану допомогу; – уміє практично оцінити результат власної мовленнєвої діяльності</p>	<p>ни», дотримуватися культури мовлення, вживати у мовленні пестливі слова</p>
28	<p>Текст Загальне уявлення про зв'язне висловлювання в усній і писемній формах – текст практичне розрізнення групи окремих речень і тексту. Зміст тексту і заголовков текст. Відповідність заголовка змісту тексту. Складання двох-трьох речень за змістом серії сюжетних малюнків, пов'язування речень між собою. Запис на дошці і в зошити складеного зв'язного висловлювання. Складання і запис підписів під серією малюнків</p>	<p><i>Учень:</i> – має загальне уявлення про текст, розрізняє слово – речення – текст; – уміє складати речення за серією сюжетних малюнків, пов'язує їх за змістом; – практично розрізняє зміст тексту і його заголовков; – уміє добирати заголовки до сюжетного малюнка, серії малюнків, твору-мініатюри; – складає малюнковий план, переказує прослуханий або прочитаний текст за цим планом, за запитаннями, що відповідають кількості речень тексту; – має поняття про абзац, дотримується абзаців під час списування зв'язного тексту; – розуміє інструкцію, дотримується її виконання;</p>	<p><i>ПІІІ</i> – концентрувати увагу на предметі діяльності, довільно сприймати навчальний матеріал, осмислювати його, довільно запам'ятовувати, зберігати у довготривалій пам'яті, пригадувати, уявляти, осмислювати, відтворювати, використовувати в аналогічних ситуаціях. <i>МР</i> – намагатися правильно структурувати репліки діалогів та зв'язні невеликі висловлювання, дотримуватися структурної єдності тексту в усному і писемному мовленні, вживати у мовленні слова ввічливості. <i>ОР</i> – виявляти силу волі</p>	

		(назв малюнків, які становлять план розповіді; усна розповідь за цим планом, зв'язність розповіді). Малюнковий план. Переказ прослуханого або прочитаного тексту за поданим малюнковим планом, за запитаннями, що відповідають кількості речень тексту. Складання двох–трьох пов'язаних за змістом речень, запис їх. Абзац, поняття про абзац	<ul style="list-style-type: none"> – уміє аналізувати зразок виконання завдання, наводить приклади; – дотримується зразка виконання завдання; – звіряє свою роботу зі зразком, знаходить і помічає помилки, з допомогою вчителя і самостійно виправляє їх; – контролює хід виконання завдання, порівнює його з роботами однокласників 	щодо опанування уміннями зв'язного усного і писемного мовлення, дотримуватися правил правопису, адекватно реагувати на зауваження, ефективно використовувати допомогу
		Аудіювання Сприймання на слух, розрізнення і запам'ятовування змісту невеличких за будовою і нескладних текстів (заклички, швидкомовки, віршики)	<i>Учень:</i> – уміє сприймати на слух, розрізнити і запам'ятовувати невеличкі та нескладні за будовою тексти, може пояснити, про кого чи про що в них ідеться	<i>MP</i> – адекватно доволіно сприймати чуже мовлення, осмислювати його, розрізнити та запам'ятовувати
		Говоріння Читання напам'ять невеликих віршів, швид-	<i>Учень:</i> – уміє правильно дихати, коли говорить, розповідає вірш, швидкомовку;	<i>MP</i> – декламувати з дотриманням інтонації, в процесі відтворення чужого мов-

		<p>комовок. Переказ невеликого прослуханого тексту з опорою на подані словосполучення, ілюстрацію, серію малюнків. Відтворення за ролями діалогів з ігор «Кіт і мишка», «Подоланочка»</p>	<ul style="list-style-type: none"> – правильно вимовляє, дотримуючись зразка вчителя, дзвінки і глухі, тверді і м'які приголосні, приголосні у кінці складу, слова; – розуміє і дотримується інструкції щодо виконання завдання; – контролює правильність виконання завдання, помічає у мовленні помилки, виправляє їх з допомогою вчителя і самостійно; – дотримується під час говоріння зразка мовлення вчителя 	<p>лення вживати лексику з тексту, що відтворюється</p>
		<p>Тема з розвитку мовлення: «Традиційна повага до старших в Україні, турбота про молодших»</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – добирає лексику для розповіді, знає і використовує у розповіді слова ввічливості, формули українського мовленнєвого етикету; – дотримується зразка розповіді, помічає у розповіді і виправляє з допомогою вчителя та самостійно помилки, уважно стежить за розповідями однокласників, допомагає їм виправити помилки, домагаючись зв'язності розповіді 	<p><i>МР</i> – вживати у мовленні слова ввічливості, формули мовленнєвого етикету, дотримуватися культури мовлення у спілкуванні з дорослими.</p> <p><i>ОР</i> – виявляти пошану до старших, турботу про молодших, адекватно реагувати на зауваження, ефективно сприймати допомогу, радіти власним успіхам та успіхам однокласників</p>

		<p>Культура мовлення Складання з допомогою вчителя адресованих батькам записок, що містять інформацію, прохання. Використання у них слів ввічливості</p>	<p><i>Учень:</i> – уважно слухає інструкцію, аналізує зразок виконання завдання, з допомогою вчителя складає і записує записку батькам, дотримуючись слів ввічливості, правил вживання великої букви в іменах, прізвищах, по батькові, кличках тварин; – використовує надану допомогу, проводить поточний та підсумковий контроль виконаної роботи; – порівнює свою роботу зі зразком, знаходить і виправляє помилки; – допомагає однокласникам правильно виконати завдання</p>	<p><i>MP</i> – дотримуватися у писемному мовленні культури мовлення, додержуватися правил правопису, вживати на письмі слова ввічливості</p>
	3	<p>Повторення вивченого протягом року</p>	<p><i>Учень:</i> – уміє ділити слова на склади; – дотримується правильного наголошування слів; – розрізняє слова за значенням; – добирає слова до певних тематичних груп; – виділяє речення з усного мовлення, правильно записує складені речення після їх аналізу;</p>	<p><i>ППП</i> – уміти налаштувати себе на опанування навчальним матеріалом, доволіно сприймати навчальний матеріал, осмислювати його і зберігати у довготривалій пам'яті, пригадувати, уявляти і відтворювати, переносити набуті знання в аналогічну ситуацію.</p>

			<ul style="list-style-type: none"> – з допомогою і самостійно складає невеличкі зв'язні висловлювання; – уміє правильно списувати зв'язний друкований текст; – записує під диктовку слова, речення, текст із трьох речень після попереднього їх аналізу; – дотримується правил правопису і графіки букв, способів поєднання букв на письмі, лексико-граматичної сполучуваності слів 	<p><i>MP</i> – дотримуватися культури усного і писемного мовлення, правил правопису, вживати у мовленні слова ввічливості, формули мовленнєвого етикету.</p> <p><i>OP</i> – виявляти силу волі, наполегливість в опануванні навчального матеріалу, адекватно реагувати на оцінку, радіти власним успіхам та успіхам однокласників</p>
<p>Учень на кінець року:</p> <p><i>знає:</i> голосні та приголосні звуки і букви, слова складаються із складів, правила переносу слів, вживання великої букви в іменах, по батькові, прізвищах людей, кличках тварин; слово служить для позначення назви предмета, дії;</p> <p><i>уміє:</i> розрізняти голосні і приголосні звуки, подібні приголосні, буквосполучення <i>дж-джз</i>, сполучення <i>йо-ьо</i>; фіксувати початок і кінець речення на слух і на письмі, ділити слова на склади, розрізняти групу речень і текст, повторювати зразок поданого вчителем зв'язного висловлювання (загадка, швидкомовка, віршик, лічилка), називати зображені предмети відповідними словами, складати ряди слів за певною змістовою ознакою (видовою чи родовою), списувати по складах з друкованого і рукописного текстів, диктуючи слова; встановлювати межі речення на слух і за графічними ознаками, писати під диктовку вчителя слова, речення після попереднього їх аналізу, узгоджувати і пов'язувати між собою слова в реченні, розуміти після двох-трьох прослуховувань інструкцію, що стосується виконання навчальних дій, дотримуватися культури спілкування, культури мовлення, вживати слова ввічливості</p>				

2 клас II відділення

(135 годин, 4 години на тиждень)

№ з/п	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
I семестр (64 години) Букварний період				
1	2	Повторення Звуки і букви. Розрізнення голосних і приголосних звуків і букв, голосних і йотованих. Складання і запис слів з йотованими. Речення. Велика буква на початку речення, крапка в кінці речення. Списування слів, речень з букваря	<i>Учень:</i> – розрізняє голосні і приголосні звуки і букви, голосні та йотовані, складає з ними слова з букв розрізної азбуки і записує з допомогою вчителя; – дотримується правил правопису речення; – самостійно списує з букваря слова, речення після їх аналізу з учителем, розуміє інструкцію, дотримується її виконання; – контролює хід виконання завдання, помічає і виправляє помилки, адекватно використовує надану допомогу	<i>ППП</i> – пригадування вивченого протягом минулого року. <i>МР</i> – пригадування правил правопису букв, слів, речень, вживання у мовленні слів ввічливості. <i>ОР</i> – виявляти силу волі, щоб пригадати вивчене та відтворити його на письмі

2	2	Буквосполучення дз у словах	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – розрізняє на слух, правильно вимовляє і читає слова з <i>дз</i>; – складає слова з буквосполученням; – записує їх, наводить приклади, помічає помилки в записаних словах, виправляє їх після аналізу слів з учителем, використовує допомогу 	<p><i>ППП</i> – зосереджувати увагу на предметі діяльності, довільно сприймати навчальний матеріал, осмислювати його, довільно запам'ятовувати, зберігати у довготривалій пам'яті, пригадувати, осмислювати, уявляти, відтворювати</p>
3	2	Буквосполучення дж у словах	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – розрізняє на слух, правильно вимовляє і читає слова з <i>дж</i>; – складає слова з буквосполученням із букв розрізної азбуки, записує їх; – наводить приклади слів, помічає і виправляє помилки в записаних словах; – аналізує слова з допомогою вчителя і самостійно, ефективно використовує допомогу 	<p><i>МР</i> – правильно вимовляти слова з <i>дж</i>, <i>дз</i>, подвоєнням, апострофом, з дзвінками та глухими приголосними в кінці складу, слова; дотримуватися правил правопису. <i>ОР</i> – виявляти бажання навчитися правильно артикулювати усі звуки, правильно записувати слова з вивченими буквосполученнями <i>дз</i>, <i>дж</i>, подвоєнням, апострофом, ефективно сприймати допомогу, адекватно реагувати на зауваження</p>
4	2	Подвоєння однакових приголосних у словах	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – правильно вимовляє, читає слова з однаковими приголосними, наводить приклади слів з подвоєнням; – аналізує їх, з допомогою вчителя 	

			записує на дошці та в зошити, знає правила переносу слів з подвоєнням і дотримується їх; – контролює хід виконання роботи; – дотримується зразка виконання завдання; – самостійно помічає помилки, виправляє їх з допомогою вчителя і самостійно	
5		Апостроф у словах	<i>Учень:</i> – розуміє роль апострофа, правильно вимовляє, читає і записує слова з ним; – з допомогою вчителя переносить слова з апострофом; – дотримується зразка виконання завдання, звіряє свою роботу зі зразком; – помічає і виправляє помилки	
6		Розрізнення голосних і приголосних звуків і букв Розрізнення на слух і на письмі голосних <i>и-і</i> , приголосних <i>б-п, в-ф, д-т, ж-ш, з-с, ш-щ</i> ,	<i>Учень:</i> – розрізняє на слух і на письмі голосні і приголосні, дзвінки й глухі приголосні, правильно їх вимовляє у словах та читає правильно слова з ними; – наводить приклади, складає слова з розрізної азбуки;	

		<i>г-к, г-з</i> . Розрізнення звука і букви, складу і слова	– записує їх після аналізу з учителем; – дотримується правил правопису; – розрізняє поняття: звук–буква, склад–слово	
		Культура мовлення Розрізнення на слух і на письмі голосних <i>u-i</i> , дзвінких і глухих приголосних. Правильна вимова дзвінких приголосних у кінці складу, слова	<i>Учень:</i> – розрізняє на слух і на письмі голосні та дзвінки приголосні; – правильно вимовляє слова з ними, – наводить приклади; – помічає у вимові та на письмі помилки; – з допомогою вчителя виправляє їх, аналізує зразок, дотримується зразка виконання завдання	<i>MP</i> – дотримуватися правильної вимови та правопису слів із дзвінками і глухими приголосними, з <i>u-i</i> , вживати у мовленні новозасвоєну лексику, дотримуватися правил правопису слів, речень
6	6	Письмо слів з буквами I етапу Повторення і закріплення письма слів з буквами I етапу. Складання з розрізної азбуки слів з буквами I етапу: <i>a, y, m, o, c, x</i> ; запис їх на дошці та в зошити. Списування з букваря рукописних слів, друкова-	<i>Учень:</i> – знає й розрізняє друковані та рукописні букви I етапу; – складає з розрізної азбуки слова з ними, записує їх після аналізу з учителем; – диференціює малі рукописні та великі літери I етапу; – правильно поєднує букви під час письма; – дотримується правил правопису кожної букви;	<i>ППП</i> – зосереджувати увагу на предметі діяльності, довільно сприймати навчальний матеріал, шляхом наочно-образного мислення осмислювати його, довільно запам'ятовувати, зберігати у довготривалій пам'яті, пригадувати, уявляти, осмислювати, відтворювати, використовувати в

		них речень. Запис під диктовку вчителя складів, слів після попереднього їх звуко-буквеного аналізу	<ul style="list-style-type: none"> – контролює правильність написання букв, слів з ними, списує з друкованого і рукописного текстів; – записує слова під диктовку вчителя після їх аналізу; – дотримується правил правопису слів 	аналогічних та нових ситуаціях
7	8	<p>Письмо слів з буквами II етапу</p> <p>Повторення і закріпленні письма слів з буквами II етапу: <i>и, ш, р, п, н, л, к</i>. Повторення за вчителем слів, що складаються з 4–6 звуків. Дотримання наголосу у словах</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – правильно вимовляє, читає і записує слова з буквами II етапу; – диференціює рукописні малі рядкові та великі літери II етапу; – складає з розрізної азбуки слова, речення з буквами II етапу, записує їх після аналізу з учителем на дошці та в зошити; – сприймає на слух і повторює за вчителем слова з 4–6 звуків, дотримуючись наголосу; – списує з друкованого тексту слова, речення, дотримуючись правил правопису та графіки письма букв; – звіряє свою роботу зі зразком, знаходить і виправляє помилки; – дотримується зразка виконання завдання 	<p><i>MP</i> – опанувати звуковимову вивчених звуків, правильно записувати вивчені букви, слова з ними, дотримуватися правил правопису слів, речень; дотримуватися інтонації речень в усному мовленні, вживати у мовленні слова ввічливості.</p> <p><i>ОР</i> – виявляти наполегливість, силу волі в опануванні навчальним матеріалом, виявляти зацікавленість до навчання, прагнення навчитися правильно писати букви, слова з ними; виявляти інтерес до навчання письма</p>

8	16	<p>Письмо слів з буквами III етапу Повторення і закріплення письма слів з буквами III етапу: <i>е, т, б, і, д, г, ґ, в, ж, з, й</i>; слів з м'яким знаком, сполученнями <i>йо, во</i>. Спостереження за роботою артикуляційного апарату під час вимови голосних і приголосних, подібних приголосних звуків. Виділення зайвого складу у слові</p>	<p>Учень: – знає і розрізняє рукописні й друковані букви III етапу; – правильно записує слова з ними, з м'яким знаком, з <i>йо, во</i>; – правильно вимовляє слова з м'яким знаком, з <i>йо, во</i>; – диференціює за вимовою голосні і приголосні, подібні приголосні звуки; – правильно записує слова з ними після аналізу з учителем; – наводить приклади слів; – дотримується зразка виконання завдання; – контролює правильність виконання завдання; – з допомогою вчителя і самостійно виправляє допущені помилки</p>	
		<p>Аудіювання Прослуховування з голосу вчителя невеличких творів-мініатюр, загадок, віршиків. Пояснення, <i>про кого?</i> або <i>про що?</i> прослухали</p>	<p>Учень: – уміє зосередитися для виконання завдання; – уважно слухає учителя, розуміє, про що він говорить, коментує, про що слухав</p>	<p>MP – слухати-розуміти чуже мовлення, адекватно відповідати на питання, що стосуються змісту прослуханого</p>

		<p>Говоріння Повторення за вчителем слів, речень. Письмо на слух під диктовку вчителя складів, слів після попереднього їх звукобуквеного аналізу</p>	<p><i>Учень:</i> – уміє повторити прослухані слова, речення; – дотримується правильної звуковимови, наголошування слів; – уміє писати під диктовку склади, слова після їх аналізу з учителем; – дотримується правил правопису, графіки написання букв; – розуміє інструкцію і дотримується її виконання; – контролює хід правильності виконання завдання; – користується зразком, з допомогою вчителя знаходить помилки, самостійно їх виправляє</p>	<p><i>MP</i> – адекватно до змісту прослуханого чи прочитаного відтворювати чуже мовлення в усній і писемній формах, дотримуватися правил правопису, інтонації усного мовлення, додержуватися змістової та смислової сторін усного і писемного мовлення</p>
		<p>Тема з розвитку мовлення: «Моє рідне місто (село)»</p>	<p><i>Учень:</i> з допомогою вчителя та самостійно добирає лексику для розповіді; – правильно структурує речення, дотримуючись лексико-граматичної сполучуваності слів; – знає назву свого рідного міста (села), використовує її у розповіді; – дотримується зразка розповіді</p>	<p><i>MP</i> – вживати у мовленні лексику, що стосується тематичних груп «місто», «село», дотримуватися зразка розповіді, вживати у мовленні слова ввічливості, пестливу, образну та оцінну лексику</p>

	15	<p>Письмо слів з буквами IV етапу Повторення і закріплення письма слів з буквами IV етапу: <i>я, ю, є, ї, ч, ц, щ, ф</i>. Спостереження за роботою артикуляційного апарату під час вимови йотованих, свистячих і шиплячих. Практичне розрізнення слова – речення. Письмо трибуквених закритих складів після їх аналізу, слів з ними. Графічна модель слова, речення. Складання слів, речень за графічними моделями, запис їх</p>	<p><i>Учень:</i> – знає й розрізняє рукописні й друковані букви IV етапу; – правильно записує склади, слова з ними, диференціює голосні та йотовані, свистячі та шиплячі за вимовою; – наводить приклади слів з буквами IV етапу, дотримується зразка виконання завдання; – контролює хід його виконання; – з допомогою і самостійно виправляє помилки; – складає слова, речення за графічними моделями, записує їх</p>	<p><i>ППП</i> – концентрувати увагу на предметі діяльності, доволі сприймати навчальний матеріал, осмислювати і запам'ятовувати його, зберігати у довготривалій пам'яті, пригадувати, уявляти, осмислювати і відтворювати, використовувати в аналогічних та нових ситуаціях. <i>МР</i> – правильно вимовляти і писати слова з буквами IV етапу, дотримуватися логічної та структурної єдності речення, вживати у мовленні слова з буквами IV етапу. <i>ОР</i> – прагнути навчитися правильно вимовляти та записувати слова з буквами IV етапу, контролювати хід виконання завдання, адекватно реагувати на зауваження, ефективно сприймати допомогу</p>
--	----	---	---	---

	2	Повторення вивченого протягом I семестру	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – знає, називає і записує всі вивчені букви, склади і слова з ними; – записує речення, складає з букв розрізної азбуки слова, речення; – списує з друкованого тексту слова, речення, невеличкі зв'язні висловлювання; – записує слова і речення під диктовку після попереднього опрацювання матеріалу з учителем, адекватно сприймає надану допомогу 	<p><i>ППП</i> – концентрувати увагу на предметі діяльності, адекватно його сприймати, осмислювати, запам'ятовувати, пригадувати, уявляти і відтворювати.</p> <p><i>МР</i> – вживати у мовленні іменникову, дієслівну та прикметникову лексику, слова ввічливості, формули мовленнєвого етикету, правильно записувати слова, речення, зв'язний текст.</p> <p><i>ОР</i> – виявляти бажання навчитися правильно писати, виявляти інтерес до навчання, зокрема до уроків української мови</p>
<p>II семестр (71 година)</p>				
1	10	Значення слова Називання зображених предметів відповідними словами (мальва – квітка), запис їх з допо-	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – уміє називати зображені предмети відповідними словами; – складає з допомогою вчителя ряди слів за певною родовою чи видовою 	<p><i>ППП</i> – зосереджувати увагу на предметі діяльності, довільно сприймати навчальний матеріал, осмислювати його, довільно за-</p>

	<p>могою вчителя на дошці та в зошити. Складання рядів слів за певною змістовою ознакою (видовою чи родовою): посуд, квіти, гриби, птахи, овочі, фрукти. Співвіднесення рядів прослуханих слів з малюнком, на якому зображено один із названих предметів</p>	<p>ознакою, співвідносить назву предмета з його зображенням; – з допомогою вчителя і самостійно наводить приклади слів, що відносяться до певної родової чи видової групи, самостійно аналізує слова; – класифікує їх, об'єднує у групи, уважно слухає інструкцію; – аналізує зразок виконання завдання, дотримується його виконання; – порівнює свою роботу зі зразком, знаходить і самостійно виправляє допущені помилки</p>	<p>пам'ятовувати, зберігати у довготривалій пам'яті, пригадувати, уявляти, відтворювати, використовувати в аналогічних ситуаціях. <i>MP</i> – співвідносити слово і предмет, назву якого воно означає, пояснювати значення слів, виходячи з контексту речення, використовувати у мовленні слова, що відносяться до різних тематичних груп. <i>OP</i> – виявляти зацікавленість в оволодінні лексикою різних тематичних груп, ефективно сприймати допомогу, адекватно реагувати на оцінку</p>
	<p>Культура мовлення Дотримання в усному і писемному мовленні лексико-граматичної сполучуваності слів. Дотримання наголосу у словах</p>	<p><i>Учень:</i> – уміє вимовляти слово так, щоб було чітко чути наголошений склад; – дотримується в усному і писемному мовленні лексико-граматичної сполучуваності слів</p>	<p><i>MP</i> – дотримуватися в усному і писемному мовленні лексико-граматичної сполучуваності слів, правильного наголошування слів під час продукування власного мовлення, вживати слова ввічливості</p>

9	20	<p>Слово Слова, що означають назви предметів (іменники). Слова, що означають назви предметів і відповідають на питання <i>хто?</i>, <i>що?</i> Розрізнення слів за питаннями <i>хто?</i>, <i>що?</i> (практично). Групування слів за приналежністю до певної групи. Зміна слів, що відповідають на питання <i>хто?</i>, <i>що?</i>, за числами (один – багато). Велика буква в іменах, по батькові, прізвищах людей. Слова, що означають назви дій предметів (дієслова).</p> <p>Слова, що означають назви дій предметів і відповідають на питання <i>що робить?</i>, <i>що роблять?</i> Формування умінь поставити пи-</p>	<p><i>Учень:</i> – розрізняє слова за питаннями <i>хто?</i>, <i>що?</i>; – уміє поставити до слів питання, згрупувати слова за приналежністю до певної групи; – змінювати слова за числами; – знає правила вживання великої букви і дотримується їх на письмі; – наводить приклади, аналізує зразок виконання завдання; – розуміє зміст інструкції і дотримується її виконання; – звіряє виконану роботу зі зразком; – уміє звітувати про виконану роботу, оцінити її якість</p> <p><i>Учень:</i> – виділяє за питаннями дієслова в реченні (без вживання термінів); – розрізняє слова, що означають назви предметів і слова, що означають назви дій предметів;</p>	<p><i>ППП</i> – концентрувати увагу на предметі діяльності, доволіно сприймати навчальний матеріал, осмислювати його, доволіно запам'ятати, зберігати у довготривалій пам'яті, пригадувати, уявляти і відтворювати, використовувати в аналогічних ситуаціях. <i>МР</i> – вживати у мовленні іменникову та дієслівну лексику, засвоєну на уроках української мови, дотримуватися лексико-граматичної сполучуваності слів в усному та писемному мовленні. <i>ОР</i> – виявляти бажання засвоїти навчальний матеріал: навчитися правильно писати дієслова, іменники, виявляти старанність під час запису слів, речень, виявляти інтерес до навчання</p>
---	----	---	---	--

		<p>тання до таких слів у реченні. Формування умінь добирати групи слів цієї категорії з певним лексичним значенням (без вживання термінів): хто як голос подає? хто як пересувається? Розрізнення предметів за їх діями: <i>читає хто?</i>, <i>біжить хто?</i> <i>Сова летить, а вуж...</i> Пов'язування між собою слів, що відповідають на питання <i>хто?</i>, <i>що?</i> зі словами, що відповідають на питання <i>що робить?</i>, <i>що роблять?</i> Зміна слів за зразком: <i>учень пише – учні пишуть</i>. Велика буква у кличках тварин</p>	<ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя і самостійно добирає слова до певної тематичної групи; – розрізняє предмети за їх діями; – дотримується лексико-граматичної сполучуваності іменників з дієсловами як в усному, так і в писемному мовленні; – правильно складає слова з букв розрізної азбуки, записує їх під диктовку в зошит; – змінює слова в однині і множині; – уважно слухає інструкцію вчителя; – дотримується плану виконання завдання; – контролює правильність виконання завдання, помічає і з допомогою вчителя виправляє помилки; – дотримується вживання на письмі великої букви в кличках тварин; – самостійно наводить приклади 	
		<p>Тема з розвитку мовлення: «Члени моєї родини»</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – самостійно добирає лексику для розповіді, уважно слухає зразок розповіді вчителя; 	<p><i>МР</i> – вживати у мовленні лексику, що відноситься до тематичної групи «родина», правильно структуру-</p>

			<ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя повторює його, намагається пригадати імена, прізвища, по батькові родичів; – з допомогою вчителя буде зв'язну розповідь про свою родину; – дотримується лексико-граматичної сполучуваності іменників та дієслів у розповіді; – стежить за зв'язністю розповіді, помічає помилки; – ефективно сприймає надану допомогу 	<p>вати речення, дотримуючись лексико-граматичної сполучуваності слів, вживати слова ввічливості, формули мовленнєвого етикету</p>
		Культура мовлення Запис назви і клички тварини	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – знає правила вживання великої букви; – диференціює поняття: назва – кличка тварини; – правильно з допомогою учителя записує назви і клички тварин; – дотримується правил правопису і графіки букв, поєднання букв під час письма 	<p><i>MP</i> – знати й дотримуватися вивчених правил правопису, розрізняти власні й загальні назви, правильно їх записувати, вживати у мовленні пестливі слова</p>
10	18	Речення Практичне розрізнення групи окремих слів і	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – практично розрізняє групу окремих слів і речення; 	<p><i>ППП</i> – зосереджувати увагу на предметі діяльності, довільно сприймати на-</p>

		<p>речення. Встановлення меж речення на слух і за графічними ознаками (велика літера у першому слові, крапка в кінці речення). Визначення кількості слів у реченні, їх послідовності. Графічна модель речення. Речення розповідні, питальні. Побудова під керівництвом учителя розповідних речень за зразком, поданим початком, з опорою на графічну модель і малюнок. Списування речень, диктуючи їх</p>	<ul style="list-style-type: none"> – уміє фіксувати в усному і писемному мовленні початок і кінець речення; – уміє визначати кількість слів у реченні, їх послідовність; – самостійно будує графічну модель речення, розрізняє розповідні й питальні речення; – наводить приклади їх, дотримується інтонації розповідних і питальних речень; – правильно їх списує з дотриманням правил правопису; – аналізує зразок виконання завдання, дотримується його послідовності; – порівнює свою роботу зі зразком; – з допомогою вчителя виправляє допущені помилки; – намагається оцінити виконане завдання 	<p>вчальний матеріал, осмислювати його, запам'ятовувати, відтворювати, використовувати в аналогічних та нових ситуаціях.</p> <p><i>MP</i> – розрізняти поняття: слово – речення, правильно записувати речення, дотримуватися інтонації різних за метою висловлювання речень, вживати у власному мовленні речення, різні за метою висловлювання, дотримуватися культури писемного мовлення.</p> <p><i>OP</i> – виявляти бажання навчитися правильно записувати речення, правильно їх інтонувати, радіти власним успіхам та успіхам однокласників</p>
		<p>Тема з розвитку мовлення: «Мій режим дня»</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – самостійно добирає лексику до теми; – намагається правильно структуру- 	<p><i>MP</i> – адекватно вживати лексику, що стосується тематичної групи «режим</p>

			вати речення з дотриманням лексико-граматичної сполучуваності іменників та дієслів; – уважно слухає розповідь учителя і повторює зразок розповіді, дотримуючись її зв'язності	дня», вживати у мовленні формули мовленнєвого етикету
		Культура мовлення Вживання на письмі великої букви в першому слові речення, крапки та знаку питання в кінці розповідного і питального речень. Дотримання правильної інтонації в розповідних і питальних реченнях	<i>Учень:</i> – знає і дотримується правил вживання на письмі великої букви на початку речення, крапки чи знаку питання в кінці розповідного чи питального речень; – дотримується правил правопису слів, охайності письма	<i>MP</i> – дотримуватися культури писемного мовлення, правил вживання великої букви, інтонації розповідних та питальних речень
		Аудіювання Прослуховування вимовлених учителем речень. Пояснення, <i>про кого?, про що?</i> розповідається в реченнях	<i>Учень:</i> – уважно слухає, про що говорить учитель; – розуміє зміст прослуханого; – дає адекватні відповіді на запитання щодо змісту прослуханих речень	<i>MP</i> – адекватно відповідати на запитання, що стосуються прослуханого, використовувати допомогу
		Говоріння Повторення прослуханих речень, дотримую-	<i>Учень:</i> – правильно повторює прослухані речення;	<i>MP</i> – намагатися правильно вимовляти слова з дотриманням наголосу, вжи-

		чись правильної вимови слів та наголосів у словах	– чітко й виразно вимовляючи кожне слово, дотримується наголосу у словах	вати слова та словосполучення з прослуханих зразків мовлення
11	21	<p>Текст Загальне уявлення про зв'язне висловлювання в усній і писемній формах – текст. Практичне розрізнення групи окремих речень і тексту. Зміст тексту, заголовок (назва) – практично. Відповідність заголовка змісту тексту. Добір заголовків до сюжетного малюнка, до серії сюжетних малюнків. Складання і запис підписів під серією сюжетних малюнків (назв малюнків), які становлять план розповіді. Усна розповідь за цим планом. Зв'язність розповіді. Поняття про текст як зв'язне висловлюван-</p>	<p><i>Учень:</i> – має уявлення про текст – зв'язне висловлювання, заголовок (назву тексту); – уміє добирати заголовок до сюжетного малюнка, до серії малюнків добирає з допомогою вчителя; – з допомогою вчителя складає назви до серії сюжетних малюнків; – уміє розповідати за малюнковим планом зміст малюнків, після прослуханої інструкції та аналізу завдання; – з допомогою вчителя записує зв'язне висловлювання в зошит; – правильно виконує завдання з деформованим текстом; – аналізує зразок виконання завдання, дотримується його, звіряє виконану роботу зі зразком; – з допомогою вчителя знаходить і виправляє допущені помилки; – намагається оцінити виконану роботу</p>	<p><i>ППП</i> – концентрувати увагу на предметі діяльності, довільно сприймати навчальний матеріал, запам'ятовувати його, зберігати в довготривалій пам'яті, пригадувати, уявляти і відтворювати, використовувати в аналогічних навчальних ситуаціях. <i>МР</i> – дотримуватися логічної та структурної єдності зв'язного висловлювання, дотримуватися правил правопису зв'язного висловлювання, інтонації мовлення, з допомогою продукувати невеличкі зв'язні висловлювання. <i>ОР</i> – виявляти бажання навчитися складати й записувати зв'язні висловлювання, бажання отрима-</p>

		ня. Складання двох-трьох речень за змістом серії сюжетних малюнків, пов'язування речень між собою. Запис на дошці і в зошити складеного зв'язного висловлювання після попереднього аналізу його з учителем		ти позитивну оцінку, адекватно реагувати на зауваження
		Тема з розвитку мовлення: «Традиційна повага до старших в Україні, турбота про молодших»	<i>Учень:</i> – уважно слухає інструкцію вчителя щодо виконання завдання; – самостійно добирає лексику для висловлювання; – вживає слова ввічливості, будує усне висловлювання з дотриманням зв'язності тексту та лексико-граматичної сполучуваності слів; – стежить за логікою викладу, намагається виправляти помилки	<i>MP</i> – вживати у мовленні слова ввічливості, формули мовленнєвого етикету. <i>OP</i> – з пошаною ставитися до старших, виявляти турботу про молодших, виявляти у громадських місцях повагу до старших
		Культура мовлення Український мовленнєвий етикет: звертання до старших. Складання	<i>Учень:</i> – знає формули українського мовленнєвого етикету і використовує їх під час звертання до старших;	<i>MP</i> – правильно підписувати листівку, конверт, писати невеличке повідомлення батькам, дотримувати

		адресованих рідним записок, що містять інформацію про навчання, здоров'я	<ul style="list-style-type: none"> – правильно записує імена, прізвища, по батькові рідних; – вживає слова ввічливості; – аналізує зразок, користується зразком, виконує роботу за зразком, звіряє її зі зразком; – знаходить і виправляє помилки 	тися у писемному мовленні правил правопису
		Аудіювання Прослуховування невеличких творів (інструкція, загадки, лічилки, швидкомовки, віршики)	<i>Учень:</i> <ul style="list-style-type: none"> – уважно слухає, про що говорить учитель, розуміє зміст прослуханого; – самостійно пояснює, <i>про кого?</i>, <i>про що?</i> прослухав, після двох–трьох прослуховувань запам'ятовує інструкцію, що стосується навчальних дій; – дотримується інтонації мовлення 	<i>MP</i> – налаштовуватися на слухання чужого мовлення, давати відповідь, <i>про кого?</i> або <i>про що?</i> прослухали
		Говоріння Чітко проговорювання слідом за вчителем прослуханих загадок, лічилок, швидкомовок, віршиків	<i>Учень:</i> <ul style="list-style-type: none"> – уміє чітко проговорити слідом за вчителем почуті з його голосу невеличкі зв'язні тексти; – дотримується виразності мовлення, правильного наголошування слів, інтонації речень; – стежить за правильністю власного мовлення і мовлення однокласників; 	<i>MP</i> – чітко проговорювати прослухане, дотримуватися правильної артикуляції під час говоріння, самостійно придумувати слова на задану тему, чітко їх промовляти

			<ul style="list-style-type: none"> – помічає і виправляє у їхньому мовленні помилки; – адекватно оцінює результат діяльності товаришів 	
12	2	Повторення вивченого протягом року	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – засвоїв матеріал програми; – правильно пише усі букви, склади і слова з ними; – розрізняє голосні та приголосні; – визначає слова за питаннями; – диференціює речення за питаннями; – розрізняє речення і зв'язне висловлювання – текст; – продуктивно використовує допомогу, – виконує завдання за зразком і самостійно; – контролює правильність виконання завдання, намагається його оцінити; – дотримується правил правопису та графіки написання букв, видів їх поєднання у словах 	<p><i>ППП</i> – адекватно сприймати, розуміти та відтворювати навчальний матеріал. <i>МР</i> – правильно вимовляти вивчені звуки, слова з ними, структурувати речення. Дотримуючись лексикограматичної сполучуваності слів у реченнях, дотримуватися правил правопису, інтонації усного мовлення. <i>ОР</i> – виявляти бажання навчитися правильно писати слова, речення, виявляти інтерес до уроків української мови</p>
		Правопис <i>(протягом року)</i>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – уміє правильно, охайно оформляти письмову роботу; 	

	Письмо рядкових і великих букв за групами в порядку ускладнення їх написання	– дотримується вертикальності лівого краю письмової роботи, не заходить за поля з правого краю, не виходить за обмежувальні лінії; – уміє підкреслити склад, слово, речення; – самостійно креслить графічну модель складу, слова, речення	
<p style="text-align: center;">Учень на кінець року:</p> <p>знає: графіку написання голосних і приголосних букв; слова складаються зі складів; слово служить для назви предмета, дії; правила вживання великої букви в іменах, по батькові, прізвищах людей; вживання великої букви у кличках тварин;</p> <p>уміє: розрізняти голосні і приголосні, подібні приголосні звуки і букви, голосні і йотовані, сполучення <i>йо-ьо</i>, буквосполучення <i>дж-дз</i>, аналізувати слова за звуко-буквеним складом, на слух і на письмі фіксувати початок і кінець речення, розрізняти групу речень і текст, повторювати за вчителем зразок зв'язного висловлювання, називати зображені предмети відповідними словами, писати під диктовку вчителя слова, нескладні речення з двох–трьох слів після їх аналізу, дотримуватися культури мовлення, вживати слова ввічливості, володіти графічними навичками письма, писати великі літери й малі рядкові букви, правильно поєднуючи їх з дотриманням висоти, ширини, нахилу букв, писати під диктовку вчителя всі букви, склади, слова і нескладні речення – після їх попереднього аналізу</p>			

3 клас I–II відділення

(165 годин, 5 годин на тиждень)

№ з/п	К-сть год	Зміст навчального матеріалу*	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	4	<p>Повторення Голосні і приголосні звуки і букви. Складання рядів слів за певною змістовою ознакою (видовою чи родовою). Основні ознаки простого речення. Узгодження слів у реченні за запитаннями. Складання двох–трьох речень за змістом серії сюжетних малюнків. Пов’язування речень між собою. **Запис на дошці і в зошити складеного зв’язного висловлювання</p>	<p><i>Учень:</i> – знає і диференціює на слух та на письмі всі звуки і букви; – розрізняє родо-видове значення слів; – пояснює (практично) ознаки простого речення; – дотримується лексико-граматичної сполучуваності слів у реченні; – з допомогою вчителя складає зв’язне висловлювання за серією сюжетних малюнків, записує його, дотримується зразка виконання завдання; – розуміє інструкцію і стежить за її виконанням; – дотримується правил правопису</p>	<p><i>ППП</i> – пригадати вивчене у другому класі. <i>МР</i> – пригадати правила правопису, лексику, яку засвоїли у другому класі. <i>ОР</i> – виявляти бажання навчитися правильно писати слова, речення, зв’язні висловлювання</p>

* ** – матеріал для I відділення

2	20	<p>Звуки і букви</p> <p>Голосні і приголосні звуки і букви</p> <p>Пом'якшення приголосних у середині і в кінці слова м'яким знаком. Дзвінки і глухі приголосні. Написання дзвінких і глухих приголосних у кінці слова. Перевірка написання шляхом зміни форми слова: <i>зуб – зуби</i>. Практичне засвоєння і удосконалення нормативної вимови дзвінких приголосних у кінці складу і слова. Слова з йотованими. Вимова, читання і запис слів з йотованими</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – знає роль м'якого знака для пом'якшення приголосних; – намагається дотримуватися правильного написання й вимови слів з м'яким знаком; – правильно вимовляє і пише слова з дзвінками і глухими приголосними на кінці, знає, як перевірити правильність їх написання; – уміє правильно вимовляти, читати й писати слова з йотованими (<i>йа – я, йе – є, йу – ю, йі – ї</i>); – наводить приклади, аналізує зразок, дотримується його виконання; – порівнює виконану роботу зі зразком, самостійно виправляє допущені помилки; – оцінює роботу 	<p><i>ППП</i> – зосереджувати увагу на предметі діяльності, довільно сприймати навчальний матеріал, осмислювати і запам'ятовувати його, пригадувати, відтворювати, використовувати в аналогічних та нових ситуаціях.</p> <p><i>МР</i> – диференціювати на слух і на письмі голосні і приголосні звуки і букви, дзвінки і глухі, правильно записувати слова з йотованими, дотримуватися правил переносу слів, правил вживання апострофа, правильного наголошування слів</p>
	22	<p>Склад</p> <p>Ознайомлення з роллю голосних у творенні</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – розуміє роль голосних у творенні складів, наводить приклади; 	<p><i>ОР</i> – виявляти силу волі, бажання навчитися правильно писати слова, ре-</p>

		складів. Перенос слів по складах. Графічна модель складу. Перенос слів з рядка в рядок. **Перенос слів з йо, во, дж, дз	<ul style="list-style-type: none"> – уміє після двох-трьох прослуховувань виділяти у звуковому потоці кількість вимовлених одиниць (звуків, складів); – переносить слова по складах, переносить слова з рядка в рядок; – дотримується правильної вимови слів з йо, во, дз, дж; – аналізує зразок виконання завдання, дотримується його; – звіряє свою роботу за зразком, знаходить і виправляє помилки; – намагається оцінювати виконану роботу 	чення, списувати й писати під диктовку невеличкі зв'язні висловлювання після опрацювання їх з учителем
	6	Наголос у словах Наголошені та ненаголошені голосні. Визначення наголосу у дво-складових і трискладових словах	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – має поняття про наголошені й ненаголошені голосні у слові; – наводить приклади, вміє правильно визначати наголос у словах; – знає, як позначається наголос на письмі; – дотримується правильного наголошування слів 	
		Тема з розвитку мовлення: «Наша школа»	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя добирає відповідну лексику до теми, використо- 	<i>MP</i> – добирати лексику до тематичної групи «школа», адекватно вживати її у

			<p>вучучи сюжетні малюнки та здобутий досвід;</p> <ul style="list-style-type: none"> – складає речення, пов'язуючи їх у зв'язне висловлювання; – вживає слова ввічливості, формули мовленнєвого етикету 	<p>мовленні, структурувати невеличкі зв'язні висловлювання, дотримуватися граматичної сполучуваності слів у реченнях</p>
		<p>Культура мовлення Добір адекватних слів для висловлювання своїх думок</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – розуміє значення слів, які йому необхідно вжити у висловлюванні; – добирає слова, адекватні до теми висловлювання 	<p><i>MP</i> – адекватно відповідати на запитання, вживати лексику зі змісту запитань</p>
3	40	<p>Слово Закріплення знань про слова, що означають назви предметів (іменники). Виділення за питаннями іменників у тексті речення, у висловлюванні. Графічна модель слова. Складання груп слів з пропонуваним лексичним значенням (транспорт, дерева, кущі, квіти). Велика буква у словах:</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – уміє за питаннями <i>хто?</i>, <i>що?</i> виділяти іменники у тексті речення, виділяти на слух у тексті слова, що означають <i>про кого?</i> або <i>про що?</i> говориться в реченні; – розуміє значення слів, що відносяться до певних тематичних груп; – знає правила вживання великої букви, дотримується їх на письмі; – знає домашню і шкільну адреси, уміє записати їх на конверті; – аналізує зразок виконання завдання, дотримується його виконання; 	<p><i>ППП</i> – зосереджувати увагу на предметі діяльності, доволіно сприймати навчальний матеріал, осмислювати його, запам'ятовувати, пригадувати і відтворювати.</p> <p><i>MP</i> – виділяти у мовленні іменники, дотримуватися правил вживання великої букви на письмі, складати речення на задану тему, добирати лексику до даних тематичних груп.</p>

		<i>Україна, Батьківщина, Вітчизна, Київ.</i> Велика буква в назвах міст, сіл, вулиць, річок, морів. Домашня адреса, адреса школи. Написання адреси на конверті	<ul style="list-style-type: none"> – порівнює виконану роботу зі зразком, помічає і виправляє помилки; – звітується про виконану роботу 	<i>ОР</i> – виявляти бажання навчитися писати листа рідним
		Тема з розвитку мовлення: «Київ – столиця України»	<i>Учень:</i> <ul style="list-style-type: none"> – має певні уявлення про столицю України місто Київ; – добирає лексику для висловлювання; – повторює зміст висловлювання за вчителем; – з допомогою вчителя складає власне висловлювання про Київ, відтворює його, дотримуючись зв'язності речень та зв'язку слів у реченнях 	<i>МР</i> – засвоїти лексику тематичної групи «Київ», адекватно використовувати її у мовленні, будувати невеличке зв'язне висловлювання на дану тему, з допомогою записувати його
		Культура мовлення Слова ввічливості: вітання, прохання, вибачення, висловлення прохання та вдячності. Вживання імен дітей українською мовою. До-	<i>Учень:</i> <ul style="list-style-type: none"> – уміє правильно звертатися до дітей і дорослих; – вживає у мовленні слова ввічливості; – знає і дотримується на письмі правил вживання великої букви у словах 	<i>МР</i> – знати і вживати у власному мовленні слова ввічливості, формули мовленнєвого етикету, дотримуватися на письмі правил правопису вживання великої букви

		тримання на письмі правил вживання великої букви в назві <i>Батьківщина</i> , міст, сіл, вулиць		
		<p>Закріплення знань про слова, що означають назви дій предметів (дієслова).</p> <p>Знаходження дієслів за питаннями: <i>що робить?</i>, <i>що робив?</i>, <i>що зробив?</i>, <i>що буде робити?</i>, <i>що робитиме?</i>, <i>що зробить?</i>, <i>що зроблять?</i> у тексті речень, у висловлюваннях. Складання груп слів з пропонуванним лексичним значенням (слова, що означають певні дії – навчання, рух). Узгодження дієслів з іменниками. Уміння виділяти на слух у тексті слова, що означають назви дій предметів. Уміння по-</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – має поняття про слова, що означають назви дій предметів; – знаходить їх у тексті речення, у висловлюванні; – добирає слова до тематичних груп; – виділяє в усному мовленні дієслова, відрізняє їх від інших слів; – дотримується лексико-граматичної сполучуваності дієслів з іменниками; – правильно списує дієслова з друкованого тексту; – записує їх на слух після аналізу з учителем, доречно послуговується дієсловами в усному мовленні; – пояснює значення багатьох дієслів, дотримується інструкції виконання завдання; – порівнює свою роботу зі зразком, ефективно використовує допомогу вчителя 	<p><i>ППП</i> – довільно сприймати навчальний матеріал, шляхом наочно-образного мислення осмислити його, довільно запам'ятати, зберігати у довготривалій пам'яті, пригадати, уявити, відтворити, використати в аналогічній ситуації.</p> <p><i>МР</i> – вживати у власному мовленні дієслівну та прикметникову лексику, дотримуватися лексико-граматичної сполучуваності слів, структурувати речення із засвоєними дієсловами та прикметниками, правильно записувати речення</p>

		мічати серед слів – назв предметів слово – назву дії		
		<p>Слова, що означають назви ознак предметів (прикметники). Слова, що означають назви ознак предметів і відповідають на питання <i>який?, яка?, яке?, які?</i> (прикметники). Виділення за питаннями прикметників у тексті речення, у висловлюванні. Формування умінь після кількох прослуховувань виділяти у звуковому потоці слова, що означають назви ознак предметів.</p> <p>** Складання груп слів з пропонованим лексичним значенням (форма предметів, колір, розмір). Формування умінь розрізняти пред-</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – уміє за питаннями виділяти прикметники у тексті речення, у висловлюванні; – добирає групи прикметників з певним лексичним значенням; – уміє розрізняти предмети за їх ознаками; – складає з даними словами речення, словосполучення, записує їх після аналізу з учителем; – дотримується лексико-граматичної сполучуваності іменників з прикметниками, змінює прикметники за числами; – виділяє прикметники з усного мовлення, правильно записує їх з іншими словами в реченні; – контролює правильність виконання завдання; – порівнює свою роботу зі зразком, помічає і виправляє помилки; – вживає в усному мовленні прикмет- 	<p><i>ОР</i> – виявляти бажання навчитися правильно записувати речення із засвоєною дієслівною та прикметниковою лексикою, виявляти старанність, охайність під час запису завдань</p>

		<p>мети за їх ознаками: <i>ка-вун</i> як ий?, <i>теля</i> яке? Поеднання іменників з прикметниками. Зміна прикметників за зразком: <i>яблуко червоне</i> – <i>яблука червоні</i>. Знаходження серед слів, що означають назви предметів, слова, що означає назву ознаки. Близькі і протилежні за значенням слова. Формування уявлень про частини мови (слова поділяються на групи залежно від того, на яке питання вони відповідають)</p>	<p>ники, наводить приклади прикметників, що відносяться до певних тематичних груп; – має уявлення про частини мови (практично), розрізняє близькі і протилежні за значенням слова</p>	
		<p>Тема з розвитку мовлення: «Символи України»</p>	<p><i>Учень:</i> – знає і розрізняє символи України; – добирає лексику для висловлювання; – адекватно вживає її у мовленні</p>	<p><i>MP</i> – знати слова–символи України, адекватно вживати їх у мовленні</p>
		<p>Культура мовлення Вживання у мовленні</p>	<p><i>Учень:</i> – знає, що іменники, дієслова і прик-</p>	<p><i>MP</i> – вживати в усному та писемному мовленні імен-</p>

		іменників, дієслів та прикметників	метники – це частини мови; – знає, як їх поєднати між собою у мовленні; – дотримується лексико-граматичної сполучуваності слів у мовленні; – намагається вживати у мовленні засвоєну лексику	никову, дієслівну та прикметникову лексику, дотримуватися правильного наголошування слів, правил правопису
		Слова, до яких не ставлять питань, але без яких неможливо побудувати речення (<i>в, і, на, а, до, у, над, під, з, але, тому, що</i>). Пов'язування слів, частин речення і речень за допомогою цих слів	<i>Учень:</i> – знає слова, за допомогою яких пов'язують між собою інші слова, частини речення і речення у тексті; – наводить приклади, правильно записує їх з іншими словами в реченні, складає з цими словами речення	<i>MP</i> – вживати у мовленні прийменники, сполучники для зв'язку слів у реченні, пов'язувати слова, речення за допомогою прийменників, сполучників
4	24	Речення Речення, в яких є повідомлення, запитання, наказ (розповідні, питальні, окличні). Велика буква в першому слові, розділові знаки в кінці речень. Слухання з голосу вчителя ре-	<i>Учень:</i> – розрізняє речення за метою висловлювання, наводить приклади речень; – інтонаційно правильно читає речення, повторює їх з голосу вчителя; – правильно записує речення, складає речення за опорами; – буде графічну модель речення, точно орієнтуючись у його змісті;	<i>ППП</i> – зосереджувати увагу на предметі діяльності, довільно сприймати навчальний матеріал, осмислювати його, запам'ятовувати, зберігати у довготривалій пам'яті, пригадувати, уявляти, відтворювати, використовувати в анало-

	<p>чень. Інтонаційно правильне читання різних за метою висловлювання речень (за зразком учителя). Розуміння змісту речення. Запис речень з голосу вчителя після попереднього їх аналізу. Графічна модель речення. **Знаходження різниці у змісті подібних речень, що різняться двома словами. **Вибір із двох-трьох речень того, яке точно відповідає певній ілюстрації, запитанню, сюжетному малюнку. Виділення окремих речень з тексту на слух. Поширення речень за малюнками, запитаннями, опорними словами. Складання речень за зразком, поданою графічною мо-</p>	<p>– складає речення за даними графічними моделями; – поширює речення за опорами, після аналізу речень записує їх на слух з голосу вчителя; – знає характеристики речення і дотримується їх під час його запису; – уміє упорядковувати деформовані речення; – аналізує зразок виконання завдання, дотримується його, звіряє свою роботу зі зразком, виправляє помилки; – намагається оцінити виконану свою роботу і роботу товариша</p>	<p>гічних та нових ситуаціях. MP – вживати в усному і писемному мовленні різні за метою висловлювання речення, складати речення за графічною моделлю, записувати їх, з поданих слів структурувати різні за метою висловлювання речення, поширювати речення, упорядковувати деформовані речення, складати речення на задану тему й записувати їх після аналізу, писати речення під диктовку після попереднього аналізу. OP – виявляти бажання навчитися орфографічно правильно писати, виявляти зусилля для засвоєння правил правопису речень, виявляти інтерес до уроків української мови</p>
--	---	--	---

	<p>деллю. Упорядкування деформованих речень з поданими у правильній граматичній формі словами. Складання підписів під серією малюнків, які стають планом розповіді. Складання і запис речень, що передають зміст ілюстрації, сюжетних малюнків, спостережуваного, різних дій (збирання яблук, підгодівля птахів, катання на велосипеді тощо). Розрізнення, не читаючи все підряд, окремих характеристик речення: наявність слова з великої літери на початку речення, в середині речення, крапки в кінці речення</p>		
	<p>Тема з розвитку мовлення:</p>	<p><i>Учень:</i> – самостійно добирає лексику для</p>	<p><i>МР</i> – добирати лексику до тематичної групи «допомо-</p>

		«Допомога дітей удома»	висловлювання; – дотримується зразка висловлювання вчителя, інтонації, виразності мовлення, лексико-граматичної сполучуваності слів	га», адекватно використувувати її в усному і писемному мовленні
		Культура мовлення Правильне читання різних за метою висловлювання речень. Використання слів ввічливості у власному мовленні	<i>Учень:</i> – дотримується інтонації під час читання різних за метою висловлювання речень; – вживає слова ввічливості у мовленні	<i>MP</i> – дотримуватися виразності мовлення під час читання різних за метою висловлювання речень
		Аудіювання Слухання з голосу вчителя різних за метою висловлювання речень	<i>Учень:</i> – уміє зосередитися для слухання чужого мовлення; – розуміє зміст прослуханого; – правильно відповідає на запитання, що стосуються змісту прослуханих речень	<i>MP</i> – уважно слухати мовлення вчителя, розуміти смисл прослуханого, адекватно відповідати на запитання
		Говоріння Повторення з голосу вчителя різних за метою висловлювання речень. Вибіркове читан-	<i>Учень:</i> – уважно слухає вчителя; – може самостійно або з допомогою вчителя розповісти зміст прослуханого чи прочитаного тексту	<i>MP</i> – повторювати почуті різні за метою висловлювання речення, розповідати про почуте чи прочитане, дотримуючись логічної

		ня з тексту речень, у яких йдеться про певний предмет, подію, місце події чи дії. Читання матеріалів, які мають комунікативне навантаження: листів, різного змісту записок, написаних учителем для учнів. Розповідь учнями почутого і прочитаного		послідовності зображених подій
5	25	Текст Будова тексту: речення – зачин; основна частина тексту – речення, у яких розгортається подана в зачині думка; заключна частина – речення, що завершує розповідь. Відповідність тексту трьом основним частинам висловлювання: зачин – основна частина – заключна. Засоби зв'язку	<i>Учень:</i> – знає складові частини тексту, вміє виділити їх у тексті; – може з допомогою вчителя замінити в тексті іменники займенниками; – уміє придумати заголовок до тексту; – складає текст з кількох речень, пов'язуючи їх між собою; – з допомогою складає тексти за даними складовими частинами; – знає і пояснює роль абзаців у тексті, за опорами складає тексти на задану тему, правильно їх записує після аналізу з учителем;	<i>ППП</i> – концентрувати увагу на навчальному матеріалі, довільно сприймати його, осмислювати, запам'ятовувати, зберігати у довготривалій пам'яті, пригадувати, уявляти, осмислювати, відтворювати, використовувати у самостійній діяльності. <i>МР</i> – з допомогою і самостійно будувати зв'язне висловлювання, дотримуватися його логічної та

	<p>речень у тексті; займенники (без вживання термінів). Заміна іменників займенниками <i>він, вона, воно, вони</i>. Придумування заголовків до текстів. Складання двох– трьох речень на задану тему, пов'язування речень між собою. Спостереження за засобами зв'язку речень у зв'язному висловлюванні (вживання слів <i>він, вона, воно, вони, цей, ця, це, ці</i>). Складання підписів під серією малюнків, які стають планом розповіді. Формування умінь складати тексти за поданим заголовком, малюнковим планом, за заголовком, опорними словами і малюнковим</p>	<ul style="list-style-type: none"> – уміє упорядковувати деформований текст; – записує речення і нескладні прості тексти на слух з голосу вчителя після їх аналізу; – дотримується правил правопису слів, речень, правил вживання великої букви в реченні та у словах; – дотримується плану виконання завдання; – звіряє свою роботу зі зразком, аналізує зразок; – знаходить і виправляє помилки, ефективно використовує допомогу 	<p>структурної єдності, записувати текст, дотримуючись правил правопису, в тому числі й вживання великої букви, структурувати зв'язне висловлювання згідно з поданим планом, вести всі записи охайно. ОР – виявляти оцінне ставлення до предмета діяльності, до виконаного завдання, критично оцінювати власну роботу та роботу однокласників, адекватно реагувати на зауваження</p>
--	--	--	--

		<p>планом; за запитаннями і сюжетним малюнком. **Формування умінь придумувати зачин або кінець до поданої частини тексту. Спостереження за роллю абзаців у тексті. **Пояснення, чому текст поділено на абзаци саме так (з допомогою вчителя). Впорядкування з допомогою вчителя деформованих текстів з 3–5 речень</p>		
		<p>Тема з розвитку мовлення: «Тварини – помічники людини»</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – добирає відповідну лексику до теми висловлювання; – правильно структурує словосполучення і речення; – дотримуючись лексико-граматичної сполучуваності слів, пов'язує речення між собою так, щоб вийшло зв'язне висловлювання 	<p><i>MP</i> – добирати лексику до теми «тварини», використовувати її для структурування невеликого зв'язного висловлювання, дотримуватися лексико-граматичної сполучуваності слів у реченні</p>

	<p>Культура мовлення Уміння правильно звертатися до дітей і дорослих. Використання під час звертання слів ввічливості, що означають вітання, прохання. Використання засобів зв'язку речень у власному мовленні</p>	<p><i>Учень:</i> – дотримується культури мовлення, вживає у мовленні формули мовленнєвого етикету; – правильно пов'язує речення у власному мовленні, використовуючи засоби зв'язку; – користується зразком мовлення вчителя; – стежить за правильністю виконання завдання, помічає і виправляє помилки, виправляє помилки у мовленні товаришів</p>	<p><i>MP</i> – вживати у мовленні слова ввічливості, формули мовленнєвого етикету, дотримуватися зв'язності речень у висловлюванні</p>
	<p>Аудіювання Прослуховування тексту і запам'ятання після 3–5 прослуховувань послідовності подій у тексті. Вибіркове читання з тексту речень, у яких ідеться про певний предмет, подію, місце події чи дії. Правильне читання і розуміння смислу розповідних, питальних і ок-</p>	<p><i>Учень:</i> – зосереджується для слухання тексту з голосу вчителя; – уміє запам'ятати прослухане; – дає відповідь за змістом почутого; – дотримується інтонації читання розповідних, питальних і окличних речень, пояснює їх смисл</p>	<p><i>MP</i> – адекватно сприймати прослуханий текст, вникати у його смисл, продукувати відповіді на запитання, що стосуються змісту прослуханого тексту</p>

		личних речень		
		<p>Говоріння Виразне читання загадок, віршів, невеличких текстів. Відповідь <i>про кого?</i> або <i>про що?</i> розповідається в тексті.</p>	<p><i>Учень:</i> – розуміє смисл прочитаного чи прослуханого тексту, може відповісти на запитання за його змістом</p>	<p><i>MP</i> – дотримуватися інтонації мовлення, володіти уміннями виразного читання, виразно декламувати невеличкі зв'язні висловлювання, адекватно відповідати на запитання, що стосуються змісту прослуханого чи прочитаного тексту</p>
	8	<p>Повторення вивченого протягом року</p>	<p><i>Учень:</i> – знає і називає слова, що означають назви предметів, їх дії та ознаки; – виділяє ці слова в усному мовленні і на письмі; – виділяє речення з усного мовлення; – дотримується зв'язку слів у реченні; – знає і виділяє складові частини тексту; – придумує заголовки до текстів, уміє упорядкувати деформовані тексти</p>	<p><i>ППП</i> – зосереджувати увагу на предметі діяльності, осмислювати, запам'ятовувати і відтворювати навчальний матеріал, використовувати його в аналогічних і нових ситуаціях. <i>MP</i> – розуміти лексичне значення сприйнятих слів, адекватно послуговуватися ними в усному і писемному мовленні, правильно структурувати речення і невеличкі зв'язні</p>

				<p>висловлювання, дотримуватися культури усного і писемного мовлення.</p> <p><i>ОР</i> – докладати вольових зусиль для опанування навчального матеріалу, виявляти інтерес до української мови, виявляти бажання навчитися орфографічно правильно писати</p>
		<p>Правопис (<i>протягом року</i>)</p> <p>Закріплення навички правильного письма і списування з поступовим прискоренням темпу списування. Письмо рядкових малих і великих літер: <i>а, ф, я, г, г, о, в, А, У, Ю, Ф, О, С, Є</i>, слів з ними. Списування по складах і цілими словами з рукописного і друкованого текстів</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – правильно записує всі букви, слова з ними; – дотримується способів поєднання букв у словах; – уміє списувати з рукописного і друкованого текстів; – дотримується зразка, порівнює свою роботу зі зразком; – контролює хід виконання завдання, знаходить і виправляє помилки; – оцінює власну роботу і роботу товаришів 	

Учень на кінець року:

I відділення:

знає: назви символів України, голосні і приголосні звуки і букви, правила вживання великої букви, переносу слів, будову тексту (зачин, основна частина, заключна), спосіб перевірки написання дзвінких і глухих приголосних у кінці слова зміною форми слова, види речень за інтонацією;

уміє: визначати кількість складів у слові за кількістю голосних, ділити слово на склади, правильно писати слова з йотованими, знаходити в тексті іменники, прикметники, дієслова без вживання термінів, поширювати речення за завданнями вчителя. Списувати речення і зв'язне висловлювання по складах і цілими словами, визначати на слух кількість слів у простому реченні, доповнювати непоширені речення одним–двома словами, усно самостійно складати речення за опорами, придумувати заголовки до текстів, упорядковувати деформовані тексти. Складати невеличку розповідь за опорами, вживати у мовленні слова ввічливості, писати під диктовку зв'язні 3–4 речення після опрацювання їх з учителем, розрізняти назви символів України: прапор, герб.

II відділення:

знає: голосні і приголосні звуки і букви, правила переносу слів, правила вживання великої букви; знає символи України.

уміє: розрізняти голосні і приголосні звуки і букви, визначати кількість складів у слові, переносити слова по складах, визначати наголошений склад, знаходити серед слів ті, що є протилежними за значенням, розрізняти символи України: прапор, герб

4 клас I–II відділення

(134 години, 4 години на тиждень)

№ з/п	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	4	<p>Повторення Слова, що означають назви, дії, ознаки предметів. Складання з ними словосполучень, речень. Пов'язування речень у зв'язне висловлювання – текст. Слова, протилежні за значенням</p>	<p><i>Учень:</i> – за запитаннями самостійно і з допомогою вчителя визначає іменники, дієслова, прикметники, наводить приклади, дотримується правопису їх у реченні</p>	<p><i>ППП</i> – пригадати вивчене у третьому класі. <i>МР</i> – пригадати правила правопису, вивчені у третьому класі. <i>ОР</i> – виявляти ініціативу навчитися грамотно, каліграфічно правильно писати</p>
	31 10	<p>Звуки і букви Голосні і приголосні звуки і букви Приголосні тверді і м'які, їх розрізнення. **Пом'якшення приголосних перед <i>я, ю, є, ї</i>.</p>	<p><i>Учень:</i> – розрізняє на слух і на письмі тверді й м'які приголосні, має поняття про алфавіт, уміє розташувати букви в алфавітному порядку; – слова розташовує з допомогою;</p>	<p><i>ППП</i> – концентрувати увагу на предметі діяльності, адекватно доволіно сприймати навчальний матеріал, осмислювати його, запам'ятовувати, зберігати у дов-</p>

		<p>Алфавіт. Ознайомлення з українським алфавітом. Розташування букв і **слів у алфавітному порядку з орієнтацією на одну–дві букви. **Складання списку учнів класу за алфавітом, списку дівчаток і хлопчиків. Використання алфавіту в роботі з тлумачним словничком</p>	<ul style="list-style-type: none"> – складає в алфавітному порядку списки учнів; – аналізує зразок виконання завдання і дотримується його; – звіряє свою роботу зі зразком, помічає і виправляє помилки 	<p>готривалій пам'яті, пригадувати, уявляти, відтворювати. MP – правильно вимовляти всі звуки, записувати слова з ними, користуватися за потреби алфавітом, дотримуватися правильного наголошування слів</p>
5	<p>Наголос у словах Наголошені й ненаголошені голосні. Перевірка написання ненаголошених голосних зміною форми слова (<i>весна́</i> – <i>вє́сни</i>). **Перевірка написання слів з ненаголошеними голосними добором споріднених слів (за зразком).</p>	<p><i>Учень:</i> – має поняття про наголошені й ненаголошені голосні; – уміє перевіряти правильність написання слів з ними; – використовуючи зразок та інструкцію виконання завдання, звіряє свою роботу зі зразком; – виправляє допущені помилки, ефективно використовує допомогу</p>	<p>Правильно писати слова з <i>йо,ьо</i>, з апострофом, переносити їх з рядка в рядок, уміти перевіряти написання голосних зміною форми слова. OP – виявляти силу волі щодо оволодіння навчальним матеріалом, виявляти бажання опанувати його</p>	
8	<p>Буквосполучення <i>йо,ьо</i> у словах</p>	<p><i>Учень:</i> – розрізняє на слух і на письмі слова з <i>йо,ьо</i>;</p>	<p>Правила правопису слів з <i>йо,ьо</i>, апострофом, ненаголошеними голосними, адек-</p>	

		Запис слів з <i>йо, во</i> . Перенос слів з <i>йо, во</i>	<ul style="list-style-type: none"> – правильно записує їх після аналізу з учителем; – звіряє свою роботу зі зразком, виправляє помилки, ефективно використовує допомогу 	ватно реагувати на оцінку, оцінювати власну роботу та роботу однокласників
8	Апостроф Вживання апострофа після <i>б, п, в, м, ф</i> , у кінці складу після <i>р</i> перед <i>я, ю, є, ї</i> . Запис і перенос слів з апострофом	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – має поняття про апостроф; – розрізняє на слух слова з апострофом, правильно їх вимовляє і читає; – записує слова з апострофом на слух після їх аналізу з учителем; – правильно їх переносить з рядка в рядок; – дотримується правил написання апострофа у словах 		
	Тема з розвитку мовлення: «Родинні звичаї українців»	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя добирає відповідну лексику до теми; – дотримується зразка розповіді вчителя; – правильно структурує речення, пов'язує їх у зв'язне висловлювання 	<i>MP</i> – добирати лексику до тематичної групи «звичаї», знати й уміти пояснити значення вжитих у мовленні слів, дотримуватися культури мовлення	
	Культура мовлення Правильна вимова твердих і м'яких приголос-	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – правильно вимовляє слова з твердими і м'якими приголосними, з йото- 	<i>MP</i> – правильно вимовляти і записувати слова з твердими і м'якими приго-	

		них у словах, наголошених складів. Вимова та запис слів з йотованими, з апострофом, з <i>йо,ьо</i>	ваними, з <i>йо,ьо</i> , з апострофом; – дотримується правил їх правопису та правильної вимови у мовленні	лосними, з <i>йо,ьо</i> , з йотованими і апострофом
9	Значення слова Добір слів для доповнення речень, складання речень запропонованого змісту. Слова, протилежні за значенням. **Знаходження в ряду протилежних за значенням слів. Вибір з даного ряду найбільш вдалих слів для доповнення речення (за малюнком, ілюстрацією, графічною моделлю)	<i>Учень:</i> – розуміє значення слів, якими послуговується; – уміє доповнити речення, скласти речення на задану тему; – розрізняє протилежні за значенням слова; – виконує завдання за зразком, порівнює свою роботу зі зразком, знаходить і виправляє помилки; – дотримується правил правопису слів, речень	<i>ППП</i> – уважно слухати вчителя, довільно сприймати навчальний матеріал, шляхом наочно-образного мислення усвідомити його, запам'ятати, зберігати у довготривалій пам'яті, пригадувати, уявляти, відтворювати, використовувати у процесі навчання. <i>МР</i> – розуміти значення вжитих у мовленні слів, пояснювати значення слів за допомогою тлумачного словничка, дотримуватися сполучуваності слів у мовленні, вести охайні записи. <i>ОР</i> – виявляти бажання навчитися правильно запи-	

				сувати речення, невеличкі зв'язні висловлювання, виявляти інтерес до предмета вивчення
		Культура мовлення Доречно вживання у мовленні протилежних за значенням слів	<i>Учень:</i> – самостійно і з допомогою вчителя добирає слова для висловлювання; – розуміє їх смисл, доречно вживає в усному і писемному мовленні	<i>МР</i> – пояснювати значення вжитих у мовленні слів, доречно вживати лексику, яку засвоїли на уроках
	54 6	Слово Подвоєння приголовних у словах Найуживаніші слова з подвоєними приголосними. Перенос слів з подвоєнням	<i>Учень:</i> – розрізняє в мовленні і на письмі слова з подвоєнням, правильно їх вимовляє, читає і записує; – уміє переносити слова з подвоєнням; – дотримується правил переносу на письмі, користується зразком; – уважно слухає інструкцію щодо виконання завдання і повторює її; – з допомогою вчителя виправляє допущені помилки	<i>ППП</i> – зосереджувати увагу на предметі діяльності, довільно сприймати навчальний матеріал, осмислювати його, запам'ятовувати і зберігати у довготривалій пам'яті, пригадувати, уявляти, осмислювати і відтворювати, переносити нові знання в аналогічну ситуацію
		Культура мовлення Розрізнення на слух і на письмі слів з подвоєними приголосними	<i>Учень:</i> – має поняття про подвоєння приголосних; – дотримується правильної вимови	<i>МР</i> – знати й дотримуватися правопису дзвінких і глухих приголосних у словах, правильно писати й пере-

			слів з подвоєнням та правильного їх запису	носити слова з подвоєнням
10	Споріднені слова Дзвінки і глухі приголосні в середині і в кінці слова. Перевірка правильності запису слова зміною форми слова або **добором за зразком споріднених слів	<i>Учень:</i> – розрізняє на слух і на письмі дзвінки і глухі приголосні; – правильно запише слова з ними, дотримуючись правил добору слів зміною форми слова; – розуміє інструкцію; – дотримується зразка виконання завдання; – проводить поточний і підсумковий контроль виконаної роботи; – намагається оцінювати власну роботу і роботу однокласників	<i>ОР</i> – виявляти силу волі щодо опанування правопису слів із дзвінками і глухими приголосними, з подвоєнням, споріднених та спільнокореневих слів, прагнути отримати позитивну оцінку, адекватно реагувати на зауваження	
	Тема з розвитку мовлення: «Працьовитість українців»	<i>Учень:</i> – з допомогою вчителя і самостійно добирає прикметникову та дієслівну лексику для розповіді; – дотримується зразка і плану розповіді вчителя; – правильно структурує словосполучення, речення	<i>МР</i> – добирати слова в тематичну групу «праця», активно послуговуватися ними в усному і писемному мовленні	

		<p>Культура мовлення Вживання у мовленні споріднених слів</p>	<p><i>Учень:</i> – розрізняє, знає споріднені слова, доречно вживає їх в усному і писемному мовленні; – стежить за власним мовленням, помічає і виправляє помилки</p>	<p><i>MP</i> – знати значення споріднених слів, доречно вживати їх у мовленні, дотримуватися правил правопису</p>
12	<p>Спільнокореневі слова Спостереження за значенням спільнокореневих слів. Спільна частина спільнокореневих слів. Корінь слова. Спостереження за однако-вим написанням коренів у спільнокореневих словах. Добір спільнокореневих слів з найуживанішими у мовленні учнів суфіксами (практично). **Складання речень зі спільнокореневими словами. Звертання до дорослих, до дітей в Україні. Інтонація речення зі звертанням. Традиційна поша-</p>	<p><i>Учень:</i> – має поняття про спільнокореневі слова, знаходить їх у писемному мовленні, розрізняє в усному, з допомогою вчителя і самостійно наводить приклади; – розрізняє корінь слова; – аналізує зразок виконання завдання, виконує роботу за зразком; – знає правила українського мовленнєвого етикету під час звертання до дорослих, дітей; – правила поведінки з дорослими, дотримується інтонації речення під час звертання</p>		

		на до глави сім'ї в Україні. Роль матері в українській сім'ї		
		Тема з розвитку мовлення: «Спілкування вдома, у школі, на вулиці, у громадських місцях»	<i>Учень:</i> – знає формули українського мовленнєвого етикету, дотримується їх в усному мовленні у різноманітних ситуаціях спілкування; – знає і дотримується культури спілкування вдома та у громадських місцях	<i>MP</i> – дотримуватися культури усного і писемного мовлення, вживати слова ввічливості
		Культура мовлення Формули мовленнєвого етикету, культура спілкування	<i>Учень:</i> – знає і використовує у власному мовленні під час спілкування формули мовленнєвого етикету; – дотримується культури мовлення, культури спілкування	<i>MP</i> – вживати у мовленні формули мовленнєвого етикету
		Аудіювання Прослуховування тексту, що читає вчитель. Розуміння слів, подібних за значенням: <i>книга Марійки – Марійчина книга</i>	<i>Учень:</i> – слухає-розуміє прочитаний учителем текст; – розуміє смисл і пояснює значення близьких за значенням слів	<i>MP</i> – уважно слухати співбесідника, розуміти смисл подібних за значенням слів

		<p>Говоріння Близький до змісту усний переказ прослуханого або прочитаного тексту за запитаннями, за поданим планом і сюжетними малюнками, за планом і опорними словами.</p>	<p><i>Учень:</i> – уважно слухає, що читає вчитель, самотійно і за допомогою опору та запитань переказує почуте або прочитане, дотримуючись послідовності переказу, контролює переказ, виправляє помилки</p>	<p><i>MP</i> – відповідати на запитання, що стосуються змісту тексту, переказувати прослухане близько до його змісту</p>
	6	<p>Іменник Знаходження серед поданих іменників подібних за значенням</p>	<p><i>Учень:</i> – має поняття про іменник; – правильно ставить питання; – розрізняє в усному і писемному мовленні подібні за значенням іменники; – наводить приклади, складає з ними словосполучення, речення, правильно записує після аналізу в зошит</p>	<p><i>MP</i> – розуміти значення іменників, які вжито в усному і писемному мовленні, адекватно вживати подібні за значенням іменники</p>
	9	<p>Прикметник Знаходження серед прикметників подібних чи протилежних за значенням. Пов'язування між собою іменників та прикметників. Добір</p>	<p><i>Учень:</i> – має поняття про прикметник; – виділяє прикметники серед інших частин мови; – уміє поставити до них запитання, розуміє інструкцію; – аналізує зразок виконання завдан-</p>	<p><i>MP</i> – пояснювати значення вжитих в усному і писемному мовленні прикметників, розрізняти подібні та протилежні за значенням прикметники, адекватно вживати їх у мовленні, до-</p>

		слів, які відповідають реальним ознакам того чи іншого предмета	ня, виконує роботу за зразком, знаходить і виправляє помилки; – ефективно використовує допомогу, дотримується правил правопису прикметників з іншими словами	тримуючись правил правопису
9	Дієслово Складання тематичних груп слів (з дієслів) з певним лексичним значенням: слова, що означають певні дії: рух, пересування, **говоріння, **вияв почуттів. Знаходження серед ряду дієслів, подібних чи протилежних за значенням. Написання слів на <i>-ть, -ться</i> . Запис слів, **речень під диктовку вчителя. Знаходження серед групи українських слів слів іншої мови – російської	<i>Учень:</i> – має поняття про дієслово; – виділяє дієслова в усному і писемному мовленні; – уміє поставити до них питання; – розуміє смисл дієслів, що входять до певної тематичної групи; – добирає їх самостійно чи з допомогою вчителя; – дотримується зразка виконання завдання, аналізує й оцінює власну роботу; – дотримується правил правопису дієслів з іншими словами у реченні	<i>MP</i> – розуміти лексичне значення вжитих та засвоєних дієслів, добирати й використовувати у мовленні дієслова з певним лексичним значенням, дотримуватися правил правопису дієслів	
	Тема з розвитку мовлення: «Роль свят у житті людини»	<i>Учень:</i> – самостійно і з учителем добирає лексику для висловлювання;	<i>MP</i> – знати й добирати лексику до теми «свята», активно використовувати	

			<p>– дотримується зразка розповіді вчителя;</p> <p>– дотримується лексико-граматичної сполучуваності слів у мовленні, зв'язності речень</p>	<p>її у мовленні, вживати оцінну лексику</p>
		<p>Культура мовлення Доречне вживання у мовленні слів з певним лексичним значенням</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p>– розуміє лексичне значення слів, якими послуговується в усному і письмовому мовленні;</p> <p>– доречно їх вживає, дотримуючись лексичної сполучуваності слів та культури мовлення</p>	<p><i>MP</i> – пояснювати лексичне значення вжитих у мовленні слів, добирати слова з певним лексичним значенням, доречно вживати їх у мовленні</p>
		<p>Аудіювання Поділ прослуханих слів на дві групи за поданою вчителем ознакою, сприймання на слух рядків, які складаються з кількох словосполучень</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p>– слухає-розуміє лексичне значення прослуханих слів;</p> <p>– ділить їх на певні групи за вказаною учителем ознакою</p>	<p><i>MP</i> – розрізняти близькі й протилежні за значенням слова, доречно вживати їх у мовленні</p>
		<p>Говоріння Виділення серед іменників прикметників або дієслів</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p>– розрізняє на слух і на письмі за питаннями іменники, прикметники і дієслова;</p>	<p><i>MP</i> – розрізняти іменникову, дієслівну і прикметникову лексику, активно використовувати її у мовленні</p>

			<ul style="list-style-type: none"> – запам'ятовує прослухані частини мови і повторює їх; – дотримується інструкції виконання завдання 	
2	Прийменник Слова, що не відповідають на питання, але без них неможливо будувати речення, текст – прийменники. Написання прийменників з іншими словами в реченні. **Використання прийменників для зв'язку слів у реченні	<i>Учень:</i> <ul style="list-style-type: none"> – має поняття про прийменник, відрізняє його від частин мови; – дотримується правил написання прийменників з іншими словами в реченні; – з допомогою вчителя і самостійно використовує прийменники для зв'язку слів у реченні 	<i>MP</i> – знати прийменники, відрізнити їх від самостійних частин мови, активно використовувати прийменники у мовленні для зв'язку слів у реченні	
	Культура мовлення Роздільне написання прийменників з іншими словами	<i>Учень:</i> <ul style="list-style-type: none"> – виділяє частини мови в усному і писемному мовленні; – має поняття про прийменник; – дотримується правил написання прийменників з іншими словами в реченні 	<i>MP</i> – знати й дотримуватися правил написання прийменників з іншими словами в реченні, дотримуватися культури писемного мовлення	
14	Речення Речення, у яких є повідомлення, запитан-	<i>Учень:</i> <ul style="list-style-type: none"> – має поняття про речення, різні за метою висловлювання; 	<i>ППП</i> – концентрувати увагу на предметі діяльності, довільно сприймати нав-	

	<p>ня, наказ (розповідні, питальні, окличні). Спостереження за інтонацією таких речень. Вибір з кількох речень того, яке точно відповідає певному малюнку, запитанню. **Зміна речення так, щоб воно точніше відповідало змісту малюнка. Виділення в реченнях тих слів, у яких про когось або про щось говорить, що саме говорить. Складання простих речень за питаннями, малюнками, графічною моделлю. Упорядкування деформованих речень. Виконання практичних завдань з реченням (вставити потрібне слово, продовжити речення, виділити з речення певне слово).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – розрізняє їх в усному мовленні та на письмі; – наводить приклади, з допомогою вчителя, наочних опор та самостійно складає різні за метою висловлювання речення, записує їх після аналізу в зошит; – уміє впорядкувати деформовані речення; – розуміє інструкцію, дотримується інструкції та зразка виконання завдання; – звіряє свою роботу зі зразком, знаходить і з допомогою та самостійно виправляє допущені помилки; – правильно інтонує речення в усному мовленні; – дотримується розділових знаків у кінці речень; – уміє записати зміст вітальної листівки з використанням слів ввічливості та звертання 	<p>чальний матеріал, осмислювати його, запам'ятовувати, зберігати у довготривалій пам'яті, пригадувати, уявляти, відтворювати, використовувати в аналогічних та нових ситуаціях.</p> <p>MP – розрізняти в усному і писемному мовленні різні за метою висловлювання речення, дотримуватися інтонації мовлення різних за метою висловлювання речень та правил їх правопису, дотримуватися логічної структури різних за метою висловлювання речень.</p> <p>OP – виявляти бажання навчитися правильно структурувати й записувати різні за метою висловлювання речення, правильно їх інтонувати, виявляти оцінне ставлення до виконаної роботи, адекватно її оцінювати</p>
--	--	---	---

		<p>Запис речень під диктовку вчителя після попереднього їх аналізу, **без попереднього аналізу. Звертання. Інтонація речення зі звертанням. Запис самостійно складених речень, підписів під малюнками, ілюстраціями. Складання вітальної листівки з використанням слів звертання та ввічливості</p>		
		<p>Тема з розвитку мовлення: «Весняне пробудження природи»</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – самостійно та з допомогою вчителя добирає лексику для висловлювання; – дотримується зразка розповіді, вживає у розповіді прикметники та дієслова; – дотримується лексико-граматичної сполучуваності слів; – правильно структурує речення, уміє пов'язати їх за змістом; – помічає в мовленні помилки, виправляє їх 	<p><i>MP</i> – знати й добирати слова до тематичної групи «весна», адекватно вживати їх в усному і писемному мовленні</p>

	<p>Культура мовлення Правила культури спілкування під час звертання</p>	<p><i>Учень:</i> – знає формули мовленнєвого етикету, які використовують під час звертання, дотримується їх у власному мовленні в різноманітних ситуаціях спілкування</p>	<p><i>MP</i> – знати формули мовленнєвого етикету, доречно вживати слова ввічливості під час звертання</p>
	<p>Аудіювання Діалогічне мовлення. Прослуховування чужого мовлення з метою отримання інформації про те, що відбулося у класі, <i>коли?, де?, що де знаходиться?</i></p>	<p><i>Учень:</i> – уважно слухає учителя та однокласників; – розуміє смисл прослуханого; – самостійно отримує необхідну інформацію</p>	<p><i>MP</i> – уміти слухати репліки діалогу, розуміти їх смисл</p>
	<p>Говоріння Уміння в процесі діалогу висловити побажання, прохання. Уміння звертатися: <i>Тетяно, Володю</i></p> <p>Складання (усно) описів знайомих предметів (овочі, фрукти, персонажі казок, іграшки) після детального їх роз-</p>	<p><i>Учень:</i> – уміє правильно висловити в процесі діалогу свої побажання; – знає, як звернутися до однокласників, до інших дітей, правильно звертається до них</p>	<p><i>MP</i> – уміти структурувати репліки діалогу, використовувати у мовленні звертання, правильно записувати їх</p>

	<p>гляду, бесіди про визначення ознак предметів. Порівняння текстів описового і розповідного характеру. Знаходження спільного і відмінного між текстами. Складання текстів на дану тему під керівництвом учителя. Використання слів (<i>він, вона, воно, вони</i>) для зв'язку речень у тексті. Формування умінь використовувати дані засоби зв'язку у власному мовленні. виправлення тексту, замінюючи в ньому деякі слова, що повторюються, на близькі за значенням, або ті, що були вжиті раніше. Запис невеликих колективно складених текстів після попереднього їх аналізу з учителем</p>		
--	--	--	--

	<p>Аудіювання Сприймання на слух рядів слів, які складаються з кількох словосполучень. **Заміна в тексті слова, словосполучення, вимовленого двічі, після прослуховування тексту два–три рази</p>	<p><i>Учень:</i> – слухає-розуміє чуже мовлення, пояснює смисл почутого; – з допомогою вчителя і самостійно вказує на вимовлене в тексті кілька разів слово або словосполучення; – розуміє інструкцію, дотримується її виконання</p>	<p><i>MP</i> – слухати-розуміти чуже мовлення, правильно його сприймати на слух, диференціювати ряди слів, які складаються з кількох словосполучень</p>
	<p>Говоріння **Складання діалогічного висловлювання за ілюстраціями, запропонованими вчителем словосполученнями. Розігрування діалогів на основі прочитаних учителем казок, творів-мініатюр. Складання розповідей і казок за серіями сюжетних малюнків і опорними словами.</p>	<p><i>Учень:</i> – бере активну участь у діалозі; – розуміє інструкцію вчителя і дотримується її виконання; – дотримується інтонації мовлення, уважно слухає і повторює зразок мовлення вчителя; – помічає помилки і недоречності у власному мовленні, виправляє їх з допомогою вчителя і самостійно; – дає словесний звіт про виконану роботу</p>	<p><i>MP</i> – самостійно та з допомогою скласти діалоги, невеличкі твори-мініатюри, записувати їх після аналізу з учителем, дотримуватися правил вживання великої букви та правил правопису прийменників з іншими словами в реченні</p>
	<p>Тема з розвитку мовлення: «Літні народні свята»</p>	<p><i>Учень:</i> – з допомогою вчителя і самостійно добирає відповідну лексику для ви-</p>	<p><i>MP</i> – добирати лексику до теми «свята», адекватно вживати її в мовленні, до-</p>

			словлювання; – дотримується послідовності зразка розповіді вчителя, помічає помилки у висловлюванні та виправляє їх	римуватися культури усного і писемного мовлення
		Культура мовлення Дотримання формул мовленнєвого етикету під час розмови з незнайомими людьми та оформленні вітальної листівки.	<i>Учень:</i> – знає і дотримується формул мовленнєвого етикету в розмові, культури писемного мовлення під час написання вітальної листівки	<i>MP</i> – уміти оформляти вітальну листівку, вживати у мовленні формули мовленнєвого етикету під час спілкування
	6	Повторення вивченого матеріалу протягом року	<i>Учень:</i> – має поняття про вивчені частини мови, знає, на які питання вони відповідають, наводить приклади; – розрізняє спільнокореневі слова, наводить приклади різних за метою висловлювання речень, правильно їх записує; – орієнтується у складових частинах тексту, розрізняє типи текстів; – записує під диктовку вчителя слова, речення, нескладні невеличкі тексти після попереднього їх аналізу; – дотримується інструкції та зразка виконання завдання	<i>ППП</i> – концентрувати увагу на предметі діяльності, довільно сприймати навчальний матеріал, осмислювати його, запам'ятовувати і зберігати в довготривалій пам'яті, пригадувати, уявляти і відтворювати, використовувати в аналогічних та нових ситуаціях. <i>MP</i> – дотримуватися правил правопису, культури усного і писемного мовлення. <i>ОР</i> – виявляти бажання навчитися орфографічно

				<p>правильно писати, виявляти силу волі щодо засвоєння навчального матеріалу, радіти власним успіхам та успіхам однокласників, адекватно реагувати на оцінку своєї діяльності</p>
<p style="text-align: center;">Учень на кінець року:</p> <p style="text-align: center;">І відділення:</p> <p><i>знає:</i> правила вживання великої букви в назві <i>Батьківщина</i>, її столиці, міст і сіл; способи перевірки написання ненаголошених голосних зміною форми слова; способи перевірки написання дзвінких і глухих приголосних у середині та в кінці слова; правила переносу слів, види речень за метою висловлювання; розділові знаки в кінці них; слова, близькі й протилежні за значенням; типи текстів (опис, розповідь), складові частини тексту;</p> <p><i>уміє:</i> переносити слова з апострофом, з <i>йо,ьо</i>; користуватися алфавітом у роботі з тлумачним словничком; розрізняти тверді й м'які приголосні, правильно писати слова з йотованими; добирати за зразком споріднені слова для перевірки написання ненаголошених голосних; переносити слова з подвоєнням; добирати близькі й протилежні за значенням слова, спільнокореневі слова; визначати корінь слова; розрізняти за питаннями частини мови, добирати їх за завданням учителя; визначати тему тексту, абзаци в ньому, добирати заголовок до тексту; переказувати прослуханий текст за поданими вчителем питаннями, використовувати займенники для зв'язку речень у тексті; відновлювати текст з деформованих складових частин; за завданням учителя складати прості речення на дану тему; самостійно записувати складені з двох–трьох слів речення; будувати графічну модель речення; писати під диктовку речення і</p>				

зв'язні висловлювання після попереднього аналізу їх з учителем; вступати в діалог для отримання інформації

II відділення:

знає: правила переносу слів; правила перевірки написання ненаголошених голосних зміною форми слова; способи перевірки написання сумнівних приголосних усередині та в кінці слова; правила запису речення та вживання розділових знаків у кінці речення; складові частини тексту; формули мовленнєвого етикету;

уміє: аналізувати слова за звуко-буквеним складом; правильно вимовляти й переносити слова з апострофом; розрізняти речення за метою висловлювання, писати під диктовку вчителя слова, речення з двох–трьох слів після попереднього їх аналізу; відповідати на запитання до змісту прослуханого чи прочитаного тексту; вступати в діалог на запропоновану тему

ЧИТАННЯ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Читання як навчальний предмет і основа опанування рідної мови охоплює усі види мовленнєвої діяльності: слухання, говоріння, читання і письмо. Це один із видів суто людської мовно-мисленнєвої діяльності.

Мета предмета читання в початкових класах загальноосвітніх навчальних закладах для дітей, які потребують корекції розумового розвитку: навчити учнів шляхом аналітико-синтетичного способу читати, сформувати початкові елементи читацької культури, доступні учням читацькі й мовленнєві знання, уміння і навички, необхідні для оволодіння читанням у наступні роки навчання та засвоєння знань з інших предметів, корекція недоліків психофізичного розвитку школярів.

Завдання навчити читати учнів молодших класів – це вироблення у школярів техніки читання, умінь працювати з текстами різних жанрів і типів мовлення, навчити сприймати літературний твір як явище мистецтва, прищеплювати любов до читання шляхом формування читацьких інтересів, виховувати засобами літератури любов до України, пошану до минулого й сьогодення її народу, навчити учнів аналізувати прочитане й робити певні висновки, дбати про розумовий розвиток школярів і корекцію його недоліків.

Головне завдання уроків читання в молодших класах – формування якісних ознак читання: правильності, швидкості, свідомості і виразності, корекція недоліків вимови, уваги пам'яті, удосконалення словесної системи мислення, образного сприймання, розширення й активізація словникового запасу, формування умінь діалогічного і монологічного мовлення.

Концепція програми ґрунтується на таких принципах:

- антропологічному – в центрі уваги особистість учня, корекція недоліків його розумового та фізичного розвитку;
- збалансованості між вимогами сучасної літературознавчої науки і доступності творів для учнівського сприйняття (у доборі текстів), їх структуруванні;
- взаємозв'язку естетичного і українознавчого підходів до вивчення художнього твору в школі.

Програма побудована з урахуванням дидактичних принципів доступності, послідовності, доцільності, достатності, системності, наступності у навчанні від простого до складного, зокрема подача нового матеріалу базується на вже відомому та в тісному зв'язку з ним.

Змістовий матеріал з читання подається, зважаючи на: відповідність розумових і фізичних особливостей учнів, послідовне засвоєння (практичним шляхом) літературознавчих понять, системне розміщення матеріалу, чим забезпечується адекватність його сприймання, розуміння з подальшим усвідомленням для використання в особистій навчальній діяльності. У змісті реалізується система моральних, етичних та художньо-естетичних уявлень, що відповідають вимогам до виховання національно свідомих громадян держави. Оновлений зміст характеризується українознавчою спрямованістю.

Матеріал програми структуровано з урахуванням міжпредметних зв'язків, що сприятиме розширенню учнівського світогляду, формуванню умінь. Застосовувати знання з читання під час вивчення інших предметів та в повсякденному житті.

Програму подано за новою табличною структурою, що складається з кількох колонок. У колонці «Зміст навчального матеріалу» подано оновлений і апробований у школах зміст навчального матеріалу. Колонка «Навчальні досягнення учнів» ознайомлює вчителя зі знаннями й уміннями, якими мають оволодіти учні у процесі навчання. У колонці «Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати» подано матеріал щодо корекційно-розвивальної роботи вчителя з учнями і висвітлено передбачувані результати за напрямками: «Пізнавальні психічні процеси» – *ППП*; «Мовленнєвий розвиток» – *МР*; «Особистісний розвиток» – *ОР*.

У напрямі «Пізнавальні психічні процеси» відображено результати роботи вчителя щодо корекції та розвитку психічних процесів у школярів.

«Мовленнєвий розвиток» відображає зміни, яких мають досягти учні в мовленнєвому розвитку завдяки цілеспрямованій корекційно-розвивальній діяльності вчителя у цьому напрямку.

Результати особистісного розвитку учнів унаслідок корекційно-розвивальної роботи з ними учителя відображено у колонці «Особистісний розвиток».

Уміння читати полягає у співвіднесенні зорового образу мовленнєвої одиниці (слова, словосполучення, речення) з її слухо-мовленнєво-руховим образом та з його значенням.

Домінуюча форма навчання читанти – діалог, який відбувається на всіх етапах навчальної діяльності. Учитель залучає до нього учнів, спонукає міркувати, висловлювати особисті думки.

Відомо, що становлення навички читання передбачає три етапи: аналітичний, синтетичний, автоматизований. Усі три етапи чітко простежуються у навчанні читання розумово відсталих учнів.

Навчають читати аналітико-синтетичним способом. У першому–другому класах на етапі аналітичного читання (перший клас і перше півріччя другого класу) одиницею, що сприймається зором, є буква або склад. Поле зору учня в цей період дуже обмежене. Тому розуміння значення прочитаного слова значно відстає від його вимови, оскільки школяреві потрібен певний час, щоб злити склади, промовити слово і лише після цього зрозуміти його смисл. Головне у 1-му класі – навчити зливати звуки у склади, щоб учні опанували читання не побуквенне, а поскладове. Для цього вони працюють із таблицею складів, складають і читають з букв розрізної азбуки склади, слова, речення. У другому (другий семестр) і третьому класах на етапі синтетичного читання одиницею читання стає слово. Учень читає повільно цілими словами, час читання речення помітно скорочується. У третьому класі для деяких учнів етап читання є проміжним між аналітичним і синтетичним, бо не всі школярі переходять на етап синтетичного читання. У четвертому класі закріплюються вміння правильного та свідомого читання, удосконалюються навички виразного читання. Учні читають уголос, навчаються послідовно і вибірково переказувати прочитане. Головна увага приділяється усвідомленню прочитаного. Діти вчаться з допомогою вчителя визначати у прочитаному тему, головну думку, давати характеристику персонажам, виявляти оцінне ставлення до їхніх вчинків, до зображених подій.

У другому–четвертому класах проводиться пояснювальне читання, під час якого учні вдосконалюють техніку читання, оволодівають вміннями аналізувати твір, пояснювати вчинки героїв, причинову зумовленість подій.

Доступність розуміння прочитаного матеріалу досягається за рахунок розміщення його за темами, пов'язаними з життям і досвідом школярів, сезонними змінами у природі та за рахунок добору творів за жанрами.

Центральною на уроках читання є робота над текстом твору. Для цього вчитель добирає різноманітні методи і прийоми: виразне читання вчителя і кращих учнів, хороше читання, розповідь, бесіду, поєднання слова вчителя з різноманітним унаочненням (ілюстраціями, фото-відеозаписами тощо).

Особлива увага звертається на розуміння учнями текстів. Для розумово відсталих характерні порушення сприймання, розуміння й усвідомлення навчального матеріалу. Тому первинне розуміння ними тексту здебільшого не досягається. Навіть якщо учень і відтворює зміст тексту, відповідаючи на запитання учителя, це ще не означає, що він розуміє його сутність. Розуміння прочитаного полягає в умінні знаходити істотні зв'язки (причиново-наслідкові, часові, просторові) у прочитаному, диференціювати істотне і неістотне, порівнювати, узагальнювати, класифікувати, висловлювати особисте ставлення до персонажів, їхніх вчинків, зображуваних подій. Також учитель намагається задіяти мотиваційний компонент діяльності учнів. У структурі уроків читання це проявляється в емоційній і змістовій підготовці учнів до сприймання твору, в роботі над текстом (вправління у правильності й виразності читання, вибіркове пояснення значення слів, висловів, розгляді ілюстрацій, прослуховуванні звукозаписів тощо).

Окрім художніх текстів, учні читають науково-популярні статті, зміст яких сприяє формуванню вмінь розуміти причиново-наслідкові, часові й просторові зв'язки між зображеними подіями.

Учитель прагне, щоб учень усвідомлював зміст тексту у процесі читання (коментує факти, події, проводить супровідну роботу над словом).

Значна увага приділяється роботі з текстом після його прочитання: визначенню причиново-наслідкових, часових і просторових зв'язків для розуміння смислу тексту, визначенню теми, прояву оцінного ставлення до персонажів, їхніх вчинків, зображених подій.

Учитель враховує особливості розумового розвитку школярів, тому індивідуалізує їхню читацьку діяльність.

Зокрема, застосовує використання завдань на вибір, враховує в оцінюванні навчальних досягнень учнів їхні індивідуальні та типологічні особливості.

Матеріал програми структуровано за тематичним принципом. Основою структурування програми виступають змістові лінії Державного стандарту з читання: художні твори для читання та їх зміст (коло читання), формування навички читання, смисловий і структурний аналіз тексту, елементи літературознавчої пропедевтики, художньо-естетичний розвиток, корекційно-розвивальна робота, бібліотечно-бібліографічні знання й уміння.

Художні твори для читання та їх зміст. Коло читання охоплює кращі твори з літератури, які доступні учням молодших класів. Це твори класичної і сучасної дитячої української літератури; твори з дитячої періодики: газет, журналів; твори усної народної творчості: легенди, казки, малі фольклорні жанри (загадки, швидкомовки, прислів'я, заклички тощо). За тематичним спрямуванням це твори про Україну, її минуле й сьогоднішнє, про дітей, про природу в різні пори року, науково-пізнавальні твори про живу та неживу природу.

Формування навички читання. Навчання читати передбачає оволодіння учнями двома видами читання: вголос і мовчки. Читання вголос – це чітке, плавне, безпомилкове, достатньо виразне читання цілими словами у відповідному темпі. Якості читання вголос (правильність, швидкість, виразність, свідомість) учитель формує в молодших класах. Якісними ознаками читання учні оволодівають послідовно. У першому класі опановують уміння орфоепічно правильного поскладового читання та уміння відповідати на запитання.

У другому класі вдосконалюється техніка поскладового читання з поступовим переходом до читання цілими словами простих двоскладових слів. Одночасно учні навчаються за запитаннями переказувати прочитане близько до змісту тексту.

У третьому класі школярі продовжують опановувати уміння читати цілими словами, переходячи поступово до орфоепічно правильного читання, навчаються за особами передавати прочитане.

У четвертому класі закріплюються ознаки правильного і свідомого читання, учні набувають певних умінь вираз-

ного читання. Головна увага приділяється усвідомленню прочитаного. Учні опановують два види читання: вголос і мовчки.

Читання вголос має бути плавним, правильним, свідомим, виразним. Плавним вважається читання, коли учні під час читання не ділять слово на склади, не допускають пауз після кожного слова.

Правильність читання вголос полягає у дотриманні норм української літературної вимови, відсутності повторів, перестановок, заміन звуків, складів. Працюючи над зв'язним текстом, учитель дає зразок правильного читання, неодноразово читає матеріал разом з учнями. Тренування в читанні має займати значну частину уроку, оскільки воно сприяє виробленню вмінь правильного читання. Читання мовчки – це читання без застосування зовнішніх рухів артикуляційного апарату, «без голосу». Мовчазного читання учитель починає навчати тоді, коли учні оволоділи технікою читання вголос цілими словами. Він привчає їх читати без проговорювання, без зовнішніх проявів рухів артикуляційного апарату (губами, язиком), без поворотів голови за рухом очей по рядках. Головна увага звертається на уміння стежити за ходом втіленої у тексті думки, розуміти те, що читають, за можливості швидко рухаючи очима по тексту. Щоб учні швидше навчилися читати мовчки і розуміли те, про що читають, учитель пропонує їм план тексту, що опрацьовується. Розуміння і швидкість – основні характеристики мовчазного читання.

Важливим показником голосного читання є його швидкість. Надто повільне читання свідчить, що ця навичка читання ще не сформована; надто швидке – утруднює сприймання і розуміння смислу тексту. Читаючи вголос, учитель водночас навчає учнів слухати, сприймати і розуміти зв'язне писемне мовлення. Для цього він використовує різноманітні вправи під час читання, зокрема читання під такт, під рахунок слів. Виразність читання передбачає володіння уміннями робити відповідні паузи, логічні наголоси, інтонаційно правильно читати кінець речення. Тому вчитель пропонує учням повторювати зразок його читання, запроваджує читання хором – для вироблення вмінь регулювати силу голосу, відтворювати мелодику і темп мовлення вчителя. Чітка вимова звуків, складів, слів, швидкомовок, віршиків, читання за ролями, інсце-

нізація тексту в молодших класах використовуються для вироблення правильної дикції, дихання, чіткої артикуляції кожного звуку.

Робота над розумінням прочитаного передбачає розвиток умінь усвідомлювати фактичний зміст тексту. Адже свідченням розуміння є не лише вміння переказувати близько до змісту текст, а й вибирати певні фрагменти з нього. Розуміння тексту, який читається, значною мірою залежить від техніки читання, від сформованості умінь і навичок, що забезпечують точність і швидкість зорового сприймання елементів тексту, співвідношення графічного образу слова з його звучанням. Учитель навчає учнів точно і за можливості швидко охоплювати очима те, що вони читають, впізнавати букви, склади, слова, групи слів. Для цього він використовує вправи на розширення поля читання, розвиток швидкості зорового сприймання. Свідоме розуміння прочитаного забезпечується словниковою роботою, зразком виразного читання тексту вчителем, аналізом прочитаного, відповідями на запитання до змісту прочитаного, складанням малюнквого плану тексту і переказом прочитаного за поданим планом, словесним малюванням.

Смисловий і структурний аналіз тексту твору. Працюючи над аналізом тексту літературного твору, учні привчаються осмислювати його як мистецтво слова.

Завданнями смислового і структурного аналізу художнього твору є: сприймання художнього образу, розуміння того, про що в цьому творі розповідається; у науково-пізнавальному тексті – розуміння смислових зв'язків, ознак, понять, явищ. Перед початком аналізу тексту учні повинні безпосередньо його сприйняти, перечитати з певним відповідним завданням. Вони дізнаються про те, чим розпочинається твір, яким чином розгортаються зображені в ньому події, чим закінчується твір. Учитель навчає аналізувати смислові зв'язки між частинами тексту, визначати причиново-наслідкові, часові та просторові зв'язки у ньому, зв'язки між персонажами, місцем дії і подіями. Насамперед аналізуються ті елементи тексту твору, які найбільш чітко виражають його тему. Глибше сприйняти зміст твору допомагає складання плану.

У ліричному творі (вірші) головним для розуміння його змісту є сприймання засобів художньої виразності, якими автор створює художні образи.

Матеріал корекційно-розвивальної лінії подано на рівні вмій, які органічно вплітаються в кожную змістову лінію.

Елементи літературознавчої пропедевтики. Основним у літературознавчій пропедевтиці в молодших класах є ознайомлення учнів з літературою різних жанрів, текстами різних типів мовлення. Учитель практично ознайомлює учнів з окремими літературознавчими поняттями, необхідними під час аналізу твору: *тема тексту, назва тексту (заголовок), абзац, автор твору, оповідання, вірш*. У доступній формі вчитель повідомляє учням найпростіші уявлення про тему, сюжет і композицію твору (без уживання термінів), засоби художньої виразності (без уживання термінів), про героя художнього твору.

Художньо-естетичний розвиток. Зважаючи на особливості розвитку пізнавальної діяльності молодших розумово відсталих школярів, учитель у процесі роботи над творами формує в дітей уміння сприймати засоби художньої виразності відповідно до їх функцій у художньому творі (без уживання термінів). Учні навчаються бачити засоби ставлення до героїв зображуваних подій. Завдяки слову як засобу художнього образу, вони вчаться сприймати й оцінювати зображене. Працюючи над змістом твору, учні прилучаються до слова як до виду мистецтва, який сприяє формуванню в них художньо-естетичних смаків. Вони вчаться виражати свої думки і почуття шляхом словесного малювання, переказу змісту прочитаного за запитаннями вчителя, читати за ролями, інсценізувати, складати план твору (малюнковий, простий) і за ним переказувати зміст твору, складати загадки, словосполучення і речення зі словами з тексту твору.

Матеріали змістової лінії **Бібліотечно-бібліографічні знання і вміння** передбачають ознайомлення учнів з різними видами видань, з елементами навчальної і художньої книжки; учні опановують уміння працювати з художньою і навчальною книжкою, засвоюють правила гігієни читання, правила поведінки в бібліотеці.

У підготовчому класі, з огляду на домінуючий вид ігрової діяльності школярів, рекомендується проводити заняття в ігровій формі, які б готували дітей до оволодіння читанням. Учитель в ігровій формі проводить заняття з розвитку фонематичного слуху, фонематичного сприймання; учні оволодівають аудіювальними вміннями, зокрема

вчаться слухати і розуміти звернене до них мовлення. Водночас акцентується увага на розвиткові смислової сторони мовлення.

Зважаючи на те, що читання охоплює чотири види мовленнєвої діяльності: аудіювання (слухання-розуміння, говоріння, читання і письмо) і в основі навчання читання лежить діалог, значна увага приділяється формуванню вмінь діалогічного і описово-розмовного мовлення як виду монологічного. Учні вчаться виділяти слово і речення з мовленнєвого потоку, сприймати звернене до них мовлення, відповідати на нього і звертатися до інших повними реченнями. Увага звертається на темп, інтонацію зверненого і власного мовлення.

Створюючи на уроках мовленнєві ситуації ігрового характеру, учитель формує вміння будувати невеличкі зв'язні висловлювання з використанням засвоєної лексики. Стежить, щоб учні дотримувалися лексичної сполучуваності слів, граматичного ладу мовлення.

У змісті програми виокремлюються такі блоки читання: а) твори, обов'язкові для опрацювання в класі; б) твори для позакласного читання.

Складовою частиною читання у школі для дітей, які потребують корекції розумового розвитку, є позакласне читання. Мета позакласного читання – ознайомлювати учнів з дитячою літературою, дитячою періодикою; формувати читацькі інтереси, виховувати позитивне ставлення до читання, інтерес до художньої книжки.

Робота з позакласного читання підпорядковується кільком етапам: підготовчий – перший клас – раз на тиждень по 10–15 хв уроку вчитель читає учням невеличкі художні твори; початковий – другий–третій класи – урок на тиждень; четвертий клас – урок на два тижні.

Обов'язково учні других–четвертих класів ведуть зошити для позакласного читання, записи в яких раз на місяць перевіряє вчитель.

Програмові вимоги до знань, умінь і навичок учнів подано наприкінці програми для кожного класу.

ПРОГРАМА

2 клас

I відділення

(135 год, 4 год на тиждень)

№ з/п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	4	Коло читання Любе лігечко, до побачення! Літературні твори для дітей, доступні засвоєнню учнями 2 класу I відділення. Свідоме, правильне плавне читання по складах з цілісним прочитуванням окремих слів тексту у доступному для кожного учня темпі. Казки, вірші, розповіді про літо, ігри та розваги дітей, їхню працю влітку. Твори про поведінку у гро-	<i>Учень:</i> – читає свідомо, правильно плавно з дотриманням розділових знаків під час читання (крапка, кома); – повторює за вчителем зразок вимови слова, речення; – уміє повторити зразок невеличкого зв'язного висловлювання, пропонованого вчителем; – дотримується зразка читання, помічає помилки, виправляє їх, самостійно та з допомогою учителя складає слова і речення з букв розрізної азбуки, правильно їх читає; – орієнтується у структурі тексту твору: заголовок твору, текст твору;	<i>ППП</i> – концентрувати увагу на предметі діяльності, аналізувати й синтезувати прочитане, запам'ятовувати його, зберігати в довготривалій пам'яті, пригадувати, уявляти і відтворювати. <i>МР</i> – чітко вимовляти звуки, склади, слова, самостійно складати слова і речення з букв розрізної азбуки, читати повільно по складах текст, розуміти зміст запитання і правильно на нього самостійно структурувати відповідь.

		мадських місцях, про збереження й охорону здоров'я. Прислів'я, загадки, швидкомовки. 24 серпня – День незалежності України. Автор твору (О.Буцень, Марійка Підгірянка, В.Сухомлинський, К.Ушинський та ін.)	– уміє прослухати запитання, що стосується змісту тексту і правильно відповісти на нього	<i>ОР</i> – із зацікавленістю розповідати про літні пригоди, про красу рідної природи влітку
2	14	Така мила і щедра осінь Оповідання, вірші, казки, загадки про школу, осінь, відповідальне ставлення учнів до навчання. Сезонні зміни в природі восени. Осінньо-польові роботи дорослих і дітей. Підготовка тварин до зими, відліт птахів у вирій; турбота про рослинний і тваринний світ. Підготовка поля і саду до наступного урожаю. При-	<i>Учень:</i> – уважно слухає те, про що говорить або читає учитель; – розуміє його фактичний зміст, правильно називає героїв (персонажів) твору, <i>про кого?</i> або <i>про що?</i> йдеться у творі; – розрізняє твори різних жанрів (практично, без вживання термінів); – уміє працювати колективно, щоб придумати закінчення доопрацьованого тексту, правильно читає вірші, швидкомовки, дотримуючись зразка; – уміє прослухати запитання і правильно на нього відповісти; – під час відповіді на запитання ви-	<i>ППП</i> – зосереджувати увагу на предметі діяльності, осмислювати прослухане і прочитане, запам'ятовувати його, зберігати в довготривалій пам'яті, пригадувати, осмислювати і відтворювати. <i>МР</i> – правильно будувати речення, дотримуватися інтонації мовлення, володіти уміннями виразного читання, дотримуватися їх в процесі читання та декламування віршів. <i>ОР</i> – виявляти емоційне

		<p>слів'я, приказки, загадки, швидкомовки. Плавне читання тексту складами з цілісним прочитанням окремих слів. Розрізнення творів різних жанрів (без тлумачення значення термінів): оповідання, вірш, казка, швидкомовка, загадка. Графічна форма вірша. Читання вірша по складах, речитативом, з наголосом на кожному слові. Читання у різному темпі швидкомовок. Колективне придумування закінчення до опрацьованого у класі тексту. Відповідь на запитання, про що читали? що прослухали? (Г.Бойко, А.Дігтяр, Р.Завадович, О.Зима, Д.Павличко, Ю.Старостенко. та ін.)</p>	<p>користує лексику твору, стежить за правильністю читання; – помічає і виправляє помилки; – ефективно використовує допомогу</p>	<p>ставлення до змісту прочитаного, порівнювати прочитане з випадками з власного досвіду, виявляти бажання навчитися читати цілими словами</p>
--	--	--	--	--

3	15	<p>Дружбою ми здружені Твори про дружбу і товаришування, про допомогу у скрутну хвилину. Вірші, казки, оповідання про культуру поведінки, мовленнєвий етикет. Твори про стосунки між дітьми, між тваринами, птахами, що відображають ставлення один до одного. Читання тексту цілими слова плавно, з дотриманням розділових знаків під час читання: крапка, кома, знак оклику, знак запитання. Колективне придумування початку або кінця до опрацьованого у класі тексту. Читання у різному темпі швидкомовок. Вживання у відповідях відповідної оцінної лексики:</p>	<p><i>Учень:</i> – уміє плавно повільно читати цілими словами з дотриманням розділових знаків під час читання; – під час опрацювання тексту з учителем уміє запитати по змісту тексту, відповісти на запитання, використовує для відповіді лексику з прочитаного твору; – доречно вживає оцінну лексику, наводить приклади; – слідкує за правильністю відповідей та читання, помічає помилки, виправляє їх; – ефективно використовує допомогу</p>	<p><i>ППП</i> – концентрувати увагу на предметі діяльності, уважно вислуховувати учителя, сприймати, аналізувати й синтезувати прочитане, зберігати в довготривалій пам'яті, пригадувати, уявляти, відтворювати, дотримуючись послідовності та логіки висловлювання. <i>МР</i> – читати повільно цілими словами з дотриманням якісних ознак читання, у відповідях дотримуватися лексико-граматичної сполучуваності слів, вживати слова ввічливості, оцінну лексику, дотримуватися формул мовленнєвого етикету. <i>ОР</i> – виявляти доброзичливість, взаємодопомогу, щирість у стосунках з однокласниками; у ставленні до тварин і птахів бути милосердним</p>
---	----	--	---	--

		добрий – злий, щедрий – скупий, сміливий – боягуз. (О.Єфименко, В.Семенка, В.Сухомлинський, В.Титаренко, К.Ушинський)		
4	19	<p>Моя країна – Україна Назва Батьківщини, символи України. Київ – столиця України. Вірші, казки, оповідання про минуле й сучасне нашої Батьківщини – України. Літературні твори про родину, працю й відпочинок сім'ї. Звичай українців (народний етикет): пошана до старших і турбота про дітей. Свідоме, правильне, плавне читання цілими словами текстів у доступному для кожного учня темпі. Розрізнення просторових та часових</p>	<p><i>Учень:</i> – уміє свідомо, правильно, плавно читати цілими словами тексти у доступному для нього темпі; – під час опрацювання тексту на уроці уміє прослухати запитання і правильно на нього відповісти; – з допомогою учителя і самостійно розрізняє часові і просторові зв'язки між подіями у тексті твору; – користується ілюстрацією для розповіді прослуханого чи прочитаного, – володіє прийомом словесного малювання, уважно стежить за виконанням завдання; – помічає і виправляє помилки, використовує допомогу, адекватно реагує на оцінку</p>	<p><i>ППП</i> – зосереджувати увагу на предметі читання, адекватно сприймати зміст прочитаного, осмислювати його, зберігати у довготривалій пам'яті, пригадувати, уявляти, осмислювати і відтворювати. <i>МР</i> – дотримуватися правильної звуковимови у процесі читання та відповідати на запитання, структурувати речення з дотриманням лексико-граматичної сполучуваності слів, стежити за інтонацією мовлення, вживати у мовленні слова ввічливості. <i>ОР</i> – бути чемним, виявляти шанобливе ставлення</p>

		зв'язків між подіями у тексті твору: що було спочатку, що потім, чим закінчується твір. Розповідь за ілюстрацією прослуханого чи прочитаного тексту. Усний опис прослуханого чи прочитаного (словесне малювання)		достарших, виявляти зацікавленість, інтерес до читання
5	33	Усім нам люба зимонька-зима Вірші, оповідання, науково-пізнавальні тексти, загадки, приказки, швидкомовки про зиму. Засівальні пісні, колядки, щедрівки. Праця дорослих узимку. Турбота про майбутній урожай. Зимові ігри та розваги дітей. Турбота про тварин, зимуючих птахів. Казки про життя тварин і птахів взимку. Розріз-	<i>Учень:</i> – читає повільно цілими словами відповідно до норм української орфоєпії та наголошування, дотримуючись умінь виразного читання (чітка вимова слів, дотримання інтонації та зміни її залежно від розділових знаків: крапка, кома, знак оклику, знак питання); – конкретизує об'єкти твору за допомогою прийменників і прислівників (<i>біля, поруч, попереду, поряд, за, під, справа, зліва, над</i>); – виявляє оцінне ставлення до прочитаного; – відповідає на евристично спрямо-	<i>ПІІІІ</i> – концентрувати увагу на тексті, який читається, або на предметі мовлення учителя, адекватно сприймати почуте чи прочитане, осмислювати його, запам'ятовувати, зберігати в довготривалій пам'яті, пригадувати, уявляти і відтворювати. <i>МР</i> – будувати речення з дотриманням лексико-граматичної сполучуваності слів, змістовно висловлювати власні думки, дотримуючись їх логіки; дотри-

	<p>нення просторових і часових зв'язків між подіями у тексті твору. Зимові звичаї та обряди українців. Конкретизація об'єктів твору за допомогою прийменників і прислівників. Вияв оцінного ставлення до почутого чи прочитаного тексту: що подобається? чому? Колективне придумання початку і кінця до опрацьованого у класі тексту. Складання невеличких творів-мініатюр за поданим початком та ілюстрацією. Використання ілюстрацій до прочитаних творів (казок) під час відповідей на запитання. (О.Воропай, Л.Костенко, В.Сухомлинський, В.Чухліб)</p>	<p>вані запитання; – володіє уміннями словесного малювання; – з допомогою учителя і самостійно складає невеличкі твори-мініатюри за поданим початком та ілюстрацією; – користується під час відповіді ілюстраціями до прочитаних творів; – доречно використовує у відповіді лексику твору; – дотримується зразка читання, переказує прочитане за запитаннями; – помічає у відповіді та виправляє допущені помилки; – ефективно використовує допомогу</p>	<p>муватися інтонації мовлення, вживати у мовленні пестливі слова, формули мовленнєвого етикету. <i>ОР</i> – виявляти наполегливість в опануванні техніки читання, виявляти позитивне ставлення до прочитаного, бажання навчитися правильно швидко читати</p>
--	---	---	--

6	16	<p>Казка і розповідає, й доброго навчає Українські народні та літературні казки про людей, тварин, птахів. Перемога добра над злом. Виховання охайності, чуйності, людяності, працелюбства; протидія злу, ледарству, лицемірству. Пояснення значень слів, ужитих у прямому й переносному значенні. Визначення теми твору (без вживання термінів). Виразне читання тексту: дотримання логічних наголосів, пауз (після опрацювання з учителем). Виразне читання напам'ять вивчених віршів. Знаходження в тексті твору за завданням учителя відповідного абзацу та переказ його змісту близь-</p>	<p><i>Учень:</i> – розуміє значення слів, ужитих у прямому й переносному значенні, пояснює їх значення, спираючись на текст твору; – з допомогою вчителя визначає тему твору, дотримується умінь виразного читання; – уміє знайти за завданням учителя в тексті твору відповідний абзац і переказати його зміст близько до тексту, – конкретизує об'єкти твору за допомогою прийменників і сполучників: <i>біля, що, щоб, поряд, за, під, над, але;</i> – розуміє смисл і уявляє та переказує те, про що йдеться у тексті прослуханого чи прочитаного твору; – володіє уміннями словесного малювання; – за завданнями вчителя та з його допомогою складає за сюжетними малюнками невеличкі твори-мініатюри, вживаючи у них відповідну оцінну лексику; – вибірково усно переказує прочитане за запитаннями вчителя; – дотримується зразка, плану переказу,</p>	<p><i>ППП</i> – уміти зосереджуватися для виконання завдання, адекватно сприймати навчальний матеріал, у процесі читання аналізувати й синтезувати прочитане, виділяти головне, осмислювати його, запам'ятовувати й зберігати у довготривалій пам'яті, пригадувати, уявляти і відтворювати, використовувати набуті знання у процесі самостійного читання художніх творів. <i>МР</i> – під час декламування віршів дотримуватися умінь виразного читання, структурувати відповіді, дотримуючись логіки висловлювання, вживати у мовленні пестливі слова, слова ввічливості, дотримуючись правильної їх вимови. <i>ОР</i> – виявляти оцінне ставлення до персонажів</p>
---	----	---	---	---

		<p>ко до тексту. Вияв співпереживання разом з діючими особами в процесі роботи над текстом. Складання невеличких творів-мініатюр за сюжетними малюнками. Вживання оцінної лексики під час відповідей на запитання: <i>лисичка-сестричка, вовчик-братик, зайчик-побігайчик, хитра, швидкий, сміливий</i>. Усний вибірковий переказ прочитаного за запитаннями вчителя. (Українські народні казки, І.Калинець, В.Сухомлинський, К.Ушинський)</p>	<p>– контролює хід виконання завдання, помічає і виправляє помилки; – адекватно оцінює виконану свою роботу і роботу однокласників</p>	<p>прочитаних казок та їхніх вчинків, наводити приклади з власного досвіду, проводити паралелі між вчинками, виявляти бажання навчитися добре читати</p>
7	30	<p>Надійшла весна прекрасна Твори різних жанрів про весняне пробудження природи, працю весною дорослих і дітей на</p>	<p><i>Учень:</i> – читає текст свідомо, плавно, дотримуючись цілісного читання слів; – уміє вибрати з допомогою учителя потрібний темп читання, інтонацію та змінити їх залежно від розділових</p>	<p><i>ПІІІ</i> – зосереджувати увагу на завданні, уважно вислуховувати інструкцію учителя, адекватно сприймати почуте і прочитане, осмислювати його, запам'я-</p>

	<p>полі, городі, в саду. Твори про збереження і примноження тваринного і рослинного світу. Весняні ігри та розваги дітей. Весняні свята та звичаї українців. Твори малих фольклорних жанрів (заклички, лічилки, українські народні хороводи, веснянки, ігри, швидкомовки). Вірші, оповідання про матір, жіночі професії, твори про Велику Вітчизняну війну. Твори Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки і про них. Свідоме, плавне, з цілісним прочитуванням слів, читання текстів. Вибір потрібного темпу читання, інтонації: зміна їх залежно від розділових знаків та змісту. Вияв</p>	<p>знаків та змісту; – виявляє оцінне ставлення до прочитаного: що подобається? чому?, співпереживає разом з діючими особами; – розуміє смисл прослуханого чи прочитаного тексту, уявляє те, про що йдеться у змісті; – може з допомогою учителя проілюструвати прочитане, зіставляючи свою роботу з ілюстрацією, виконаною художником; – ефективно використовує допомогу, помічає і виправляє допущені помилки; – адекватно оцінює свою роботу, порівнюючи її зі зразком, – використовує під час роботи з текстом твору лексику із тексту</p>	<p>товувати, зберігати у довготривалій пам'яті, пригадувати, уявляти і відтворювати, використовувати у процесі роботи з літературою для позакласного читання. <i>MP</i> – стежити за правильною вимовою слів, дотриманням логічної послідовності висловлювання, дотримуватися інтонації мовлення, вживати формули мовленнєвого етикету. <i>OP</i> – виявляти настирливість, бажання навчитися добре читати, виявляти оцінне ставлення до прочитаного, радіти власним успіхам та успіхам однокласників</p>
--	---	--	---

	<p>оцінного ставлення до почутого чи прочитаного тексту. Складання відповідей на евристично спрямовані запитання. Колективне придумування кінця до опрацьованого у класі тексту. Складання невеличких творів-мініатюр за поданим початком та сюжетними малюнками. Усний вибірковий переказ прочитаного за запитаннями учителя. Виконання ілюстрацій до прочитаних творів, зіставлення виконаних ілюстрацій з ілюстраціями, виконаними художниками. (С.Васильченко, Є.Гуцало, Т.Коломієць, В.Сланчук, Т.Шевченко, Леся Українка, І.Франко, Л.Храплива)</p>		
--	---	--	--

7	4	<p>Літо-літечко зустрічаймо! Вірші, оповідання, загадки, прислів'я про зміни в природі влітку, про літні канікули, відпочинок дітей та їхню посильну працю, про жнива. Літні народні свята. Повільне читання цілими словами текстів з дотриманням наголосів після опрацювання тексту з учителем. Виразне читання напам'ять вивчених віршів. Знаходження в тексті твору відповідного абзацу та переказ його змісту за запитаннями вчителя. Використання під час роботи з текстом твору засвоєних з тексту слів. Пояснення значення окремих слів. Усний переказ прочитаного</p>	<p><i>Учень:</i> – дотримується умінь правильного читання, орієнтується в тексті твору; – переказує прочитане за завданнями вчителя; – використовує для переказу засвоєні з тексту слова; – пояснює значення окремих слів; – виявляє оцінне ставлення до почутого чи прочитаного тексту; – виявляє співпереживання діючим особам тексту твору.</p>	<p><i>ППП</i> – концентрувати увагу на завданні, осмислювати його зміст, у процесі довільного запам'ятовування запам'ятовувати, зберігати у довготривалій пам'яті, пригадувати, уявляти і відтворювати, дотримуючись часових та причиново-наслідкових зв'язків, переносити засвоєні уміння у нові ситуації. <i>МР</i> – будувати зв'язні відповіді, дотримуючись логічної послідовності висловлювання, добирати і вживати у мовленні дієслова та прикметники, дотримуючись лексико-граматичної сполучуваності слів, вживати у мовленні формули мовленнєвого етикету. <i>ОР</i> – виявляти оцінне ставлення до прочитаного, адекватно реагувати на оцінку власних знань та умінь, оцінки однокласників, ви-</p>
---	---	--	--	--

		<p>близько до тексту за запитаннями вчителя. Вияв оцінного ставлення до почутого чи прочитаного тексту: що подобається? чому? (В.Сухомлинський, П.Тичина, Леся Українка, В.Чухліб)</p>		<p>являти бажання навчитися читати з дотриманням інтонації мовлення</p>
1	1	<p>Узагальнюючий урок</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – читає повільно плавно цілими словами з дотриманням вимог для даного класу; – дотримується інтонації читання, виразності мовлення; – переказує прочитане близько до тексту за запитаннями та ілюстраціями; – уважно слухає інструкцію, дотримується зразка виконання завдання; – помічає і виправляє помилки, звіряє якість свого читання зі зразком учителя та читанням кращих учнів 	<p><i>ППП</i> – адекватно сприймати почуте чи прочитане, осмислювати його, у процесі довільного запам'ятовування запам'ятовувати, зберігати у довготривалій пам'яті, пригадувати, уявляти, відтворювати, пояснювати з дотриманням причинно-наслідкових зв'язків</p>
		<p>Світло об'являється, як відкриєш книжку <i>Твори для позакласного читання. Казки, опові-</i></p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя і самостійно добирає у шкільній бібліотеці художні книжки для читання; 	<p><i>ППП</i> – намагатися концентрувати увагу на предметі діяльності, осмислювати навчальний матеріал, до-</p>

		<p>дання про значення книжки в житті людини, працю дорослих і дітей в різні пори року, турботу про збереження зелених насаджень, чистоту водоймищ, про дружбу і товаришування. Літературні і народні казки. Лічилки, загадки, прислів'я, швидкомовки. Робота із зошитом для позакласного читання: запис назви книжки, її автора</p>	<p>– розрізняє літературні і народні казки (практично); – самостійно прочитує книжку, відповідає на запитання по змісту прочитаного; – працює із зошитом для позакласного читання</p>	<p>вільно запам'ятовувати його, зберігати у довготривалій пам'яті, пригадувати, уявляти, відтворювати. <i>МР</i> – правильно структурувати відповіді на запитання, що стосуються змісту прочитаних художніх творів, вживати у мовленні лексику з прочитаних творів. <i>ОР</i> – адекватно оцінювати вчинки персонажів, наводити приклади з власного досвіду, виявляти бажання навчитися читати цілими словами твори художньої літератури</p>
--	--	---	---	--

Учень на кінець року:

знає: вивчені звуки і букви, автора твору, назви народних казок, які читали протягом року, 2–3 загадки, швидкомовки, 2–3 коротких вірші;

уміє: уважно слухати те, що говорить або читає учитель, розуміє його смисл, читає по складах і протяжно цілими словами, відповідає на запитання *про що читали?, що прослухали?*; за завданнями вчителя знаходити в тексті певний абзац, прослухане запитання, що стосується змісту тексту і уміє на нього відповісти, за ілюстраціями і запитаннями розповідати про те, що прослухали чи прочитали, розрізняти жанр твору без тлумачення значення термінів (вірш, оповідання, казка, загадка, швидкомовка),

знати і вживати в усному мовленні відповідну оцінну лексику у відповідних ситуаціях спілкування, виразно інтонує кінець речення, дотримуватися при читанні пауз, обумовлених розділовими знаками в тексті, визначати послідовність подій у тексті твору (що було спочатку, що потім, чим закінчується твір), уміти користуватися зошитом з читання для запису слів, виразів, назви твору та його автора.

2 клас

II відділення

(64 години, 4 години на тиждень)

№ з/п	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	17 2	Букварний період. Коло читання Повторення Буквосполучення dz у словах	I семестр <i>Учень:</i> – правильно читає, вимовляє слова з dz, з допомогою вчителя і самостійно складає слова з букв розрізної азбуки; – дотримується наголосу у словах, розуміє інструкцію і дотримується її виконання, помічає і виправляє помилки	<i>ППП</i> – намагатися концентрувати увагу на предметі діяльності, адекватно сприймати навчальний матеріал, осмислювати його, запам'ятовувати й зберігати у довготривалій пам'яті, пригадувати, уявляти, осмислювати й відтворювати

				<p><i>MP</i> – правильно вимовляти слова з подвоєнням, <i>дз, дж</i>, апострофом, конструювати з ними словосполучення, речення; дотримуватися лексико-граматичної сполучуваності слів, структурувати речення з дотриманням їх структури, вживати у мовленні слова ввічливості, диференціювати на слух та під час читання глухі й дзвінки приголосні.</p> <p><i>OP</i> – виявляти бажання навчитися правильно вимовляти слова з вивченими складовими структурами, читати їх; виявляти зацікавленість до уроків читання.</p>
	2	Буквосполучення <i>дж</i> у словах.	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – правильно вимовляє, читає слова з <i>дж</i>, наводить приклади, диференціює на слух і під час читання та вимовляння слова з <i>дж</i> – <i>дз</i>; – дотримується зразка читання, 	

			<p>складає слова з <i>дж</i> із букв розрізної азбуки;</p> <ul style="list-style-type: none"> – правильно читає слова з таблиці, помічає і виправляє помилки; – ефективно використовує допомогу 	
	2	Подвоєння однакових приголосних у словах	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – дотримується правильної вимови слів з подвоєними приголосними як під час читання їх, так і в усному мовленні; – правильно складає слова з подвоєнням із букв розрізної азбуки; – наводить приклади, помічає помилки під час читання і виправляє їх 	
	2	Апостроф у словах	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – розуміє роль апострофа у словах, правильно читає слова з ним, – з допомогою учителя і самостійно складає слова з апострофом; – з допомогою наводить приклади слів з апострофом, помічає помилки у вимові слів з апострофом під час їх читання; – з допомогою вчителя виправляє помилки 	

	7	<p>Розрізнення на слух та під час читання голосних <i>и-і</i>, приголосних <i>б-п, в-ф, д-т, ж-ш, з-с, г-к, г-г</i>.</p> <p>Читання текстів з букваря</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – розрізняє на слух та під час читання і дотримується правильної вимови слів з голосними <i>и-і</i>; – диференціює на слух і під час читання слова з дзвінками і глухими приголосними; – повільно по складах читає тексти з букваря, дотримуючись правильного наголошування слів та інтонації речень; – орієнтується під час читання на зразок читання учителя 	
2	47	<p>Післябукварний період</p> <p>Повторення і закріплення вивченого</p>		
	6	<p>Читання букварних текстів, творів-мініатюр з дитячої періодики</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – читає плавно по складах з цілісним прочитуванням окремих слів тексти з букваря; – має поняття про слово – речення; – розрізняє їх на слух і під час читання 	<p><i>ППП</i> – концентрувати увагу на предметі діяльності, адекватно сприймати навчальний матеріал, осмислювати його, у процесі довільного запам'ятовування</p>

	<p>8 Читання слів, речень, нескладних текстів з буквами I етапу: а, у, м, о, с, х.</p> <p>16 Читання слів, речень, простих текстів з буквами II етапу: и, ш, р, п, н, л, к.</p> <p>17 Читання слів, речень, нескладних текстів, у яких переважають букви III етапу: е, т, б, д, і, з, г, в, ж, з, й, ь.</p> <p>Читання слів, речень, нескладних текстів з буквами IV етапу: я, ю, є, ї, ч, ц, ш, ф. Практичне розрізнення слова – речення. Читання відкритих складів з двох–трьох звуків, слів з ними. Читання трибуквених закритих</p>	<p>ня, правильно читає відкриті склади з двох–трьох звуків, трибуквені закриті склади;</p> <p>– уміє (практично) відрізнати заголовок (назву тексту) від змісту тексту;</p> <p>– за поданими графічними моделями складає з букв розрізної азбуки слова, речення;</p> <p>– має поняття про вірш як графічну форму тексту</p>	<p>запам’ятовувати й зберігати у довготривалій пам’яті, пригадувати, уявляти, осмислювати і відтворювати, використовувати здобуті знання в аналогічних ситуаціях, переносити набуті вміння у нові ситуації.</p> <p><i>MP</i> – правильно артикулювати вивчені звуки (букви), правильно вимовляти слова з ними, структурувати речення з дотриманням лексико-граматичної сполучуваності слів, добирати для висловлювання дієслова, прикметники, пояснювати їх значення.</p> <p><i>OP</i> – виявляти бажання навчитися правильно читати, виявляти наполегливість в оволодінні навчальним матеріалом, виявляти оцінне ставлення до власного читання і читання товаришів</p>
--	---	---	---

		складів. Ознайомлення зі значенням слів «текст» – «заголовок». Графічна модель слова, речення, складання слів і речень за графічними моделями. Вірш – графічна форма тексту. В. Сухомлинський: «Казки школи під голубим небом», «Вічна тополя		
II семестр <i>(71 година, 4 години на тиждень)</i>				
1	20	Усім нам люба зимонька-зима Вірші, оповідання, казки, загадки, приказки, швидкомовки про зиму. Зимові звичаї та обряди українців. Праця дорослих узимку. Турбота про майбутній урожай. Зимові ігри та розваги дітей. Турбота про	<i>Учень:</i> – свідомо, правильно читає по складах і цілими словами невеличкі тексти у доступному для нього темпі; – уміє читати в різному темпі та речитативом; – правильно називає героїв твору, орієнтується у структурі тексту твору; – розрізняє заголовок і текст твору, наводить приклади;	<i>ППП</i> – уміти налаштувати себе на виконання завдання, сприймати навчальний матеріал, шляхом наочно-образного мислення осмислювати його, в процесі довільного запам'ятовування запам'ятати, зберігати в довготривалій довільній пам'яті, пригадувати, уявляти, осмис-

	<p>тварин, зимуючих птахів. Казки про життя тварин і птахів узимку. Свідоме, правильне читання невеликих текстів у доступному для кожного учня темпі. Читання у різному темпі швидкомовок. Читання віршів речитативом з наголосом на кожному слові. Відповіді на запитання: <i>про кого?</i> або <i>про що?</i> йдеться у творі. Орієнтування у структурі тексту твору: заголовок (назва твору), текст твору, розрізнення заголовка і тексту твору. Розрізнення творів різних жанрів (без тлумачення термінів): вірш, оповідання, загадка тощо. Повторення зразка зв'язного висловлюва-</p>	<ul style="list-style-type: none"> – розуміє інструкцію, дотримується зразка виконання завдання; – практично розрізняє твори різних жанрів, уважно слухає запитання, що стосується змісту тексту і правильно відповідає на нього; – використовує лексику з твору під час відповідей на запитання за змістом тексту; – уміє працювати у групі, колективі, – ефективно використовує допомогу вчителя 	<p>лювати й відтворювати. <i>МР</i> – читати слова, словосполучення, речення з дотриманням інтонації мовлення, чітко промовляючи кожне слово, адекватно вживати в мовленні дієслова, прикметники; правильно структурувати словосполучення, речення. <i>ОР</i> – прагнути навчитися добре читати, адекватно реагувати на оцінювання знань та вмінь, виявляти бажання навчитися читати дитячу художню літературу</p>
--	---	---	--

		<p>ння, почутого з голосу вчителя (3–4 рази проговорено). Використання лексики твору під час відповіді на запитання до змісту тексту твору. Колективне придумання кінця доопрацьованих у класі творів. (Г.Бойко, Л.Костенко, Марійка Підгірянка, В.Сухомлинський та ін.)</p>		
3	16	<p>Казка і розповідає, й доброго навчас Українські народні й літературні казки про людей, тварин, птахів. Перемога добра над злом. Виховання охайності, чуйності, людяності, працелюбства; протидія злу, ледарству, лицемірству. Виразне читання текстів з</p>	<p><i>Учень:</i> – читає повільно, правильно цілими словами, дотримуючись логічних наголосів і пауз; – з допомогою вчителя пояснює значення слів, ужитих у тексті в прямому й переносному значенні; – уміє визначати тему твору, уважно слухає інструкцію учителя; – намагається уявити, про що йдеться у прослуханому чи прочитаному тексті, співпереживаючи разом з</p>	<p><i>ПІІІІ</i> – концентрувати увагу на предметі діяльності, аналізувати й синтезувати прочитане, робити висновки з прочитаного, шляхом довільного запам'ятовування; запам'ятовувати матеріал, зберігати у довготривалій пам'яті, пригадувати, уявляти, осмислювати й відтворювати, використовувати в аналогічній ді-</p>

	<p>дотриманням логічних наголосів, пауз (після опрацювання з учителем). Виразне читання напам'ять вивчених віршів. Визначення теми твору (без вживання термінів). Пояснення значень слів, ужитих у тексті в прямому й переносному значенні. Виразне читання напам'ять вивчених віршів. Конкретизація об'єктів твору за допомогою прийменників і сполучників (<i>біля, що, щоб, поряд, за, під, над, але</i>). Усний опис прочитаного (словесне малювання). Складання невеличких творів-мініатюр за сюжетними малюнками. Вживання оцінної лексики під час відповідей на запитан-</p>	<p>діючими особами у процесі роботи над ним; – володіє уміннями словесного малювання. дотримується зразка виконання завдання, звіряє свою роботу зі зразком; – ефективно використовує допомогу вчителя</p>	<p>яльності; розуміти часові, просторові та причиново-наслідкові зв'язки між подіями у творі. <i>MP</i> – правильно артикулювати слова, дотримуватися лексико-граматичної сполучуваності слів, інтонації мовлення; структурувати словосполучення і речення з даними словами; використовувати у мовленні формули мовленнєвого етикету. <i>OP</i> – радіти власним успіхам та успіхам однокласників, виявляти бажання навчитися правильно читати, проявляти прагнення читати дитячі художні книжки, адекватно реагувати на зауваження</p>
--	---	--	---

		<p>ня: лисичка – сестричка, вовчик-братик, зайчик – побігайчик, хитра, швидкий, сміливий. Використання для відповідей на запитання ілюстрацій до прочитаних творів. Усний вибірковий переказ близько до тексту абзацу за запитанням вчителя.</p> <p>(Українські народні та літературні казки В. Сухомлинського, І. Калинця, К. Ушинського та ін.)</p>		
5	30	<p>Надійшла весна прекрасна</p> <p>Твори різних жанрів про весняне пробудження природи, працю весною дорослих і дітей на полі, в саду, на городі. Твори про збере-</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p>– читає плавно повільно по складах з переходом до читання цілими словами, дотримуючись наголосу у словах і розділових знаків у реченнях та в кінці речень;</p> <p>– уміє відповісти про кого? або про що? йдеться у творі, орієнтується у</p>	<p><i>ППП</i> – концентрувати увагу на предметі діяльності, адекватно сприймати матеріал, шляхом наочно-образного мислення осмислювати його, запам'ятовувати, зберігати у довготривалій пам'яті, пригадува-</p>

	<p>ження і примноження тваринного і рослинного світу. Твори про весняні звичаї та обряди українців. Весняні свята. Весняні ігри та розваги дітей. Твори малих фольклорних жанрів (заклички, лічилки, веснянки, ігри, швидкомовки).</p> <p>Вірші, оповідання про Велику Вітчизняну війну, про матір, жіночі професії. Твори Т. Шевченка, Лесі Українки, І. Франка і про них.</p> <p>Орієнтування у структурі твору: текст твору, заголовок. Відповідність заголовка змісту тексту (практично).</p> <p>Розрізнення творів різних жанрів: заклички, лічилки, веснянки (без тлумачення термінів).</p>	<p>структурі тексту;</p> <ul style="list-style-type: none"> – уважно слухає запитання, що стосується змісту тексту і правильно на нього відповідає, використовуючи відповідну лексику твору; – розуміє інструкцію, дотримується зразка виконання завдання; – помічає помилки у роботі, з допомогою вчителя виправляє їх; – намагається оцінити власне читання 	<p>ти, уявляти, осмислювати, відтворювати, використовувати для виконання аналогічного завдання.</p> <p><i>MP</i> – контролювати правильність звуковимови, дотримуватися у мовленні лексико-граматичної сполучуваності слів, добирати лексику на задану тему, вживати у мовленні дієслівну та прикметникову лексику, адекватно вживати слова ввічливості.</p> <p><i>OP</i> – виявляти наполегливість в опануванні навчальним матеріалом, виявляти бажання навчитися читати цілими словами, висловлювати оцінне ставлення до прочитаного</p>
--	---	---	--

		<p>Повторення зразка зв'язного висловлювання, почутого з голосу вчителя. Колективне придумування початку або кінця до опрацьованих у класі творів. Використання відповідної лексики твору під час відповіді на запитання до змісту тексту твору.</p> <p>(Т. Шевченко, Л. Українка, І. Франко, В. Сухомлинський, Т. Коломієць, Є. Гуцало та ін.)</p>		
6	4	<p>Літо, літечко зустрічаймо!</p> <p>Вірші, оповідання, загадки, прислів'я про зміни природи влітку, про літні канікули, відпочинок дітей та їхню працю влітку, про жнива. Народні літні свята.</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – читає плавно по складах з цілісним прочитуванням окремих слів; – правильно називає персонажів твору; – переказує за поданими запитаннями з використанням лексики з прочитаних творів; – під час відповіді використовує ілю- 	<p><i>ПІІІІ</i> – концентрувати увагу на предметі діяльності, адекватно сприймати навчальний матеріал, осмислювати його, шляхом довільного запам'ятовування запам'ятовувати, зберігати у довготривалій пам'яті, пригадувати, уявляти, ос-</p>

	<p>Плавне поскладове з переходом до читання окремих слів цілісним читанням текстів з дотриманням виразності читання. Правильне називання персонажів твору (<i>про кого? або про що? йдеться у творі</i>). Конкретизація об'єктів твору за допомогою прийменників або прислівників (<i>біля, поруч, попереду, поряд, за, під, справа, над</i>). Переказ твору за поданими запитаннями з використанням лексики з твору. Використання під час відповідей на запитання ілюстрацій до прочитаних творів. (П. Тичина, Леся Українка, В. Чухліб, В. Скомаровський та ін.)</p>	<p>страції до змісту тексту; – уважно слухає вчителя, розуміє інструкцію, дотримується її виконання; – порівнює власне читання зі зразком учителя, помічає та виправляє допущені недоречності, помилки у вимові слів; – ефективно використовує допомогу</p>	<p>мислювати й відтворювати, використовувати в процесі виконання аналогічних завдань. <i>МР</i> – чітко читати слова, дотримуючись правильної артикуляції, структурувати словосполучення і речення з даними словами, дотримуючись логічної структури речення, правильно структурувати речення, адекватно відповідати на запитання, що стосуються змісту прочитаного чи прослуханого, використовувати у мовленні формули мовленнєвого етикету</p>
--	--	--	---

7	1	Узагальнюючий урок	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – читає в межах вимог, які ставляться до учнів II відділення; – з допомогою вчителя відповідає на запитання по змісту прочитаного; – наводить приклади, переказує прочитане за поданими запитаннями; – помічає і виправляє допущені помилки; – ефективно використовує допомогу 	<p><i>ППП</i> – намагатися концентрувати увагу на предметі діяльності, в процесі довільного сприймання адекватно сприймати матеріал, шляхом наочно-образного мислення осмислити його, у процесі довільного запам'ятовування запам'ятати, зберігати у довготривалій пам'яті, пригадувати, уявляти, осмислювати, відтворювати, використовувати у аналогічних та незнайомих ситуаціях діяльності.</p> <p><i>ОР</i> – радіти власним успіхам та успіхам однокласників, проявляти бажання навчитися читати художню літературу для дітей, дитячу періодику</p>
		Світло об'являється, як відкриєш книжку (твори для позакласного читання).	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – уміє орієнтуватися у книжці, самостійно читає невеличкі художні книжечки; 	<p><i>ППП</i> – зосереджуватися на читанні, намагатися осмислювати прочитаний текст, запам'ятовувати прочита-</p>

	<p>Читання творів, рекомендованих для поза-класного читання і розміщених у підручнику Читанка для 2 класу: казки, оповідання про значення книжки в житті людини, про працю дорослих і дітей в різні пори року, турботу про збереження зелених насаджень, чистоту водоймищ, про дружбу і товаришування. Читання літературних казок. Ознайомлення з художніми дитячими книжками. Орієнтація у книжці: автор книжки, назва книжки</p>	<p>– відповідає на запитання <i>про кого?</i> або <i>про що?</i> прочитав; – порівнює прочитане з прикладами із власного життя; – намагається з допомогою вчителя оцінити вчинки персонажів (героїв) твору</p>	<p>не, пригадувати, уявляти, відтворювати у вигляді відповідей на запитання. <i>MP</i> – стежити за правильною звуковимовою, вживати у мовленні слова з прочитаних художніх творів, вживати слова ввічливості. <i>OP</i> – намагатися наслідувати вчинки позитивних персонажів, виявляти наполегливість, бажання навчитися читати цілими словами, виявляти інтерес до дитячої періодики, дитячої художньої літератури</p>
--	--	--	---

Учень на кінець року:

знає: автора твору, назву твору, всі вивчені звуки і букви, 1–2 коротких вірші, загадки, швидкомовки;
уміє: читати плавно по складах невеликі тексти, повторити за учителем зразок вимови слова, речення, невеличкого зв'язного висловлювання (близько до тексту), практично розрізняти твори за жанром: казка, вірш, оповідання, лічилка, загадка, швидкомовка.

3 клас

I–II відділення

(135 годин, 4 години на тиждень)

№ з/п	К-сть год	Зміст навчального матеріалу*	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	4	<p>Коло читання</p> <p>Школа відчиняє двері нам свої</p> <p>Оповідання, казки, вірші про літній відпочинок дітей, про взаємодопомогу у шкільному навчанні, охайність і старанність.</p> <p>Правильне, свідоме, повільне чітке читання вголос цілими словами текстів з дотриманням розділових знаків (крапка, кома, знак пи-</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none">– читає вголос повільно правильно, свідомо, чітко цілими словами з дотриманням інтонації та розділових знаків,– з допомогою вчителя і самостійно придумує назву тексту;– використовуючи текст, правильно називає дійових осіб твору (<i>зайчик-стрибайчик, лисичка-сестричка</i>);– уміє складати на основі тексту твору загадки;– дотримується інструкції, зразка виконання завдання, помічає і виправляє помилки;	<p><i>ППП</i> – концентрувати увагу на предметі діяльності, адекватно сприймати зв'язне усне і писемне мовлення, осмислювати почуте чи прочитане, довільно запам'ятовувати, зберігати у довготривалій пам'яті, пригадувати, уявляти, відтворювати.</p> <p><i>МР</i> – дотримуватися чіткої артикуляції звуків, інтонації мовлення, правильно структурувати відповіді</p>

* ** – матеріал для I відділення

		<p>тання, знак оклику). Придумування заголовків до прочитаних і опрацьованих у класі творів (практично). Правильне називання дійових осіб твору, складання на основі тексту твору загадок. (М. Вінграновський, О. Донченко, В. Сухомлинський)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – стежить за читанням товаришів; – ефективно використовує допомогу 	<p>на запитання, дотримуючись лексико-граматичної сполучуваності слів, використовує у мовленні слова ввічливості. <i>ОР</i> – виявляє ініціативу щодо опанування технічної сторони читання, адекватно реагує на оцінку</p>
2	14	<p>Щедра осінь усім нам любя Науково-пізнавальні тексти, оповідання, вірші, загадки, прислів'я про працю дорослих і дітей восени, красу осінньої природи. Осінні зміни в природі, підготовка тварин і птахів до зими. Осінні обряди українців. Читання вголос правильно, свідомо, повіль-</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – уміє читати вголос правильно, повільно, свідомо, виразно цілими словами з дотриманням інтонації мовлення; – розуміє значення понять <i>тема твору, жанр твору</i>, розрізняє твори за жанрами за графічною будовою; – з допомогою вчителя і самостійно складає на основі змісту твору загадки, виконує завдання за зразком; – помічає і виправляє допущені помилки; – ефективно використовує допомогу. 	<p><i>ПІІІІ</i> – концентрує увагу на предметі діяльності, довільно сприймає матеріал, шляхом наочно-образного мислення осмислює його, довільно запам'ятовує, зберігає у довготривалій пам'яті, пригадує, уявляє, осмислює і відтворює, використовує в аналогічній ситуації. <i>МР</i> – пояснює значення слів, виходячи з контексту речення, абзацу; адекватно відповідає на запитання до</p>

		но, виразно цілими словами з дотриманням розділових знаків. Тема твору (без вживання терміна). Жанр твору (практично): оповідання, вірш, казка, загадка, швидкомовка; розрізнення їх за графічною будовою. **Складання на основі тексту твору загадок. Колективне придумання заголовків до творів (з допомогою учителя). (П. Бондарчук, С. Коляда, Олександр Олесь, Ю. Старостенко, Д. Чердниченко та ін.).		змісту прослуханого чи прочитаного, структурно правильно будує речення для усного висловлювання. <i>ОР</i> – захоплюється красою осінньої природи, виявляє оцінне ставлення до прочитаного, виявляє бережливе ставлення до природи
3	15	Людина починається з добра Твори різних жанрів про людяність, товаришування, взаємодопомогу, повагу до старших, дбайливе ставлен-	<i>Учень:</i> – читає повільно вголос цілими словами, дотримуючись наголосів у словах і пауз, розрізняє заголовки твору і його зміст, – дотримується зразка читання, даного учителем,	<i>ППП</i> – намагається налаштуватися на сприймання навчального матеріалу, адекватно довільно сприймає почуте чи прочитане, осмислює його і запам'ятовує, зберігаючи в довготри-

	<p>ня до молодших, про любов до природи, турботу про тварин, птахів, риб. Правильне, свідоме, виразне, повільне читання вголос текстів цілими словами. Дотримання під час читання наголосів, пауз. (М. Сингаївський, А. Бортняк, М. Слабошпицький, Д. Білоус, К. Ушинський та ін.)</p>	<p>– виконує роботу за інструкцією, розрізняє заголовки твору і його зміст, наводить приклади; – ефективно використовує допомогу</p>	<p>валій пам'яті, пригадує, уявляє і відтворює матеріал, використовуючи допомогу; переносить засвоєні знання на аналогічну ситуацію. <i>MP</i> – намагається контролювати правильність звуковимови в процесі читання чи говоріння, дотримується інтонації мовлення, намагається стежити за логічною та структурною єдністю висловлювання, але не завжди її дотримується, дотримується граматичної сполучуваності слів у мовленні, вживає слова ввічливості. <i>OP</i> – намагається допомагати слабшим учням, проявляє зацікавленість до вчинків персонажів творів, які читає, виявляє оцінне ставлення до зображених подій, адекватно реагує на оцінку своєї діяльності</p>
--	--	--	--

5	19	<p>Україно, наша мила Вкраїно! Оповідання, статті, вірші, казки, приказки про Україну, її столицю місто Київ, про звичаї і побут українців, багатство природи України. Україна – наша Батьківщина. Київ – столиця України. З минулого нашої країни. Правильне, свідоме читання вголос цілими словами з дотриманням правильного наголошування. Визначення героя (персонажа) твору. Придумування заголовка до тексту твору. (О. Журава, О. Воропай, І. Білий, Д. Павличко, В. Чухліб та ін.)</p>	<p><i>Учень:</i> – правильно повільно читає вголос цілими словами з дотриманням правильного наголошування слів; – уміє визначити героя (персонаж) твору, використовуючи текст, правильно називає їх; – самостійно придумує заголовок до тексту твору; – знає про минуле й сьогодення Батьківщини, назву рідної країни, її столиці; – розповідає з допомогою вчителя про звичаї і побут українців; – знає формули мовленнєвого етикету і використовує їх у власному мовленні</p>	<p><i>ППП</i> – уміти зосередитися на предметі діяльності, довільно сприйняти почуте чи прочитане, осмислити його, довільно запам'ятати, зберегти у довготривалій пам'яті, пригадати, уявити, осмислити, відтворити, дотримуючись логіки вивченого матеріалу та послідовності операцій його виконання, контролювати правильність виконання завдання. <i>МР</i> – дотримуватися техніки читання вголос, добирати лексику для структурування зв'язних висловлювань, дотримуватися лексико-граматичної сполучуваності слів у висловлюванні, вживати формули мовленнєвого етикету. <i>ОР</i> – радіти власним успіхам та успіхам товаришів, виявляти любов до Батьків-</p>
---	----	---	---	--

				щини, до України, повагу до її народу, його традицій
6	42	<p>А вже зимонька-зима прийшла, снігу нам принесла</p> <p>Твори різних жанрів про красу і велич української зимової природи, працю дорослих узимку, зимові ігри та розваги дітей. Зимові свята українців. Засівальні пісні, колядки, щедрівки. Вірші, оповідання, казки, загадки про життя тварин і птахів узимку, допомогу їм та турботу людини про них.</p> <p>Чітко, плавне, безпомилкове читання вголос цілими словами у відповідному темпі, що характерний для дітей даної вікової групи. Герой (персонаж) твору. Знаходження в тексті</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – учень правильно, плавно читає вголос у відповідному темпі, характерному для I та II груп; – має поняття про героя (персонаж) твору, вміє знаходити в тексті слова і вислови, що характеризують його; – має поняття про діалог, читає діалоги з допомогою учителя і самостійно; – орієнтується у структурі тексту; – дає відповіді на запитання, що стосуються змісту прочитаного; – помічає і виправляє помилки, недоречності; – ефективно використовує допомогу; – порівнює вчинки героїв (персонажів) твору з допомогою учителя 	<p><i>ППП</i> – намагатися концентрувати увагу на предметі діяльності, довільно сприймати усне чи писемне мовлення, шляхом наочно-образної пам'яті осмислити його, довільно запам'ятати, зберігати у довготривалій пам'яті, пригадати, уявити, осмислити, відтворити; використати набуті знання в аналогічній та новій ситуації.</p> <p><i>МР</i> – чітко, плавно читати вголос, виразно декламувати вірші, дотримуючись інтонації усного мовлення, контролювати правильність виконання завдання, вживати у мовленні формули мовленнєвого етикету.</p> <p><i>ОР</i> – адекватно реагувати на оцінку, давати оцінне ставлення вчинкам персо-</p>

		<p>слів, висловів, що характеризують героя твору. Діалоги, читання діалогів. (Леся Українка, Марійка Підгірянка, Ю. Старостенко, та ін.)</p>		<p>нажив, адекватно оцінювати вчинки однокласників</p>
6	36	<p>Надійшла весна прекрасна Художні твори і пізнавальні тексти про весняне пробудження природи, весняні зміни в житті тваринного і рослинного світу. Праця дорослих на полі, на городі, в саду. Посильна праця дітей. Весняні традиції і звичаї українців. Веснянки, заклички, загадки, хороводи. Видатний український поет Т.Г. Шевченко. Дитинство Т. Шевченка. Твори про День Перемоги, любов до Бать-</p>	<p><i>Учень:</i> – свідомо, правильно, виразно читає вголос у доступному для нього темпі, дотримуючись розділових знаків, наголосів та пауз; – має поняття про мовчазне читання, –з допомогою учителя і самостійно намагається читати мовчки; – уміє визначати тему твору, його персонажів, знаходити в тексті слова, вислови, що характеризують героя твору; – усвідомлює сутність абзаців, орієнтується у структурі тексту; –знаходить з допомогою учителя і самостійно смислові зв’язки між частинами тексту твору; – має поняття про діалог, бере активну участь у структуруванні діалогів</p>	<p><i>ППП</i> – зосереджуватися на предметі діяльності, шляхом наочно-образного мислення розуміти сутність усного чи писемного мовлення, осмислювати його, доволіно запам’ятовувати, зберігати в довготривалій наочно-образній пам’яті, пригадувати, уявляти, осмислювати і відтворювати, використовувати у власній інтелектуальній та практичній діяльності. <i>МР</i> – адекватно вживати образну й оцінну лексику, складати словосполучення й речення з нею, дотримуватися логічної та струк-</p>

	<p>ківщини, про матір. Свідоме, правильне. Виразне читання вголос цілими словами з дотриманням під час читання розділових знаків, наголосів, пауз. Правильне інтонування тексту після попереднього опрацювання його з учителем. Ознайомлення з читанням мовчки, без прояву рухів мовленнєвого апарату. Мовчазне читання тексту твору. **Визначення теми твору. Герой (персонаж) твору. **Знаходження в тексті слів, висловів, що характеризують героя твору. **Усвідомлення ролі абзаців у тексті. **Знаходження смислових зв'язків між частинами тексту твору (зв'язки між окремими висловами). Колективне</p>	<p>на основі прочитаних творів; – розуміє інструкцію, дотримується її виконання; – розповідає прочитане близько до змісту тексту твору, правильно відповідає на запитання до його змісту з використанням вдалих висловів із тексту твору; – наводить приклади з власного життєвого досвіду, ефективно використовує допомогу</p>	<p>турної цілісності речень, висловлювань. <i>ОР</i> – виявляти оцінне ставлення до прочитаного, порівнювати зображене у творах зі змінами, які сталися у природі навесні, емоційно реагувати на зображене у творах та побачене під час екскурсій, відповідально ставитися до навчання</p>
--	--	--	---

		складання малюнквого плану тексту твору. Відтворення тексту твору з використанням вдалих висловів, ужитих у тексті. Діалоги, читання діалогів. **Інсценізація найпростіших і найяскравіших епізодів з прочитаних творів. (О. Іваненко, Т. Шевченко, Леся Українка, В. Скомаровський, Є. Гуцало, В. Чухліб та ін.)		
7	4	Любе літечко надходить, радість нам приносить Твори різних жанрів про літній відпочинок дітей, про працю дорослих і дітей улітку, красу літньої української природи, про бережливе і вимогливе ставлення тварин і птахів до своїх малят.	<i>Учень:</i> – читає вголос цілими словами з дотриманням вимог, які ставляться до дітей даної вікової групи; – уміє читати мовчки, дотримується вимог мовчазного читання; – розуміє смислові зв'язки між частинами тексту твору; – орієнтується у структурі тексту, знає назви його частин; – самостійно знаходить у тексті вислови, що характеризують героя твору;	<i>ППП</i> – уважно сприймати навчальний матеріал, осмислити його, довільно запам'ятати, зберегти у довготривалій пам'яті, пригадати, уявити, осмислити, відтворити, використати в процесі інтелектуальної та практичної діяльності. <i>МР</i> – дотримуватися структурної зв'язності та логічної послідовності висловлю-

	<p>Читання вголос безпомилково, достатньо виразно цілими словами у відповідному темпі, який характерний для дітей даної вікової групи. Дотримання під час читання наголосів, пауз. Мовчазне читання тексту твору. Орієнтація у структурі тексту твору (<i>зачин, основна частина, кінцівка</i>).</p> <p>Усвідомлення ролі абзаців у тексті. Знаходження смислових зв'язків між частинами тексту твору (зв'язки між окремими висловами, що характеризують героя твору). Читання діалогів. Переказ прочитаної казки або оповідання близько до тексту.</p> <p>(Л. Глібов, Р. Завадович, В. Шкляр, Ю. Старостенко та ін.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя і самостійно читає діалоги, переказує текст з використанням вдалих висловів з його змісту; – бере активну участь в інсценізації окремих епізодів зі змісту тексту, виконує завдання за зразком, дотримується плану розповіді; – помічає і виправляє допущені помилки; – ефективно використовує допомогу 	<p>вання, вживати у власному мовленні дієслівну та прикметникову лексику.</p> <p><i>ОР</i> – адекватно емоційно реагувати на зображені у творах події, наводити приклади з власного досвіду, виявляти бажання навчитися правильно читати вголос твори дитячої художньої літератури</p>
--	---	--	--

7	1	Узагальнюючий урок	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – уміє читати вголос з дотриманням вимог, які ставляться до учнів 3 класу, читає мовчки, дає відповіді на запитання, що стосуються змісту прочитаного тексту; – переказує прочитане близько до змісту тексту, орієнтується у структурі тексту; – розуміє сутність його складових частин, характеризує героя твору з використанням лексики твору; – уміє читати діалоги 	<p><i>ППП</i> – намагатися концентрувати увагу на предметі діяльності, адекватно доцільно сприймати навчальний матеріал, осмислювати його, доцільно запам'ятовувати, зберігати в довготривалій пам'яті, пригадувати. уявляти, відтворювати, використовувати в аналогічній та новій ситуаціях.</p> <p><i>МР</i> – вживати у власному мовленні новозасвоєну оцінну та образну лексику. Дотримуватися логічної послідовності зв'язного висловлювання, культури мовлення.</p> <p><i>ОР</i> – адекватно емоційно реагувати на зображені у творах події, на вчинки однокласників, порівнювати їхні вчинки зі вчинками персонажів, робити певні висновки, адекватно реагувати на зауваження, до-</p>
---	---	---------------------------	--	---

				помагати учням, які гірше читають, опанувати техніку читання, контролювати власну діяльність та діяльність однокласників
		<p>Книжка вчить, як на світі жити (твори для позакласного читання).</p> <p>Читання текстів з Читанки, книжок з класної та шкільної бібліотеки, відповіді на запитання за змістом прочитаного. Розповідь прочитаного з опорою на ілюстрацію.</p> <p>Робота із зошитом для позакласного читання: запис автора книжки, назви книжки, головних дійових осіб (<i>I відділення</i>); автора і назви книжки (<i>II відділення</i>)</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – володіє елементарними бібліотечно-бібліографічними відомостями; – уміє самостійно записати у зошит назву прочитаної книжки та її автора; – визначає і записує головних дійових осіб твору, переказує прочитане, використовуючи опори; – правильно відповідає на запитання по змісту прочитаного; – ефективно використовує допомогу, помічає у відповіді помилки та самостійно виправляє їх, дотримуючись зразка розповіді 	<p><i>ППП</i> – адекватно сприймати зміст творів дитячої художньої літератури, осмислювати зображені події та вчинки персонажів, запам'ятовувати, зберігати у довготривалій пам'яті, пригадувати, уявляти, відтворювати, порівнювати зображені події з випадками у власному житті.</p> <p><i>МР</i> – прагнути правильно відповідати на запитання до змісту прочитаного, дотримуватися структурної та смислової єдності зв'язного висловлювання, вживати у мовленні слова ввічливості.</p> <p><i>ОР</i> – виявляти оцінне ставлення до прочитаного, до</p>

				вчинків персонажів, зображених подій, адекватно реагувати на зауваження, виявляти бажання навчитися правильно, плавно, чітко читати твори дитячої художньої літератури
<p style="text-align: center;">Учень на кінець року:</p> <p style="text-align: center;">I відділення:</p> <p><i>знає:</i> назви самостійно прочитаних дитячих книжок, визначає їх авторів; текст має певну структуру (зачин – основна частина – кінцівка); твір має тему; напам'ять 3–4 вірші;</p> <p><i>уміє:</i> правильно, свідомо, повільно читати вголос цілими словами (окремі важкі слова по складах) з дотриманням пауз, обумовлених розділовими знаками в тексті (крапка, кома, знак питання, знак оклику); пояснювати зв'язок заголовка зі змістом твору; з допомогою вчителя визначати тему твору; правильно і точно (як у тексті) називати героїв (персонажів) твору; орієнтуватися у структурі тексту; знаходити в тексті слова, що характеризують героїв твору; користуватися запитаннями і завданнями до тексту твору; складати малюнковий план тексту твору; переказувати близько до тексту невеликі за обсягом оповідання, казки; інсценізувати (читати за ролями); читати діалоги;</p> <p style="text-align: center;">II відділення</p> <p><i>знає:</i> назви прочитаних творів, визначає їх авторів, напам'ять 1–2 вірші;</p> <p><i>уміє:</i> правильно, свідомо, повільно по складах читати вголос тексти; відповідати на запитання, що стосуються прослуханого чи прочитаного тексту; практично (за графічною формою) розрізняти оповідання, казку, загадку, вірш; правильно і точно (як у тексті) називати героїв (персонажів) твору; вміти з допомогою вчителя читати діалоги.</p>				

4 клас I–II відділення

(135 годин, 4 години на тиждень)

№ з/п	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	25	<p style="text-align: center;">Коло читання</p> <p>В осінні барви вбралася природа Вірші, оповідання, казки, малі фольклорні жанри про красу осінньої природи, про початок шкільного навчання, відповідальність дітей за навчання, про працю дорослих і дітей під час збирання урожаю, підготовку землі і дерев до нового урожаю. Сезонні зміни в житті тварин, птахів, рослин. Підготовка тварин до</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – уміє виразно, свідомо читати вголос твори різних жанрів; – володіє початковими уміннями мовчазного читання; – користується тлумачним словничком для визначення значення невідомих слів; – розрізняє заголовки твору і його зміст, наводить приклади; – розуміє зміст запитань, поданих в апараті орієнтування, правильно на них відповідає; – уміє відповідати на евристично спрямовані запитання, переказувати зміст твору за запитаннями; 	<p><i>ПІІІ</i> – концентрувати увагу на предметі діяльності, адекватно сприймати почуте чи прочитане, розуміти його зміст, шляхом наочно-образного мислення засвоювати зміст та способи діяльності, довільно запам'ятовувати, зберігати у довготривалій пам'яті, пригадувати, уявляти, осмислювати і відтворювати навчальний матеріал, використовувати в аналогічних ситуаціях.</p> <p><i>МР</i> – читати правильно,</p>

		<p>зимівлі, птахів до відльоту у вирій. Свідоме, виразне читання вголос творів різних жанрів (казок, віршів, оповідань, загадок, швидкомовок, приказок тощо). Мовчазне читання творів. Визначення теми твору. Назва (заголовка) твору. Усвідомлення зв'язку назви твору з його змістом. Переказ за запитаннями учителя тексту твору. (Л. Коломієць, Г. Тютюнник, Марійка Підгірянка, К. Ушинський та ін.)</p>	<p>– розуміє інструкцію, орієнтується у завданні; – помічає помилки у читання та виправляє їх з допомогою учителя, використовує допомогу</p>	<p>плавно, свідомо цілими словами вголос, дотримуватися інтонації мовлення, використовувати формули мовленнєвого етикету. <i>ОР</i> – виражати емоційне ставлення до змісту прочитаного, давати йому власну оцінку, висловлювати почуття задоволення від прочитаного чи прослуханого тексту, виявляти наполегливість з метою оволодіння мовчазним читанням</p>
2	30	<p>Ой, роде наш красний, роде прекрасний! Твори про Україну, її столицю місто Київ (вірші, оповідання, казки), твори з історії життя</p>	<p><i>Учень:</i> – дотримується умінь правильного, виразного читання вголос творів різних жанрів, уміє читати мовчки, з дотриманням умінь мовчазного читання;</p>	<p><i>ППП</i> – зосереджувати увагу на предметі діяльності, уважно слухати вчителя, довільно сприймати навчальний матеріал, шляхом наочно-образного мислення</p>

	<p>українського народу, про стосунки у родині, допомогу дітей батькам, про культуру поведінки, мовленнєвий етикет. Обереги українців: калина, верба, барвінок.</p> <p>Правильне, виразне читання вголос творів різних жанрів. Придумування заголовків до тексту твору. Переказ прочитаного твору близько до змісту тексту.</p> <p>(І. Багрянний, О. Воропай, А. Костецький, В. Скуратівський, В. Сухомлинський та ін.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – співвідносить зміст твору з його заголовком, – уміє переказувати прочитане близько до змісту тексту; – дотримується плану виконання завдання; – звіряє виконану роботу зі зразком читання учителя, кращих учнів; – помічає помилки, намагається їх виправити; – з допомогою вчителя намагається адекватно оцінити виконане завдання 	<p>усвідомлювати зміст прочитаного чи прослуханого, довільно запам'ятовувати, зберігати у довготривалій довільній пам'яті, пригадувати, уявляти, відтворювати, використовувати у процесі інтелектуальної та практичної діяльності.</p> <p><i>MP</i> – дотримуватися інтонації у процесі читання, добирати адекватну лексику для самостійного структурування словосполучень, речень; дотримуватися логіки висловлювання, вживати формули мовленнєвого етикету.</p> <p><i>OP</i> – висловлювати оцінне ставлення про прочитане, виявляти бажання навчитися читати мовчки з метою швидшого читання художніх творів, радіти успіхам однокласників та власним</p>
--	--	--	--

3	37	<p>Білий килим вистеляє по землі зима Твори різних жанрів, у яких зображено настання зими, зміни у природі взимку, про життя тварин і птахів узимку, турботу людей про них. Твори про святкування Нового року. Зимові звичаї та обряди українців. Зимові ігри та розваги дітей. Виразне читання вголос творів різних жанрів. Мовчазне читання вголос. **Дотримання темпу при мовчазному читанні: відповідних пауз між реченнями, інтонації, якщо є розділові знаки. Дійові особи твору, їхні вчинки. Оцінка вчинків дійових осіб твору (з допомогою вчителя). **Добір образних, точ-</p>	<p><i>Учень:</i> – уміє виразно читати вголос твори різних жанрів; – користується зразком, помічає та виправляє помилки; – уміє читати мовчки, дотримуючись темпу читання; – розрізняє дійових осіб твору, їхні вчинки; – з допомогою вчителя і самостійно вибирає з твору слова, вислови, що характеризують героя твору, його вчинки, зображені події, описи природи; – розуміє сутність зображених подій, їх послідовність та причиново-наслідкові зв'язки; – під час переказу прочитаного дотримується плану переказу, зв'язності розповіді; – уміє зв'язно висловлюватися для передачі почуттів при перегляді ілюстрацій до тексту твору; – з допомогою вчителя і самостійно правильно читає діалоги, дотримуючись інтонації мовлення;</p>	<p><i>ППП</i> – зосереджувати увагу на предметі діяльності, адекватно сприймати почуте чи прочитане, осмислювати його, довільно запам'ятовувати, зберігати у довготривалій пам'яті, пригадувати, уявляти, осмислювати і відтворювати, використовувати в аналогічних ситуаціях. <i>МР</i> – самостійно добирати оцінку та пестливу лексику до висловлювання, дотримуватися у висловлюванні лексико-граматичної сполучуваності слів, структурувати та відтворювати зв'язне висловлювання, дотримуючись логічної послідовності. <i>ОР</i> – виявляти оцінне ставлення до дійових осіб твору, їхніх вчинків, виявляти наполегливість в опануванні навичкою мовчазного читання та виразного чи-</p>
---	----	---	--	--

	<p>но вживаних автором слів, висловів, що характеризують героя твору (зовнішній вигляд, вчинки), зображені у творі події, описи картин природи. Будова твору: послідовність подій у творі, часові та причиново-наслідкові зв'язки. **Добір заголовків до тексту твору, вибір найбільш вдалих. Складання малюнквого плану тексту твору. **Доцільне використання під час переказу лексики твору для характеристики персонажу (героя), усного опису подій у творі. Розповідь за ілюстрацією змісту твору. Читання діа-логів. Інсценізація певних епізодів твору. (Д. Павличко, О. Воропай, О. Гончар, М. Поз-</p>	<ul style="list-style-type: none"> – бере активну участь в інсценізації прочитаного твору; – дотримується поточного контролю виконання завдання; – помічає та самостійно і з допомогою вчителя виправляє допущені помилки, адекватно використовує допомогу. 	<p>тання, контролювати власну діяльність та діяльність однокласників</p>
--	--	--	--

		нанська, М. Коцюбинський та ін.)		
4	34	<p>Кучерява, запашна в гості йде до нас весна Оповідання, казки, вірші, пісні, веснянки, гайки про весну у різні пори її настання: початок, розквіт. Праця дорослих і дітей весною на городі, у полі, в саду. Зустріч перелітних птахів. Весняні турботи тварин і птахів.</p> <p>Т.Г. Шевченко, його твори про весну. Твори про День Перемоги, про матір. Весняні хороводи, ігри та забави дітей. Визначення послідовності подій у творі, часових та причиново-наслідкових зв'язків. Складання малюнквого плану тексту твору. **Відтворення зміс-</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя і самостійно визначає послідовність подій у творі, часові та причиново-наслідкові зв'язки; – відтворює зміст тексту твору з використанням вдалих висловів, ужитих у творі; – уміє точно використати лексику твору для характеристики персонажа; – з допомогою вчителя і самостійно зв'язно висловлюється під час передачі почуттів при перегляді ілюстрацій до тексту твору; – з допомогою учителя і самостійно робить певні висновки з прочитаного, порівнюючи прочитане з власним досвідом; – бере активну участь в інсценізації певних епізодів твору; – дотримується інструкції, плану переказу твору; – помічає у відповідях помилки, з до- 	<p><i>ПІІІ</i> – концентрувати увагу на предметі діяльності, адекватно сприймати почуте чи прочитане, шляхом наочно-образного мислення зрозуміти зміст навчального матеріалу, усвідомити і запам'ятати його, зберігати в довготривалій пам'яті, пригадати, уявити, осмислити і відтворити, використати для виконання аналогічного завдання.</p> <p><i>МР</i> – виразно читати та розповідати прочитане, дотримуючись інтонації мовлення, пояснювати значення незрозумілих слів, використовуючи контекст тексту речення, будувати зв'язні висловлювання, дотримуючись структурної та логічної єдності, використовувати у мовленні слова</p>

		<p>ту тексту твору з урахуванням специфіки мови твору. Точне використання лексики твору для характеристики персонажа. **Уміння робити відповідні висновки з прочитаного, порівнювати прочитане з власним досвідом. Інсценізація певних епізодів твору. (Т. Шевченко, І. Франко, Леся Українка, В. Скуратівський та ін.)</p>	<p>помогою вчителя і самостійно намагається їх виправити; – ефективно використовує надану допомогу</p>	<p>ввічливості. <i>ОР</i> – виявляти захоплення від прочитаного, адекватно реагувати на зауваження, виявляти інтерес до творів дитячої художньої літератури</p>
5	8	<p>А вже красне літечко надходить Твори різних жанрів про літо, картини рідної природи влітку, про літній відпочинок дітей, їхню посильну допомогу дорослим. Мовчазне читання твору, переказ прочитаного своїми словами. **До-</p>	<p><i>Учень:</i> – уміє самостійно та з допомогою вчителя виразно читати вголос твори різних жанрів; – володіє уміннями мовчазного читання, дотримується темпу при мовчазному читанні з наступним переказом своїми словами змісту прочитаного; – самостійно та з допомогою визначає тему твору; – з допомогою вибирає образні, точно</p>	<p><i>ПІІІ</i> – зосереджуватися на предметі діяльності, довільно сприймати навчальний матеріал, осмислювати, довільно запам'ятовувати, зберігати у довготривалій пам'яті, пригадувати, уявляти, осмислювати й відтворювати. <i>МР</i> – складати невеличке зв'язне висловлювання на</p>

		<p>тримання темпу при мовчазному читанні (відповідних пауз між реченнями, інтонації, якщо є розділові знаки). Визначення теми твору. Оцінювання вчинків героя (з допомогою вчителя). Визначення послідовності подій у творі, часових та причиново-наслідкових зв'язків. **Повний переказ окремих невеличких епізодів змісту твору. **Відтворення змісту тексту з урахуванням специфіки мови твору. Точне використання лексики твору для усного опису подій у творі</p>	<p>вжиті автором слова, що характеризують зображені у творі події, описи картин природи; – уміє повно переказати окремих епізод прочитаного твору, точно використовуючи лексику твору для усного опису подій у творі; – з допомогою вчителя і самостійно робить висновки з прочитаного, порівнюючи прочитане з власним досвідом, контролює правильність відповідей; – помічає помилки, виправляє їх, уміє навести приклади, що стосуються змісту прочитаного; – ефективно використовує допомогу</p>	<p>задану тему, дотримуючись логіки висловлювання, адекватно використовувати у мовленні дієслівну та прикметникову лексику, вживати формули мовленевого етикету</p>
1	Узагальнюючий урок	<p><i>Учень:</i> – правильно читає вголос, – володіє уміннями мовчазного читання; – переказує прочитане з використанням лексики твору;</p>	<p><i>ППП</i> – уміти зосереджувати увагу на предметі діяльності, адекватно сприймати навчальний матеріал, осмислювати його, довільно запам'ятовувати, зберігати</p>	

			<ul style="list-style-type: none"> – наводить приклади, робить певні висновки; – відповідає на евристично спрямовані запитання 	<p>у довготривалій пам'яті, пригадувати, уявляти, осмислювати і відтворювати, використовувати в аналогічних та нових ситуаціях. <i>MP</i> – дотримуватися чіткої вимови слів під час читання та говоріння, дотримуватися умінь виразного читання, структурувати речення, невеликі зв'язні висловлювання з дотриманням логічної послідовності та структурної єдності. <i>OP</i> – виявляти бажання навчитися добре читати вголос і мовчки, радіти власним успіхам та успіхам однокласників, виявляти зацікавленість до творів дитячої художньої літератури</p>
		Книга – джерело знань про навколишній світ (твори для позакласного читання).	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – самостійно добирає художні дитячі книжки у шкільній бібліотеці; – читає їх уголос і мовчки; 	<p><i>ППП</i> – самостійно налаштовується на читання художньої літератури, адекватно сприймає зміст про-</p>

	<p>Твори про дружбу, товаришування, безкорисливу допомогу, турботу про слабших, про бережливе ставлення до природи; твори з історії життя українців.</p> <p>Читання книжок з дитячої бібліотеки (класної, шкільної); читання дитячої періодики. Назва твору, його автор, короткий зміст, дійові особи (персонаж в епічному творі, герой – у ліричному). Стильний переклад прочитаного під керівництвом учителя. Робота із зошитом для позакласного читання.</p> <p><i>І відділення</i> – запис назви твору, його автора, головних дійових осіб; вияв оцінного ставлення до змісту прочитаного, зокрема до вчинків героїв;</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адекватно відповідає на запитання до змісту прочитаного; – переказує прочитане за поданими запитаннями; – наводить приклади з власного життєвого досвіду; – проводить аналогії, знає як і веде відповідні записи у зошиті для позакласного читання 	<p>читаного, осмислює його, запам'ятовує, в процесі роботи з художніми книжками відтворює прочитане.</p> <p><i>MP</i> – намагається правильно відповідати на запитання до змісту прочитаного, використовує ілюстрації з прочитаних книжок під час відповідей на запитання до змісту прочитаного, стежить за вимовою, контролює правильність відповідей однокласників, вживає у мовленні форми мовленнєвого етикету.</p> <p><i>OP</i> – виявляє бажання, зацікавленість до творів дитячої художньої літератури, дає адекватну оцінку вчинкам дійових осіб, наводить приклади з власного життєвого досвіду</p>
--	---	---	--

	<i>II відділення</i> – запис назви твору, його автора, головних дійових осіб.	
--	---	--

Учень на кінець року:

I відділення:

знає: тему твору, персонажів твору, назви прочитаних книжок, їх авторів; напам'ять 3–4 невеликих вірші, знає будову тексту (зачин – основна частина – кінцівка), слова ввічливості;

уміє: правильно, свідомо, виразно читати вголос тексти творів різних жанрів (казки, оповідання, вірші, загадки, лічилки, швидкомовки); читати мовчки; визначати тему твору, точно відповідати на запитання вчителя до змісту тексту твору, добирати заголовок до тексту твору, розповідати за запитаннями, за ілюстраціями зміст прочитаного твору, знаходити у тексті слова, вислови, що характеризують персонажів (героїв) твору, їхню поведінку (з допомогою вчителя); переказувати прочитане близько до змісту тексту, вибірково читати за завданнями вчителя та відповідати на запитання, що стосуються змісту прочитаного; робити відповідні висновки з прочитаного (передає свої враження), порівнюючи прочитане з власним досвідом; користуватися тлумачним словничком для визначення значення виділених слів.

II відділення:

знає: авторів прочитаних творів, їх назви; персонажів творів; напам'ять 2–3 вірші;

уміє: свідомо, плавно читати вголос знайомий текст; правильно відповідати на запитання до змісту твору; розповідати зміст твору, використовуючи запитання вчителя; користуватися тлумачним словничком для визначення значення виділених слів.

МАТЕМАТИКА

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму з математики складено з урахуванням психофізичних особливостей і пізнавальних можливостей розумово відсталих дітей. Загальна спрямованість роботи за даною програмою характеризується насамперед намаганням повною мірою використати пізнавальні можливості всіх учнів допоміжної школи та сприяти корекції іншого розвитку в процесі навчання. З огляду на це на кожному уроці навчання програма висуває такі завдання, які є для дітей доступними і водночас потребують від них напруження розумових сил.

Основними принципами навчання математики в допоміжній школі є такі: органічне поєднання колекційного навчання і виховання, засвоєння знань і розвиток пізнавальних можливостей учнів, відповідність вимог, що ставляться до них, їхнім навчальним можливостям.

Відомо, що математика має широкі можливості щодо розвитку та корекції мислення, мовлення, пам'яті, уваги, спостережливості розумово відсталих учнів. Вона вимагає дотримання певної послідовності міркувань, надаючи реальні можливості для розвитку логічного мислення.

Важливо навчити дітей обґрунтовувати арифметичні дії при розв'язуванні прикладів, задач, пояснювати спосіб виконання завдань. Не менш важливим є формування розуміння різних видів інструкцій (ілюстративні картки, схеми, записи, словесна інструкція, робота з підручником тощо), умінь користуватися ними. Ці корекційно-розвивальні завдання мають бути використані вчителем у процесі навчання учнів.

У програмі наводиться розподіл матеріалу за класами з визначенням орієнтовної кількості годин на вивчення кожної теми, подається перелік вимог, які пред'являються до знань і умінь учнів на кінець підготовчого, 1-го, 2-го, 3-го, 4-го років навчання.

Розділ «Десяток». Вивчення десятка триває протягом двох років (підготовчий і перший класи).

Робота над першим десятком розподіляється на чотири етапи: 1) пропедевтичний період; 2) вивчення нумерації; 3) додавання і віднімання в межах 10; 4) таблиці додавання та віднімання.

Змістом пропедевтичного етапу в підготовчому класі є формування у дітей міцних дочислових уявлень, які є основою для засвоєння натуральних чисел. Такими дочисловими уявленнями є уявлення про величину, масу, кількість, простір і час, які формуються в різноманітних діях з множинами, тобто з предметними групами. Саме в процесі порівняння предметів за кількістю, масою, величиною в учнів формуються різноманітні уявлення, які базуються на узагальненні предметно-кількісних відношень предметів, їх груп (множин).

Аналіз і порівняння предметних груп містять великі можливості для розвитку гнучкості мислення, що необхідно для подальшого навчання математики. В процесі формування доматематичних уявлень, яке продовжується у першому класі, необхідно розкрити розумово відсталим дітям суперечність та різнобічність предметних величин та поступово привчати їх до виділення та абстрагування визначених ознак.

У період вивчення нумерації, який починається у підготовчому класі, відбувається ознайомлення учнів та уточнення їхніх знань про кожне число натурального ряду. Вивчення кожного числа включає такі основні питання: як число називається і як воно записується; співвіднесення числа і кількості предметів; як одержується число (розглядаються випадки одержання числа) шляхом додавання одиниці до попереднього числа; яке місце число займає в числовому ряду (діти мають відповісти на запитання про те, після якого числа воно стоїть в ряду, перед яким числом, між якими числами, які числа йдуть перед ним, після нього); які кількісні відношення між даним числом і сусідніми з ним числами (на скільки воно більше попереднього числа, менше наступного).

У темі «Нумерація» розглядаються спочатку числа першого п'ятка. Учні повинні засвоїти склад цих чисел. При цьому важливим є не лише вміння дітей розкладати числа на два доданки, а й складати число з двох доданків. При вивченні на цьому етапі чисел більших п'яти, склад їх розглядається так, як перших п'яти, а засвоюється у процесі розв'язання прикладів в межах 10.

На уроках вивчення нумерації чисел перед очима дітей має знаходитись ряд чисел від 1 до того числа, яке розглядається в даний момент. Кожне число корисно ілюструвати відповідною кількістю предметів.

Вивчення числа і цифри повинно проходити одночасно. Для кращого запам'ятовування цифр корисно давати вправи на складання цифр з окремих їх елементів, обводити шаблони цифр, виліплювати їх, викладати з дрібних предметів тощо. В окремих випадках у процесі написання і обведення цифр доцільно рекомендувати учням називати її пошепки.

Додавання і віднімання вивчається за такою послідовністю:

- розглядаються випадки, в основі яких лежать знання властивостей натурального ряду чисел (додавання і віднімання одиниці);

- додавання і віднімання проводиться в межах одного числа на всі випадки;

- додавання і віднімання з одним невідомим; додавання і віднімання з нулем; віднімання від десяти.

З переставною властивістю додавання учнів ознайомлюють у процесі вивчення дій у межах кожного числа, починаючи з дій у межах 5. Ознайомлення з переставною властивістю розпочинається на основі дій з предметами. Учні мають усвідомити, що загальна кількість предметів залишається однаковою, незалежно від того, як здійснювалось об'єднання множин предметів – приєднували першу до другої, чи другу до першої.

Для дітей другого відділення допускається на кінець навчального року лічба на конкретному матеріалі. Однак на кожному уроці дітей необхідно тренувати в абстрактній лічбі.

Розділ «Другий десяток».

У процесі вивчення усної нумерації слід звернути увагу на засвоєння учнями назв чисел, їх десятковий склад. Учні мають засвоїти, що кожне наступне число утворюється шляхом додавання одиниці до даного числа і що воно на одиницю більше за дане число, а кожне попереднє – на одиницю менше від даного числа і утворюється шляхом віднімання одиниці від цього числа. Вивчення усної і письмової нумерації відбувається одночасно.

Додавання і віднімання вивчається за такою послідовністю:

- на основі використання знань натурального ряду чисел $12 + 1$;

- на основі десяткового складу чисел: $10 + 3$, $15 - 5$;

- додавання однозначного числа до двозначного і віднімання однозначного від двозначного: $14 + 3$, $18 - 5$;

- додавання двозначного до однозначного, коли в сумі буде 20;

- додавання і віднімання від 20;

- віднімання від двозначного числа двозначного;

- додавання і віднімання з переходом через розряд. Вивчаючи додавання і віднімання, увесь час слід звертати увагу на переставні властивості додавання.

Розділ «Сотня».

Під час вивчення нумерації особливу увагу необхідно звернути на засвоєння учнями назв чисел, їх десяткового складу та на порядок слідування чисел в натуральному ряду.

Важливим є розуміння учнями принципу помісцевого значення цифр: одиниці пишуться на першому місці, десятки – на другому (лічать справа наліво). У зв'язку з цим потрібно ознайомити учнів з однозначними та двозначними числами, одноцифровими та двоцифровими.

Під час додавання і віднімання в межах 100 учні розв'язують приклади з круглими дужками, знайомляться зі сполучним законом додавання суми до числа, віднімання числа від суми, віднімання суми від числа.

Для того щоб учні зрозуміли роль дужок, вони повинні усвідомити загальну суть термінів «сума», «різниця». Під час розв'язання прикладів з дужками дітей необхідно навчати пояснювати, яку дію вони виконують першою, яку – другою.

Паралельно з вивченням чисел відбувається ознайомлення з величинами (вартість, довжина, вага) та одиницями їх вимірювання. Одиниця вартості (копійка) вивчається в першому класі. В процесі вивчення чисел 2, 5, 10 учні знайомляться з монетами 2 к., 5 к., 10 к, вчать їх розмінювати, що допомагає закріплювати знання про склад відповідних чисел. Ознайомлення з паперовими грошима починається з 3 класу.

Базою для оволодіння прийомами вимірювання за довжиною та вагою є ті доматематичні поняття, якими учні оволодівають у першому класі.

Подальше їх удосконалення відбувається в процесі вивчення математики в допоміжній школі.

Розв'язування арифметичних задач

З 1-го класу учнів ознайомлюють з арифметичними

задачами, які є важливим засобом формування багатьох математичних понять.

Перші арифметичні задачі – це задачі-дії, задачі-ігри, відповідь на запитання яких діти мають бачити, перераховуючи предмети чи їх зображення. Поступово вони навчаються розв'язувати прості текстові задачі. На їх основі вчитель ознайомлює учнів зі структурними елементами задачі: умовою, числовими даними, запитанням та відповіддю. Прості задачі є складовою частиною складних задач, тому саме формування умінь розв'язувати прості задачі готує учнів до розв'язання складних.

Велику увагу необхідно приділяти роботі над змістом задачі, дотримуючись такої послідовності: а) тлумачення невідомих слів чи виразів, які зустрічаються в задачі; б) читання тексту задачі вчителем чи учнями; в) запис умови задачі чи її ілюстрація; г) повторення задачі за запитаннями.

Запис розв'язання здійснюється у різноманітних формах. На початку першого класу діти повинні записувати рішення у вигляді арифметичного виразу без найменування. Дія записується посередині, для відокремлення від запису прикладу. Розв'язання з найменуванням здійснюється в міру вивчення букв. У другому класі учні записують розв'язання задач з поясненням.

На розв'язання задач необхідно відводити не менше половини навчального часу, приділяючи при цьому увагу самостійній роботі.

Наочний та текстовий матеріал, який використовується при доборі арифметичних задач в допоміжній школі, має бути змістовним, цікавим, мати практичне застосування.

Геометричний матеріал займає важливе місце при навчанні математики в допоміжній школі. Діти повинні навчитися не тільки розпізнавати геометричні фігури, а й набути навичок їх побудови і креслення.

Вивчення геометричного матеріалу має бути наочним та дійовим.

Необхідно використовувати моделі геометричних фігур, які відрізняються величиною, кольором; виготовлені із різноманітних матеріалів (паперу, картону, пластмаси, дерева, тканини); реальні предмети тощо.

При вивченні геометричного матеріалу необхідно роз-

в'язувати задачі вимірювального та обчислювального характеру (знаходження довжини тощо).

Усна лічба

Розвиток в учнів допоміжної школи уміння лічити усно передбачається навчальною програмою на всіх роках навчання, однак основна робота проводиться в початкових класах.

Навчати розв'язувати усно потрібно не лише приклади, а й прості арифметичні задачі.

Уміння добре лічити усно виражається поступово, в результаті систематичних тренувальних вправ. Останні мають бути різноманітними за змістом і складністю (попередньо ускладнюючи завдання).

Використання дидактичних і навчальних ігор математичного змісту є одним із ефективних засобів, який дозволяє розширити можливості вивчення усіх розділів математики, в тому числі усної лічби. Вчитель має добирати такі ігри і продумувати методичні прийоми роботи з ними як на уроках, так і в позаурочний час.

ПРОГРАМА

Для дітей з більшими пізнавальними можливостями

2 клас

(140 годин, 4 години на тиждень)

№ з/п	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	10	<p>Виявлення знань та вмінь учнів з математики</p> <p>Числа першого десятка. Порівняння предметів за кількістю, за розмірами</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – називає числа першого десятка; знає назви дій додавання та віднімання; – порівнює групи предметів за кількістю, предмети за розмірами; – визначає напрям руху, місце розташування предметів, орієнтується на площині і у просторі; 	<p>Розвиток пам'яті – відтворення числового ряду, назв цифр.</p> <p>Формування зорового, слухового, тактильного сприймання кількості предметів, їх розміру.</p> <p>Розвиток просторової орієнтації.</p> <p>Розвиток дрібної моторики.</p> <p>Розвиток мовлення.</p> <p>Формування в учнів зовнішньої організованості в навчальній діяльності, точного виконання вказівок учителя</p>

2	5	<p>Нумерація в межах 10 (повторення) Лічба пряма і зворотна в межах 10. Порівняння чисел. Лічба двійками, трійками. Порядкові числівники</p>	<p><i>Учень:</i> – називає числа від 1 до 10; – визначає місце числа і цифри в числовому ряду; – порівнює числа за значенням; – знає знаки «>», «<»; – лічить двійками, трійками в межах 10; – розрізняє кількісні і порядкові числа; – співвідносить кількісний числівник з цифрою і групою предметів</p>	<p>Розвиток пам'яті – здійснюється в процесі відтворення назв чисел від 1 до 10, місця кожного числа в числовому ряду. Впізнання знаків «<» і «>», їх застосування в процесі порівняння чисел. Формування аналітико-синтетичного типу сприймання. Аналіз множини щодо її кількісної характеристики, співвідношення числа і кількості. Розвиток мовлення. Розширення активного словника учнів. Використання кількісних і порядкових числівників</p>
3	10	<p>Арифметичні дії в межах 10 Дії додавання і віднімання в межах 10. Склад чисел в межах 10</p>	<p><i>Учень:</i> – знає назви дій додавання та віднімання; – таблиці додавання і віднімання в межах 10;</p>	<p>Розвиток пам'яті. Формування усвідомленої пам'яті на основі відтворення таблиць + і -, складу чисел в межах 10. Формування абстрактно-</p>

			<ul style="list-style-type: none"> – знає склад чисел в межах 10; – відкладає на рахівниці одноцифрові числа, 10 одиниць, один десяток; – розв’язує приклади на додавання і віднімання в межах 10; – записує приклади на слух 	<p>логічного мислення: розв’язання прикладів з одним невідомим ($3 + \dots = 10$).</p> <p>Посилення мовленнєвої регуляції діяльності: відтворення інструкцій.</p> <p>Формування супроводжувачого мовлення здійснюється в процесі запису прикладів на слух</p>
4	10	<p>Нумерація в межах 20 Назва чисел в межах 20. Лічба пряма і зворотна в межах 20. Порівняння чисел. Співвідношення кількості, числа, цифри. Лічба десятками</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – називає числа від 1 до 20; – володіє прямою і зворотною лічбою в межах 20; – знає порядок слідування чисел при рахунку в межах 20; – записує і читає записані числа, пояснює значення кожної цифри; – лічить двійками, трійками в межах 20 з опорою на числовий ряд; – співвідносить число і кількість; – рахує десятками, 20 – два десятки 	<p>Розвиток довільної уваги. Розвиток пам’яті – запам’ятовування чисел від 11 до 20 на основі раніше вивченої нумерації чисел в межах 10; порівняння чисел в межах 20 на основі попереднього досвіду. Розвиток просторового сприймання числового ряду: усвідомлення, що попереднє число < наступного. Розвиток сприймання: його обсягу, та цілісності</p>

5	3	<p>Міри вартості Монети 1 к, 2 к, 5 к, 10 к. Заміна і розмін монет за зовнішніми ознаками, за вартістю</p>	<p><i>Учень:</i> – розрізняє монети вартістю 1, 2, 5, 10 копійок; – замінює одні монети іншими в межах 10; – розуміє, що 20 це дві монети по 10 к.</p>	<p>Формування сприймання. Розрізняє монети за кольором, розміром, вартістю. Формування мислительних операцій: порівнює монети за розміром, кольором, вартістю; замінює одні монети іншими. Розвиток мовлення. Збагачення словника, формування зв'язного мовлення в процесі ігор: «магазин» тощо. Розвиток дрібної моторики</p>
6	2	<p>Геометричний матеріал Точка, пряма лінія. Креслення прямої лінії</p>	<p><i>Учень:</i> – вміє користуватися лінійкою; – креслить пряму лінію за допомогою лінійки</p>	<p>Формування сприймання простору. Орієнтування в зошиті, на папері. Розвиток рухової пам'яті на основі правильного розташування лінійки, креслення ліній (зліва направо). Розвиток пам'яті – вивчення правил користування лінійкою</p>

7	15	<p>Арифметичні дії в межах 20 Утворення чисел другого десятка. Розкладання чисел на десятки і одиниці. Одноцифрові, двоцифрові числа. Порівняння чисел</p>	<p><i>Учень:</i> – розуміє як утворюються числа другого десятка – десяток і кілька одиниць; – розкладає числа на десятки і одиниці; – розуміє і використовує терміни «одноцифрові» і «двоцифрові» числа; – порівнює числа за значенням; – розв’язує приклади виду: $10 + 3$, $3 + 10$, $14 - 4$</p>	<p>Формування сприймання множини, її кількісної характеристики. Просторове сприймання двоцифрових чисел. Поміщеве значення цифр у числі. Формування аналізу і синтезу в процесі утворення чисел другого десятка (до десятка додається кілька одиниць → двоцифрове число)</p>
8	5	<p>Арифметичні задачі Структура задачі. Прості арифметичні задачі на знаходження суми і остачі. Аналіз задачі</p>	<p><i>Учень:</i> – знає структуру задачі; – здійснює аналіз умови; – розуміє сутність запитання; – визначає дію та запитання задачі; – записує розв’язання задачі у вигляді арифметичного прикладу</p>	<p>Розвиток пам’яті – переказ умови задачі (з опорою на наочність, без опори). Відтворення задачі – її умови, числових даних, запитання. Формування цілісного сприймання задачі. Розвиток мислення на основі аналізу задачі, здійснювання судження і умовиводу щодо вибору дії</p>

				розв'язання задачі. Розвиток супроводжуючого мовлення при складанні плану задачі, схеми умови тощо.
9	2	Геометричний матеріал Пряма лінія, відрізок. Креслення відрізків. Порівняння відрізків за довжиною	<i>Учень:</i> – знає правила користування лінійкою; – розрізняє пряму лінію і відрізок; – креслить відрізок заданої довжини; – порівнює відрізки за довжиною	Розвиток рухової пам'яті (користування лінійкою). Формування просторового сприймання в процесі креслення відрізків і порівняння їх за довжиною. Орієнтується в зошиті і на аркуші паперу. Розвиток дрібної і загальної моторики здійснюється в процесі креслення
10	3	Міри часу: тиждень Кількість днів. Назва днів тижня. Поняття: «завтра», «сьогодні», «вчора»	<i>Учень:</i> – послідовно називає дні тижня; – знає кількість днів у тижні; – може назвати який день був учора, який буде завтра, попередній і наступний день; – визначає день тижня за його порядковим числом	Розвиток точності пам'яті. Правильне відтворення послідовності днів тижня. На основі просторової орієнтації визначення назви попереднього і наступного дня тижня. Розвиток концентрації уваги. Співвідношен-

				ня порядкового числа з днем тижня.
11	15	Додавання і віднімання чисел у межах 20 Нуль, як компонент додавання	<i>Учень:</i> – знає склад чисел в межах 10; – розуміє, що одиниці додають до одиниць; від одиниць віднімають одиниці; – записує і розв’язує приклади на додавання і віднімання виду $17 + 2$, $14 + 3$, $18 - 13$, $20 - 5$; – розв’язує приклади з нулем	Розвиток цілеспрямованої та смислової пам’яті на основі відтворення складу чисел в межах 10. На основі просторового сприймання числа, поміцевого значення цифр усвідомлення, що одиниці додають до одиниць. Розвиток слухового і зорового сприймання. Запис прикладів на слух, списування прикладів з підручника, дошки. Виховувати самостійність при виконанні завдань, акуратності при запису в зошит
12	5	Поняття «більше на...», «менше на...» Прості арифметичні задачі на збільшення	<i>Учень:</i> – розуміє вирази «більше на...», «менше на...»; – пояснює обрану дію («щоб стало	Формування понять «більше на...», «менше на...» робити умовивід щодо обраної дії.

		та зменшення числа на кілька одиниць	більше, треба додати», «щоб стало менше, треба відняти»); – записує розв'язання задачі прикладом; – записує відповідь задачі	Розвиток довільної уваги здійснюється в процесі запису прикладу, співвіднесення дії і знакової системи
13	3	Одиниці довжини: см, дм Співвідношення мір довжини. Креслення відрізків заданої довжини. Розв'язання прикладів з іменованими числами	<i>Учень:</i> – розуміє значення цифр на лінійці; – знає, що 1 дм = 10 см; – співвідносить см і дм; – будує відрізки заданої довжини; – розв'язує приклади з іменованими числами	Розвиток зорового сприймання здійснюється при формуванні вміння координувати рухи рук і очей. Концентрація уваги. Розвиток узагальнення щодо сутності вимірювань
14	2	Геометричний матеріал Пряма і ламана лінії. Побудова ламаної лінії	<i>Учень:</i> – розрізняє пряму і ламану лінії; – знає, що ламана лінія складається з відрізків; – будує ламану лінію з відрізків	Розвиток вибірковості сприймання геометричних фігур, диференціація ліній. Розвиток концентрації уваги в процесі креслення ліній і відрізків. Правильне розташування малюнка в зошиті. Виховання інтересу до виконання завдання

15	15	<p>Додавання і віднімання чисел у межах 20 без переходу через розряд Назва компонентів дій додавання і віднімання. Приклади виду: $20 - 5$; $20 - 13$</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – знає назви компонентів дій додавання та віднімання; – запише приклади на слух; – розв’яже приклади виду: $20 - 5$; $20 - 13$; – пояснює розв’язання і запише пояснення 	<p>Розвиток довільної уваги здійснюється в процесі запису і розв’язання прикладів. Розвиток аналітико-синтетичної діяльності здійснюється в процесі аналізу прикладів, пояснення результату дії. Розвиток регулюючої функції мовлення здійснюється в процесі запису і пояснення розв’язання прикладів</p>
16	5	<p>Аналіз задачі. Структура задачі Прості і складені арифметичні задачі на знаходження суми двох, трьох доданків</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – переказує задачу; – аналізує умову задачі; – виявляє величини, про які йдеться в задачі; – з’ясовує зв’язки між величинами; – ділить складену задачу на дві прості; – ставить запитання; – пояснює розв’язання; 	<p>Формування наочно-образного мислення на основі наочно-дійового а процесі аналізу задачі, з’ясування зв’язків між величинами; узагальнення структурних компонентів і визначення способу розв’язання задачі. Розвиток цілісного сприймання задачі на основі виділення простих із складеної, визначення їх логічного</p>

				зв'язку, складання плану її розв'язування
17	2	Міри ваги Поняття «важкий», «легкий». Порівняння предметів за масою. Кілограм. Визначення ваги	<i>Учень:</i> – розуміє поняття «важкий – легкий»; – порівнює предмети за масою. – будує серіаційний ряд (від легкого до важкого і навпаки); – визначає вагу предметів; – записує позначення ваги – кг	Розвиток кінестетичного сприймання на основі визначення важких і легких предметів. Формування перцептивних дій обстеження ваги предметів; вміння порівнювати за вагою, побудова серіаційного ряду. Розвиток абстрактно-логічного мислення на основі використання умовної міри (кг)
18	5	Час Одиниця часу – година. Годинник. Будова годинника. Визначення часу за годинником	<i>Учень:</i> – знає будову годинника; – визначає час за годинником з точністю до 1 год	Розвиток сприймання часу здійснюється в процесі спостереження за послідовністю подій, визначення часу за допомогою годинника (часового еталона). Розвиток просторового сприймання здійснюється на основі визначення положень «стрілок» годинника. Зба-

				гачення словника новою термінологією
19	4	Геометричний матеріал: кут, вершина, сторони кута Кут. Види кутів. Елементи кутів	<i>Учень:</i> – знає назви геометричних фігур (трикутник, квадрат, прямокутник, коло тощо); – називає і показує елементи багатокутників (сторони, кути, вершини); – розрізняє кути: прямий, гострий, тупий; – визначає і лічить кути в багатокутниках	Формування просторового сприймання форми предметів, їх графічного зображення. Розвиток образної пам'яті на основі визначення предметів «означеної» форми. Класифікація предметів і геометричних фігур. Аналіз геометричних фігур, багатокутників – виділення їх елементів. Розвиток цілісного сприймання фігури за її елементами
20	14	Повторення		

3 клас

(140 годин, 4 години на тиждень)

№ з/п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	12	Арифметичні дії з цілими числами в межах 20 Повторення. Лічба пряма і зворотна в межах 20. Одноцифрові і двоцифрові числа. Розв'язання прикладів в межах 10. Порівняння чисел в межах 20. Нумерація, додавання і віднімання без переходу через розряд ($12 + 3$; $3 + 12$, $20 - 4$, $13 + 7$, $7 + 13$, $20 - 6$, $18 - 14$)	<i>Учень:</i> – знає склад чисел в межах 10; – записує приклади на слух; – знає таблиці додавання і віднімання в межах 10; – розв'язує приклади на дві-три арифметичні дії; – розв'язує прості арифметичні задачі; – називає числа від 1 до 20; – вибирає означене число з числового ряду; – порівнює числа в межах 20; – співвідносить кількість, множину, цифру; – розкладає двоцифрові числа на десятки і одиниці; – пояснює запис двоцифрових чисел; – відкладає на рахівниці; – записує приклади на слух;	Розвиток пам'яті на основі відтворення складу чисел в межах 10. Розвиток слухового структурного сприймання здійснюється в процесі запису прикладів на слух. Розвиток аналітичного мислення. Розвиток осмисленої пам'яті на основі відтворення числового ряду в межах 20. Формування просторового сприймання числового ряду (вибір означеного числа, їх порівняння – попереднє число менше, наступне – більше). Формування цілісного сприймання множини, кількості, цифри. Формування

			<ul style="list-style-type: none"> – розв’язує приклади на додавання і віднімання; – використовує переставний закон додавання; – пояснює розв’язання прикладів виду $20 - 4$ усно і робить розгорнутий запис; – співвідносить приклади на додавання і віднімання ($20 - 5$ і $15 + 5$) 	аналітичного сприймання чисел, поняття про двоцифрове число, значення кожної цифри в числі на основі просторового сприймання двоцифрового числа. Розвитку усіх компонентів мисленнєвої діяльності сприяє розв’язання прикладів. Формування цілеспрямованої діяльності на основі розв’язання прикладів, співвіднесення прикладів на додавання з прикладами на віднімання, перевірка розв’язання прикладів тощо
2	28	<p>Додавання та віднімання в межах 20 з переходом через розряд</p> <p>Прийоми додавання одноцифрових чисел з переходом через десяток</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – знає склад чисел в межах 10; – знаходить невідомий доданок, розкладає числа на два доданки; – пояснює розв’язання прикладів виду $7 + 5$ (розкладаємо другий доданок на два числа таким чином, щоб одне з них доповнювало перше до 10; доповнюємо перший доданок до 10; до отриманого числа додаємо число, 	Розвиток осмисленого сприймання прикладів на додавання і віднімання з переходом через розряд в межах 20 здійснюється в процесі розв’язання прикладів з невідомим доданком, розкладання чисел на два доданки. Розвиток точності пам’яті на основі роз-

			яке залишилось); – робить розгорнутий запис розв’язання за зразком	горнутого (письмового), а потім усного розкладання другого доданка на два числа. Формування супроводжувачого мовлення – в процесі пояснення розв’язання. Розвиток концентрації і стійкості уваги на основі запису кінцевого результату розв’язання прикладів
3		Прийоми віднімання одноцифрових чисел з переходом через десяток	<i>Учень:</i> – знає помісцеве значення кожної цифри; – розкладає числа на десятки і одиниці; – пояснює розв’язання прикладів на віднімання з переходом через десяток (зменшуване розкладаємо на десяток і одиниці; від’ємник розкладаємо на два числа, одне з яких дорівнює кількості одиниць зменшуваного; відняти одиниці; відняти з десятка кількість одиниць які залишились); – робить розгорнутий запис розв’язання за зразком.	Розвитку цілісного сприймання двоцифрового числа сприяють завдання на розкладання чисел на десятки і одиниці, і навпаки, – запис двоцифрового числа за десятками і одиницями. Розвиток аналітико-синтетичного сприймання здійснюється в процесі пояснення розв’язання прикладів з переходом через десяток. Розвиток супроводжувачого мовлення здійснюється в процесі пояс-

				нення розв'язання прикладів: спочатку за зразком чи за запитаннями вчителя, потім самостійно. Розвиток узагальнення здійснюється в процесі розв'язання прикладів з переходом через десяток (розгорнутий запис \rightarrow кінцевий результат); доцільно чергувати розгорнутий запис з коротким записом ($12 - 4 = 8$). Розвиток довільної уваги в процесі запису прикладів на слух, списуванні
4	<p>Прості арифметичні задачі Аналіз задачі. Структура задачі. Знаходження суми двох, трьох доданків, остачі. Збільшення та зменшення числа на кілька одиниць.</p>	<p><i>Учень:</i> – знає структуру задачі. Аналізує умову задачі; – самостійно вибирає арифметичну дію для її розв'язання; – робить короткий запис умови задачі; – розуміє словосполучення «стільки ж», «порівну», «більше на...», «менше на...» і залежність між ними;</p>	<p>Розвиток обсягу пам'яті на основі відтворення структури задачі. Розвиток наочно-образного мислення здійснюється в процесі розв'язання задач за допомогою предметних множин, малюнків тощо. Розвитку вибірковості</p>	

			<p>– з допомогою вчителя вибирає арифметичну дію для розв’язання задачі. Відповідь записує самостійно</p>	<p>сприймання сприяє короткій запис умови задачі. Формування навички адекватного зіставлення словосполучень (<i>порівну, більше на, стільки ж</i>) з відповідними діями, якостями тощо. Розвиток зв’язного мовлення, його граматичної складової здійснюється в процесі переказу умови, складання задач за малюнками</p>
5	2	<p>Міри рідини Літр, півлітра. Позначення: л. Вимірювання рідини півлітровими, літровими банками</p>	<p><i>Учень:</i> – знає, якими одиницями вимірюють кількість молока, рослинного масла, рідини; – виміряє воду літровими і півлітровими банками; – визначає літрові і півлітрові банки серед інших</p>	<p>Розвиток зорового сприймання об’єму здійснюється при визначенні літрових, 2-х літрових, 3-х літрових банок «на око», наповнення літрової банки рідиною, вимірюючи її різними мірками. Розвиток пам’яті на основі визначення ємкостей, які зустрічаються в побуті та їх призначення. Розвиток</p>

				порівняння здійснюється в процесі порівняння ємностей «на око», шляхом вимірювання рідини тощо
6	2	Вимірювання довжини відрізків і креслення відрізків за допомогою лінійки Порівняння довжини відрізків. Позначення відрізків буквами	<i>Учень:</i> – правильно користується лінійкою; – знає правила користування; – вимірює довжину відрізків; – креслить відрізки заданої довжини, порівнює відрізки за довжиною, позначає відрізки буквами	Розвиток рухової пам'яті на основі правильного використання лінійки, креслення відрізків. Формування поняття про довжину предметів на основі її визначення. Розвиток концентрації уваги. Збагачення словника назвами мір довжини (м, дм). Розвиток мисленевих операцій: порівняння, класифікації здійснюється при порівнянні відрізків «на око», за виміряною довжиною визначення однакових
7	2	Креслення прямого кута за допомогою креслярського кутника. Порівняння кутів	<i>Учень:</i> – знає назву кутів, розрізняє кути; – креслить прямий кут за допомогою креслярського кутника в указаній точці, на даній прямій; кути більші	Розвиток образної пам'яті на основі розрізнення кутів, відтворення їх назви. Формування просторового сприймання здійснюється

			<p>або менші за прями́й кут, з різни́ми положення́ми вершин, різно́ю довжи́ною ку́тів;</p> <ul style="list-style-type: none"> – порівнює кути шляхом накладання; – знає назву елементів кута, позначає їх буквами 	<p>в процесі креслення кутів. Визначення кутів в різно́му їх положенні́.</p> <p>Розвиток окомі́ру визначенням кутів «на око».</p> <p>Збагачення словника новими поняттями (назви елементів кутів).</p> <p>Розвиток мислення – порівняння кутів</p>
8	2	<p>Додавання та віднімання в межах 20 з переходом через розряд (закріплення) Перевірка розв'язання прикладів</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – вміє додавати і віднімати в межах 20 з переходом через розряд; – записує приклади на слух; – аналізує приклади і пояснює їх розв'язання; – співвідносить приклади на додавання з прикладами на віднімання; – здійснює перевірку прикладів з допомогою вчителя 	<p>Розвиток аналітичного мислення на основі аналізу прикладів на додавання і віднімання в межах 20.</p> <p>Розвиток слухового сприймання здійснюється в процесі запису прикладів на слух.</p> <p>Розвиток уваги – концентрації, стійкості.</p> <p>Формування супроводжувального мовлення здійснюється в процесі аналізу і пояснення прикладів, запису пояснення</p>

				Формування самооцінки на основі перевірки прикладів
9	5	<p>Нумерація в межах 100 Лічба в межах 100 по 1, по 10, однаковими числовими групами. Порівняння чисел в межах 100. Розкладання двоцифрових чисел на десятки і одиниці</p>	<p><i>Учень:</i> – рахує в межах 100 по 1, по 10 і однаковими числовими групами (по 2, 5, 20) на наочних посібниках (пряма і зворотна лічба); – знає і називає порядкові числівники; – знає місце числа в числовому ряду (з опорою на числовий ряд); – порівнює числа у числовому ряду; – порівнює числа за величиною (виділення більшого або меншого числа); – знає десятковий склад числа (розкладає числа на десятки і одиниці); – називає і записує круглі десятки</p>	<p>Розвиток обсягу пам'яті на основі лічби в межах 100. Аналітичне сприймання числового ряду в межах 100 (перераховування і відрахування по 1, по 10). Розвиток просторового сприймання на основі визначення числа в числовому ряду, порівняння чисел. Розвиток структурності сприймання на основі визначення означеного числа, його сусідів, попереднього і наступного. Вдосконалення способів порівняння чисел: за місцем в числовому ряду, за величиною. Формування аналітичної діяльності на основі аналізу чисел, визначення десятків і одиниць</p>

10	6	<p>Множення Поділ множини на 3, 4, 5 рівних частин, числа парні та непарні. Знак множення (\cdot). Множення чисел 2, 3, 4, 5. Таблиці множення. Заміна дії додавання дією множення. Складання прикладів за малюнками. Пояснення прикладів</p>	<p><i>Учень:</i> – рахує рівними групами предмети; – рахує по 2, 3, 4, 5 до 20 за допомогою наочних посібників; – замінює дію додавання дією множення; – розуміє, що множення – це сума однакових доданків; – пояснює, що в прикладі $2 \cdot 5 = 2$ – це доданок, а 5 – кількість доданків; – знає таблицю множення чисел 2, 3, 4, 5; – складає приклади на додавання і множення в межах 20 за малюнками</p>	<p>Розвиток цілісного сприймання множини. Розвиток аналітико-синтетичного сприймання множини предметів – розподіл кількості предметів на рівні групи (по 2, 3, 4, 5). Формування супроводжувачого мовлення в процесі розподілу множини на рівні групи. Розвиток узагальнення щодо визначення сутності множення, як суми однакових доданків. Розвиток аналітико-синтетичного сприймання прикладів на множення (визначення сутності кожного числа в прикладі) на основі репродуктивного мислення (складання прикладів на множення за зразком). Формування продуктивного мислення (складання прикладів на множення самостійно)</p>
----	---	--	---	--

				Збагачення словника. Розвиток точності пам'яті (правильно визначає значення 1-го і 2-го множників
11	5	Ділення. Знак ділення (:) Ціле і частина. Поняття про ділення, як про віднімання рівних груп. Практичне ознайомлення з діленням на рівні частини. Таблиці ділення в межах 20. Назва компонентів дій множення і ділення. Диференціація прикладів на додавання і множення, на віднімання і ділення	<i>Учень:</i> – розкладає (ділить) множину на рівні частини, знає знак ділення; – ділить множину на дві рівних частини; – знає таблиці ділення в межах 20; – замінює ділення відніманням рівних груп і навпаки; – знає назви компонентів дій множення (перший множник, другий множник, добуток) і ділення (ділене, дільник, частка)	Розвиток аналітичного сприймання множини (ділення на частини). Розвиток цілісного сприймання множин на основі визначення цілого і частини. Розвиток осмисленої пам'яті здійснюється в процесі запису прикладів на множення і ділення за назвами компонентів
12	4	Задачі, які розв'язуються множенням і діленням Аналіз задач.	<i>Учень:</i> – аналізує задачу, визначає арифметичні дію для розв'язання задачі; – складає задачу на означену арифметичну дію;	Розвиток аналітико-синтетичного сприймання задачі здійснюється при визначенні умови, числових даних, запитання задачі.

		<p>Складання задач за малюнками, наочними посібниками.</p>	<p>– ілюструє задачу за допомогою предметних множин; – аналогічні задачі складає з допомогою вчителя, наочних посібників, за зразком</p>	<p>Розвиток довільної уваги на основі усвідомлення змісту і переказу умови, зіставлення числових даних тощо.</p> <p>Розвиток наочно-образного мислення на основі складання задач за малюнками, схемами, арифметичними діями, ілюстраціями, за допомогою предметних множин.</p> <p>Формування самоконтролю в процесі перевірки розв'язання задачі, її відповіді. Виховання самостійності в процесі визначення арифметичної дії.</p> <p>Розвиток зв'язного мовлення здійснюється в процесі відтворення змісту задачі, визначення питань, постановки питань до змісту тощо.</p> <p>Формування плануючого мовлення в процесі скла-</p>
--	--	--	--	--

				дання плану розв'язання задачі сприяє посиленню мовленнєвої регуляції. Розвиток емоційної сфери здійснюється в процесі створення життєвих ситуацій при самостійному складанні задач за малюнками, запропонованими темами
13	2	Аналіз фігур. Визначення трикутника. Кути. Види кутів Види трикутників за кутами: прямокутний, гострокутний, тупокутний. Виділення трикутників серед інших фігур	<i>Учень:</i> – знає назву геометричних фігур; – розрізняє геометричні фігури; – знаходить означену фігуру серед інших; – розуміє залежність назви геометричної фігури від кількості кутів; – аналізує фігуру за схемою: назва фігури; елементи фігури; кількість елементів фігури (кутів); властивості сторін і кутів; – розрізняє кути, знає їх назви; – розрізняє трикутники за кутами; – креслить трикутники за допомогою лінійки і кутника; – аналізує трикутники за їх видами; – дає визначення трикутника.	Розвиток обсягу пам'яті на основі відтворення назв геометричних фігур, їх диференціація. Розвитку аналітико-синтетичного сприймання сприяє визначення кутів в геометричних фігурах і залежність їх назви від кількості кутів. Розвиток концентрації уваги, її стійкості. Розвиток мислення здійснюється в процесі аналізу фігур за схемою. Розвиток рухової пам'яті – креслення за допомогою

				<p>лінійки і трикутника кутів і трикутників.</p> <p>Розвиток наочно-образного мислення на основі аналізу трикутника, предметів трикутної форми. Розвиток осмисленої пам'яті здійснюється в процесі визначення трикутника на основі попередніх суджень і умовиводів</p>
14		<p>Міри часу Пори року, послідовність, ознаки. Рік – 12 місяців. Порядок місяців, їх назви. Календар</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – знає назви пір року, їх послідовність і ознаки; – визначає пори роки за ознаками; – знає назву місяців, їх послідовність; – знає назву місяців кожної пори року, їх порядкове число; – вміє користуватися календарем 	<p>Розвиток образної пам'яті на основі відтворення пір року (за малюнками, за ознаками тощо).</p> <p>Розвиток точності пам'яті в процесі відтворення назв і порядку місяців.</p> <p>Розвиток сприймання часу на основі спостережень, досвіду, осмислення зміни дня і ночі, пір року тощо.</p> <p>Розвиток довільної уваги здійснюється під час роботи з календарем. Розвиток аналітико-синтетичного</p>

				сприймання календаря на основі осмисленого відтворення назв місяців, співвідношення місяця з його порядковим номером. Розвиток зв'язного мовлення здійснюється в процесі розповіді про пори року, їх ознаки
15		Міри довжини Метр, сантиметр, дециметр, міліметр. Співвідношення. Креслення і вимірювання відрізків	<i>Учень:</i> – знає міри довжини; – знає, яка довжина вимірюється в метрах, сантиметрах, міліметрах, дециметрах; – співвідносить міри довжини, метр–сантиметр, метр–дециметр, сантиметр–міліметр; – вимірює відрізки в сантиметрах	Розвиток осмисленої пам'яті в процесі відтворення назв мір довжини на основі попереднього досвіду вимірювання, визначення потрібної міри вимірювання. Розвиток узагальнення в процесі здійснення умовиводу про необхідність вимірювання довжини, ширини, висоти. Диференціація і співвіднесення мір довжини. Розвиток наочно-образного мислення здійснюється

				в процесі визначення розмірів, які найчастіше зустрічаються в оточуючому середовищі. Розвиток супроводжуючого і зв'язного мовлення.
16	11	<p>Додавання та віднімання в межах 100</p> <p>Лічба круглими десятками. Двоцифрові і одноцифрові числа. Визначення десяткового складу чисел.</p> <p>Додавання та віднімання круглих десятків (30 + 20, 50 – 20)</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – знає таблицю додавання і віднімання в межах 10; – знає нумерацію в межах 100, послідовність чисел в межах 100, помістив значення цифр в числі; – рахує круглими десятками; – записує числа на слух (2 дес., 5 дес. 3 од. тощо); – пояснює розв'язання прикладів виду 40 + 20; 70 – 30; – записує пояснення прикладів (4 дес. + 2 дес. = 6 дес.); – самостійно розв'язує приклади даного виду 	<p>Розвиток обсягу і точності пам'яті в процесі запам'ятовування і відтворення числового ряду в межах 100 за допомогою схем, таблиць, тощо. Розвиток просторового сприймання числового ряду в межах 100; двоцифрового числа (визначення місця числа, визначення десятків і одиниць). Аналітичному сприйманню множини сприяє рахування круглими десятками, пояснення чисел: 40, 20, 100 тощо. Розвитку мислення, а саме узагальненню сприяє розв'язання прикладів виду: 40 + 20;</p>

				4 дес. + 5 дес. Розвиток концентрації уваги в процесі розв'язання прикладів даного виду. Розвиток супроводжуючого мовлення здійснюється в процесі пояснення розв'язання прикладів
17	6	Додавання до двоцифрового числа та віднімання від двоцифрового числа круглих десятків (36+40, 40+36, 86-20)	<i>Учень:</i> – визначає десятки і одиниці в числі; – розв'язує приклади даного виду з поясненням; – записує приклади на слух; – складає приклади за малюнками, числовими даними	Розвиток аналітичного сприймання прикладів даного виду на основі розгорнутого запису пояснення розв'язання. Розвиток уваги, її властивостей. Диференціація прикладів виду $20+20$; $2+2$; $31+50$ тощо, їх правильне розв'язання сприяє розвитку абстрактно-логічного мислення. Розвиток мовлення здійснюється в процесі міркувань і пояснення при розв'язанні і порівнянні прикладів. Формування критичного

				ставлення до результатів роботи на уроці (перевірка відповідей, охайності записів, розташування на папері).
18	4	Виконання прикладів на дві дії Порядок дій. Дужки. Порядок виконання дій у прикладах з дужками	<i>Учень:</i> – аналізує приклади на дві дії з допомогою вчителя; – порівнює приклади без дужок і з дужками; – знає порядок виконання дій в прикладах з дужками; – списує і розв'язує приклади на дві дії і приклади з дужками; – коментує дії при розв'язуванні прикладів з дужками	Розвиток просторового сприймання на основі визначення порядку виконання дій у прикладах. Розвиток зорового сприймання здійснюється в процесі списування прикладів. Формування зв'язного мовлення в процесі коментування розв'язання прикладів. Формування правильної граматичної будови речення в процесі пояснення розв'язання прикладів з дужками
19	3	Міри вартості Монети 25 к., 50 к. Розрізнення монет за	<i>Учень:</i> – знає монети вартістю 1 к., 2 к., 5 к., 10 к., 25 к., 50 к.;	Розвиток зорового і тактильного сприймання монет вартістю 1 к., 2 к., 5 к.,

	<p>їх зовнішніми ознаками, вартістю. Визначення вартості предметів, покупки за ціною. Паперові гроші: 1 гривня. Співвіднесення між одиницями вартості: 1 грн = 100 к. Диференціація понять «монета» – «копійка»</p>	<ul style="list-style-type: none"> – визначає монети за їх зовнішнім виглядом: кольором, формою, величиною, цифрою, яка написана на монеті; – вибирає монети означеної вартості, здійснює розмін монет; – визначає вартість предмета за ціною, яка вказана на товарі; – визначає, скільки грошей необхідно для здійснення покупки; – відповідає на запитання: «Скільки коштує покупка?», «Чи вистачить грошей на здійснення покупки?», «Скільки грошей не вистачає?»; – замінює 100 копійок 1 гривнею; – здійснює розмін 1 гривні монетами іншої вартості (по 10 к., по 25 к., по 50 к.) 	<p>10 к., 25 к., 50 к. за їх зовнішнім виглядом (кольором, формою, величиною). Розвиток концентрації уваги при визначенні монети означеної вартості (визначення цифри на монеті, визначення її вартості). Розвиток дрібної моторики при виборі монет, їх диференціації, малюванні тощо. Розвиток наочно-дійового мислення на основі визначення ціни товару, розміну і заміни грошей. Формування узагальнюючих понять – «ціна», «вартість», «сума». Формування значення нових слів «ціна», «сума» в процесі життєвого досвіду, практичних дій, спостережень. Розвиток зв'язного мовлення в процесі сюжетно-рольових ігор: «Магазин», «Екскурсія», «В транспорті» тощо</p>
--	---	---	--

20	3	<p>Міри часу Місяць – 28, 29, 30, 31 день. Календар. Доба – 24 години. Частини доби</p>	<p><i>Учень:</i> – називає місяці по порядку; – за календарем визначає кількість днів місяця; знає, скільки днів буває в місяці (30, 31), скільки тижнів у місяці (4 повних тижні і ще 2–3 дні), початок року (1 січня); – визначає кількість днів місяця за фалангами пальців (починаючи з січня); – знає частини доби, їх послідовність, початок доби (0 годин) і кінець доби (0 годин наступного дня), доба – 24 години</p>	<p>Розвиток точності пам'яті на основі відтворення назв місяців по порядку. Розвиток мислення здійснюється в процесі класифікації місяців за порами року. Розвиток аналітичного сприймання в процесі визначення кількості днів в означеному місяці. Розвиток рухової пам'яті здійснюється в процесі визначення кількості днів місяця за фалангами пальців. Розвиток зв'язного мовлення в процесі визначення частин доби за часовими ознаками, подіями, які відбуваються в означену частину доби</p>
21	2	<p>Кути, багатокутники, відрізки Назва кутів, багатокутників. Креслення від-</p>	<p><i>Учень:</i> – знає назву кутів, багатокутників; – розпізнає кути і багатокутники за назвою;</p>	<p>Розвиток образної пам'яті в процесі диференціації кутів і багатокутників. Рухова пам'ять розвивається</p>

		різків. Порівняння за довжиною	– креслить відрізки і порівнює їх за довжиною	при кресленні відрізків. Розвиток мислення здійснюється на основі порівняння відрізків за довжиною на око і після їх вимірювання. Розвиток супроводжуючого мовлення. Розвиток концентрації уваги
22	6	<p>Арифметичні дії в межах 100 без переходу через розряд</p> <p>Додавання та віднімання двоцифрового та одноцифрового числа без переходу через розряд (36+2, 56+3, 38-2, 59-3).</p> <p>Переставний закон додавання.</p> <p>Додавання та віднімання двоцифрових чисел без переходу через розряд (26+13, 39-13, 42+22, 64-22).</p> <p>Пояснення розв'язання</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – знає нумерацію в межах 100; – розуміє значення цифр у числі; – розкладає двоцифрове число на десятки і одиниці, записує двоцифрові числа на слух; – порівнює числа в межах 100; – розв'язує приклади на додавання і віднімання двоцифрового та одноцифрового числа без переходу через розряд (36+2, 56+3, 38-2, 59-3), пояснює розв'язання прикладів; – використовує переставний закон додавання; – раціональне розв'язання прикладу знаходить з допомогою вчителя; – розв'язує приклади з поясненням (десятки додаються до десятків, оди- 	<p>Розвиток зорового та слухового сприймання в процесі визначення місця числа в числовому ряду. Розвиток просторового сприймання здійснюється в процесі розкладання чисел на десятки і одиниці.</p> <p>Розвиток обсягу пам'яті в процесі відтворення числового ряду в межах 100.</p> <p>Розвиток мислення здійснюється в процесі порівняння чисел в межах 100 з попереднім аналізом кожного з чисел.</p> <p>Розвиток аналітико-синтетичного сприймання прик-</p>

		прикладів (письмове, усне)	ниці до одиниць) за зразком; – приклади на додавання записує на слух, приклади на віднімання списує	ладів на основі використання переставного закону додавання. Розвиток обсягу і концентрації увагу в процесі запису прикладів і їх розв'язання. Розвиток усвідомленості розв'язання прикладів здійснюється в процесі пояснення, перевірки розв'язання. Формування фіксуючого, супроводжуючого мовлення здійснюється в процесі пояснення розв'язання і мовленнєвого звіту
23	5	Дії першого і другого ступенів, порядок їх виконання у прикладах без дужок. Порядок виконання дій у прикладах з дужками	<i>Учень:</i> – аналізує приклади; – використовує переставний закон додавання; – знає правила розв'язання прикладів з дужками, розв'язує приклади з дужками і без дужок, коментує розв'язання прикладів з дужками	Розвиток мислення на основі аналізу прикладів; узагальнення результату використання переставного закону додавання (сума не змінюється). Розвиток просторового сприймання прикладів з дужками за використання послідовності дій при їх розв'язанні. Розвиток плануючого мов-

				лення при визначенні послідовності дій
24	4	<p>Поняття: «більше у...», «більше на...», «менше у...», «менше на...».</p> <p>Їх диференціація</p> <p>Розв'язування простих задач, які містять відношення «менше у», «більше у». Аналіз задач. Перевірка розв'язання задач. Складання задач за малюками, числовим виразом, схемам.</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – аналізує умову задачі; – розуміє поняття «стільки ж», «порівну», «однакова кількість»; – диференціює висловлювання «більше на...» і «більше у...»; – ілюструє задачі за допомогою наочності; – вибирає арифметичну дію з допомогою учителя; – перевіряє розв'язання задачі на множення дією ділення і навпаки; – складає задачі за малюнком, коротким записом, записує умову, розв'язання і відповідь 	<p>Розвиток точності пам'яті при відтворенні структурних компонентів задачі. Розвиток мислення в процесі диференціації математичних відношень і практичних дій з множинами в процесі їх порівняння. Розвиток зорового сприймання множин у процесі дії над ними. Розвиток наочно-образного мислення в процесі розв'язання задач за малюнками, схемами тощо. Розвиток абстрактно-логічного мислення здійснюється при складанні задач за коротким записом, арифметичними даними. Посиленню мовленнєвої регуляції сприяє відтворення умови задачі, запитання, а також складання плану розв'язання</p>

25	2	<p>Міри часу: 1 година – 60 хвилин, півгодини – 30 хвилин Годинник. Будова годинника. Визначення часу за годинником. Співвіднесення мір часу</p>	<p><i>Учень:</i> – знає одиниці вимірювання часу (година, хвилина); – пояснює призначення годинника; – розуміє необхідність вимірювання часу, може навести приклади; – знає будову годинника, розрізняє стрілки годинника, розуміє призначення кожної, показує напрямки їх руху; – орієнтується в часі (порівнює хвилину і годину, їх тривалість), співвідносить годину і хвилину (1 година = 60 хвилин); – визначає час до півгодини</p>	<p>Розвиток сприймання часу на основі визначення його за годинником. Розвиток осмисленої пам'яті на основі відтворення подій, які відбувались у певний час. Розвиток довільної уваги в процесі визначення часу. Формування зв'язного мовлення в процесі відтворення подій, які можуть відбутися за ту чи іншу одиницю часу (що можна зробити за хвилину, годину, добу, тощо)</p>
26	2	<p>Коло (лінія) Практичне розрізнення кола і круга. Центр круга, радіус (розміщення циркуля). Креслення кола за допомогою циркуля</p>	<p><i>Учень:</i> – розрізняє геометричні фігури; – диференціює круг і коло, виділяє з ряду геометричних фігур, називає без визначення; – знає призначення циркуля, вмінням користуватися, креслить коло за допомогою циркуля</p>	<p>Розвиток просторового сприймання на основі диференціації кола і круга, визначення центра круга, радіуса. Формування рухової пам'яті при користуванні циркулем під час креслення кола (правильне розміщення циркуля, креслення за допомогою циркуля). Розвиток координації</p>
27	22	<p>Повторення</p>		

4 клас

(140 годин, 4 години на тиждень)

№ з/п	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	15	Арифметичні дії в межах 100 Нумерація, всі випадки додавання і віднімання (повторення)	<i>Учень:</i> – знає назву чисел в межах 100; – показує, вибирає і записує означене число; – знає місце числа в числовому ряду, називає і записує сусідів даного числа; – визначає десятки і одиниці в двоцифровому числі, записує числа за десятками та одиницями.	Розвиток обсягу пам'яті на основі відтворення назви чисел в межах 100. Розвиток осмисленої пам'яті здійснюється в процесі розв'язання прикладів на додавання і віднімання в межах 100 (без переходу через розряд). Розвиток концентрації уваги здійснюється в процесі запису двоцифрових чисел на слух, визначення десятків, одиниць. Розвиток мислення на основі аналізу прикладів і перевірки їх розв'язання; порівняння прикладів

				Розвиток супроводжуючого мовлення здійснюється в процесі пояснення розв'язання і перевірки
2	5	Додавання до двоцифрового числа одноцифрового і двоцифрового, коли в сумі одержуємо круглі десятки, а також віднімання від круглих десятків одноцифрового чи двоцифрового числа: $45 + 5$, $75 + 25$, $50 - 5$, $90 - 25$, $100 - 3$, $100 - 23$, $100 - 93$	<i>Учень:</i> – знає склад чисел в межах 10; – розв'язує приклади з невідомим доданком, щоб в сумі був десяток, записує приклади даного виду на слух, розв'язує приклади даного виду, пояснює розв'язання; – приклади на віднімання розв'язує за зразком чи з допомогою вчителя; – порівнює приклади $50 - 5$ та $50 - 35$ та пояснює їх відмінності	Розвиток аналітичного сприймання прикладів даного виду. Розвиток структурного сприймання здійснюється в процесі аналізу прикладів, порівняння результатів розв'язання. Розвиток критичності здійснюється на основі перевірки прикладів, правильності запису прикладів і результатів їх розв'язання. Розвиток фіксує мовлення здійснюється на основі усного і письмового пояснення
3	5	Додавання на рахівниці. Переставний закон додавання. Додавання і віднімання як взаємно	<i>Учень:</i> – знає правила додавання і віднімання на рахівниці, додає і віднімає за допомогою рахівниці;	Розвиток уваги здійснюється в процесі додавання і віднімання на рахівниці (розвиток властивостей уваги –

		<p>обернені дії. Нуль як компонент додавання і віднімання</p>	<p>– знає переставний закон додавання і використовує його при розв’язанні прикладів; – перевіряє приклади взаємно оберненими діями; – знає правила додавання і віднімання нуля, розв’язує приклади з нулем</p>	<p>розподіл, переключення). Розвиток аналітико-синтетичного сприймання на основі використання переставного закону додавання. Розвиток усвідомленості в процесі розв’язання прикладів з нулем і їх пояснення. Розвиток супроводжувального мовлення</p>
4	3	<p>Прилічування і відлічування по 6 (до 60), по 7 (до 70), по 8 (до 80), по 9 (до 90)</p>	<p><i>Учень:</i> – лічить по 6 (до 60), по 7 (до 70), по 8 (до 80), по 9 (до 90) самостійно, відлічує з опорою на числовий ряд</p>	<p>Розвиток слухового і зорового сприймання числового ряду в межах 100 в процесі прилічування і відлічування по 6 (до 60), по 7 (до 70) тощо. Розвиток концентрації уваги здійснюється в процесі лічби по 6, 7, 8, 9</p>
5	2	<p>Міри довжини Метр, дециметр, сантиметр, міліметр. Співвіднесення мір довжини. Вимірювання</p>	<p><i>Учень:</i> – знає назви мір довжини, практично розрізняє метр, дециметр, сантиметр, міліметр; – співвідносить міри довжини:</p>	<p>Розвиток зорового сприймання на основі порівняння мір довжини. Розвиток мислення – аналіз мір довжини, їх порівняння і пе-</p>

		довжини, ширини, висоти. Розв'язання прикладів з іменованими числами	метр–дециметр, дециметр–сантиметр, метр–сантиметр, сантиметр–міліметр; – вимірює довжину, висоту, ширину в метрах, сантиметрах, дециметрах, міліметрах; – розв'язує приклади з іменованими числами	ретворення. Розвиток рухової пам'яті в процесі креслення і вимірювання відрізків. Збагачення словника новою термінологією
6	2	Міри ваги Кілограм, центнер. Позначення: ц. Їх співвідношення: 1 ц = 100 кг. Порівняння предметів за вагою. Розв'язання прикладів з іменованими числами. Розв'язання задач на визначення маси. Терези. Зважування на терезах	<i>Учень:</i> – розрізняє важкі і легкі предмети шляхом зважування на долонях, на око, порівнює предмети за вагою; – знає назви мір ваги: кілограм, центнер, співвідносить міри ваги: 1 ц = 100 кг; – зважує предмети на терезах; – розв'язує приклади з іменованими числами, розв'язує задачі на визначення маси предметів	Формування поняття «маса» предмета на основі зважування предметів і визначення ваги. Розвиток зорового, тактильного сприймання маси предметів. Розвиток «баричного» почуття. Розвиток пам'яті на основі відтворення мір ваги. Розвиток мислення здійснюється в процесі порівняння мір ваги, їх співвідношення, порівняння предметів за вагою. Збагачення словника
7	5	Ціна, вартість Розв'язування простих арифметичних задач	<i>Учень:</i> – розуміє і диференціює поняття «ціна» і «вартість»;	Розвиток аналітичного сприймання задачі: визначення умови, арифметич-

		<p>на залежність між величинами: ціною, кількістю і вартістю. Складені арифметичні задачі на дві–три дії. Порівняння простої і складеної задач. Аналіз задач. Перевірка розв'язання задач</p>	<ul style="list-style-type: none"> – розв'язує прості арифметичні задачі на залежність між величинами: ціною, кількістю і вартістю, пояснює їх розв'язання, може навести приклади з життєвих ситуацій; – розрізняє просту і складену задачі, аналізує складену задачу: преказує умову задачі; – визначає кількість невідомих і запитання; – складає план розв'язання; записує розв'язання; робить перевірку; записує відповідь; – ілюструє задачу за допомогою наочності 	<p>них даних, запитання. Формування понять «ціна», «вартість». Розвиток мислення на основі узагальнення понять «ціна», «кількість», «вартість». Розвиток наочно-образного мислення здійснюється в процесі складання задач даного типу. Розвиток абстрактно-логічного мислення здійснюється в процесі розв'язання задач на визначення вартості товару, порівняння ціни і вартості. Розвиток мовлення здійснюється в процесі відтворення реальних життєвих ситуацій, покладених в умову задачі</p>
8	15	<p>Додавання і віднімання в межах 100 з переходом через розряд Додавання і віднімання двоцифрового та одноцифрового чисел з</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – знає склад чисел в межах 10, доповнює числа до 10; – розв'язує приклади даного виду за зразком, пояснює розв'язання; – робить розгорнутий запис пояснення за зразком чи з допомогою вчителя. 	<p>Розвиток аналітико-синтетичного сприймання чисел на основі визначення десятків і одиниць; розкладання одиниць на два числа. Розвиток осмисленої пам'яті здійснюється в про-</p>

		переходом через розряд: $38+3$, $32+9$, $41-3$, $41-9$. Пояснення розв'язання прикладів		цесі доповнення числа до десятка, пояснення розв'язання. Розвиток концентрації уваги здійснюється в процесі поетапного розв'язання прикладів. Розвиток супроводжуючого мовлення
9	15	Двоцифрові і одноцифрові числа. Порядок розв'язання прикладів Додавання і віднімання двоцифрових чисел з переходом через розряд: $38+24$, $54-28$	<i>Учень:</i> – розкладає двоцифрове число на десятки і одиниці, знає порядок виконання операцій при розв'язанні прикладів даного виду; – розв'язує приклади даного виду з письмовим поясненням	Розвиток просторового сприймання двоцифрових чисел при визначенні їх десяткового складу, послідовності виконання дій. Розвиток точності пам'яті здійснюється в процесі розв'язання прикладів даного виду. Розвиток супроводжуючого мовлення – в процесі пояснення розв'язання
10	3	Геометричний матеріал Ламана лінія, як сума відрізків. Побудова ламаної за даними розмірами відрізків. Замкнута ламана – межа	<i>Учень:</i> – розрізняє відрізок, пряму і ламану лінії, вибирає ламану серед інших геометричних фігур; – креслить ламану лінію за даними розмірами відрізків, обчислює довжину ламаної.	Розвиток зорового сприймання здійснюється на основі визначення і розрізнення геометричних фігур, вимірювання і креслення відрізків. Формування поняття ламаної лінії. Розви-

		<p>многокутника. Обчислення довжини ламаної</p>		<p>ток мислення на основі порівняння довжини відрізків і узагальнення в процесі побудови ламаної з окремих відрізків. Цілісне сприймання ламаної лінії. Розвиток рухової пам'яті здійснюється в процесі креслення ламаної ліній</p>
11	4	<p>Таблиці множення та ділення на числа 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9. Назва компонентів множення і ділення. Переставний закон множення. Таблиця множення чисел 3, 4</p>	<p><i>Учень:</i> – знає табличне множення в межах 20; – знає назву компонентів множення і ділення; – лічить рівними групами в межах 100; – замінює дію множення дією додавання; – знає таблицю множення чисел 3, 4; – знає і використовує переставний закон множення</p>	<p>Розвиток точності пам'яті здійснюється в процесі відтворення назв компонентів множення і ділення. Розвиток уваги на основі аналітичного сприймання числового ряду при лічбі рівними групами в межах 100. Розвиток обсягу пам'яті на основі запам'ятовування і відтворення таблиць множення чисел 3, 4. Розвитку мислення сприяє знаходження означених прикладів у таблиці множення, їх аналіз і використання переставного закону мно-</p>

				ження. Збагачення словника назвами компонентів дій множення і ділення: множник, добуток, ділене, частка
12	4	Зпівставлення множення і ділення як взаємно обернених дій. Табличне ділення на числа 3, 4	<i>Учень:</i> – знає табличне ділення на числа в межах 20; – знає табличне ділення на числа 3, 4; – співвідносить дію множення з дією ділення; – складає приклади на ділення за прикладами на множення, розв’язує приклади	Розвиток пам’яті здійснюється в процесі відтворення таблиць ділення в межах 20. Розвиток осмисленої пам’яті здійснюється в процесі заміни дії множення дією додавання. Розвиток абстрактно-логічного мислення здійснюється в процесі зіставлення прикладів множення і ділення
13	12	Знаходження половини, четвертої, п’ятої, шостої частин конкретної величини і конкретної кількості (прямокутника, симетричного предмета – яблука, картоплини тощо). Таблиця множення чисел 5,6.	<i>Учень:</i> – ділить множину на рівні частини; – ділить предмет чи його зображення на означену кількість частин; – знає таблиці множення і ділення на числа 5, 6; – записує приклади на слух, розв’язує приклади на множення і ділення; – розв’язує складені приклади, які мають різні види арифметичних дій	Розвиток аналітично-синтетичного сприймання множини здійснюється в процесі знаходження половини, четвертої, п’ятої, шостої частин конкретної величини і конкретної кількості (прямокутника, симетричного предмета – яблука, картоплини тощо). Розви-

		Порядок виконання дій в складених прикладах	(додавання, множення, віднімання, ділення); – знає порядок виконання дій в складених прикладах	ток точності пам'яті на основі розв'язування складених прикладів, визначення порядку виконання дій. Розвиток мислення здійснюється в процесі аналізу, узагальнення при розв'язанні складених прикладів. Розвиток регулюючої функції мовлення на основі пояснення розв'язання прикладів, запис на слух, повторення інструкції
14	5	Задачі, які розв'язуються множенням і діленням Аналіз задач за малюнками. Складання задач за малюнками. Перевірка розв'язання	<i>Учень:</i> – визначає дію для розв'язання задачі; – ілюструє за допомогою предметних множин, наочності; – складає короткий запис умови, розв'язує задачі, пояснює розв'язання; – перевіряє розв'язання з допомогою вчителя	Розвиток мислення здійснюється на основі аналізу умови задачі, визначення арифметичних дій для її розв'язання. Розвитку фіксуючого мовлення сприяє складання задачі за малюнками, за коротким записом. Розвиток зв'язного мовлення здійснюється в процесі переказу умови задачі, складання задач за малюнками

15	10	<p>Арифметичні дії додавання і віднімання в межах 100</p> <p>Назва компонентів додавання і віднімання. Складання прикладів за назвами компонентів. Розв'язання складених прикладів на дві–три дії. Пояснення розв'язання</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – знає назви компонентів додавання і віднімання; – розв'язує приклади на додавання і віднімання (усі випадки); – складає приклади за назвами компонентів, записує приклади на слух; – розв'язує складені приклади з дужками і без дужок, знає порядок виконання дій 	<p>Розвитку точності і обсягу пам'яті сприяє правильне відтворення назв компонентів арифметичних дій, запис прикладів за назвами компонентів. Розвиток слухового сприймання здійснюється в процесі запису прикладів на слух. Розвитку просторового сприймання сприяє розв'язання прикладів з дужками. Плануюче мовлення розвивається в процесі визначення порядку виконання дій в складених прикладах</p>
16	5	<p>Знаходження невідомого компонента додавання і віднімання. Множення і ділення на одиницю</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – розв'язує приклади з невідомим компонентом додавання чи віднімання, пояснює знаходження невідомого компонента; – знає правила множення і ділення на одиницю, пояснює результат дії 	<p>Розвиток осмисленої пам'яті і абстрактно-логічного мислення здійснюється в процесі пояснення знаходження невідомого компонента. Розвиток концентрації уваги і збільшення її обсягу здійснюється в процесі розв'язання таких прикладів. Розвиток су-</p>

				проводжучого мовлення здійснюється в процесі пояснення розв'язання.
17	5	Числа, отримані при вимірюванні однією одиницею і двома одиницями таких величин, як вартість, довжина, час	<i>Учень:</i> – перетворює іменовані числа; – розв'язує приклади з іменованими числами, пояснює розв'язання прикладів	Розвиток обсягу пам'яті на основі відтворення назв одиниць вартості, довжини, часу тощо. Розвиток узагальнення здійснюється в процесі дій з цими числами, усвідомлення про властивості іменованих чисел. Збагачення словника назвами одиниць вартості, довжини, часу, їх співвідношення. Розвиток уваги здійснюється в процесі перетворення і співвідношення іменованих чисел
18	5	Прості текстові арифметичні задачі на знаходження невідомого доданка Складання задач за малюнками, числовими даними	<i>Учень:</i> – складає короткий запис умови задачі; – складає план розв'язання задачі; – визначає залежність між даними та шуканим; – здійснює і пояснює вибір арифме-	Розвиток наочно-образного мислення здійснюється в процесі знаходження причиново-наслідкових зв'язків між даним і шуканим. Розвиток абстрактно-логічного мислення здійснюєть-

			тичної дії. – розв'язує задачі даного типу, записує відповідь, складає задачі за зразком, за малюнками, за числами	ся в процесі аналізу задачі, складання плану розв'язання. Розвиток плануючого і фіксуючого мовлення в процесі складання плану розв'язання, мовленнєвого звіту про хід роботи над задачею
19	2	Одиниця часу – секунда (с). 1 хвилина – 60 сек. Визначення часу за годинником. Співвіднесення мір часу	<i>Учень:</i> – визначає час за годинником; – знає міри часу, співвідносить міри часу	Розвиток пам'яті здійснюється в процесі відтворення назв мір часу, їх співвідношення. Формування уявлення про хвилину здійснюється на основі визначення тривалості хвилини. Розвиток аналітико-синтетичного сприймання часу здійснюється в процесі порівняння мір часу, визначення тривалості хвилини, години тощо. Збільшення словникового запасу, розвиток зв'язного мовлення
20	2	Чотирикутники: квадрат, прямокутник	<i>Учень:</i> – знає назву геометричних фігур, ви-	Розвиток зорового сприймання на основі аналізу гео-

		<p>Елементи чотирикутника: основа, бокові сторони, діагоналі. Побудова прямокутника (квадрата) на основі даних довжин сторін (у сантиметрах) за допомогою креслярського кутника</p>	<p>бирає означену фігуру, дає визначення; – знає назву і показує елементи чотирикутника; – будує чотирикутники на основі даних довжин сторін (у сантиметрах) за допомогою креслярського трикутника</p>	<p>метричних фігур, їх просторового розташування, побудови. Розвиток пам'яті на основі визначення елементів багатокутників. Розширення і збагачення словника новими термінами. Розвиток дрібної моторики в процесі креслення геометричних фігур. Розвиток спостереження і уваги здійснюється в процесі побудови чотирикутників за довжиною сторін</p>
21	2	<p>Таблиці множення чисел 7, 8, 9 і відповідні випадки табличного ділення. Парні і непарні числа</p>	<p><i>Учень:</i> – знає таблиці множення і відповідні випадки табличного ділення чисел 7, 8, 9; – розв'язує приклади на множення і ділення, складені приклади на дві, три дії; – визначає парні і непарні числа</p>	<p>Розвиток пам'яті на основі відтворення таблиць множення і ділення. Розвиток уваги здійснюється в процесі встановлення взаємозв'язку прикладів на множення з прикладами на ділення. Формування уявлення про парні і непарні числа на основі усвідомленого ділення на рівні частини</p>

22	2	Множення чисел на 0. Неможливість ділення на 0 Таблиці множення на числа 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, ділення на числа 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9	<i>Учень:</i> – знає таблиці множення на числа 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, ділення на числа 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9. – розв’язує приклади з 0; – записує приклади на слух, за назвами компонентів, пояснює розв’язання прикладів	Розвиток обсягу пам’яті в процесі розв’язування прикладів на множення і ділення. Розвиток мислення в процесі визначення невідомих компонентів множення чи ділення. Усвідомлення неможливості ділення на нуль. Розвиток довільної уваги
23	2	Перевірка множення і ділення	<i>Учень:</i> – здійснює перевірку множення діленням і навпаки; – розв’язує приклади самостійно, пояснює розв’язання прикладів	Розвиток мислення на основі зіставлення прикладів на множення і ділення. Розвиток уваги здійснюється на основі перевірки прикладів
24	2	Складені задачі Розв’язування задач на дві–три дії	<i>Учень:</i> – аналізує складену задачу, виділяє прості задачі; – складає план розв’язання; – визначає запитання і арифметичні дії; – розв’язує складені задачі за зразком, попереднім аналізом, з допомогою вчителя	Розвитку абстрактно-логічного мислення сприяє усвідомлений аналіз складеної задачі: визначення зв’язку між даними, складання плану. Розвиток уваги здійснюється в процесі визначення арифметичних

				даних, виділення простих задач із складеної. Розвиток точності пам'яті здійснюється на основі відтворення умови задачі, даних, запитання. Розвитку зв'язного мовлення сприяє переказ умови, складання задач за малюнками тощо
25	2	<p>Геометричний матеріал. Трикутники: рівнобедрений, рівносторонній, різносторонній (знаходження серед інших фігур). Взаємне розташування прямої лінії (відрізка), кола, многокутника на площині. Точка перетину. Креслення трикутників</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – знає назву геометричних фігур, вибирає за назвою; – розрізняє і називає види трикутників; – креслить трикутники на папері в клітинку, знає, показує і називає елементи трикутника 	<p>Формування уявлень про види трикутників на основі їх розрізнення і креслення. Розвиток зорового сприймання фігур здійснюється в процесі розрізнення, вибору за назвою тощо. Розвиток пам'яті на основі відтворення назв видів трикутників, їх елементів. Розвиток рухової пам'яті здійснюється в процесі креслення трикутників. Розвитку мислення сприяє аналіз, порівняння геометричних фігур</p>

26	6	<p>Повторення Арифметичні дії додавання і віднімання в межах 100 (всі випадки). Таблиці множення і ділення. Перевірка розв'язання прикладів. Розв'язання простих і складених задач. Складання задач за малюнками, схемами, числовими даними. Розв'язання прикладів з іменованими числами</p>	<p><i>Учень:</i> – розв'язує приклади на додавання і віднімання в межах 100; – розв'язує приклади з переходом через розряд; – знає таблиці множення і ділення; – розв'язує складені приклади, знає порядок виконання дій, пояснює і перевіряє приклади; – розв'язує прості і складені задачі. – порівнює числа в межах 100; – розв'язує приклади з іменованими числами</p>	<p>Розвиток пам'яті в процесі розв'язання прикладів, порядку виконання дій в них. Розвиток довільної уваги на основі відповідної дії для розв'язання задачі. Розвиток мислення здійснюється в процесі перевірки прикладів, розв'язання задач тощо. Розвиток самоконтролю в процесі розв'язання прикладів, задач, креслення тощо. Розвиток зв'язного супроводжуючого мовлення</p>
----	---	---	--	--

Для дітей з меншими пізнавальними можливостями

2 клас

(140 годин, 4 години на тиждень)

№ з/п	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	10	Виявлення знань та вмінь учнів з математики Числа першого десятка. Порівняння предметів за кількістю, за розмірами	<i>Учень:</i> – називає числа першого десятка; – знає назви дій додавання та віднімання; – порівнює групи предметів за кількістю, предмети за розмірами; – визначає напрям руху, місце розташування предметів, орієнтується на площині і у просторі	Розвиток пам'яті – відтворення числового ряду, назв цифр. Формування зорового, слухового, тактильного сприймання кількості предметів, їх величини. Розвиток просторової орієнтації. Розвиток дрібної моторики. Розвиток мовлення. Формування в учнів зовнішньої організованості в навчальній діяльності, точного виконання вказівок учителя

2	5	<p>Нумерація в межах 10 (повторення) Лічба пряма і зворотна в межах 10. Порівняння чисел. Лічба двійками, трійками. Порядкові числівники. Аналіз множини щодо її кількісної характеристики, співвідношення числа і кількості</p>	<p><i>Учень:</i> – називає числа від 1 до 10; – визначає місце числа і цифри в числовому ряду; – порівнює числа за значенням; – знає знаки «>»; «<»; – впізнає знаки «<» і «>», застосовує в процесі порівняння чисел; – лічить двійками, трійками в межах 10; – розрізняє кількісні і порядкові числа; – співвідносить кількісний числівник з цифрою і групою предметів</p>	<p>Розвиток пам'яті здійснюється в процесі відтворення назв чисел від 1 до 10, місця кожного числа в числовому ряду. Формування аналітико-синтетичного типу сприймання. Розвиток мовлення. Розширення активного словника учнів, використання кількісних і порядкових числівників</p>
3	15	<p>Арифметичні дії в межах 10 Дії додавання і віднімання в межах 10. Склад чисел в межах 10</p>	<p><i>Учень:</i> – знає назви дій додавання та віднімання, таблиці додавання і віднімання в межах 10; – знає склад чисел в межах 10; – відкладає на рахівниці одноцифрові числа, 10 одиниць, один десяток; – розв'язує приклади на додавання і віднімання в межах 10; – записує приклади на слух</p>	<p>Розвиток обсягу пам'яті. Формування усвідомленої пам'яті на основі відтворення таблиць + і -, складу чисел в межах 10. Формування абстрактно-логічного мислення: розв'язання прикладів з одним невідомим ($3 + \dots = 10$). Посилення мовленнєвої регуляції діяльності: відтворення інструкцій. Формування супроводжуючого мовлен-</p>

				ня здійснюється в процесі запису прикладів на слух.
4	10	Нумерація в межах 20 Назва чисел в межах 20. Лічба пряма і зворотна в межах 20. Порівняння чисел. Співвідношення кількості, числа, цифри. Лічба десятками	<i>Учень:</i> – називає числа від 1 до 20; – володіє прямою і зворотною лічбою в межах 20; – знає порядок слідування чисел при рахунку в межах 20; – порівнює числа з опорою на числовий ряд; – записує і читає записані числа, пояснює значення кожної цифри; – лічить двійками, трійками в межах 20 з опорою на числовий ряд, співвідносить число і кількість; – рахує десятками, 20 – два десятки	Розвиток довільної уваги. Розвиток пам'яті – запам'ятовування чисел від 11 до 20 на основі раніше вивченої нумерації чисел в межах 10; порівняння чисел в межах 20 на основі попереднього досвіду. Розвиток просторового сприймання числового ряду: усвідомлення, що попереднє число < наступного. Розвиток сприймання: його обсягу, та цілісності
5	3	Міри вартості Монети 1 к, 2 к, 5 к, 10 к. Заміна і розмін монет за зовнішніми ознаками, за вартістю	<i>Учень:</i> – розрізняє монети вартістю 1 к, 2 к, 5 к, 10 копійок; – замінює одні монети іншими в межах 10; – розуміє, що 20 це дві монети по 10 к.	Формування сприймання на основі розрізнення монет за кольором, розміром, вартістю. Формування мисленневих операцій на основі порівняння монет за розміром, кольором, вартістю; заміни одних монет іншими

				Розвиток мовлення. Збагачення словника, формування зв'язного мовлення в процесі ігор: «Магазин» тощо. Розвиток дрібної моторики
6	2	Геометричний матеріал Точка, пряма лінія. Креслення прямої лінії	<i>Учень:</i> – вміє користуватися лінійкою, креслить пряму лінію за допомогою лінійки	Формування сприймання простору. Орієнтування в зошиті, на папері. Розвиток рухової пам'яті на основі правильного розташування лінійки, креслення ліній (зліва направо). Розвиток пам'яті – вивчення правил користування лінійкою
7	15	Арифметичні дії в межах 20 Утворення чисел другого десятка. Розкладання чисел на десятки і одиниці. Одноцифрові, двоцифрові числа. Порівняння чисел	<i>Учень:</i> – розуміє як утворюються числа другого десятка – десяток і кілька одиниць; – розкладає числа на десятки і одиниці; – розуміє і використовує терміни «одноцифрові» і «двоцифрові» числа, порівнює числа за значенням; – розв'язує приклади виду: $10 + 3$, $3 + 10$, $14 - 4$ за допомогою наочності чи рахівниці, числового ряду	Формування сприймання множини, її кількісної характеристики. Розвиток просторового сприймання двоцифрових чисел на основі помісцевого значення цифр у числі. Формування аналізу і синтезу в процесі утворення чисел другого десятка (до де-

				сятка додається кілька одиниць → двоцифрове число).
8	5	Арифметичні задачі Структура задачі. Прості арифметичні задачі на знаходження суми і остачі. Аналіз задачі	<i>Учень:</i> – знає структуру задачі; – здійснює аналіз умови, – розуміє сутність запитання, визначає дію та запитання задачі; – записує розв'язання задачі у вигляді арифметичного прикладу	Розвиток пам'яті – переказ умови задачі (з опорою на наочність, без опори). Відтворення задачі – її умови, числових даних, запитання. Формування цілісного сприймання задачі. Розвиток мислення на основі аналізу задачі, здійснювання судження і умовиводу щодо вибору дії розв'язання задачі. Розвиток супроводжувального мовлення при складанні плану задачі, схеми умови тощо
9	2	Геометричний матеріал Пряма лінія, відрізок Креслення відрізків. Порівняння відрізків за довжиною	<i>Учень:</i> – знає правила користування лінійкою; – розрізняє пряму лінію і відрізок; – креслить відрізок заданої довжини; – порівнює відрізки за довжиною	Розвиток рухової пам'яті (користування лінійкою). Формування просторового сприймання в процесі креслення відрізків і порівняння їх за довжиною. Орієнтується в зошиті і на аркуші паперу

				Розвиток дрібної і загальної моторики здійснюється в процесі креслення
10	3	Міри часу: тиждень Кількість днів. Назва днів тижня. Поняття: «завтра», «сьогодні», «вчора». Співвідношення порядкового числа з днем тижня	<i>Учень:</i> – послідовно називає дні тижня; – знає кількість днів у тижні; – може назвати, який день був вчора, який буде завтра, попередній і наступний дні з допомогою вчителя; – визначає день тижня за його порядковим числом	Розвиток точності пам'яті на основі правильного відтворення послідовності днів тижня, назви попереднього і наступного днів тижня. Розвиток концентрації уваги
11	15	Додавання і віднімання чисел у межах 20 Нуль як компонент додавання. Розв'язування прикладів з нулем. Запис прикладів на слух, списування прикладів з підручника, дошки	<i>Учень:</i> – знає склад чисел в межах 10; – розуміє, що одиниці додають до одиниць, від одиниць віднімають одиниці; – записує і розв'язує приклади на додавання і віднімання виду $17 + 2$, $14 + 3$, $18 - 13$, $20 - 5$; – розв'язує приклади з нулем	Розвиток цілеспрямованої та смислової пам'яті на основі відтворення складу чисел в межах 10, на основі просторового сприймання числа, помісцевого значення цифр у числі. Розвиток слухового і зорового сприймання. Виховання самостійності при виконанні завдань, акуратності при запису в зошит

12	5	<p>Поняття «більше на...», «менше на...» Прості арифметичні задачі на збільшення та зменшення числа на кілька одиниць</p>	<p><i>Учень:</i> – розуміє вирази «більше на...», «менше на...»; – пояснює обрану дію («щоб стало більше, треба додати», «щоб стало менше, треба відняти») з допомогою вчителя; – записує розв’язання задачі прикладом після попереднього аналізу; – записує відповідь задачі</p>	<p>Формування понять «більше на...», «менше на...» , «менше на...» робити умовивід щодо обраної дії. Розвиток довільної уваги здійснюється в процесі запису прикладу, співвідношення дії і знакової системи</p>
13	3	<p>Одиниці довжини: см, дм Співвідношення мір довжини. Креслення відрізків заданої довжини. Розв’язання прикладів з іменованими числами</p>	<p><i>Учень:</i> – розуміє значення цифр на лінійці; – знає, що 1 дм = 10 см, співвідносить см і дм; – будує відрізки заданої довжини; – розв’язує приклади з іменованими числами за зразком чи з допомогою вчителя</p>	<p>Розвиток зорового сприймання здійснюється при формуванні уміння координувати рухи рук і очей. Розвиток узагальнення щодо сутності вимірювань</p>
14	2	<p>Геометричний матеріал Пряма і ламана лінії.</p>	<p><i>Учень:</i> – розрізняє пряму і ламану лінії; – знає, що ламана лінія складається з</p>	<p>Розвиток вибірковості сприймання геометричних фігур, диференціація ліній.</p>

		Побудова ламаної лінії	відрізків; – будує ламану лінію з відрізків	Розвиток концентрації уваги в процесі креслення ліній і відрізків. Правильне розташування малюнка в зошиті. Виховання інтересу до виконання завдання
15	15	Додавання і віднімання чисел у межах 20 без переходу через розряд Назва компонентів дій додавання і віднімання. Приклади виду: 20 – 5; 20 – 13	<i>Учень:</i> – знає назви компонентів дій додавання та віднімання; – списує приклади з підручника, дошки; – розв’язує приклади виду: 20–5; 20–13 за зразком чи з допомогою вчителя; – пояснює розв’язання з допомогою вчителя. – записує пояснення за зразком	Розвиток довільної уваги здійснюється в процесі запису і розв’язання прикладів. Розвиток аналітико-синтетичної діяльності здійснюється в процесі аналізу прикладів, пояснення результату дії. Розвиток регулюючої функції мовлення здійснюється в процесі запису і пояснення розв’язання прикладів
16	5	Аналіз задачі Структура задачі. Прості і складені арифметичні задачі на знаходження суми двох доданків	<i>Учень:</i> – переказує задачу і аналізує умову за запитаннями вчителя; – виявляє величини, про які йдеться в задачі; – з’ясовує зв’язки між величинами з	Формування наочно-образного мислення на основі наочно-дійового в процесі аналізу задачі, з’ясування зв’язків між величинами; узагальнення структурних

			<p>допомогою вчителя;</p> <ul style="list-style-type: none"> – ділить складену задачу на дві частини за питаннями вчителя; – ставить запитання до задачі; – пояснює розв'язання 	<p>компонентів і визначення способу розв'язання задачі. Розвиток цілісного сприймання задачі на основі виділення простих із складеної, визначення їх логічного зв'язку, складання плану її розв'язування</p>
17	2	<p>Міри ваги Поняття «важкий», «легкий». Порівняння предметів за масою. Кілограм. Визначення ваги</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – розуміє поняття «важкий – легкий»; – порівнює предмети за масою; – будує серіаційний ряд (від легкого до важкого і навпаки); – визначає вагу предметів, записує позначення ваги – кг 	<p>Розвиток кінестетичного сприймання на основі визначення важких і легких предметів. Формування перцептивних дій обстеження ваги предметів; вміння порівнювати за вагою, побудова серіаційного ряду. Розвиток абстрактно-логічного мислення на основі використання умовної міри (кг)</p>
18	5	<p>Час Одиниця часу – година. Годинник. Будова годинника. Визначення часу за годинником</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – знає будову годинника, визначає час за годинником з точністю до 1 години з допомогою вчителя 	<p>Розвиток сприймання часу здійснюється в процесі спостереження за послідовністю подій, визначення часу за допомогою годинника (часового еталона). Розвиток просторового сприй-</p>

				мання здійснюється на основі визначення положень «стрілок» годинника. Збагачення словника новою термінологією
19	4	Геометричний матеріал: кут, вершина, сторони кута Кут. Види кутів. Елементи кутів	<i>Учень:</i> – знає назви геометричних фігур (трикутник, квадрат, прямокутник, коло тощо); – називає і показує елементи багатокутників (сторони, кути, вершини) з допомогою вчителя; – розрізняє кути: прямий, гострий, тупий; – визначає і лічить кути в багатокутниках після попереднього аналізу	Формування просторового сприймання форми предметів, їх графічного зображення. Розвиток образної пам'яті на основі визначення предметів «означеної» форми. Класифікація предметів і геометричних фігур. Аналіз геометричних фігур, багатокутників – виділення їх елементів. Розвиток цілісного сприймання фігури за її елементами
20	14	Повторення		

3 клас

(140 годин, 4 години на тиждень)

№ з/п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	12	Арифметичні дії з цілими числами в межах 20 Порівняння чисел в межах 20. Двоцифрові числа. Нумерація, додавання і віднімання без переходу через розряд (12+3, 3 + 12, 20 - 4, 13+ 7, 7 + 13, 20 - 6, 18 - 14). Числа парні і непарні. Співвіднесення прикладів на додавання з прикладами на віднімання	<i>Учень:</i> – знає склад чисел в межах 10; – записує приклади на слух; – знає таблиці додавання і віднімання в межах 10; – розв’язує приклади на дві арифметичні дії; – розв’язує прості арифметичні задачі; – називає числа від 1 до 20; – вибирає означене число з числового ряду; – порівнює числа в межах 20; – співвідносить кількість, множину, цифру; – розкладає двоцифрові числа на десятки і одиниці; – пояснює запис двоцифрових чисел, відкладає на рахівниці;	Розвиток пам’яті на основі відтворення складу чисел в межах 10. Розвиток слухового структурного сприймання здійснюється в процесі запису прикладів на слух. Розвиток аналітичного мислення. Розвиток осмисленої пам’яті на основі відтворення числового ряду в межах 20. Формування просторового сприймання числового ряду (вибір означеного числа, їх порівняння – попереднє число менше, наступне – більше)

			<ul style="list-style-type: none"> – розв’язує приклади на додавання і віднімання; – використовує переставний закон додавання; – пояснює розв’язання прикладів виду $20 - 4$ усно і робить розгорнутий запис за зразком; – співвідносить приклади на додавання і віднімання ($20 - 5$ і $15 + 5$) після попереднього аналізу чи з допомогою вчителя 	<p>Формування цілісного сприймання множини, кількості, цифри.</p> <p>Формування аналітичного сприймання чисел, поняття про двоцифрове число, значення кожної цифри в числі на основі просторового сприймання двоцифрового числа.</p> <p>Розвиток усіх компонентів мисленнєвої діяльності здійснюється в процесі розв’язання прикладів.</p> <p>Формування цілеспрямованої діяльності на основі розв’язання прикладів, співвіднесення прикладів на додавання з прикладами на віднімання, перевірка розв’язання прикладів тощо</p>
2		<p>Прості арифметичні задачі. Структура задачі Знаходження суми двох доданків, остачі. Збільшення та зменшення</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – знає структуру задачі; – аналізує умову задачі; – самостійно вибирає арифметичну дію для її розв’язання; 	<p>Розвиток обсягу пам’яті на основі відтворення структури задачі, умови задачі.</p> <p>Розвиток наочно-образного мислення здійснюється в</p>

		числа на кілька одиниць. Аналіз задач	<p>– після аналізу задачі чи з допомогою вчителя робить короткий запис умови задачі за схемою;</p> <p>– розуміє словосполучення «стільки ж», «порівну», «більше на...», «менше на...» і залежність між ними, відповідь записує самостійно</p>	<p>процесі розв’язання задач за допомогою наочності, малюнків тощо. Розвиток вибірковості сприймання на основі короткого запису умови задачі.</p> <p>Формування навички адекватного зіставлення словосполучень (порівну, більше на, стільки ж) з відповідними діями, якими тощо. Розвиток зв’язного мовлення, його граматичної складової здійснюється в процесі переказу умови, складання задач за малюнками</p>
3	2	<p>Міри рідини. Літр, півлітра Позначення: л. Вимірювання води літровими, півлітровими банками.</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p>– знає, якими одиницями вимірюють кількість молока, рослинного масла, рідини;</p> <p>– виміряє воду літровими і півлітровими банками;</p> <p>– визначає літрові і півлітрові банки серед інших.</p>	<p>Розвиток зорового сприймання об’єму здійснюється при визначенні літрових, 2-х літрових, 3-х літрових банок «на око», наповнення літрової банки рідиною, вимірюючи її різними мірками.</p> <p>Розвиток пам’яті на основі визначення ємкостей, які</p>

				зустрічаються в побуті та їх призначення. Розвиток порівняння здійснюється в процесі порівняння ємностей «на око», шляхом вимірювання рідини тощо
4		Вимірювання довжини відрізків і креслення відрізків за допомогою лінійки	<i>Учень:</i> – правильно користується лінійкою; – знає правила користування; – вимірює довжину відрізків; – креслить відрізки заданої довжини; – порівнює відрізки за довжиною, позначає відрізки буквами	Розвиток рухової пам'яті на основі правильного використання лінійки, креслення відрізків. Формування поняття про довжину предметів на основі її визначення. Розвиток концентрації уваги. Розвиток мисленневих операцій: порівняння, класифікації здійснюється при порівнянні відрізків «на око», за виміряною довжиною
5		Креслення прямого кута за допомогою креслярського кутника	<i>Учень:</i> – знає назву кутів, розрізняє кути; – креслить прямий кут за допомогою креслярського кутника у вказаній	Розвиток образної пам'яті на основі розрізнення кутів, відтворення їх назви. Формування просторового сприймання здійснюється

		<p>Кути. Розрізнення кутів. Порівняння кутів. Елементи кутів. Позначення вершин кутів буквами</p>	<p>точці, на даній прямій, кутів більших або менших за прямий кут, з різними положеннями вершин, різною довжиною кутів; – порівнює кути шляхом накладання; – показує елементи кута, позначає їх буквами</p>	<p>в процесі креслення кутів. Визначення кутів в різному їх положенні. Розвиток окоміру – визначення кутів «на око». Збагачення словника новими поняттями (назви елементів кутів). Розвиток мислення – порівняння кутів</p>
6		<p>Види трикутників за кутами: прямокутний, гострокутний, тупокутний Виділення трикутників серед інших фігур. Аналіз кутів.</p>	<p><i>Учень:</i> – знає назву геометричних фігур; – розрізняє геометричні фігури, знаходить означену фігуру серед інших; – розуміє залежність назви геометричної фігури від кількості кутів; – аналізує фігуру за схемою з допомогою вчителя: назва фігури; елементи фігури; кількість елементів фігури (кутів); – розрізняє кути, знає їх назви; – розрізняє трикутники за кутами; – креслить трикутники за допомогою лінійки і кутника; – аналізує трикутники за їх видами;</p>	<p>Розвиток обсягу пам'яті на основі відтворення назв геометричних фігур, їх диференціація. Розвитку аналітико-синтетичного сприймання сприяє визначення кутів в геометричних фігурах і залежність їх назви від кількості кутів. Розвиток концентрації уваги, її стійкості. Розвиток мислення здійснюється в процесі аналізу фігур за схемою</p>

			<p>– дає визначення трикутника за запитаннями вчителя</p>	<p>Розвиток рухової пам'яті – креслення за допомогою лінійки і трикутника кутів і трикутників. Розвиток наочно-образного мислення на основі аналізу трикутника, предметів трикутної форми. Розвиток осмисленої пам'яті здійснюється в процесі визначення трикутника на основі попередніх суджень і умовиводів</p>
7		<p>Міри часу Пори року. Рік – 12 місяців. Порядок місяців, їх назви. Календар. Порядкове число кожного місяця</p>	<p><i>Учень:</i> – знає назви пір року, їх послідовність і ознаки; – визначає пори роки за ознаками; – знає назву місяців, їх послідовність; – знає назву місяців кожної пори року з опорою на календар, їх порядкове число; – вміє користуватися календарем</p>	<p>Розвиток образної пам'яті на основі відтворення пір року (за малюнками, за ознаками тощо). Розвиток точності пам'яті в процесі відтворення назв і порядку місяців. Розвиток сприймання часу на основі спостережень, досвіду, осмислення зміни дня і ночі, пір року тощо. Розвиток довільної уваги здійснюється під час робо-</p>

				ти з календарем. Розвиток аналітико-синтетичного сприймання календаря на основі відтворення назв місяців, співвідношення місяця з його порядковим номером. Розвиток зв'язного мовлення здійснюється в процесі розповіді про пори року, їх ознаки тощо
8		<p>Міри довжини Метр, сантиметр, дециметр, міліметр. Співвідношення: метр–дециметр, сантиметр–міліметр. Вимірювання відрізків, порівняння відрізків за довжиною</p>	<p><i>Учень:</i> – знає міри довжини; – знає, яка довжина вимірюється в метрах, сантиметрах, міліметрах, дециметрах; – співвідносить міри довжини: метр–сантиметр, метр–дециметр, сантиметр–міліметр за зразком чи з допомогою вчителя; – вимірює відрізки в сантиметрах</p>	<p>Розвиток осмисленої пам'яті в процесі відтворення назв мір довжини на основі попереднього досвіду вимірювання, визначення потрібної міри вимірювання. Розвиток узагальнення в процесі здійснення умоводу про необхідність вимірювання довжини, ширини, висоти. Розвиток наочно-образного мислення здійснюється в процесі визначення мір вимірювання. Розвиток супроводжуючого і зв'язного мовлення</p>

9		<p>Додавання та віднімання в межах 20 з переходом через розряд. Прийоми додавання одноцифрових чисел з переходом через десяток. Знаходження невідомого доданка. Склад чисел. Пояснення розв'язання прикладів виду: $7 + 5$, $8 + 6$ (усне, письмове)</p>	<p><i>Учень:</i> – знає склад чисел в межах 10; – знаходить невідомий доданок, розкладає числа на два доданки (за зразком); – пояснює розв'язання прикладів виду $7 + 5$ (розкладаємо другий доданок на два числа таким чином, щоб одне з них доповнювало перше до 10; доповнюємо перший доданок до 10; до отриманого числа додаємо число, яке залишилось); – робить розгорнутий запис розв'язання за зразком</p>	<p>Розвиток осмисленого сприймання прикладів на додавання і віднімання з переходом через розряд в межах 20 здійснюється в процесі розв'язання прикладів з невідомим доданком, розкладання чисел на два доданки. Розвиток точності пам'яті на основі розгорнутого (письмового), а потім усного розкладання другого доданка на два числа. Формування супроводжувального мовлення – в процесі пояснення розв'язання. Розвиток концентрації і стійкості уваги на основі запису кінцевого результату розв'язання прикладів</p>
10		<p>Прийоми віднімання одноцифрових чисел з переходом через десяток</p>	<p><i>Учень:</i> – знає помісцеве значення кожної цифри; – розкладає числа на десятки і одиниці;</p>	<p>Розвиток цілісного сприймання двоцифрового числа на основі розкладання чисел на десятки і одиниці, і навпаки, – запис двоциф-</p>

		<p>Двоцифрові числа. Розкладання чисел на десятки і одиниці. Пояснення прикладів</p>	<p>– пояснює розв’язання прикладів на віднімання з переходом через десяток з допомогою вчителя (зменшуване розкладаємо на десяток і одиниці; від’ємник розкладаємо на два числа, одне з яких дорівнює кількості одиниць зменшуваного; відняти одиниці; відняти з десятка кількість одиниць, які залишились);</p> <p>– робить розгорнутий запис розв’язання за зразком</p>	<p>рового числа за десятками і одиницями.</p> <p>Розвиток аналітико-синтетичного сприймання здійснюється в процесі пояснення розв’язання прикладів з переходом через десяток.</p> <p>Розвиток супроводжувачого мовлення здійснюється в процесі пояснення розв’язання прикладів: спочатку за зразком чи за запитаннями вчителя, потім самостійно.</p> <p>Розвиток узагальнення здійснюється в процесі розв’язання прикладів з переходом через десяток (розгорнутий запис – кінцевий результат)</p>
11		<p>Додавання та віднімання в межах 20 з переходом через розряд (закріплення)</p> <p>Перевірка розв’язання прикладів</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p>– вміє додавати і віднімати в межах 20 з переходом через розряд;</p> <p>– записує приклади на слух, аналізує приклади і пояснює їх розв’язання за зразком;</p>	<p>Розвиток аналітичного мислення на основі аналізу прикладів на додавання і віднімання в межах 20.</p> <p>Розвиток слухового сприймання здійснюється в про-</p>

			<p>– співвідносить приклади на додавання з прикладами на віднімання після попереднього аналізу;</p> <p>– здійснює перевірку прикладів з допомогою вчителя</p>	<p>цесі запису прикладів на слух.</p> <p>Розвиток уваги – концентрації, стійкості.</p> <p>Формування супроводжувального мовлення здійснюється в процесі аналізу і пояснення прикладів, запису пояснення.</p> <p>Формування самооцінки на основі перевірки прикладів</p>
12	5	<p>Нумерація в межах 100</p> <p>Пряма і зворотна лічба в межах 100 по 1, по 10, однаковими числовими групами. Порядкові числівники. Порівняння чисел. Визначення десяткового складу чисел. Круглі десятки: назва, запис</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p>– рахує в межах 100 по 1, по 10 і однаковими числовими групами (по 2, 5, 20) на наочних посібниках (пряма і зворотна лічба);</p> <p>– знає і називає порядкові числівники;</p> <p>– знає місце числа в числовому ряду (з опорою на числовий ряд);</p> <p>– порівнює числа у числовому ряду;</p> <p>– порівнює числа за величиною (виділення більшого або меншого числа);</p> <p>– знає десятковий склад числа (розкладає числа на десятки і одиниці), називає і записує круглі десятки</p>	<p>Розвиток обсягу пам'яті на основі лічби в межах 100.</p> <p>Розвиток аналітичного сприймання числового ряду в межах 100 (перераховування і відраховування по 1, по 10).</p> <p>Розвиток просторового сприймання на основі визначення числа в числовому ряду, порівняння чисел.</p> <p>Розвиток структурності сприймання на основі визначення означеного числа, його сусідів, попереднього</p>

				і наступного. Формування аналітичної діяльності на основі аналізу чисел, визначення десятків і одиниць
13		<p>Міри вартості Монети 25 к., 50 к. Паперові гроші: 1 гривня. Розрізнення монет за їх зовнішніми ознаками, за вартістю. Співвідношення між одиницями вартості: 1грн = 100 к. Визначення вартості предметів, покупки за ціною. Диференціація понять «монета» – «копійка»</p>	<p><i>Учень:</i> – знає монети вартістю 1 к., 2 к., 5 к., 10 к., 25 к., 50 к.; – визначає монети за їх зовнішнім виглядом: кольором, формою, величиною, цифрою, яка написана на монеті; – вибирає монети означеної вартості; – здійснює розмін монет; – з допомогою вчителя визначає вартість предмета за ціною, яка вказана на товарі, визначає, скільки грошей необхідно для здійснення покупки; – відповідає на запитання: «Скільки коштує покупка?», «Чи вистачить грошей на здійснення покупки?», «Скільки грошей не вистачає?»; – замінює 100 копійок 1 гривнею; – здійснює розмін 1 гривні монетами іншої вартості (по 10 к., по 25 к., по 50 к.)</p>	<p>Розвиток зорового і тактильного сприймання монет за їх зовнішніми ознаками (кольором, формою, величиною). Розвиток концентрації уваги при визначенні монети означеної вартості (визначення цифри на монеті, визначення її вартості). Розвиток дрібної моторики при виборі монет, їх диференціації, малюванні тощо. Розвиток наочно-дійового мислення на основі визначення ціни товару, розміну і заміни грошей. Формування узагальнюючих понять – ціна, вартість, сума. Формування значення нових слів «ціна», «сума» в</p>

				процесі життєвого досвіду, практичних дій, спостережень. Розвиток зв'язного мовлення в процесі сюжетно-рольових ігор: «Магазин», «Експерсія», «В транспорті» тощо
	14	Міри часу. Місяць – 28, 29, 30, 31 день Тиждень. Кількість тижнів у місяці. Доба – 24 години	<i>Учень:</i> – називає місяці по порядку; – за календарем визначає кількість днів місяця; – знає, скільки днів буває в місяці (30, 31); скільки тижнів у місяці (4 повних тижні і ще 2–3 дні), початок року (1 січня); – визначає кількість днів місяця за фалангами пальців (починаючи з січня); – знає частини доби, їх послідовність, початок доби (0 годин) і кінець доби (0 годин наступного дня), доба – 24 години	Розвиток точності пам'яті на основі відтворення назв місяців по порядку. Розвиток мислення здійснюється в процесі класифікації місяців за порами року. Розвиток аналітичного сприймання в процесі визначення кількості днів в означеному місяці. Розвиток рухової пам'яті здійснюється в процесі визначення кількості днів місяця за фалангами пальців. Розвиток зв'язного мовлення в процесі визначення частин доби за часовими ознаками, подіями, які від-

				буваються в означену частину доби
15		Кути, багатокутники, відрізки Назва. Креслення відрізків. Порівняння відрізків за довжиною. Розрізнення кутів і багатокутників	<i>Учень:</i> – знає назву кутів, багатокутників; – розпізнає кути і багатокутники за назвою; – креслить відрізки і порівнює їх за довжиною	Розвиток образної пам'яті в процесі диференціації кутів і багатокутників. Рухова пам'ять розвивається при кресленні відрізків. Розвиток мислення здійснюється на основі порівняння відрізків за довжиною на око і після їх вимірювання. Розвиток супроводжуючого мовлення. Розвиток концентрації уваги
16		Міри часу: 1 година – 60 хвилин, півгодини – 30 хвилин Годинник. Будова годинника: циферблат, стрілки. Визначення часу за годинником. Порівняння мір часу	<i>Учень:</i> – знає одиниці вимірювання часу (година, хвилина); – пояснює призначення годинника; – розуміє необхідність вимірювання часу, може навести приклади; – знає будову годинника, розрізняє стрілки годинника, розуміє призначення кожної, показує напрямки їх руху; – орієнтується в часі (порівнює хвилину і годину, їх тривалість);	Розвиток сприймання часу на основі визначення його за годинником. Розвиток осмисленої пам'яті на основі відтворення подій, які відбувались у певний час. Розвиток довільної уваги в процесі визначення часу. Формування зв'язного мовлення в процесі відтворення

			– співвідносить годину і хвилину (1 година = 60 хвилин), визначає час до півгодини	ня подій, які можуть відбуватися за ту чи іншу одиницю часу («що можна зробити за хвилину, годину, добу?» тощо)
17	Коло (лінія) Практичне розрізнення кола і круга. Центр круга, радіус (розміщення циркуля). Креслення кола за допомогою циркуля	<i>Учень:</i> – розрізняє геометричні фігури, диференціює круг і коло, виділяє з ряду геометричних фігур, називає без визначення; – знає призначення циркуля, вміє ним користуватися; – креслить коло за допомогою циркуля	Розвиток просторового сприймання на основі диференціації кола і круга, визначення центра круга, радіуса. Формування рухової пам'яті при користуванні циркулем під час креслення кола (правильне розміщення циркуля, креслення за допомогою циркуля). Розвиток координації	
18	Повторення			

4 клас

(140 годин, 4 години на тиждень)

№ з/п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	20	Додавання та віднімання в межах 100. Повторення Додавання та віднімання круглих десятків (30+20, 50-20). Нумерація в межах 100. Лічба пряма і зворотна в межах 100. Лічба круглими десятками. Пояснення розв'язання прикладів	<i>Учень:</i> – знає таблиці додавання і віднімання в межах 10; – знає нумерацію в межах 100; – послідовність чисел в межах 100, помісцеве значення цифр у числі; – рахує круглими десятками; – записує числа на слух (2 дес., 5 дес. 3 од. тощо); – пояснює розв'язання прикладів виду $40 + 20$; $70 - 30$ за допомогою вчителя; – записує пояснення прикладів (4 дес. + 2 дес. = 6 дес.); – самостійно розв'язує приклади даного виду за зразком	Розвиток обсягу і точності пам'яті в процесі запам'ятовування і відтворення числового ряду в межах 100 за допомогою схем, таблиць, тощо. Розвиток просторового сприймання числового ряду в межах 100; двоцифрового числа (визначення місця числа, визначення десятків і одиниць). Розвиток аналітичного сприймання множини на основі лічби круглими десятками. Розвиток мислення, а саме узагальнення здійснюється в процесі розв'язання прик-

				ладів виду: $40+20$; 4 дес. + 5 дес. Розвиток концентрації уваги в процесі розв'язання прикладів даного виду. Розвиток супроводжувачого мовлення здійснюється в процесі пояснення розв'язання прикладів
2	10	Додавання до двоцифрового числа та віднімання від двоцифрового числа круглих десятків ($36+40$, $40+36$, $86-20$) Двоцифрові числа. Запис на слух чисел за десятками та одиницями. Пояснення прикладів (усне, письмове)	<i>Учень:</i> – визначає десятки і одиниці в числі; – розв'язує приклади даного виду з поясненням за зразком чи з допомогою вчителя; – записує приклади на слух; – складає приклади за малюнками, числовими даними; – диференціює приклади виду $20+20$; $2+2$; $31+50$ тощо після попереднього аналізу, з допомогою вчителя	Аналітичному сприйманню прикладів даного виду сприяє розгорнутий запис пояснення розв'язання. Розвиток уваги, її властивостей. Розвиток абстрактно-логічного мислення на основі розв'язання прикладів даного виду. Розвиток мовлення здійснюється в процесі міркувань і пояснення, розв'язання і порівняння прикладів. Формування критичного ставлення до результатів роботи на уроці (перевірка

				відповідей, охайності записів, розташування на папері)
3	10	<p>Арифметичні дії в межах 100 без переходу через розряд Додавання та віднімання двоцифрового та одноцифрового числа без переходу через розряд (36 + 2, 56 + 3, 38 – 2, 59 – 3). Додавання та віднімання двоцифрових чисел без переходу через розряд (26 + 13, 39 – 13, 42 + 22, 64 – 22). Переставний закон додавання. Пояснення розв'язання прикладів</p>	<p><i>Учень:</i> – знає нумерацію в межах 100; – розуміє значення цифр в числі; – розкладає двоцифрове число на десятки і одиниці; – записує двоцифрові числа на слух; – порівнює числа в межах 100; – розв'язує приклади на додавання і віднімання двоцифрового та одноцифрового числа без переходу через розряд (36+2, 56+3, 38–2, 59–3); – пояснює розв'язання прикладів; – використовує переставний закон додавання; – раціональне розв'язання прикладу знаходить з допомогою вчителя; – розв'язує приклади з поясненням (десятки додаються до десятків, одиниці до одиниць) за зразком; – приклади на додавання записує на слух; – приклади на віднімання списує</p>	<p>Розвиток зорового та слухового сприймання в процесі визначення місця числа в числовому ряду. Розвиток просторового сприймання здійснюється в процесі розкладання чисел на десятки і одиниці. Розвиток обсягу пам'яті – в процесі відтворення числового ряду в межах 100. Розвиток мислення здійснюється в процесі порівняння чисел в межах 100 з попереднім аналізом кожного з чисел. Розвиток аналітико-синтетичного сприймання прикладів здійснюється на основі використання переставного закону додавання. Розвиток обсягу і концентрації уваги – в процесі за-</p>

				пису прикладів і їх розв'язання. Розвиток усвідомленості розв'язання прикладів здійснюється в процесі пояснення, перевірки розв'язання. Формування фіксуючого, супроводжуючого мовлення здійснюється в процесі пояснення розв'язання і мовленнєвого звіту
4	5	Дії першого і другого ступенів, порядок їх виконання у прикладах без дужок. Порядок виконання дій у прикладах з дужками Використання переставного закону додавання. Аналіз прикладів	<i>Учень:</i> – аналізує приклади; – використовує переставний закон додавання; – знає правила розв'язання прикладів з дужками, розв'язує приклади з дужками і без дужок; – коментує розв'язання прикладів з дужками за питаннями вчителя	Розвиток мислення на основі аналізу прикладів; узагальнення результату використання переставного закону додавання (сума не змінюється). Розвиток просторового сприймання прикладів з дужками під час використання послідовності дій при їх розв'язанні. Розвиток плануючого мовлення при визначенні послідовності дій

5	3	<p>Додавання на рахівниці Переставний закон додавання. Додавання і віднімання як взаємно обернені дії. Нуль як компонент додавання і віднімання</p>	<p><i>Учень:</i> – знає правила додавання і віднімання на рахівниці; – додає і віднімає за допомогою рахівниці; – знає переставний закон додавання і використовує його при розв’язанні прикладів; – перевіряє приклади взаємно оберненими діями з допомогою вчителя чи за зразком; – знає правила додавання і віднімання нуля, розв’язує приклади з нулем</p>	<p>Розвиток уваги здійснюється в процесі додавання і віднімання на рахівниці (розвиток властивостей уваги – розподіл, переключення). Розвиток аналітико-синтетичного сприймання на основі використання переставного закону додавання. Розвиток усвідомленості в процесі розв’язання прикладів з нулем і їх пояснення. Розвиток супроводжуючого мовлення</p>
6	2	<p>Прилічування і відлічування по 6 (до 60), по 7 (до 70), по 8 (до 80), по 9 (до 90)</p>	<p><i>Учень:</i> – лічить по 6 (до 60), по 7 (до 70), по 8 (до 80), по 9 (до 90) самостійно, відлічує з опорою на числовий ряд, за допомогою наочності</p>	<p>Розвиток слухового і зорового сприймання числового ряду в межах 100 в процесі прилічування і відлічування по 6 (до 60), по 7 (до 70) тощо. Розвиток концентрації уваги здійснюється в процесі лічби по 6, 7, 8, 9.</p>

7	3	<p>Міри довжини Метр, дециметр, сантиметр, міліметр. Співвідношення мір довжини. Розв'язання прикладів з іменованими числами</p>	<p><i>Учень:</i> – знає назви мір довжини; – практично розрізняє метр, дециметр, сантиметр, міліметр; – співвідносить міри довжини: метр–дециметр, дециметр–сантиметр, метр–сантиметр, сантиметр–міліметр; – вимірює довжину, висоту, ширину в метрах, сантиметрах, дециметрах, міліметрах; – розв'язує приклади з іменованими числами за зразком</p>	<p>Розвиток зорового сприймання на основі порівняння мір довжини. Розвиток мислення – аналіз мір довжини, їх порівняння і перетворення. Розвиток рухової пам'яті в процесі креслення і вимірювання відрізків. Збагачення словника новою термінологією</p>
8	4	<p>Міри ваги Поняття «легкий», «важкий», «важче», «легше». Кілограм, центнер. Позначення: ц. Їх співвідношення: $1 \text{ ц} = 100 \text{ кг}$. Порівняння предметів за вагою. Розв'язання прикладів з іменованими числами. Розв'язування задач на визначення маси предметів.</p>	<p><i>Учень:</i> – розрізняє важкі і легкі предмети шляхом зважування на долонях, на око; – порівнює предмети за вагою; – знає назви мір ваги: кілограм, центнер; – співвідносить міри ваги: $1 \text{ ц} = 100 \text{ кг}$.; – зважує предмети на терезах; – розв'язує приклади з іменованими числами; – розв'язує задачі на визначення маси предметів</p>	<p>Формування поняття «маса» предмета на основі зважування предметів і визначення ваги. Розвиток зорового, тактильного сприймання маси предметів. Розвиток «баричного» почуття. Розвиток пам'яті на основі відтворення мір ваги. Розвиток мислення здійснюється в процесі порівняння мір ваги, їх співвідношення, по-</p>

				рівняння предметів за вагою. Збагачення словника
9	10	<p>Ціна, вартість Розв'язування простих арифметичних задач на залежність між величинами: ціною, кількістю і вартістю. Структура задачі. Складені арифметичні задачі на дві дії. Аналіз задач. Перевірка розв'язання задач</p>	<p><i>Учень:</i> – розуміє і диференціює поняття «ціна» і «вартість»; – розв'язує прості арифметичні задачі на залежність між величинами: ціною, кількістю і вартістю, пояснює розв'язання; – може навести приклади з життєвих ситуацій за запитаннями вчителя; – розрізняє просту і складену задачі; – аналізує складену задачу: визначає умову задачі, кількість невідомих і запитання; – складає план розв'язання; записує розв'язання, робить перевірку, записує відповідь, з допомогою вчителя</p>	<p>Розвиток аналітичного сприймання задачі: визначення умови, арифметичних даних, запитання. Формування понять «ціна», «вартість». Розвиток мислення на основі узагальнення понять «ціна», «кількість», «вартість». Розвиток наочно-образного мислення здійснюється в процесі складання задач даного типу. Розвиток абстрактно-логічного мислення здійснюється в процесі розв'язання задач на визначення вартості товару, порівняння ціни і вартості. Розвиток мовлення здійснюється в процесі відтворення реальних життєвих ситуацій, покладених в умову задачі</p>

10	3	<p>Геометричний матеріал Ламана лінія як сума відрізків. Побудова ламаної за даними розмірами відрізків. Замкнута ламана – межа многокутника. Обчислення довжини ламано.</p>	<p><i>Учень:</i> – розрізняє відрізок, пряму і ламану лінії; – вибирає ламану серед інших геометричних фігур; – креслить ламану лінію за даними розмірами відрізків; – обчислює довжину ламаної з допомогою вчителя</p>	<p>Розвиток зорового сприймання здійснюється на основі визначення і розрізнення геометричних фігур, вимірювання і креслення відрізків. Формування поняття ламаної лінії. Розвиток мислення на основі порівняння довжини відрізків і узагальнення в процесі побудови ламаної з окремих відрізків. Розвиток цілісного сприймання на основі креслення ламаної лінії. Розвиток рухової пам'яті здійснюється в процесі креслення ламаної лінії</p>
11	15	<p>Додавання і віднімання в межах 100 з переходом через розряд Додавання і віднімання двоцифрового та одноцифрового чисел з пере-</p>	<p><i>Учень:</i> – знає склад чисел в межах 10; – доповнює числа до 10; – розв'язує приклади даного виду за зразком, пояснює розв'язання з допомогою вчителя</p>	<p>Розвиток аналітико-синтетичного сприймання чисел на основі визначення десятків і одиниць; розкладання одиниць на два числа. Розвиток осмисленої пам'яті здійснюється в процесі доповнення числа</p>

		<p>ходом через розряд: $38+3$, $32+9$, $41-3$, $41-9$.</p> <p>Пояснення розв'язання прикладів (письмове, усне)</p>		<p>до десятка, пояснення розв'язання. Розвиток концентрації уваги здійснюється в процесі поетапного розв'язання прикладів. Розвиток супроводжуючого мовлення</p>
12		<p>Додавання і віднімання двоцифрових чисел з переходом через розряд: $38+24$, $54-28$</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – розкладає двоцифрове число на десятки і одиниці; – знає порядок виконання операцій при розв'язанні прикладів даного виду; – розв'язує приклади даного виду з письмовим поясненням за зразком 	<p>Розвиток просторового сприймання двоцифрових чисел при визначенні їх десяткового складу, послідовності виконання дій.</p> <p>Розвиток точності пам'яті здійснюється в процесі розв'язання прикладів даного виду. Розвиток супроводжуючого мовлення – в процесі пояснення розв'язання</p>
13	5	<p>Прості текстові арифметичні задачі на знаходження невідомого доданка</p> <p>Складання задач за малюнками, числовими даними</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – складає короткий запис умови задачі за зразком чи схемою; – складає план розв'язання задачі за запитаннями вчителя; – визначає залежність між даними та шуканим; 	<p>Розвиток наочно – образного мислення здійснюється в процесі знаходження причиново-наслідкових зв'язків між даним і шуканим. Розвиток абстрактно-логічного мислення здій-</p>

			<ul style="list-style-type: none"> – здійснює і пояснює вибір арифметичної дії з допомогою вчителя; – розв'язує задачі даного типу, записує відповідь; – складає задачі за зразком, за малюнками, за числами 	<p>снюється в процесі аналізу задачі, складання плану розв'язання. Плануюче і фіксуюче мовлення розвивається в процесі складання плану розв'язання, мовленнєвого звіту про хід роботи над задачею</p>
14	2	<p>Одиниця часу – секунда (с) 1 хвилина – 60 сек. Визначення часу за годинником. Співвідношення мір часу</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – визначає час за годинником; – знає міри часу; – співвідносить міри часу за зразком. 	<p>Розвиток пам'яті здійснюється на основі відтворення назв мір часу, їх співвідношення. Формування уявлення про хвилину здійснюється на основі визначення тривалості хвилини. Розвиток аналітико-синтетичного сприймання часу, розвиток мислення здійснюється в процесі порівняння мір часу, визначення тривалості хвилини, години тощо. Розвиток зв'язного мовлення</p>
15	2	<p>Чотирикутники: квадрат, прямокутник</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – знає назву геометричних фігур; 	<p>Розвиток зорового сприймання на основі аналізу гео-</p>

		<p>Основа, бокові сторони, діагоналі. Побудова прямокутника (квадрата) на основі даних довжин сторін (у сантиметрах) за допомогою креслярського кутника</p>	<ul style="list-style-type: none"> – вибирає означену фігуру, дає визначення; – знає назву і показує елементи чотирикутника з допомогою вчителя; – будує чотирикутники на основі даних довжин сторін (у сантиметрах) за допомогою креслярського трикутника 	<p>метричних фігур, їх просторового розташування, побудови. Розвиток пам'яті на основі визначення елементів багатокутників. Розширення і збагачення словника новими термінами. Розвиток дрібної моторики в процесі креслення геометричних фігур. Розвиток спостереження і уваги здійснюється в процесі побудови чотирикутників за довжиною сторін</p>
16	5	<p>Множення Поділ множини на 3, 4, 5 рівних частин, числа парі та непарні. Знак множення (\cdot). Множення чисел 2, 3, 4, 5. Заміна дії додавання дією множення. Складання прикладів на додавання і множення за малюнками.</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – рахує рівними групами предмети; – рахує по 2, 3, 4, 5 до 20 за допомогою наочних посібників; – замінює дію додавання дією множення за зразком; – розуміє, що множення – це сума однакових доданків; – пояснює, що в прикладі $2 \cdot 5$ 2 – це доданок, а 5 кількість доданків; – знак множення, знає таблицю множення чисел 2, 3, 4, 5; 	<p>Розвиток цілісного сприймання множини. Розвиток аналітико-синтетичного сприймання множини предметів – розподіл кількості предметів на рівні групи (по 2, 3, 4, 5). Формування супроводжуючого мовлення в процесі розподілу множини на рівні групи. Розвиток узагальнення що-</p>

			<ul style="list-style-type: none"> – складає приклади на додавання і множення в межах 20 за малюнками; – знає переставний закон додавання 	<p>до визначення сутності множення як суми однакових доданків. Розвиток аналітико-синтетичного сприймання прикладів на множення (визначення сутності кожного числа в прикладі) на основі репродуктивного мислення (складання прикладів на множення за зразком).</p> <p>Формування продуктивного мислення (складання прикладів на множення самостійно).</p> <p>Збагачення словника.</p> <p>Розвиток точності пам'яті (правильно визначає значення 1-го і 2-го множників)</p>
17	5	<p>Ділення. Знак ділення (:) Ціле і частина. Поняття про ділення, як про віднімання рівних груп. Практичне ознайом-</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – розкладає (ділить) множину на рівні частини (за зразком); – ділить множину на дві рівних частини; – знає таблиці ділення в межах 20; 	<p>Аналітичне сприймання множини (ділення на частини).</p> <p>Розвиток цілісного сприймання множин на основі визначення цілого і частини.</p>

		лення з діленням на рівні частини. Назва компонентів дій множення і ділення. Диференціація прикладів на додавання і множення, на віднімання і ділення	– замінює ділення відніманням рівних груп і навпаки (за зразком); – знає назви компонентів дій множення (перший множник, другий множник, добуток) і ділення (ділене, дільник, частка)	Розвиток осмисленої пам'яті здійснюється в процесі запису прикладів на множення і ділення за назвами компонентів
18	3	Виконання прикладів на дві дії. Порядок дій. Дужки. Порядок виконання дій у прикладах з дужками. Порівняння прикладів без дужок і з дужками	<i>Учень:</i> – аналізує приклади на дві дії з допомогою вчителя; – порівнює приклади без дужок і з дужками; – знає порядок виконання дій в прикладах з дужками; – списує і розв'язує приклади на дві дії і приклади з дужками; – коментує дії при розв'язуванні прикладів з дужками	Розвиток просторового сприймання на основі визначення порядку виконання дій у прикладах. Розвиток зорового сприймання здійснюється в процесі списування прикладів. Формування зв'язного мовлення в процесі коментування розв'язання прикладів. Формування правильної граматичної будови речення в процесі пояснення розв'язання прикладів з дужками
19	5	Задачі, які розв'язуються множенням і ділен-	<i>Учень:</i> – аналізує задачу;	Розвиток аналітико-синтетичного сприймання за-

		<p>ням. Аналіз задач. Визначення дії для розв'язання задачі. Складання задач за малюнками, схемами</p>	<ul style="list-style-type: none"> – визначає арифметичні дію для розв'язання задачі; – складає задачу на означену арифметичну дію; – ілюструє задачу за допомогою предметних множин; – аналогічні задачі складає з допомогою вчителя, наочних посібників, за зразком 	<p>дачі здійснюється при визначенні умови, числових даних, запитання задачі. Розвиток довільної уваги на основі усвідомлення змісту і переказу умови, зіставлення числових даних тощо. Розвиток наочно-образного мислення – на основі складання задач за малюнками, схемами, арифметичними діями, ілюстраціями, за допомогою предметних множин.</p> <p>Формування самоконтролю в процесі перевірки розв'язання задачі, її відповіді. Виховання самостійності в процесі визначення арифметичної дії.</p> <p>Розвиток зв'язного мовлення здійснюється в процесі відтворення змісту задачі, визначення запитань, постановки запитань до змісту тощо</p>
--	--	---	---	--

				<p>Формування плануючого мовлення в процесі складання плану розв'язання задачі сприяє посиленню мовленнєвої регуляції.</p> <p>Розвиток емоційної сфери здійснюється в процесі створення життєвих ситуацій при самостійному складанні задач за малюнками, за запропонованими темами</p>
20	2	Таблиці множення і відповідні випадки табличного ділення. Парні і непарні числа	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – знає таблиці множення і відповідні випадки табличного ділення чисел (з опорою на таблиці); – розв'язує приклади на множення і ділення, складені приклади на дві, (три) дії; – визначає парні і непарні числа 	<p>Розвиток пам'яті на основі відтворення таблиць множення і ділення. Розвиток уваги здійснюється в процесі встановлення взаємозв'язку прикладів на множення з прикладами на ділення. Формування уявлення про парні і непарні числа на основі усвідомленого ділення на рівні частини</p>
21	2	Множення на 0. Неможливість ділення на 0.	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – знає таблиці множення і ділення на числа 2, 3, 4, 5; 	<p>Розвиток обсягу пам'яті в процесі розв'язування прикладів на множення і ділен-</p>

			<ul style="list-style-type: none"> – розв’язує приклади з 0; – записує приклади на слух; – пояснює розв’язання прикладів за зразком, схемою тощо 	<p>ня. Розвиток мислення в процесі визначення невідомих компонентів множення чи ділення. Усвідомлення неможливості ділення на нуль. Розвиток довільної уваги</p>
22	3	Перевірка множення і ділення	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – здійснює перевірку множення діленням і навпаки за зразком; – розв’язує приклади самостійно; – пояснює розв’язання прикладів з допомогою вчителя 	<p>Розвитку мислення сприяє зіставлення прикладів на множення і ділення. Розвиток уваги здійснюється на основі перевірки прикладів</p>
23	5	Задачі, які розв’язуються множенням і діленням. Аналіз задач. Перевірка розв’язання задач	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – визначає дію для розв’язання задачі з допомогою вчителя; – ілюструє за допомогою предметних множин за зразком; – складає короткий запис умови, розв’язує задачі, пояснює розв’язання; – перевіряє розв’язання з допомогою вчителя 	<p>Розвиток аналітико-синтетичного сприймання задачі здійснюється при визначенні умови, числових даних, запитання задачі. Розвиток довільної уваги на основі усвідомлення змісту і переказу умови, зіставлення числових даних тощо. Розвиток наочно-образного мислення здійснюється в</p>

				<p>процесі складання задач за малюнками, схемами, арифметичними діями, ілюстраціями, за допомогою предметних множин. Формування самоконтролю в процесі перевірки розв'язання задачі, її відповіді. Виховання самостійності в процесі визначення арифметичної дії. Розвиток зв'язного мовлення здійснюється в процесі відтворення змісту задачі, визначення запитань, постановки запитань до змісту тощо.</p> <p>Формування плануючого мовлення в процесі складання плану розв'язання задачі сприяє посиленню мовленнєвої регуляції</p>
24	5	<p>Поняття «більше у...» «менше у...», «більше на...», «менше на...». Їх диференціація. Розв'я-</p>	<p><i>Учень:</i> – аналізує умову задачі; – розуміє поняття «стільки ж», «порівну», «однакова кількість»;</p>	<p>Розвиток точності пам'яті при відтворенні структурних компонентів задачі. Розвиток мислення в про-</p>

		зування простих задач, які містять відношення «менше у...», «більше у...». Аналіз задач. Перевірка розв'язання	<ul style="list-style-type: none"> – диференціює висловлювання «більше на...» і «більше у...»; – ілюструє задачі за допомогою наочності; – вибирає арифметичну дію з допомогою учителя; – перевіряє розв'язання задачі на множення дією ділення і навпаки; – за зразком складає задачі за малюнком, коротким записом; – записує умову, розв'язання і відповідь 	<p>цесі диференціації математичних відношень і практичних дій з множинами в процесі їх порівняння. Розвиток зорового сприймання множин в процесі дії над ними.</p> <p>Розвиток наочно-образного мислення в процесі розв'язання задач за малюнками, схемами тощо. Розвиток абстрактно-логічного мислення здійснюється при складанні задач за коротким записом, арифметичними даними. Посиленню мовленнєвої регуляції сприяє відтворення умови задачі, запитання, а також складання плану розв'язання</p>
25	3	Знаходження невідомого компонента додавання і віднімання. Множення і ділення на одиницю.	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – розв'язує приклади з невідомим компонентом додавання чи віднімання з допомогою вчителя; – пояснює знаходження невідомого компонента; 	<p>Розвиток осмисленої пам'яті і абстрактно-логічного мислення здійснюється в процесі пояснення знаходження невідомого компонента. Розвиток концепції</p>

			<ul style="list-style-type: none"> – знає правила множення і ділення на одиницю; – пояснює результат дії 	<p>нтрації уваги і збільшення її обсягу здійснюється в процесі розв'язання таких прикладів. Розвиток супроводжуючого мовлення здійснюється в процесі пояснення розв'язання. Розвиток уваги</p>
26	3	Числа, отримані при вимірюванні однією одиницею і двома одиницями таких величин, як вартість, довжина, час	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – перетворює іменовані числа за зразком; – розв'язує приклади з іменованими числами; – пояснює розв'язання прикладів з допомогою вчителя 	<p>Розвиток обсягу пам'яті здійснюється на основі відтворення назв одиниць вартості, довжини, часу тощо. Збагачення словника назвами одиниць вартості, довжини, часу, їх співвідношення. Розвиток уваги здійснюється в процесі перетворення і співвідношення іменованих чисел</p>
27	5	Складені задачі Розв'язування задач на дві дії	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – аналізує складену задачу за питанням вчителя; – виділяє прості задачі. – з допомогою вчителя складає план розв'язання; 	<p>Розвиток абстрактно-логічного мислення здійснюється в процесі усвідомленого аналізу складеної задачі: визначення зв'язку між даними, складання плану.</p>

			<ul style="list-style-type: none"> – визначає запитання і арифметичні дії після попереднього аналізу; – розв'язує складені задачі 	Розвиток уваги здійснюється в процесі визначення арифметичних даних. Розвиток точності пам'яті здійснюється на основі відтворення умови задачі, даних, запитання. Розвиток зв'язного мовлення здійснюється в процесі переказу умови, складання задач за малюнками тощо.
28	2	<p>Геометричний матеріал Трикутники: рівнобедрений, рівносторонній, різносторонній (знаходження серед інших фігур).</p> <p>Взаємне розташування прямої лінії (відрізка), кола, многокутника на площині. Точка перетину</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – знає назву геометричних фігур, вибирає за назвою; – розрізняє і називає види трикутників; – креслить трикутники на папері в клітинку 	Формування уявлень про види трикутників на основі їх креслення і розрізнення. Розвиток зорового сприймання фігур здійснюється в процесі розрізнення, вибору за назвою тощо. Розвиток пам'яті на основі відтворення назв видів трикутників. Розвиток рухової пам'яті здійснюється в процесі креслення трикутників. Розвитку мислення сприяє аналіз, порівняння геометричних фігур

29		<p>Повторення Арифметичні дії додавання і віднімання в межах 100 (всі випадки). Таблиці множення і ділення. Перевірка розв'язання прикладів. Прості і складені арифметичні задачі. Аналіз задач. Розв'язання прикладів з іменованими числами. Розв'язання прикладів на множення і ділення.</p>	<p><i>Учень:</i> – розв'язує приклади на додавання і віднімання в межах 100; – розв'язує приклади з переходом через розряд за зразком; – знає таблиці множення і ділення; – розв'язує складені приклади, знає порядок виконання дій; – пояснює і перевіряє приклади з допомогою вчителя; – розв'язує прості і складені задачі (за зразком, прикладом тощо); – порівнює числа в межах 100; – розв'язує приклади з іменованими числами</p>	<p>Розвиток пам'яті в процесі розв'язання прикладів, порядку виконання дій в них. Розвиток довільної уваги на основі відповідної дії для розв'язання задачі. Розвиток мислення здійснюється в процесі перевірки прикладів, розв'язання задач тощо. Розвиток самоконтролю в процесі розв'язання прикладів, задач, креслення тощо. Розвиток зв'язного супроводжуючого мовлення</p>
----	--	--	--	---

Я І УКРАЇНА

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Інтегрований навчальний курс «Я і Україна» (підготовчий, 1–5 класи) у загальноосвітніх навчальних закладах для розумово відсталих дітей є складовою освітньої галузі «Людина і світ». Метою його вивчення є усвідомлення школярами своєї приналежності до природи і суспільства, створення елементарної бази для засвоєння учнями, відповідно до їх вікових особливостей, різних видів соціального досвіду, морально-правових норм, традицій.

Завдання навчального предмета «Я і Україна» полягають у:

- формуванні в розумово відсталих школярів системи уявлень та елементарних понять про об'єкти неживої та живої природи, соціальні норми, традиції українського народу, культурні і статево-рольові стандарти поведінки;
- формуванні практичних умінь і навичок поведінки у природі і соціальному середовищі;
- забезпеченні первинними ціннісними орієнтаціями щодо природи, природоохоронної діяльності, культурної спадщини України, регіону, сім'ї;
- підвищенні рівня готовності учнів до засвоєння природничо-географічного матеріалу в наступних класах шляхом уточнення, розширення і систематизації уявлень про окремі явища природи, про життя і працю людей.

Вивчення цієї дисципліни вирішує спільні навчальні та виховні завдання, що сприяє всебічному розвитку особистості учня, корекції його пізнавальної сфери (розвитку сприймання, уваги, пам'яті, мислення, збагачення уявлень). Використання індивідуального диференційованого підходу – важлива запорука успішного вивчення предмета «Я і Україна».

У межах даного курсу необхідно вчити дітей пізнавати природні явища у їх причинному зв'язку і постійній взаємодії. Ефективність засвоєння розумово відсталими учнями природничого матеріалу досягається за допомогою методів, які використовуються природничими науками: проведення спостережень, дослідів, практичних робіт, демонстрація натуральних об'єктів.

На уроках, під час екскурсій, прогулянок, практичних занять у куточку живої природи, на шкільній навчально-дослідній ділянці значна увага приділяється безпосереднім спостереженням учнів над природою.

Змістом спостережень є зміни у неживій природі, температура повітря, стан неба, опади; сезонні зміни у розвитку рослин та поведінці тварин; праця людей у різні пори року в саду, на полі, городі.

Варто щодня організовувати спостереження за погодою й сезонними змінами у природі, оскільки вони сприяють накопиченню у дітей уявлень про навколишній світ, розвивають увагу, пам'ять.

Важливе значення для вивчення даного навчального курсу мають екскурсії до лісу, парку, в поле, на річку, тваринницьку ферму, у музей, бібліотеку, магазин, під час яких предмети та явища розглядаються в об'єктивних умовах. Програма визначає мінімум обов'язкових екскурсій, необхідних для вивчення кожної теми. Вчитель може вносити зміни у тематику екскурсій. Під час екскурсій необхідно проводити виховну роботу, в процесі якої розкривати багатства і красу рідного краю, звертати увагу учнів на бережливе ставлення до природи, пояснювати правила поведінки у громадських місцях.

Практична діяльність під час вивчення цього предмета допомагає школярам виділяти суттєві ознаки, об'єднувати і класифікувати предмети, знаходити у них подібні і відмінні риси, робити висновки та узагальнення. Діти навчаються використовувати набутий досвід на практиці.

Організуюючи практичну діяльність (робота на пришкільній ділянці, посильна участь у справах дорослих, проведення свят, малювання, складання композицій з природного матеріалу, сюжетно-рольова гра), необхідно залучати учнів до самостійного пошуку знань, формувати у них прийоми навчальної діяльності, використовуючи при цьому завдання на порівняння, класифікацію, виділення головного, встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

Під час проведення спостережень, екскурсій, практичних робіт вирішуються і завдання розвитку мовлення дітей: активний словник учнів поповнюється лексикою, що позначає природничо-географічні об'єкти і соціальні явища,

їх якості. Опановуючи зміст даного предмета, учні навчаються називати, описувати (усно і письмово) предмети, явища. Під час бесід, спостережень дітей потрібно навчати висловлювати свої враження і судження, формулювати відповіді на запитання, ставити запитання, правильно будувати речення, зв'язано висловлювати думку.

Зміст програми умовно поділений на напрями: суспільствознавчий та природничо-науковий. Ці напрями представлені навчальними темами: ознайомство з найближчим оточенням, пори року, жива природа, нежива природа, рідний край, які дають учням початкові уявлення про живу і неживу природу, рослинний і тваринний світ, місце людини в реальному світі, про культурну спадщину України, регіон, сім'ю.

Під час вивчення теми «Ознайомлення з найближчим оточенням» учнів підготовчого і першого класів ознайомлюються із поняттям «природа», навчають розподіляти предмети навколишнього на ті, що зроблені руками людини, і ті, що належать до природи. Зміст теми спрямовано на накопичення учнями досвіду особистісного ставлення до системи цінностей навколишнього світу як спільного дому для себе і всіх людей, всього живого. Вивчаючи ім'я, прізвище, необхідно підкреслювати їх персональність, пояснювати соціальну роль кожної дитини. Звертається увага дітей на роль їхніх органів відчуття у пізнанні навколишньої дійсності. Ознайомлюючи школярів із призначенням шкільних приміщень, слід пояснити правила поведінки. Доцільно при цьому вивчати імена педагогічного і технічного персоналу школи. У наступних (другому і третьому) класах вивчення даної теми спрямовано на узагальнення і уточнення опанованого матеріалу.

Вивчення теми «Пори року» у підготовчому, першому, другому, третьому класах передбачає засвоєння школярами явищ і понять, що характеризують кліматичні особливості кожної пори року, місяця, їх послідовність і вплив на живу природу та працю людей.

Вивчення теми «Жива природа» у підготовчому і першому класах передбачає на доступному рівні ознайомлення учнів з представниками рослинного і тваринного світу. Увага дітей звертається на властивості об'єктів, які дозво-

ляють їх класифікувати (колір, розмір, умови існування; фрукти – овочі; тварини – птахи).

Надалі, у 2–3-х класах, вивчення об'єктів живої природи має здійснюватись у певній системі: особливості будови, живлення, розмноження живих організмів. Використовуючи натуральні об'єкти, муляжі, малюнки, таблиці, учнів ознайомлюють із зовнішньою будовою рослин і тварин, із основами розподілу (класифікацією) тварин і рослин за особливостями будови (тварини, птахи, риби, комахи; кущі, дерева, трави; листяні, хвойні рослини), умовами їх життя (свійські і дикі тварини, перелітні і зимуючі птахи; дикорослі і культурні рослини). У четвертому і п'ятому класах учням пояснюють механізми пристосування рослин і тварин у природі. На доступному рівні (демонстрація і пояснення ланцюгів живлення) доводять дітям спільне існування рослинного і тваринного світу.

У 4–5-х класах передбачається вивчення неживої природи рідного краю, що вимагає від учнів засвоєння на доступному рівні природознавчих понять: рельєф і його складові (гори, рівнини, яри), ґрунт, вода (агрегатні стани, кругообіг води у природі, водойми), повітря, корисні копалини. При вивченні даного навчального матеріалу доцільно максимально використовувати наочність (макети, малюнки), практичні роботи, досліди. Необхідно викликати в учнів зацікавленість розгорнутими поясненнями, звертаючи увагу на практичне існування і значення явищ і об'єктів неживої природи у їх житті.

Провідним для всього курсу «Природа і людина» є питання охорони природи. Учні мають усвідомити, що життя людини тісно пов'язане з природою, що природу слід обережати, примножувати її багатства. Не розкриваючи поняття про біологічну рівновагу в природі, дітям необхідно дати уявлення про те, що загибель одного природного об'єкта може призвести до загибелі інших.

Зміст теми «Рідний край» реалізується через вивчення державної символіки, історичного минулого і традицій рідного краю, свят України. Під час вивчення природи України відбувається ознайомлення з господарською діяльністю людей, народними звичаями, мистецтвом, куль-

турними пам'ятками, особливостями життя людей у різних регіонах України.

Визначені програмою теми близькі до соціального і практичного досвіду розумово відсталих дітей молодшого шкільного віку та забезпечують їх соціалізацію й інтеграцію у природне оточення.

Зміст програми та вимоги до рівня навчальних досягнень учнів розраховані на дітей, які навчаються у першому відділенні. Вимоги до рівня навчальних досягнень учнів другого відділення визначає вчитель відповідно до їх пізнавальних можливостей.

ПРОГРАМА

2 клас

(70 год, 2 год на тиждень)

№ з/п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	15	Ознайомлення з навколишнім Родина. Склад родини. Прізвище, ім'я, по батькові батьків, дідусів, бабусь. Чемне ставлення до дорослих у сім'ї. Праця батьків, професії. Обов'язки і права батьків та дітей. Домашні обов'язки (прибирати, доглядати за домашніми тваринами, кімнатними рослинами, допомагати батькам у різних справах). Чому і як треба берегти речі. Дозвілля в сім'ї (іграшки, ор-	<i>Учень:</i> <i>за запитаннями вчителя називає</i> – власне ім'я, прізвище, по батькові, найближчих родичів; – професії батьків; – свою країну, столицю, державну мову; <i>відповідає на запитання</i> – що входить у домашні обов'язки; – як можна відпочивати у вихідний день; – що належить до живої і неживої природи; <i>за малюнком пояснює</i> – чому і як слід берегти речі; – правила поведінки у громадських місцях, за столом;	Розширення обсягу пам'яті на основі відтворення інформації про власне ім'я, прізвище, імена батьків та найближчих родичів. Формування уявлень про працю і відпочинок у сім'ї; про значення сонця для живої та неживої природи. Розвиток мислення на основі класифікації предметів побуту; предметів і явищ живої та неживої природи. Формування позитивного ставлення до членів своєї родини, любові до Батьківщини, бережливого ставлення до предметів побуту.

		<p>ганізація вихідного дня). Правила поведінки у транспорті, музеї, кіно-театрі, храмі, громадських місцях. Правила поведінки за столом.</p> <p>Природа. Природа навколо нас. Жива і нежива природа. Що з чого виготовляють? Чому буває літо, осінь, зима, весна; ранок, день, вечір, ніч (значення сонця у природі та його висота над землею).</p> <p>Батьківщина. Україна – незалежна держава. Державна мова. Символи України: герб, прапор. Київ – столиця України.</p>	<p>– за якими ознаками визначається пора року; <i>з допомогою вчителя пояснює</i></p> <p>– яку домашню роботу діти можуть виконувати самостійно, з допомогою батьків;</p> <p>– яке значення має сонце для живої і неживої природи; <i>дотримується правил поведінки</i></p> <p>– у громадських місцях; – за столом.</p>	
2	3	<p>Погода. Погода щодня. Погода у різні пори року.</p> <p>Осінь. Осінні місяці. Погодні явища: похоло-</p>	<p><i>Учень:</i> <i>за запитаннями вчителя називає</i></p> <p>– погодні явища; – пори року; їхні ознаки; <i>з допомогою вчителя пояснює</i></p>	<p>Розвиток сприймання на основі обстеження листя, плодів, насіння. Формування уявлень про їх властивості.</p>

		<p>дання, листопад, заморозки. Зміни у живій природі: (рослини восени: розрізнення листя за кольором; в'януть трави, квіти, з'являється насіння, плоди; тварини готуються до зими. Праця людей в саду, полі, на городі. Екскурсії: на город, до саду, лісу, парку. Спостереження за змінами у природі і праці. Практичні роботи: сезонна праця на городі, в саду.</p>	<p>– зміни ознак рослин восени, підготовки тварин до зими; <i>за малюнками наводить приклади</i> – діяльності людей восени на городі, в саду, в парках, скверах; – характерних ознак початку, середини, кінця осені; – підготовки тварин до зимування.</p>	<p>Розширення уявлень про пори року, погодні явища. Формування наочно-образного мислення шляхом виявлення причинно-наслідкових зв'язків між температурою і змінами у живій природі. Уточнення, конкретизація, збагачення словникового запасу відповідною лексикою (<i>тепло, холодно, ясно, хмарно, сніг, лід, дощ, вітер</i> і т. ін).</p>
3	15	<p>Жива природа Рослини. Користь рослин (продукти харчування, ліки, деревина, папір тощо). Овочі: цибуля, буряк, гарбуз. Ознаки: колір, форма, розмір, смак, за-</p>	<p><i>Учень:</i> <i>поділяє вивчені рослини на</i> – фрукти і овочі; – дерева, кущі, трави; <i>за наочною опорою і запитаннями вчителя характеризує</i> – овочі, фрукти, ягоди, їхні ознаки; – дерева, кущі, трави, їхні ознаки;</p>	<p>Розвиток аналітичного сприймання на основі обстеження рослин: визначення стебла (його розмір, колір, кількість), листя (розмір, колір). Розвиток операцій мислення: класифікація та узагальнення рослин на фрукти</p>

	<p>пах. Споживання. Вирощування цибулі.</p> <p>Фрукти: черешня, персик, інші фрукти місцевості. Ознаки: колір, форма, розмір, смак, запах. Споживання.</p> <p>Кущі, дерева, трави. Основні зовнішні органи рослини: коріння, стовбур, гілки, листя. Дерева: береза, клен, дуб, тополя (інші даної місцевості). Поняття про листяні дерева.</p> <p>Кущі саду: калина, малина, шипшина.</p> <p>Ягоди: 2–3 види ягід, характерних для даної місцевості. Ознаки: колір, розмір, смак. Використання людиною, тваринами.</p> <p>Кімнатні рослини: фікус, бегонія (інші з широким листям). Зовнішній</p>	<p><i>з допомогою вчителя пояснює</i></p> <p>– користь рослин;</p> <p><i>наводить приклади</i></p> <p>– назв та ознак вивчених рослин;</p> <p><i>доглядає</i></p> <p>– за кімнатними рослинами.</p>	<p>та овочі; дерева, кущі, трави.</p> <p>Розширення лексики іменниками та прикметниками, які є назвами фруктів, овочів та їх властивостей. Розвиток уваги у процесі спостереження за вирощуванням цибулі.</p> <p>Виховання бережливого ставлення до рослин.</p>
--	---	---	---

		<p>вигляд. Догляд за кімнатними рослинами.</p> <p>Ранньоквітучі рослини: пролісок, мати-й-мачуха (інші рослини даної місцевості).</p> <p>Охорона рослин.</p> <p>Екскурсії: до парку, лісу, на город, у сад.</p> <p>Практичні роботи: вирощування цибулі, миття листя і поливання кімнатних рослин.</p>		
4	5	<p>Зима. Зимові місяці. Погода: холод, сніг, снігопад, лід, ожеледь, мороз. Зміни у рослинному і тваринному світі. Святкування, обряди зимових свят (Святий Миколай, Новий рік, Різдво). Практичні роботи: виготовлення новорічних прикрас.</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p><i>за запитаннями вчителя називає</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – зимові місяці; – характерні погодні явища кожного місяця зими; <p><i>наводить приклади</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – святкування зимових свят; <p><i>за малюнками розповідає про</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – обряди зимових свят; – життя тварин взимку. 	<p>Розширення уявлень про зимові свята.</p> <p>Розвиток уваги на основі спостереження за погодними явищами зими.</p> <p>Розвиток наочно-образного мислення у процесі аналізу змін у живій природі.</p> <p>Формування стійких понять про початок, середину, кінець зими на основі засвоєння суттєвих ознак.</p>

5	15	<p>Тварини Різноманітність тваринного світу: звірі, птахи, комахи, риби, плазуни. Свійські тварини. Кріль, кінь, корова. Зовнішній вигляд. Особливості утримання у господарстві. Потомство. Значення свійських тварин у житті людини. Свійські птахи: курка, качка. Зовнішній вигляд. Утримання у господарстві. Потомство. Значення свійських птахів у житті людини. Дикі тварини. Заєць, білка. Зовнішній вигляд, харчування. Потомство. Дикі птахи: горобець (інші). Зовнішній вигляд. Спосіб існування. Зимуючі й перелітні птахи. Охорона птахів. Комахи: жук, метелик.</p>	<p><i>Учень:</i> <i>за запитаннями вчителя називає</i> – представників тваринного світу; – дитинчат вивчених тварин; <i>з допомогою вчителя пояснює</i> – відмінності між дикими та свійськими тваринами; – характерні зовнішні ознаки представників тваринного світу (Напр.: у звірів тіло вкрито вовною, у птахів – пір'ям, у риб – лускою); – користь, яку приносять людині домашні тварини; <i>за малюнками наводить приклади</i> – характерних зовнішніх ознак вивчених тварин; <i>розуміє</i> – правила охорони тварин.</p>	<p>Формування аналітичного сприймання у процесі обстеження зовнішнього вигляду тварин, що вивчаються. Розширення уявлень про умови існування, звички, живлення вивчених тварин. Розвиток операцій мислення на основі аналізу, порівняння, групування тварин на звірів, птахів, комах, риб, плазунів, на домашніх та диких. Виховання доброзичливого, бережливого ставлення до тварин.</p>
---	----	---	--	--

		<p>Зовнішній вигляд, спосіб живлення, пересування.</p> <p>Охорона тваринного світу.</p> <p>Екскурсії: на ферму, у зоопарк.</p> <p>Практичні роботи: підгодовування птахів зимою.</p>		
6	5	<p>Весна. Весняні місяці. Сезонні зміни у природі навесні: потепління, бурульки, танення снігу, льоду. Приліт пташок. Розпукування бруньок, перші квіти, цвітіння фруктових дерев. Праця людей у саду, на городі, у парках, скверах міста. Весняні свята.</p>	<p><i>Учень:</i> <i>за запитаннями вчителя називає</i> – весняні місяці; – характерні погодні явища кожного місяця; – весняні свята; <i>з допомогою вчителя пояснює</i> – зміст і значення праці людей в саду, на городі, у парках, скверах міста; <i>за малюнками наводить приклади</i> – змін у житті тварин та рослин навесні; <i>розуміє</i> – зміст весняних свят.</p>	<p>Розвиток уваги на основі спостереження за ознаками весни.</p> <p>Розширення уявлень про весняні свята.</p> <p>Формування наочно-образного мислення шляхом встановлення причинно-наслідкових зв'язків між змінами у живій і неживій природі.</p> <p>Формування стійких понять про початок, середину, кінець весни на основі засвоєння суттєвих ознак.</p>

7	10	<p>Рідний край Місто / село, де ми живемо. Головна вулиця міста / села. Назва вулиці, де живеш, де розташована школа. Домашня адреса. Правила вуличного руху, перехід вулиці. Дорожні знаки «перехід», «перехід заборонено», «перехрестя». Світлофор і його сигнали. Транспорт міста / села. Озеленення міста / села. Призначення насаджень. Парки, сквери. Охорона природи. Екскурсії: головною вулицею міста / села, парками і скверами. Практичні роботи: малювання світлофора і його сигналів.</p>	<p><i>Учень:</i> <i>за запитаннями вчителя називає</i> – домашню адресу; – головну вулицю міста, вулицю, де розташована школа; – назви і вигляд вивчених дорожніх знаків; <i>з допомогою вчителя пояснює</i> – що таке парки, сквери, їх значення; <i>за малюнками наводить приклади</i> – сигналів світлофора; – правил для пішоходів; <i>дотримується</i> – правил дорожнього руху.</p>	<p>Розвиток пам'яті на основі відтворення інформації про домашню адресу, назви вулиць, країни тощо. Формування стійких понять про сигнали світлофора. Збагачення, уточнення активного словника лексику, що позначає транспорт, дорожні знаки. Виховання бережливого ставлення до парків, скверів.</p>
8	2	<p>Літо. Літні місяці. Сезонні зміни літа: засуха,</p>	<p><i>Учень</i> <i>за запитаннями вчителя називає</i></p>	<p>Розширення уявлень про відпочинок улітку.</p>

		<p>спека, грози, зливи. Відпочинок влітку. Жнива. Праця людей в саду, полі, на городі.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – літні місяці; – характерні погодні явища літа; <i>з допомогою вчителя пояснює</i> – значення жнив; <i>за малюнками наводить приклади</i> – сільськогосподарської праці людей влітку; – літнього відпочинку. 	<p>Формування понять про правила поведінки на водоймах, санітарно-гігієнічні правила споживання фруктів та овочів. Збагачення, уточнення активного словника лексикою на теми: ознаки літа, відпочинок, правила безпеки, назви ягід.</p>
--	--	--	---	---

3 клас

(70 год, 2 год на тиждень)

№ з/п	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	18	Ознайомлення з навколишнім Родина, рідня. Склад родини. Азбука сімейних стосунків (повага, шана до дорослих, любов, турбота між членами родини). Допомога батькам. Професії батьків. Прибирання квартири. Правила акуратності (зовнішній вигляд, кімната, робоче місце). Правила ввічливості (вітання, побажання, прощання, правила розмови по телефону тощо). Працьовитий та лінивий. Як хліб потрапляє до столу.	<i>Учень:</i> <i>називає</i> – членів родини; – професії батьків, місце їх роботи; – засоби для прибирання; <i>за малюнками пояснює</i> – у чому полягають домашні обов'язки; <i>за запитаннями вчителя пояснює</i> – що означає бути акуратним; – що означає бути ввічливим; – хто такий лінивий, хто працьовитий; <i>розповідає</i> – про значення повітря і води у природі.	Розширення уявлень про працю і відпочинок у сім'ї, національні традиції. Розвиток мислення на основі узагальнення та класифікації предметів побуту. Виховання любові до Батьківщини, позитивного ставлення до членів своєї родини, бережливого ставлення до предметів побуту.

		<p>Природа. Жива і нежива природа навколо нас. Повітря, вода.</p> <p>Батьківщина. Наша Батьківщина – Україна. Громадянин України. Національний одяг. Національні страви. Місто, село.</p>		
2	3	<p>Осінь. Назва осінніх місяців. Похолодання, листопад.</p> <p>Зміни у живій природі (в'януть трави, квіти, поява насіння, плодів, відліт птахів, праця людей у саду, на городі, у полі).</p> <p>Екскурсії: до саду, лісу, парку, на город. Спостереження за змінами у природі.</p> <p>Практичні роботи: сезонні роботи на городі, в саду.</p> <p>Жива природа.</p>	<p><i>Учень:</i> <i>називає</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – назви і ознаки кожної пори року; – осінні місяці; <p><i>за запитаннями вчителя пояснює</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – зміни в житті рослин та тварин восени; – праця людей в саду, на полі, городі, у парках восени; <p><i>за малюнками наводить приклади</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – характерних погодних ознак осінніх місяців. 	<p>Розвиток уваги на основі спостереження за погодними явищами.</p> <p>Уточнення та розширення уявлень про пори року, погодні явища.</p> <p>Розвиток мислення шляхом встановлення причинно-наслідкових зв'язків між температурою і змінами у живій природі.</p>

3	15	<p>Рослини. Визначення. Різноманітність рослин: дикорослі і культурні. Органи рослин: корінь, стебло, листя, квіти, плід. Розвиток рослини. Проростання насіння. Умови життя рослин.</p> <p>Дерева. Частина дерева: корінь, стовбур, гілки, листя (голки, шишки) плоди.</p> <p>Хвойні дерева: ялина, сосна (інші хвойні даної місцевості). Листяні і хвойні дерева.</p> <p>Ліси: листяні, хвойні, мішані.</p> <p>Кущі. Основні зовнішні частини: коріння, стовбур, гілки, листя, плоди. Кущі саду та лісу (характерні для даної місцевості). Назва.</p> <p>Трави. Рослини поля: жито, пшениця, куку-</p>	<p><i>Учень:</i> <i>дає визначення рослин;</i> <i>пояснює</i> – поділ рослин на культурні та дикорослі; кущі, дерева, трави; <i>має уявлення</i> – про гриби; <i>за малюнками називає</i> – органи рослин; <i>за запитаннями вчителя пояснює</i> – розвиток рослин; <i>з допомогою вчителя пояснює</i> – якими бувають ліси; – що таке ярусність лісу; <i>наводить приклади</i> – охорони рослин, грибів.</p>	<p>Формування понять про рослини на основі усвідомлення постійних суттєвих ознак. Розвиток мислення на основі аналізу, класифікації та узагальнення рослин на фрукти та овочі; дерева, кущі, трави.</p> <p>Формування наочно-дійового мислення шляхом визначення та засвоєння послідовності етапів розвитку рослини.</p> <p>Розвиток усного мовлення: опис рослини за малюнком. Виховання бережливого ставлення до рослин.</p>
---	----	--	---	--

		<p>рудза, овес (рослини даної місцевості). Частини рослини: корінь, стебло (соломина), листя, колос, зерно. Використання.</p> <p>Гриби. Гриби їстівні та отруйні.</p> <p>Охорона рослин.</p> <p>Екскурсії: до парку, лісу, саду, на город.</p> <p>Практичні роботи: прощування гороху, квасолі, поливання кімнатних рослин.</p>		
4	2	<p>Зима. Зимові місяці. Погодні явища зими: холод, сніг, лід, ожеледь, мороз. Зміни у рослинному і тваринному світі. Зимові свята.</p>	<p><i>Учень:</i> <i>називає</i> – зимові місяці; <i>наводить приклади</i> – характерних погодних явищ зими; <i>за запитаннями вчителя пояснює</i> – зміни у рослинному та тваринному світі взимку; <i>за малюнками наводить приклади</i> – охорони тварин взимку.</p>	<p>Розвиток пам'яті на основі відтворення назв зимових місяців.</p> <p>Формування стійких понять про початок, середину, кінець зими на основі засвоєння суттєвих ознак.</p> <p>Розвиток усного мовлення: опис малюнків новорічних свят, формування відповіді на запитання вчителя, са-</p>

				мостійне складання запитань про зміни у живій та неживій природі взимку.
5	15	<p>Тварини. Визначення. Свійські тварини. Коза, вівця, свиня. Зовнішній вигляд. Особливості утримання в господарстві. Потомство. Охорона свійських тварин. Птахи свійські: гуска, індик. Зовнішній вигляд. Утримання, годування, розведення. Потомство. Суттєві ознаки птахів. Дикі тварини. Їжак, ведмідь. Зовнішній вигляд. Спосіб життя, добування їжі. Потомство. Охорона диких звірів. Птахи дикі: синиця, шпак (або інші). Зовнішній вигляд. Спосіб життя. Зимуючі і перелітні птахи.</p>	<p><i>Учень:</i> <i>дає визначення</i> – тваринам; <i>пояснює</i> – розподіл тварин на свійські та дикі; <i>має уявлення про</i> риб, комах; <i>за запитаннями вчителя розповідає</i> – про спосіб життя свійських та диких тварин; <i>за допомогою вчителя пояснює</i> – причини перельоту птахів; <i>за малюнками розповідає</i> – про зовнішній вигляд вивченої тварини; <i>за малюнком наводить приклади</i> – охорони тваринного світу.</p>	<p>Розвиток аналітичного сприймання зовнішнього вигляду тварин, що вивчаються. Формування понять про умови існування, звички, живлення вивчених тварин. Розвиток наочно-дійового мислення в процесі класифікації тварин на звірів, птахів, комах, риб, плазунів, на домашніх та диких. Виховання доброзичливого ставлення до тварин.</p>

		<p>Риби: короп, щука. Зовнішня будова, живлення, дихання. Використання й охорона риб.</p> <p>Комахи: муха, мурашка. Назва, зовнішній вигляд. Спосіб існування. Охорона тваринного світу.</p> <p>Екскурсії: на ферму, у зоопарк.</p> <p>Практичні роботи: підготовки птахів зимою.</p>		
6	3	<p>Весна. Весняні місяці. Потепління, бурульки, налипання снігу, льоду. Приліт пташок, розпукування бруньок, перші квіти, цвітіння фруктових дерев. Весняні свята. Праця людей в саду, на городі.</p>	<p><i>Учень:</i> <i>називає</i> – весняні місяці; <i>наводить приклади</i> – характерних погодних явищ весни; <i>за запитаннями вчителя пояснює</i> – зміни у рослинному та тваринному світі навесні; <i>за малюнками наводить приклади</i> – сільськогосподарської праці людей навесні; – змісту весняних свят.</p>	<p>Розвиток уваги на основі спостереження за змінами у природі навесні. Формування понять про зміст та відзначення весняних свят. Розвиток наочно-образного мислення шляхом встановлення причинно-наслідкових зв'язків між змінами у живій і неживій природі.</p>

				Формування стійких понять про початок, середину, кінець весни на основі засвоєння суттєвих ознак.
7	12	<p>Рідний край Місто / село, де ми живемо. Наша вулиця. Наш будинок. Головна вулиця міста / села. Назва вулиці, по якій розташована школа. Домашня адреса. Заклади, установи, підприємства (пошта, телеграф, магазини, кінотеатри, театри, школи, музеї, фабрики, заводи, лікарні, аптеки), пам'ятники, парки. Правила вуличного руху у місті / селі, перехід вулиці. Транспорт міста / села: наземний, повітряний, водний транспорт. Професії людей, які працюють на транспорті. Зупинки громадського</p>	<p><i>Учень:</i> <i>називає</i> – країну, її столицю, – рідне місто/село, головну вулицю; <i>за малюнками пояснює</i> – дорожні знаки, знаки світлофора; <i>наводить приклади</i> – правил поведінки у громадському транспорті; <i>за запитаннями вчителя розповідає</i> – про заклади, установи, підприємства, пам'ятники, парки рідного краю; <i>дотримується правил</i> – поведінки у громадському транспорті; – дорожнього руху; <i>поділяє</i> – транспорт на наземний, повітряний, водний; <i>знає</i> – професії людей, які працюють на транспорті.</p>	<p>Розвиток пам'яті на основі відтворення назв вивчених установ, закладів, підприємств тощо. Розвиток уваги в процесі обстеження будинків на своїй, головній вулиці міста / села. Формування стійких понять про правила дорожнього руху. Розвиток усного мовлення шляхом розширення активної лексики, що позначає заклади, установи, підприємства, назви транспорту і професій. Формування стійких уявлень про правила поведінки у громадських місцях.</p>

		<p>транспорту. Правила виходу з транспорту. Дорожні знаки «перехід», «перехід заборонено», «перехрестя». Світлофор і його сигнали. Правила поведінки у громадських місцях.</p> <p>Екскурсії: головною вулицею міста / села, парками і установами міста.</p> <p>Практичні роботи: малювання вивчених дорожніх знаків.</p>		
8	2	<p>Літо. Літні місяці. Тепло, сонячно, засуха. Літній відпочинок. Праця людей в саду, на городі, у полі.</p>	<p><i>Учень:</i> <i>називає</i> – літні місяці; <i>наводить приклади</i> – характерних погодних явищ літа; <i>за запитаннями вчителя пояснює</i> – значення жнив; – зміни у рослинному та тваринному світі влітку; <i>за малюнками наводить приклади</i> – праці людей в саду, на городі, у полі.</p>	<p>Розвиток пам'яті на основі відтворення назв літніх місяців.</p> <p>Розширення понять про правила поведінки на водоймах, санітарно-гігієнічні правила споживання фруктів та овочів. Розвиток усного мовлення у процесі складання відповіді на запитання вчителя про літній відпочинок, сільськогосподарську працю людей влітку.</p>

4 клас

(70 год, 2 год на тиждень)

№ з/п	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	8	<p>Нежива природа</p> <p>Рельєф</p> <p>Форма землі. Різноманітність форм поверхні землі та їх зображення на фізичній карті. Поверхня нашої місцевості, країни (гори, рівнини). Гори. Гори нашої країни: Кримські, Карпати. Рівнини. Плоскі, горбисті, височини (горби), низини.</p> <p>Яри. Їх утворення і боротьба з ними.</p> <p>Екскурсії: для ознайомлення з формами рельєфу навколишньої місцевості.</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p><i>знає</i></p> <p>– якою є форма землі;</p> <p><i>розуміє</i></p> <p>– що складає рельєф земної поверхні;</p> <p><i>за запитаннями вчителя пояснює</i></p> <p>– що таке гори; якими бувають рівнини;</p> <p><i>називає</i></p> <p>– гори нашої країни;</p> <p><i>за малюнками виділяє</i></p> <p>– підніжжя, схил, вершину гори;</p> <p><i>за допомогою вчителя визначає</i></p> <p>– на фізичній карті гори, рівнини;</p> <p><i>наводить приклади</i></p> <p>– гір нашої країни.</p>	<p>Розвиток пам'яті на основі відтворення назв гір.</p> <p>Розвиток просторової орієнтації в процесі роботи з картою.</p> <p>Формування уявлень про рельєф. Формування понять про гори, рівнини, яри на основі усвідомлення їх постійних ознак. Збагачення, уточнення активного словника лексикою, що означає рельєф, гори, яри, рівнини.</p>

		Практичні роботи: Моделювання з вологого піску, глини, пластиліну рівнин, гір, ярів.		
2	5	Ґрунти. Визначення, склад. Види ґрунтів: чорноземи, піщані, глинисті. Їх значення і охорона. Практичні роботи: Проведення дослідів, що показують водопроникність піску і водонепроникність глини.	<i>Учень:</i> <i>знає</i> – що таке ґрунт, що входить до його складу; <i>за допомогою вчителя пояснює</i> – чим корисні для ґрунту рослини, тварини; <i>за малюнками наводить приклади</i> – як потрібно охороняти ґрунти.	Формування уявлень про ґрунти. Розвиток мислення на основі аналізу і класифікації ґрунтів за видами. Розширення, уточнення активного словника іменниками та прикметниками, що означають ґрунти та їх властивості.
3	5	Корисні копалини. Визначення. Горючі та негорючі корисні копалини України: кам'яне вугілля, нафта, природний газ, вапняки (вапняк, мрамур, крейда), граніт, пісок, глина, кам'яна сіль.	<i>Учень:</i> <i>розуміє</i> – що таке корисні копалини; <i>знає</i> – назви корисних копалин; <i>розрізняє</i> – корисні копалини на горючі та негорючі; <i>за малюнками наводить приклади</i> – добування корисних копалин.	Формування уявлень про корисні копалини. Формування операцій аналізу, порівняння, класифікації на основі обстеження різних видів корисних копалин. Розширення та уточнення лексики іменниками та прикметниками, що означають корисні копалини.

4	6	<p>Вода на землі. Значення води для людей, тварин, рослин.</p> <p>Стан (рідкий, твердий і газоподібний); перетворення води (вода і пара, сніг і лід).</p> <p>Водойми.</p> <p>Річка: початок, русло, береги (лівий, правий), гирло, притоки. Використання і охорона річок.</p> <p>Водойми України. Моря (Чорне, Азовське), річки (Дніпро, Дунай, Дністер) їх позначення на фізичній карті. Охорона води від забруднення.</p> <p>Практичні роботи:</p> <p>Виготовлення макетів / малювання річки, озера, каналу.</p> <p>Проведення дослідів, що показують:</p> <p>б) розчинення морської солі у воді та її порівня-</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p><i>розуміє</i> значення води у природі; <i>називає</i> три стани води; <i>за допомогою вчителя пояснює</i> властивості води; <i>наводить приклади</i> водойм України; <i>визначає</i> частини ріки; <i>пояснює</i> як оберігають водойми від забруднення.</p>	<p>Запам'ятовування назв річок, морів. Формування уявлень про стани води. Формування причинно наслідкових зв'язків у процесі спостереження за перетвореннями стану води. Формування понять про початок, русло, береги ріки. Розширення, уточнення активного словника іменниками та прикметниками, що позначають частини ріки, властивості води.</p>
---	---	--	---	---

		ння за смаком із прісною водою. в) очищення води фільтруванням.		
5	4	Повітря. Повітря навколо нас. Значення повітря для людей, тварин, рослин. Чистота повітря. Рух повітря – вітер. Термометр. Будова. Практичні роботи: вимірювання температури повітря.	<i>Учень:</i> <i>розуміє</i> – що таке повітря; <i>за допомогою вчителя пояснює</i> – властивості повітря, чому відбувається рух повітря; <i>за малюнками наводить приклади</i> – використання повітря, охорони повітря. <i>вміє користуватись</i> – термометром.	Формування уявлень про рух повітря. Розширення понять про значення повітря для живої природи. Розвиток мислення шляхом формування причинно-наслідкових зв'язків між повітрям і живою природою.
6	10	Жива природа Життя рослин. Рослини – живі організми. Сільськогосподарські рослини (зернові, овочеві, технічні, плодові, ягідні). Бур'яни. Живлення, розмноження рослин.	<i>Учень:</i> <i>дає визначення рослин;</i> <i>називає і пояснює</i> – значення сільськогосподарських рослин, бур'янів; <i>за малюнками пояснює</i> – живлення рослин; – розмноження рослин; <i>за запитаннями вчителя пояснює</i>	Розширення та уточнення понять про рослини на основі усвідомлення постійних суттєвих ознак. Розвиток мисленневих операцій аналізу, порівняння, класифікації та узагальнення; поділ рослин на культурні та дикорослі. Форму-

		<p>Пристосування рослин у природі (зовнішній вигляд рослин у різні пори року, розмноження рослин).</p> <p>Охорона рослин.</p> <p>Практичні роботи:</p> <p>Проведення дослідів, що показують:</p> <p>а) роль світла у житті рослини;</p> <p>б) роль тепла у житті рослини;</p> <p>в) роль води у житті рослини.</p>	<p>– пристосування рослин у природі; <i>наводить приклади</i></p> <p>– охорони рослин.</p>	<p>вання наочно-дійового мислення в процесі визначення шляхів пристосування рослин у природі. Розвиток усного мовлення: опис рослини за малюнком.</p> <p>Виховання бережливого ставлення до рослин.</p>
7	10	<p>Життя тварин</p> <p>Різноманітність тваринного світу: звірі, птахи, плазуни, риби, комахи.</p> <p>Спільні і відмінні риси: розмір (великі, середні, дрібні), частини тіла (голова, тулуб, ноги, хвіст), чим вкрите тіло.</p> <p>Живлення тварин. Гру-</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p><i>за допомогою вчителя поділяє</i></p> <p>– тварин на групи: звірі, птахи, плазуни, риби, комахи;</p> <p><i>за малюнками розповідає</i></p> <p>– про тварину за планом:</p> <p>1) назва тварини;</p> <p>2) величина тварини (велика, середня, мала);</p> <p>3) чим вкрите тіло;</p>	<p>Розвиток аналітичного сприймання зовнішнього вигляду тварин, що вивчаються за планом.</p> <p>Розширення та уточнення понять про умови існування, звички, живлення вивчених тварин.</p> <p>Розвиток мисленневих операцій аналізу, порівняння,</p>

		<p>пи тварин, які різняться за способом живлення: хижі, травоїдні, всеїдні.</p> <p>Взаємозв'язок у природі: рослинний і тваринний світ.</p> <p>Пристосування тварин у природі. Охорона тварин.</p>	<p>4) особливості зовнішньої будови тварини;</p> <p><i>розуміє</i></p> <p>– на які групи поділяються тварини за способом живлення;</p> <p><i>наводить приклади</i></p> <p>– хижих, травоїдних, усеїдних тварин різних груп;</p> <p><i>за малюнком складає</i></p> <p>– ланцюги живлення;</p> <p><i>розуміє</i></p> <p>– як тварини пристосувалися здобувати собі корм;</p> <p><i>наводить приклади</i></p> <p>– правил охорони тварин.</p>	<p>класифікації тварин на звірів, птахів, комах, риб, плазунів, за способом живлення.</p> <p>Формування причинно-наслідкових зв'язків у процесі засвоєння ланцюгів живлення.</p> <p>Виховання доброзичливого ставлення до тварин.</p>
8	22	<p>Рідний край</p> <p>Рідний край на території України.</p> <p>Місто / село, де ми живемо.</p> <p>Основні пам'ятні місця рідного краю (пам'ятники, парки тощо).</p> <p>Головні заклади міста / села: бібліотеки, музеї, театри тощо.</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p><i>називає</i></p> <p>– головну площу і декілька вулиць рідного міста / села;</p> <p><i>за запитаннями вчителя наводить приклади</i></p> <p>– визначних закладів, підприємств міста / села;</p> <p><i>за малюнками пояснює</i></p> <p>– зміст і назви професій людей, що працюють у закладах та на підприємствах;</p>	<p>Розвиток пам'яті на основі відтворення назв вивчених установ, закладів, підприємств тощо. Формування уявлень про зміст професій. Формування мисленневих операцій порівняння, класифікації, узагальнення в процесі вивчення транспорту. Розвиток усного мовлення шляхом розширення акти-</p>

	<p>Професії людей, зайнятих на будівництві, на заводах, фабриках, у сфері обслуговування, в сільському господарстві. Машина, які полегшують працю людей.</p> <p>Транспорт міста / села. Наземний, повітряний, водний транспорт. Професії людей, які працюють на транспорті.</p> <p>Екскурсії до підприємств, установ та інших закладів міста / села.</p> <p>Практичні роботи. Розкладання на відповідні групи малюнків із зображенням пасажирського транспорту, будівельної техніки, робочих інструментів.</p>	<p><i>розрізняє транспорт</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – на наземний, повітряний, водний; <i>знає назви професій</i> – працівників транспорту. 	<p>вної лексики, що означає заклади, установи, підприємства, назви транспорту і професії.</p>
--	--	---	---

5 клас

(70 год, 2 год на тиждень)

№ з/п	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	10	Рідний край Географічне і адміністративне (область, район) положення своєї місцевості, визначення на політичній карті. Історичні традиції , обрядові свята, промисли, будівлі, страви.	<i>Учень:</i> <i>за допомогою вчителя визначає</i> – положення своєї місцевості на політичній карті; <i>за малюнками наводить приклади</i> – історичних традицій, обрядових свят рідного краю; <i>наводить приклади</i> – промислів, страв, будівель рідного краю.	Формування уявлень про політичну карту. Розвиток просторової орієнтації в процесі визначення своєї місцевості на карті. Розширення та уточнення лексики іменниками та прикметниками, що означають обрядові свята, промисли, страви.
2	15	Поверхня, корисні копалини. Різноманітність форм поверхні землі на своїй місцевості. Їх зображення на фізичній карті. Рельєф. Поверхня	<i>Учень:</i> <i>розуміє</i> – що таке рельєф; <i>з допомогою вчителя позначає</i> – на карті гори, рівнини; <i>називає</i>	Формування стійких понять про рельєф, корисні копалини на основі усвідомлення їх постійних ознак. Розвиток просторової орієнтації при роботі з картою.

		нашої країни (гори, рівнини). Корисні копалини. Визначення, склад, походження. Корисні копалини своєї місцевості. Охорона земних надр і поверхні суші.	– корисні копалини своєї місцевості; <i>за малюнками наводить приклади</i> – охорони земних надр і поверхні суші.	
3	5	Ґрунти. Ґрунти вашої місцевості. Їх значення і охорона.	<i>Учень:</i> <i>називає</i> – ґрунти своєї місцевості; <i>розуміє</i> – значення ґрунту для сільського господарства;	Розширення та уточнення понять про значення ґрунту. Розвиток мислення шляхом формування причинно-наслідкових зв'язків між ґрунтами та живою природою.
4	5	Вода. Води рідного краю. Вода в найближчому оточенні: джерело, колодязь, струмок, річка. Промислове значення води для людей, тварин, рослин у вашій місцевості. Охорона води від забруднення.	<i>Учень:</i> <i>називає</i> водні ресурси своєї місцевості; <i>з допомогою вчителя пояснює</i> – промислове значення води; <i>за малюнками наводить приклади</i> – охорони водних ресурсів.	Розширення та уточнення понять про водні ресурси своєї місцевості. Розвиток мислення шляхом формування причинно-наслідкових зв'язків між водою та живою природою.

5	3	<p>Повітря. Погода. Метеорологічні служби і прогноз погоди.</p> <p>Стихійні явища. Погодні явища, характерні для вашої місцевості.</p>	<p><i>Учень:</i> <i>називає</i> – погодні явища характерні для своєї місцевості. <i>за малюнками наводить приклади</i> – стихійних явищ; <i>розуміє</i> – для чого складається прогноз погоди.</p>	<p>Формування уявлень про стихійні явища. Розвиток стійких понять про погодні явища своєї місцевості.</p>
6	4	<p>Рослинний і тваринний світ рідного краю</p> <p>Назви і використання найхарактерніших рослин рідного краю. Свійські і дикі тварини рідного краю. Назви, використання.</p> <p>Охорона рослин і тварин.</p>	<p><i>Учень:</i> <i>називає</i> – характерні рослини і тварин рідного краю; <i>за малюнками наводить приклади</i> – використання рослин у своїй місцевості; – тваринництва рідного краю; <i>розуміє</i> – значення охорони рослинного і тваринного світу.</p>	<p>Розширення та уточнення стійких понять про характерні рослини і тварин рідного краю.</p> <p>Розвиток мислення шляхом формування причинно-наслідкових зв'язків між охороною і існуванням живої природи.</p>
7	3	<p>Населення твого краю. Національний склад. Видатні діячі.</p> <p>Основні пам'ятні місця (дати) і освітньо-культурні заклади міста /</p>	<p><i>Учень:</i> <i>називає</i> – основний національний склад своєї місцевості; – видатних діячів своєї місцевості; <i>наводить приклади</i></p>	<p>Розвиток пам'яті на основі відтворення та збереження інформації про освітньо-культурні заклади своєї місцевості.</p>

		села: пам'ятники, парки, бібліотеки, музеї, театри та інше.	– освітньо-культурних закладів міста.	Формування уявлень про національність, національний склад країни.
8	15	Господарство твого краю. Промисловість і сільське господарство. Транспорт і шляхи сполучення міста / села. Професії людей, які працюють на транспорті.	<i>Учень:</i> <i>називає</i> – основні промислові підприємства та галузі сільського господарства; <i>наводить приклади</i> – транспортних сполучень; <i>розуміє</i> – значення промисловості та сільського господарства для держави.	Розширення уявлень про зміст промислової і сільськогосподарської діяльності людини. Розвиток усного мовлення в процесі складання розповіді про галузь промисловості, сільського господарства за планом.
9	10	Наша Батьківщина. Кордони, столиця, герб, прапор. Сухопутні і морські кордони. Розміри території. Київ – столиця України. Сучасний промисловий, освітньо-культурний центр. Практичні роботи: позначення на політичній карті кордонів України.	<i>Учень:</i> <i>називає</i> – столицю України; <i>знає</i> – герб та прапор держави; <i>з допомогою вчителя</i> – визначає на політичній карті кордони;	Розвиток пам'яті на основі збереження образів державної символіки. Розвиток усного мовлення в процесі складання розповіді про Україну за планом.

ОСНОВИ ЗДОРОВ'Я

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

З кожним роком в Україні зростає кількість факторів, які негативно впливають на здоров'я людини та стан довкілля. У зв'язку з цим актуальною є орієнтація навчальних закладів України на збереження та зміцнення здоров'я учнів та формування у них навичок безпечної поведінки. Це стосується системи спеціальної освіти і, зокрема, навчальних закладів для дітей з порушенням інтелектуального розвитку.

Оскільки під час навчального процесу розумово відсталі учні готують до самостійної життєдіяльності в сучасних соціально-економічних та екологічних умовах, то їх потрібно забезпечити необхідними знаннями, уміннями та навичками, які сприятимуть зміцненню і збереженню їхнього здоров'я, запобіганню нещасним випадкам, уміннями розрізняти небезпеку та визначати правильне рішення щодо неї.

Інтегрований курс «Основи здоров'я» вивчається у початкових класах загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку як окремий предмет, водночас, він є складовою освітньої галузі «Здоров'я і фізична культура». Основна мета курсу – виховання в учнів свідомого ставлення до власного здоров'я як найвищої соціальної цінності, формування основ здорового способу життя, збереження та зміцнення здоров'я, опанування навичками безпечної для особистого здоров'я та здоров'я оточуючих поведінки.

Змістовою основою програми з курсу «Основи здоров'я» є Державний стандарт початкової освіти розумово відсталіх дітей, зокрема, освітньої галузі «Здоров'я і фізична культура», програми з курсу «Основи здоров'я» та «Основи безпеки життєдіяльності» загальноосвітньої школи, досвід роботи вчителів спеціальних шкіл, а також відомі статистичні дані нещасних випадків серед дітей шкільного віку та явищ надзвичайних ситуацій природного, техногенного і соціального характеру, які впливають на здоров'я людини.

Завданнями курсу «Основи здоров'я» є:

- формування в учнів уявлень і понять про здоров'я людини та його ознаки, мотивації щодо дбайливого ставлення до власного здоров'я;

- забезпечення знань, умінь та навичок особистої гігієни та профілактика травматизму під час учбових занять, навчальної праці та відпочинку;

- формування основ здорового способу життя;

- навчання учнів дотримуватися визначених програмою правил поведінки у разі захворювання;

- ознайомлення школярів з впливом режиму дня, раціонального харчування, рухової активності та загартовування організму на здоров'я людини;

- забезпечення знань, умінь, навичок безпеки життєдіяльності у школі, вдома, на вулиці та під час відпочинку;

- виховання позитивних якостей особистості (співчуття, доброзичливості, охайності, дисциплінованості, обережності, уважності, спостережливості та ін.);

- корекція порушень розумового та фізичного розвитку.

Курс «Основи здоров'я» має дві складові: основи валеології (містить наукові знання про здоров'я людини), основи безпеки життєдіяльності.

Відповідно до цього зміст програми складається з трьох розділів:

I. Людина і здоров'я.

II. Основи безпеки життєдіяльності.

III. Довкілля.

Перший розділ («Людина і здоров'я») містить інформацію про людину та її здоров'я, що спрямована на формування у розумово відсталих учнів здорового способу життя; у другому розділі («Основи безпеки життєдіяльності») характеризуються небезпечні ситуації у школі, вдома, на вулиці, під час відпочинку, а також вимоги та правила безпечної поведінки учнів; у третьому розділі («Довкілля») йдеться про правила поведінки учнів під час природних стихійних лих та аварійних ситуацій.

Зазначені розділи програми є наскрізними для вивчення в усіх класах початкової школи, але зміст та обсяг теоретичної інформації збільшується відповідно до зростаючих вимог та року навчання розумово відсталих учнів.

Кількість годин у межах існуючих тем вчителів може змінювати, враховуючи індивідуальні особливості дітей, рівень засвоєння розумово відсталими учнями навчального матеріалу та місцеві умови, в яких відбувається навчальних процес (територіальне розташування школи, наближення епідемій, виникнення аварійної ситуації, стихійні лиха тощо). Всі зміни мають бути погоджені з педагогічною радою навчального закладу.

На вивчення курсу «Основи здоров'я» в кожному класі відводиться 17,5 годин на навчальний рік. Курс вивчається протягом усього навчального року (щотижня по 0,5 годин).

Розподіл навчального матеріалу за темами

№ з/п	ТЕМИ	Класи				
		0	1	2	3	4
Розділ I. Людина і здоров'я						
1	«Основи здоров'я» – загальна характеристика	+	+	-	-	-
2	Щоденне піклування про своє здоров'я	+	+	+	-	-
3	Здоров'я і хвороби	+	+	+	+	+
4	Загартовування організму	-	+	+	-	-
5	Здоров'я і харчування	+	+	+	+	+
6	Рух і здоров'я	+	+	+	+	+
7	Здоров'я у сім'ї	+	+	+	+	+
8	Настрій, поведінка, звички та їх значення для здоров'я людини	+	+	+	+	+
Розділ II. Основи безпеки життєдіяльності						
9	Безпечна поведінка у школі	+	+	+	+	+
10	Безпека пішоходів	+	+	+	+	+
11	Безпека у населеному пункті	-	-	+	+	+
12	Безпека пасажирів	-	-	-	+	+
13	Безпека вдома	+	+	+	+	+
14	Особиста безпека	+	+	+	+	+
15	Безпечний відпочинок	+	+	+	-	-
Розділ III. Довкілля						
16	Природні стихійні лиха	-	-	-	+	+
17	Аварійні ситуації	-	-	-	+	+

В процесі підготовки до уроків вчителю необхідно здійснювати міжпредметні зв'язки (фізична культура, читання, «Я і Україна»).

Проведення занять в початковій школі доцільно організувати шляхом практичної та ігрової діяльності.

Поряд з теоретичними знаннями, які мають опанувати розумово відсталі учні під час вивчення курсу «Основи здоров'я», необхідно формувати практичні вміння та навички.

Особливе значення для засвоєння учнями знань має доступність викладу навчального матеріалу, унаочнення та систематичне повторення.

ПРОГРАМА 2 клас

(17,5 годин, 0,5 години на тиждень)

№ з/п	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
	9 год	Розділ I. Людина і здоров'я		
1		<p>Щоденне піклування про своє здоров'я. Здоровий спосіб життя та його складові. Вплив розпорядку дня на здоров'я людини. Чергування праці (навчання) і відпочинку. Ознаки втоми. Повноцінний відпочинок удень та вночі. Значення дотримувannya правил особистої гігієни. Підтримування чистоти тіла. Догляд за шкірою, нігтями, во-</p>	<p><i>Учень:</i> – має уявлення про складові здорового способу життя, називає їх з допомогою вчителя; – знає та виконує правила розпорядку дня; – пояснює значення розпорядку дня для здоров'я людини; – має загальне уявлення про повноцінний відпочинок та чергування праці та відпочинку; – називає ознаки втоми з допомогою вчителя; – розуміє значення дотримувannya правил особистої гігієни; – має уявлення про предмети особис-</p>	<p>Формування уявлень про здоровий спосіб життя та його складові, збагачення уявлення про вплив розпорядку дня на здоров'я людини. Формування мотивації щодо дотримання правил особистої гігієни та дотримувannya чистоти одягу і взуття на основі усвідомлення значення чистоти та охайності для здоров'я людини. Формування елементів самостійності в діяльності на</p>

	<p>лоссям, очима. Гігієна ротової порожнини:</p> <ul style="list-style-type: none"> – як правильно чистити зуби; – своєчасне лікування зубів; – правила користування зубною щіткою; – як зберегти зуби здоровими. <p>Підтримування чистоти натільної білизни, одягу, взуття. Предмети та засоби догляду за тілом, одягом. Індивідуальне використання предметів особистої гігієни (зубна щітка, гребінець тощо.) Значення свіжого повітря для здоров'я людини. Щоденні прогулянки на свіжому повітрі. Відповідність одягу погодним умовам під час прогулянки</p>	<p>тої гігієни та їх індивідуальне використання;</p> <ul style="list-style-type: none"> – дотримується правил особистої гігієни; – знає про значення гігієни ротової порожнини; – розповідає, як чистити зуби (на основі малюнкової опори); – володіє навичкою правильного чищення зубів; – розуміє необхідність своєчасного лікування зубів; – пояснює необхідність підтримання чистоти натільної білизни, одягу, взуття (за запитаннями вчителя); – уміє доглядати за чистотою одягу та взуття; – має уявлення про значення щоденних прогулянок на свіжому повітрі для здоров'я людини; – вибирає відповідний погодним умовам одяг для прогулянок (за малюнковою опорою) 	<p>основі знань про правила особистої гігієни, розпорядку дня, підтримання чистоти одягу та взуття.</p> <p>Розвиток уявлень про предмети й засоби особистої гігієни та можливості їх використання.</p> <p>Розвиток мовлення на основі збагачення словникового запасу словами-назвами предметів та засобів особистої гігієни.</p> <p>Розвиток мислення на основі формування умінь визначати значення розпорядку дня, свіжого повітря на здоров'я людини.</p> <p>Виховання особистісних якостей (охайності та дисциплінованості)</p>
--	---	---	--

2	<p>Здоров'я і хвороби. Інфекційні хвороби (грип, вітрянка, кір, ангіна, свинка тощо). Ознаки інфекційних захворювань: – підвищення температури тіла (від 37 і вище); – біль; – поява на тілі червоних висипів, зуд. Профілактика інфекційних захворювань (виділення окремого посуду та столових приборів; прибирання та провітрювання кімнати). Поняття про щеплення, карантин. Основні вимоги при контакті з інфекційними хворими: – марлева пов'язка; – ретельне миття рук; – не користуватися посудом хворого.</p>	<p><i>Учень:</i> – має початкові уявлення про інфекційні та застудні хвороби, щеплення, карантин; – визначає основні ознаки інфекційних та застудних захворювань з допомогою вчителя (вихователя), лікаря, батьків; – називає основні правила поведінки при контакті з інфекційними хворими (з допомогою вчителя); – виконує елементарні правила захисту від інфекцій; – розуміє необхідність виконання призначень лікаря; – знає про небезпечність використання ліків без дозволу дорослих; – дотримується правил користування ліками під керівництвом дорослих</p>	<p>Формування початкових уявлень про інфекційні та застудні захворювання. Формування первинних понять про карантин, щеплення. Розвиток мислення та мовлення на основі формування умінь визначати ознаки інфекційних та застудних захворювань. Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування правил поведінки з інфекційними хворими та користування ліками. Розвиток відчуттів різної модальності (больові, температурні) на основі формування умінь їх розпізнавати (вивчення ознак захворювання)</p>
---	---	---	--

		<p>Застудні захворювання та їх ознаки: підвищення температури тіла, нежить, кашель, головний біль.</p> <p>Виконання призначень лікаря. Користування ліками. Небезпечність використання ліків без дозволу дорослих</p>		
3		<p>Загартовування організму.</p> <p>Позитивний вплив загартовування на здоров'я людини. Загартовування за допомогою повітря, води, сонячних променів.</p> <p>Види загартовування влітку (повітряні та сонячні ванни, хода босоніж, купання та обливання).</p> <p>Види загартовування взимку (прогулянки на</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – має уявлення про позитивний вплив загартовування організму на здоров'я людини; – наводить приклади видів загартовування влітку та взимку; – розповідає про загартовування за допомогою повітря, води, сонячних променів; – знає основні вимоги щодо загартовування; – виконує прості загартовувальні процедури разом із дорослими 	<p>Уточнення уявлення про загартовування на основі знань про види загартовування влітку та взимку.</p> <p>Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування правил загартовування.</p> <p>Виховання організованості (під час виконання загартовувальних процедур)</p>

		<p>свіжому повітрі, повітряні ванни у приміщенні, водні процедури (приймання душу, обтирання вологим рушником)).</p> <p>Основні вимоги до загартовування: врахування пори року, самопочуття людини в період початку загартування; поступовість, послідовність та систематичність загартовування.</p> <p>Дотримання правил приймання сонячних та повітряних ванн, водних процедур, ходи босоніж</p>		
4		<p>Здоров'я і харчування.</p> <p>Основи повноцінного харчування (різномаїтна, якісна, достатня за кількістю їжі).</p> <p>Основні групи корисних</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – має загальне уявлення про повноцінне харчування; – називає основні групи корисних продуктів харчування, наводить приклади продуктів кожної групи; 	<p>Збагачення уявлення про повноцінне харчування.</p> <p>Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування основних груп продуктів харчування, правил прийому їжі.</p>

	<p>продуктів харчування:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) хліб та крупи; 2) овочі та фрукти; 3) молочні продукти; 4) м'ясо, риба, яйця. <p>Продукти, які потрібно споживати з обмеженням (солодощі, борошняні вироби, морозиво, копчені, жирні, гострі, солоні страви, газовані напої (кока-кола, пепсі-кола), продукти, насичені штучними барвниками та наповнювачами).</p> <p>Правила прийому їжі:</p> <ul style="list-style-type: none"> – їсти в один і той самий час 4–5 разів на день; – не поспішати та не розмовляти під час прийому їжі; – ретельно пережовувати їжу; – не наїдатися на ніч; – не переїдати 	<ul style="list-style-type: none"> – розрізняє продукти харчування за назвою (овочі, фрукти, м'ясо, рибу, хлібні вироби, молочні продукти); – розрізняє корисні продукти й продукти харчування, які потрібно споживати з обмеженням; – наводить приклади продуктів харчування, які потрібно споживати з обмеженням; – знає правила прийому їжі, називає їх 	<p>Розвиток мислення на основі формування навичок розрізняти продукти споживання за назвою та ознакою корисності вживання.</p> <p>Розвиток умінь визначати органічні відчуття та правильно їх називати (відчуття голоду, спраги).</p> <p>Виховання охайності під час виконання правил прийому їжі.</p> <p>Розвиток мовлення на основі збагачення словникового запасу назвами продуктів харчування</p>
--	--	--	---

5	<p>Рух і здоров'я. Значення рухового режиму для зростання та фізичного розвитку дитини (розвиток сили, витривалості, спритності).</p> <p>Основні компоненти рухового режиму: ранкова гімнастика, фізхвилинки, рухові та спортивні ігри, заняття фізичними вправами. Комплекси ранкової гімнастики та фізхвилинок.</p> <p>Народні рухливі ігри та забави: «Кіт і миша», «Дрібушечки», «У річку гоп», «Лисиця й курчата», «Сірий вовк» та інші (залежно від традицій місцевості).</p> <p>Спортивні ігри (футбол, естафети та інші). Дотримання безпеки</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – має початкові уявлення про силу, витривалість, спритність; – розуміє значення рухового режиму для здоров'я людини; – називає основні компоненти рухового режиму (за малюнковою опорою); – виконує комплекси ранкової гімнастики та фізхвилинок під керівництвом учителя (вихователя); – грає в народні рухливі ігри та забави з елементами загальнорозвивальних вправ (за наслідуванням); – дотримується правил безпеки під час гри в рухливі та спортивні ігри (за нагадуванням учителя (вихователя)); – визначає місця, відведені для спортивних ігор (за запитаннями вчителя) 	<p>Формування початкового поняття про значення рухового режиму для фізичного розвитку дитини.</p> <p>Розвиток зорової пам'яті та супроводжуючого мовлення (називання основних компонентів рухового режиму, зображених на малюнках).</p> <p>Розвиток зосередженості, уваги впродовж виконання фізичних вправ, гри в спортивні рухливі ігри.</p> <p>Формування вміння координувати власні дії з діями учасників рухливих ігор.</p> <p>Розвиток емоційної сфери в процесі гри в народні рухливі ігри.</p> <p>Формування пам'яті на основі запам'ятовування правил безпеки під час гри в рухливі та спортивні ігри</p>
---	---	---	--

		<p>під час гри в рухові та спортивні ігри:</p> <ul style="list-style-type: none"> – грати у відведених для цього місцях (спортивні майданчики, стадіони, спортивні зали); – дотримуватися правил гри; – під час гри не штовхатися, не ставити підніжки тощо 		
6		<p>Здоров'я у сім'ї. Уміння спілкуватися в сім'ї. Обов'язки дитини в родині:</p> <ul style="list-style-type: none"> – допомога дорослим членам родини у домашніх справах (прибирання житла, миття посуду, приготування їжі, робота в саду або на городі); – піклування про молодших членів родини; 	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – знає та дотримується правил спілкування з членами родини; – знає обов'язки дитини в сім'ї; – розповідає про свої обов'язки в родині; <p><i>уміє:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – самостійно доглядати за квітами; – прибирати житло та мити посуд під наглядом дорослих 	<p>Формування вмінь культури спілкування з членами родини. Розвиток мислення та мовлення на основі формування вмінь визначати та називати обов'язки членів родини. Виховання позитивного ставлення до праці та позитивних якостей особистості (охайності, самостійності, доброзичливості, взаємодопомоги, співчут-</p>

		<ul style="list-style-type: none"> – допомога найстаршим членам сім'ї; – догляд за квітами та домашніми тваринами 		<p>тя) на основі усвідомлення своїх обов'язків в родині</p>
7		<p>Настрій, поведінка, звички та їх значення для здоров'я людини.</p> <p>Настрій та його вплив на здоров'я людини. Усмішка – запорука гарного настрою.</p> <p>Правила поведінки школяра. Спілкування з учителями, вихователями, працівниками школи та взаємовідносини зі старшими та молодшими школярами.</p> <p>Шкідливі та корисні звички, їх вплив на здоров'я людини.</p> <p>Шкідливі звички:</p> <ul style="list-style-type: none"> – тривале сидіння перед телевізором і комп'ютером; 	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – має уявлення про настрій та його вплив на здоров'я людини; – вміє розпізнавати гарний та поганий настрій; – знає та виконує правила поведінки школяра; – дотримується правил спілкування з працівниками школи, з молодшими та старшими школярами (з допомогою вчителя); – розрізняє корисні та шкідливі звички, наводить їх приклади; – розуміє необхідність подолання шкідливих звичок 	<p>Уточнення уявлення про настрій та його вплив на здоров'я людини.</p> <p>Розвиток емоційної сфери, логічного мислення на основі формування вмінь розпізнавати та визначати причини гарного та поганого настрою.</p> <p>Розвиток пам'яті на основі пригадування правил поведінки школяра.</p> <p>Розвиток навичок культури спілкування зі старшими та молодшими школярами, дорослими.</p> <p>Розвиток сприймання та мислення на основі формування вміння класифікувати й розрізняти корисні та шкідливі звички.</p>

		<p>– гризіння нігтів, олівців тощо.</p> <p>Корисні звички:</p> <p>– дотримання розпорядку дня та правил особистої гігієни;</p> <p>– раціональне вживання їжі;</p> <p>– заняття фізичними вправами;</p> <p>– дотримання правил ввічливої поведінки.</p> <p>Необхідність подолання шкідливих звичок</p>		<p>Розвиток зв'язного мовлення на основі формування умінь визначати і називати корисні та шкідливі звички</p>
	8,5 год	<p>Розділ II. Основи безпеки життєдіяльності</p>		
8		<p>Безпечна поведінка у школі.</p> <p>Правила безпечної поведінки в школі (на уроках, у спортивній залі, на перервах, у позашкільний час).</p> <p>Вибір безпечних місць</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p>– знає правила безпечної поведінки у шкільних приміщеннях та техніки безпеки на уроках трудового навчання;</p> <p>– визначає безпечні місця для ігор та розваг у шкільних приміщеннях та шкільному дворі;</p>	<p>Розширення уявлень про правила безпечної поведінки в школі (на уроках, у спортивній залі, на перервах, у позашкільний час).</p> <p>Розвиток мислення на основі формування вміння визначати безпечні місця</p>

	<p>для ігор та розваг у шкільних приміщеннях та шкільному дворі. Попередження травматизму під час навчальної праці. Організація робочого місця. Техніка безпеки на уроках трудового навчання (під час роботи з шилом, ножицями, голкою). Поведінка під час проведення масових заходів (свят, спортивних змагань, колективних походів, екскурсій)</p>	<p>– дотримується правил організації робочого місця, правил техніки безпеки на уроках трудового навчання; – має загальні уявлення про правила безпечної поведінки під час проведення масових заходів</p>	<p>для розваг у школі. Формування організаційних умінь навчально-практичної діяльності (організація робочого місця). Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування правил техніки безпеки під час навчальної праці. Виховання уважності та обережності</p>
9	<p>Безпека пішоходів. Будова вулиці (проїжджа частина, дорога, узбіччя дороги, тротуар, пішохідна доріжка, перехід, перехрестя). Дорожня розмітка. Учасники дорожнього руху (водії автомобілів, тролейбусів та авто-</p>	<p><i>Учень:</i> – розповідає про будову вулиці за малярською опорою; – володіє початковими знаннями про дорожню розмітку; – називає учасників дорожнього руху за запитаннями вчителя; – знає та дотримується правил поведінки пішоходів та правил безпечного переходу вулиці;</p>	<p>Розвиток наочно-образного мислення шляхом розширення знань про будову вулиці. Формування супроводжувального мовлення (називання дій, що виконуються за сигналами світлофора). Розвиток концентрації уваги та формування навичок</p>

		<p>бусів, пішоходи, велосипедисти).</p> <p>Безпечний рух пішоходів. Основні правила поведінки пішоходів. Правила безпечного переходу вулиці (пішохідні переходи, сигнали світлофора).</p> <p>Перехід вулиці за умов відсутності пішохідного переходу (відсутність автомобілів)</p>	<p>– відтворює назву дії, що передбачає сигнал світлофора;</p> <p>– визначає правила переходу вулиці за умов відсутності пішохідного переходу (за запитаннями вчителя)</p>	<p>визначення послідовності дій під час переходу вулиці.</p> <p>Розвиток пам'яті під час вивчення учасників дорожнього руху</p>
10	<p>Безпека у населеному пункті.</p> <p>Небезпечні місця у населеному пункті, де живе дитина:</p> <p>– у місті (східці, підвал, ліфт, будівельний майданчик, територія підприємства, звалище, старі будинки, автомобільні дороги тощо);</p> <p>– у сільській місцевості</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p>– має початкові знання про небезпечні місця у населеному пункті;</p> <p>– визначає небезпечні місця свого населеного пункту за запитаннями вчителя;</p> <p>– має початкові уявлення про загрозу життю та здоров'ю дитини під час ігор у небезпечних місцях свого населеного пункту</p>	<p>Розширення загальних понять про небезпечні місця у населеному пункті.</p> <p>Розвиток уваги, мислення та зв'язного мовлення шляхом навчання давати відповіді на запитання про визначенні небезпечних місць у населеному пункті.</p> <p>Формування початкових уявлень про загрозу життю та здоров'ю дитини під час</p>	

		(горище, підвал, скирта, покинутий будинок, машинний парк, звалище, шосейні дороги, лінії електропередач тощо). Ігри та розваги в небезпечних місцях – загроза життю та здоров'ю дітей		ігор у небезпечних місцях свого населеного пункту
11		Безпека вдома. Наодинці вдома. Вибір місця для безпечної гри. Правила перегляду телепередач та гри на комп'ютері. Небезпечні речовини (ліки, побутова хімія, горючі та легкозаймисті речовини), їх зберігання, безпека отруєння. Побутова техніка. Користування електричними приладами за дозволом дорослих. Пра-	<i>Учень:</i> – знає та називає місця для безпечної гри вдома; – називає правила перегляду телепередач та гри на комп'ютері; – наводить приклади небезпечних речовин (з допомогою вчителя); – наводить приклади побутової техніки; – має уявлення про правила безпечного користування побутовою технікою та кухонним обладнанням; – розповідає про безпеку від вогню; – пояснює неприпустимість пустощів з сірниками;	Розвиток сприймання та мислення на основі формування вміння визначати місця для безпечної гри. Розвиток пам'яті під час запам'ятовування правил: – перегляду телепередач та гри на комп'ютері; – безпечного користування електричними приладами; – поведінки під час пожежі. Розвиток мовлення на основі збагачення словникового запасу новими слова-

		<p>вила безпечного користування електроприладами (користування не пошкодженими електроприладами, робота електроприладів без нагляду).</p> <p>Дотримання безпеки користування кухонним обладнанням (газова та електрична плита, скляний посуд, столові прибори тощо).</p> <p>Пожежа. Небезпека від вогню. Сірники – це не іграшка. Причини виникнення пожежі. Правила поведінки під час пожежі.</p> <p>Поведінка під час пожежі у сусідів</p>	<p>– знає правила поведінки під час пожежі</p>	<p>ми та виразами (<i>небезпечні речовини, побутова хімія, легкозаймисті речовини, побутова техніка</i> тощо).</p> <p>Виховання особистісних якостей (уважності, обережності, спостережливості)</p>
12		<p>Особиста безпека.</p> <p>Правила поведінки при намаганнях незнайомих проникнути в оселю.</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p>– має початкові знання про правила поведінки у разі намагань незнайомих проникнути в оселю;</p>	<p>Розвиток мислення на основі формування вмінь аналізувати та визначати дії, у разі коли заблукав та</p>

	<p>Перелік телефонів, за якими можна зателефонувати у разі небезпеки (службові телефони батьків).</p> <p>Небезпека самостійної прогулянки незнайомою вулицею. Як поводитися, якщо заблукав, куди звернутися по допомогу.</p> <p>Що треба знати про себе (прізвище, ім'я, домашня адреса та телефон, адреса школи, телефони зв'язку з батьками)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – знає службові телефони батьків; – має уявлення про небезпеку самостійної прогулянки незнайомою вулицею; – розповідає, як поводитися та куди звернутися по допомогу, якщо заблукав (за запитаннями вчителя); – називає своє прізвище, ім'я, домашню адресу та адресу школи; – знає телефони зв'язку з батьками 	<p>у випадках намагань незнайомців проникнути в оселю. Формування елементів самостійності у діяльності (телефонування батькам у разі небезпеки; визначення поведінки у разі небезпеки (при намаганнях незнайомців проникнути в оселю)). Формування уявлення про небезпеку самостійної прогулянки.</p> <p>Розвиток пам'яті під час запам'ятовування домашньої адреси, адреси школи та телефонів зв'язку з батьками</p>
13	<p>Безпечний відпочинок.</p> <p>Ігри та розваги влітку (катання на велосипедах, самокатах, ігри на дитячих майданчиках), взимку (катання на санчатах, лижах, ковзанках).</p> <p>Вибір безпечних місць</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – розповідає про види літнього та зимового відпочинку; – знає місця, безпечні для відпочинку; – називає причини травм та правила запобігання травмуванню під час відпочинку (з допомогою вчителя); – наводить приклади відпочинку на природі; 	<p>Розширення знань про безпечні місця та види літнього, зимового відпочинку.</p> <p>Розвиток мислення на основі формування вмінь аналізувати причини травм та робити висновки щодо правил запобігання травмуванню.</p>

	<p>для розваг. Причини травм та запобігання травмуванню під час відпочинку (удари, синці, порізи, подряпини). Відпочинок на природі. Відпочинок у лісі. Предосторога під час збирання рослин, ягід, грибів. Необережне поводження з вогнем у лісі. Небезпека заблукати. Відпочинок біля води. Правила безпечної поведінки на воді, біля води.</p> <p>Запобігання сонячним опікам та тепловим ударам під час відпочинку влітку. Ознаки сонячних опіків. Запобігання обмороженню та переохолодженню під час відпочинку взимку. Ознаки переохолодження та обмороження.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – має початкові знання про обережність під час збирання рослин, ягід, грибів, про безпеку необережного поводження з вогнем у лісі; – знає правила безпечної поведінки під час відпочинку влітку біля води та зимового відпочинку; – називає ознаки сонячних опіків, переохолодження, обмороження (з допомогою вчителя); – визначає безпеку контактування з тваринами; – має уявлення про захист від укусів комах; – розповідає про звернення по допомогу при укусах тварин та комах 	<p>Формування початкових понять про обережність під час збирання рослин, ягід, грибів, безпеку поводження з вогнем у лісі.</p> <p>Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування та відтворення безпечної поведінки під час відпочинку влітку біля води та зимового відпочинку.</p> <p>Розвиток мислення на основі формування умінь визначати безпеку контактування з тваринами</p>
--	---	--	--

		Небезпека контактування з тваринами (свійськими, бродячими, дикими). Укуси комах (оса, бджола, комар, кліщ тощо). Захист від комах. Звернення по допомогу при укусах тварин та комах		
--	--	--	--	--

3 клас

(17,5 год, 0,5 год на тиждень)

№ з/п	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
	7,5 год	Розділ І. Людина і здоров'я		
1		Здоров'я і хвороби. Хвороби від брудних рук: – гострі шлункові інфекційні хвороби (дизентерія); – глистяні захворювання (глисти). Ознаки шлункових інфекцій та глистяних захворювань. Запобігання шлунковим інфекціям та глистяним захворюванням: – миття рук із милом перед їжею, після відвідування туалету, при-	<i>Учень:</i> – має початкові уявлення про шлункові інфекції та глистяні захворювання; – визначає їх ознаки (за допомогою вчителя); – знає та дотримується правила запобігання шлунковим інфекціям та глистяним захворюванням; – знає про небезпеку вживання сирої води; – дотримується правил користування індивідуальним посудом та столовими приборами; – уміє самостійно мити овочі та фрукти; – пояснює, в яких випадках треба обов'язково мити руки	Формування уявлень про шлункові інфекції та глистяні захворювання. Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування правил запобігання інфекціям. Виховання елементів самостійності в діяльності (миття рук, овочів, фруктів, користування індивідуальним посудом та столовими приборами)

		<p>ходу з вулиці, контактування з тваринами;</p> <ul style="list-style-type: none"> – миття овочів та фруктів перед вживанням; – користування індивідуальним посудом та столовими приборами; – вживання чистої кип'яченої води (небезпека вживання сирі води тощо) 		
2		<p>Здоров'я і харчування. Продукти харчування, які потрібні для росту та розвитку дитячого організму (продукти харчування, багаті на поживні речовини, вітаміни).</p> <p>Щоденне вживання води (під час пиття, з рідкою їжею, овочами, фруктами). Значення чистої води для здоров'я людини.</p> <p>Українська кухня.</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – має початкові знання про потребу людського організму в поживних речовинах та вітамінах; – називає продукти харчування, багаті на поживні речовини та вітаміни (з допомогою вчителя); – пояснює значення води для здоров'я людини (з допомогою вчителя); – називає традиційні українські страви, розпізнає їх за назвами, розповідає, які страви вживають у родині (за запитаннями вчителя) 	<p>Збагачення, уточнення словника новими словами-назвами складових частин продуктів харчування (поживні речовини, вітаміни) та назвами традиційних українських страв.</p> <p>Розвиток мислення на основі формування вміння розпізнавати та називати традиційні страви української кухні</p>

		Традиційні українські страви		
3		<p>Рух і здоров'я. Фізичні вправи й спорт (легка атлетика, гімнастика, футбол, баскетбол, плавання, спортивні естафети тощо). Оздоровче значення занять фізичними вправами й спортом для фізичного розвитку та зростання школярів. Фізичні вправи – засоби профілактики різних захворювань (застудні захворювання, порушення опорно-рухового апарату), формування правильної постави. Правильне виконання фізичних вправ – основна умова їх користі для організму. Вправи для збільшення росту.</p>	<p><i>Учень:</i> – має початкові знання про фізичні вправи та види спорту, називає їх (з допомогою вчителя); – розуміє оздоровче значення занять фізичними вправами та спортом; – має уявлення про профілактику різних захворювань та формування правильної постави засобами фізичних вправ; – виконує фізичні вправи за наслідкуванням; – пояснює значення свіжого повітря під час спортивних занять; – має уявлення про загрозу одержання травм під час спортивних занять; – знає та дотримується правил запобігання травматизму під час спортивних занять за нагадуванням учителя</p>	<p>Збагачення початкових понять та уявлень про фізичні вправи, види спорту, профілактику захворювань та формування правильної постави. Розвиток зосередженості уваги впродовж виконання фізичних вправ, гри в спортивні рухливі ігри. Формування вміння координувати власні дії з діями інших учасників спортивних ігор. Формування звички правильної постави на основі знань про правильне виконання фізичних вправ. Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування та відтворення правил поведінки під час виконання фізичних вправ та занять спортом.</p>

		<p>Значення свіжого повітря під час занять спортом.</p> <p>Правила поведінки у спортивній залі та на спортивному майданчику. Запобігання травматизму під час виконання фізичних вправ</p>		<p>Розвиток концентрації уваги та швидкості реакції під час спортивної гри</p>
4		<p>Здоров'я у сім'ї.</p> <p>Піклування про збереження та зміцнення здоров'я в родині. Обов'язки членів родини. Сімейні традиції щодо забезпечення здорового способу життя (спільне виконання домашніх справ, дотримання розпорядку дня та правил особистої гігієни, спільний відпочинок та заняття фізкультурою тощо).</p> <p>Піклування про наймолодших та найстарших членів родини</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – знає та називає обов'язки членів родини; – наводить приклади сімейних традицій щодо забезпечення здорового способу життя; – розповідає як у родині піклуються про наймолодших та найстарших членів сім'ї (за малюнковою опорою) 	<p>Розширення уявлення про сімейні традиції щодо забезпечення здорового способу життя.</p> <p>Розвиток мислення та мовлення на основі формування вмінь визначати обов'язки членів родини.</p> <p>Виховання позитивного ставлення до членів сім'ї.</p> <p>Виховання позитивних якостей особистості (охайності, самостійності, співчуття, доброти, взаємодопомоги)</p>

5	<p>Настрій, поведінка, звички та їх значення для здоров'я людини. Значення настрою для здоров'я людини, позитивні та негативні почуття (радість, сум, незадоволення, страх, щастя, задоволення, гнів, заздрість, сором, образа тощо). Уміння контролювати свої почуття, створювати гарний настрій.</p> <p>Правила спілкування з дорослими. Взаємовідносини з друзями. Правила товаришування, вибір друзів.</p> <p>Шкідливі звички – тютюнопаління, токсикоманія. Шкідливий вплив нікотину та токсичних речовин на здоров'я людини</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – пояснює значення настрою для здоров'я людини (з допомогою вчителя); – розпізнає позитивні та негативні почуття (за запитаннями вчителя); – має уявлення про необхідність вміння контролювати свої почуття, знає та дотримується правил спілкування з дорослими та товаришами; – має початкові знання про шкідливий вплив тютюнопаління та токсикоманії, неприпустимість вживання нікотину та токсичних речовин 	<p>Збагачення уявлення про настрій та його вплив на здоров'я людини.</p> <p>Розвиток емоційної сфери на основі формування вмінь розпізнавати і визначати позитивні та негативні почуття (радість, сум, незадоволення, страх, щастя, задоволення, гнів, заздрість, сором, образа тощо).</p> <p>Розвиток уміння контролювати свої почуття.</p> <p>Формування навичок культури спілкування з дорослими та товаришами</p>
---	--	--	---

	8 год	Розділ II. Основи безпеки життєдіяльності	
6		<p>Безпечна поведінка у школі. Причини травматизму у школі (порушення правил поведінки у школі, бійки, небезпечні предмети, принесені з дому (гострі, ріжучі, колючі предмети, ліки, побутова хімія тощо)). Правила попередження травматизму у школі. Звернення по допомогу при травмах. Надзвичайна ситуація у школі (пожежа, аварійна ситуація, наслідки стихійного лиха). Екстрена евакуація зі школи. Правила поведінки під час евакуації. Ознайомлення з поняттям «паніка». Дії під час паніки</p>	<p><i>Учень:</i> – знає причини та правила попередження травматизму у школі; – знає до кого звернутися по медичну допомогу при травмах; – має загальні уявлення про можливі надзвичайні ситуації у школі, правила поведінки у разі їх виникнення та під час евакуації зі школи; – має початкові уявлення про поняття «паніка»</p> <p>Розвиток мислення на основі формування вмінь визначати причини та шляхи попередження травматизму у школі. Формування початкового уявлення про можливі надзвичайні ситуації у школі, правила поведінки у разі їх виникнення, евакуацію, поняття «паніка». Збагачення словникового запасу новими словами та виразами (<i>евакуація, паніка, надзвичайна та аварійна ситуації, стихійні лиха</i>)</p>

7	<p>Безпека пішоходів. Дорога з обмеженою оглядовістю (крутий поворот дороги; перешкоди, які заважають оглядовості дороги; активний автомобільний рух). Правила переходу дороги з обмеженою оглядовістю. Місця виїзду автомобілів із дворів, автостоянок (небезпека для пішоходів). Дорога за несприятливих умов. Недостатня видимість на дорозі (опади, туман, сутінки, темна пора доби тощо). Дорога зі слизькою поверхнею (дощ, сніг, ожеледиця). Правила переходу вулиці за несприятливих умов. Маршрут до школи. Небезпечні місця по дорозі до школи (буді-</p>	<p><i>Учень:</i> – має загальне уявлення про дорогу з обмеженою оглядовістю, дорогу за несприятливих умов; – визначає правила переходу дороги з обмеженою оглядовістю, дороги за несприятливих умов (за запитаннями вчителя); – розповідає про свій маршрут до школи; – наводить приклади небезпечних місць по дорозі до школи, пояснює небезпеку цих місць (з допомогою вчителя)</p>	<p>Формування загального уявлення про дорогу з обмеженою оглядовістю, дорогу за несприятливих умов. Розвиток мислення та зв'язного мовлення шляхом навчання давати відповіді на запитання при визначенні правил переходу доріг з обмеженою оглядовістю та дороги за несприятливих умов. Розвиток сприймання, концентрації уваги та формування навичок визначення послідовності дій під час переходу доріг з обмеженою оглядовістю та за несприятливих умов. Конкретизація уявлень про небезпечні місця на маршруті до школи</p>
---	--	---	---

		вельні майданчики, траншеї, канави, ями, каналізаційні люки, ремонт дороги)		
8		Безпека у населеному пункті. Пожежо небезпечні предмети та речовини. Неприпустимість розваг з сірниками, горючими та легкозаймистими предмети або речовинами. Небезпечні знахідки. Дотримання правил поведінки у разі знахідки незнайомого (небезпечного) предмета	<i>Учень:</i> – називає пожежо небезпечні предмети та речовини з допомогою вчителя; – має початкові знання про безпеку ігор з сірниками, горючими та легкозаймистими предмети або речовинами; – знає правила поведінки у разі знахідки незнайомого предмета	Розширення понять про безпеку ігор з пожежо небезпечними предметами та речовинами. Розвиток мислення та зв'язного мовлення шляхом навчання давати відповіді на запитання при визначенні правил поведінки з незнайомими (небезпечними) предметами
9		Безпека пасажирів. Пасажири. Види громадського транспорту: – наземний транспорт (автобус, тролейбус, трамвай, маршрутне таксі);	<i>Учень:</i> – пояснює, хто такі пасажири; – знає види громадського транспорту, наводить приклади; – може розповісти про види транспорту, якими користується, щоб дістатися до школи (за запитаннями вчителя);	Формування понять про пасажирів, види громадського транспорту, призначені місця зупинок. Розвиток зв'язного мовлення на основі навчання давати відповіді на запитання

	<p>– підземний транспорт (метро). Призначені місця зупинок наземного громадського транспорту (облаштування та позначення зупинок, правила очікування транспорту, посадки та висадки пасажирів на зупинці).</p> <p>Правила поведінки пасажирів у салоні громадського транспорту:</p> <ul style="list-style-type: none"> – триматися за поручень; – не штовхатися, не пусувати, не розмовляти голосно в салоні; – не заважати водію; – поступатися місцем інвалідам, пасажирам з дітьми, вагітним жінкам, людям похилого віку; – готуватися до виходу заздалегідь; 	<ul style="list-style-type: none"> – розуміє призначення місць зупинок наземного транспорту; – розповідає про облаштування зупинок наземного транспорту (за малюнковою опорою); – називає правила посадки та висадки пасажирів на зупинці (з допомогою вчителя); – дотримується правил поведінки у салоні громадського транспорту 	<p>тання про види транспорту, якими користується та правила посадки та висадки пасажирів.</p> <p>Розвиток образної пам'яті на основі вивчення облаштування зупинок наземного транспорту.</p> <p>Виховання організованості та дисциплінованості</p>
--	--	---	--

		<ul style="list-style-type: none"> – не перешкоджати зачиненню дверей, не спиратися на них; – не висовуватися з вікон; – не вистрибувати з транспорту, що рухається 		
10		<p>Безпека вдома. Правила користування водопровідною мережею. Пошкодження водомережі. Небезпека від води. Правила поведінки при пошкодженні водомережі (перекрити кран, повідомити дорослих). Небезпека від газу. Заборона щодо самостійного користування газом. Правила користування газовою плитою (не залишати ввімкнену плиту без нагляду, перевіряти чи закриті крани, регулярно про-</p>	<p><i>Учень:</i> – має початкові знання про небезпеку від води, газу; – називає правила безпечного користування водою та газом; <i>знає:</i> – правила поведінки при пошкодженні водомережі та коли відчувається запах газу; – правила користування газовою плитою</p>	<p>Формування початкового уявлення про користування водопровідною мережею та газом. Розвиток сприймання та мислення на основі формування вміння визначати небезпеку при пошкодженні водомережі та коли відчувається запах газу. Виховання особистісних якостей (уважності, обережності, спостережливості)</p>

		<p>вігрювати кухню). Правила поведінки, коли відчувається запах газу у приміщенні:</p> <ul style="list-style-type: none"> – не вмикати світло та електроприлади; – не запалювати сірники; – повідомити дорослих; – негайно відкрити вікно 		
11		<p>Особиста безпека. Правила поведінки при зустрічі з незнайомими людьми на вулиці. Небезпечні знайомства. Відмова від пропозицій незнайомців погуляти, покататися в машині. Небезпека запрошення додому незнайомих або малознайомих людей за відсутності батьків. Небезпечні зустрічі з незнайомцями у під'їзді.</p>	<p><i>Учень:</i> – має уявлення про небезпечні знайомства та небезпечні зустрічі з незнайомцями на вулиці, у під'їзді, у ліфті; – знає правила поведінки при зустрічі з незнайомими людьми на вулиці, у під'їзді; – пояснює небезпеку пропозицій незнайомців, запрошення додому незнайомих людей (за запитаннями вчителя); – розповідає про правила безпечного користування ліфтом (за малюнком опорою)</p>	<p>Формування елементів самостійності в діяльності на основі визначення правил поведінки при зустрічі з незнайомими людьми (на вулиці, у під'їзді, у ліфті). Розвиток мислення на основі формування вмінь аналізувати та визначати небезпеку пропозицій незнайомців. Розвиток пам'яті та мовлення на основі засвоєння правил користування ліфтом</p>

		<p>Ліфт. Правила безпечного користування ліфтом:</p> <ul style="list-style-type: none"> – не заходити у ліфт із незнайомцями; – перевірити наявність кабіни ліфта; – не перевантажувати ліфт; – не намагатися вийти з кабіни, якщо ліфт застряг 		
	2 год	Розділ III. Довкілля		
12		<p>Природні стихійні лиха. Поняття про стихійні природні лиха. Гроза, снігопад, ожеледиця, повінь. Гроза (грим, блискавка, вітер, дощ). Небезпечність грози для людини. Правила безпечної поведінки під час грози вдома, на вулиці, у лі-</p>	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – володіє початковими уявленнями про природні стихійні лиха; – називає ознаки грози, снігопаду, ожеледиці, повені (за запитаннями вчителя); – визначає місце, де найчастіше буває повінь, та розповідає про її наслідки (за малюнковою опорою); – називає правила безпечної поведінки під час грози, снігопаду, ожеледиці, повені (з допомогою вчителя); 	<p>Формування початкових уявлень про природні стихійні лиха. Розвиток сприймання на основі вивчення ознак грози, снігопаду, ожеледиці, повені. Розвиток мислення на основі виявлення причиново-наслідкових зв'язків між природними стихійними</p>

	<p>сі, у полі, у воді. Снігопад, ожеледиця. Правила безпечної поведінки під час снігопаду на вулиці. Правила безпечного пересування вулицею та переходу дороги при час ожеледиці. Повінь. Місця, де найчастіше буває повінь (населені пункти, розташовані біля річок). Наслідки повені. Евакуація людей під час повені. Попередження про початок евакуації. Допомога рятувальних служб</p>	<p>– має уявлення про евакуацію людей під час стихійних лих; – знає про існування рятувальних служб</p>	<p>лихами та їх наслідками. Збагачення словникового запасу назвами погодних явищ (<i>гроза, грім, блискавка, снігопад, ожеледиця, повінь тощо</i>). Розширення уявлення про евакуацію людей та роботу рятувальних служб</p>
13	<p>Аварійні ситуації. Поняття аварії (надзвичайні ситуації, спричинені діяльністю людини). Види аварійних ситуацій (транспортні ава-</p>	<p><i>Учень:</i> – має початкове уявлення про аварійні ситуації; – називає види аварійних ситуацій (за запитаннями вчителя); – визначає причини та правила запобігання автомобільним аваріям</p>	<p>Формування початкових понять про аварійні ситуації. Розвиток мислення на основі формування вмінь аналізувати та визначати</p>

		<p>рії, аварії на підприємствах).</p> <p>Автомобільні аварії – загроза для життя і здоров'я людини. Причини автомобільних аварій (грубі порушення правил дорожнього руху водіями та пішоходами).</p> <p>Виконання правил дорожнього руху – запобігання автомобільним аваріям.</p> <p>Допомога рятувальних служб (міліція, швидка медична допомога, пожежна охорона).</p> <p>Правила поведінки під час аварійної ситуації, виконання рекомендацій рятувальників</p>	<p>(з допомогою вчителя);</p> <p>– знає про допомогу рятувальних служб</p>	<p>причини аварій.</p> <p>Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування видів аварійних ситуацій, правил поведінки під час аварії</p>
--	--	--	--	---

4 клас

(17,5 год, 0,5 год на тиждень)

№ з/п	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
	7,5 год	Розділ І. Людина і здоров'я		
1		Здоров'я і хвороби. Інфекційні захворювання: – інфекційні хвороби (ангіна, грип, вітрянка, свинка тощо); – шлунково-кишкові інфекції (дизентерія, сальмонельоз тощо). – глистяні захворювання (глисти). Збудники інфекційних хвороб (бактерії, віруси, паразити). Шляхи поширення інфекційних захворювань:	<i>Учень:</i> – має початкові знання про інфекційні захворювання; – називає види інфекційних захворювань (з допомогою вчителя); – має уявлення про шляхи поширення інфекційних хвороб; – має початкове уявлення про СНІД; – знає про неприпустимість ігор із використаними шприцями та голками; – дотримується елементарних правил запобігання інфекційним захворюванням; – наводить приклади медичних закладів (за запитаннями вчителя)	Розширення понять про інфекційні захворювання. Розвиток мислення та мовлення на основі формування вмінь визначати шляхи поширення інфекційних захворювань. Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування правил запобігання інфекціям. Формування понять про медичні заклади України

	<p>– від хворої людини (через повітря (при чиханні, кашлі)) або при користуванні спільними іграшками, посудом, білизною);</p> <p>– від тварин;</p> <p>– через питну воду.</p> <p>Правила запобігання інфекційним захворюванням:</p> <ul style="list-style-type: none">– дотримання правил гігієни;– дотримання карантину;– щеплення. <p>Особливо небезпечна хвороба СНІД. Шляхи зараження ВІЛ-інфекцією (через кров, ушкоджену шкіру чи слизову оболонку).</p> <p>Небезпечність ігор із використаними шприцями та голками.</p> <p>Медичні заклади України:</p>		
--	--	--	--

		<ul style="list-style-type: none"> – пункти медичної допомоги (кабінет лікаря у школі); – поліклініка; – служба швидкої медичної допомоги; – лікарня; – санаторій 		
2	<p>Здоров'я і харчування. Харчові отруєння, їх причини та ознаки. Ознаки неякісного стану продуктів харчування (неприємний запах та вигляд продуктів, порушення цілісності упаковки). Запобігання харчовим отруєнням:</p> <ul style="list-style-type: none"> – вживання свіжої та якісної їжі; – визначення придатності продуктів, які купують у магазині (перевірка цілісності упа- 	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – має початкові знання про харчові отруєння, їх причини; – називає правила запобігання харчовим отруєнням та отруєнням грибами (з допомогою вчителя); – визначає ознаки неякісного стану продуктів харчування (за запитаннями вчителя); – дотримується елементарних правил запобігання харчовим отруєнням 	<p>Формування понять про харчові отруєння та отруєння грибами. Розвиток мислення на основі формування вмінь визначати ознаки неякісного стану продуктів харчування. Розвиток мовлення на основі засвоєння правил запобігання харчовим отруєнням та отруєнням грибами</p>	

		<p>ковки, дати виготовлення та терміну зберігання продуктів);</p> <p>– дотримання правил зберігання продуктів харчування.</p> <p>Запобігання отруєння грибами</p>		
3		<p>Рух і здоров'я.</p> <p>Рух людини за допомогою м'язів. Види рухів (робота м'язів рук та ніг). Сила м'язів. Необхідність занять фізичними вправами для збільшення й зміцнення м'язів. Тренування сили м'язів за допомогою фізичних вправ. Правила тренування сили м'язів (поступове збільшення навантаження). Комплекси вправ для зміцнення м'язів.</p> <p>Формування правильної постанти. Ознаки</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p>– має початкове уявлення про м'язи, силу м'язів;</p> <p>– розрізняє види рухів, які виконуються за допомогою м'язів рук або ніг;</p> <p>– виконує тренувальні вправи для зміцнення м'язів та формування правильної постанти (за наслідуванням);</p> <p>– знає ознаки правильної постанти, називає їх;</p> <p>– здійснює контроль за правильністю своєї постанти за нагадуванням учителя (вихователя);</p> <p>– розповідає про шкідливі звички, які негативно впливають на формування правильної постанти, та необхідність їх своєчасного усунування</p>	<p>Формування початкових уявлень про м'язи, силу м'язів.</p> <p>Розвиток мислення на основі встановлення причиново-наслідкових зв'язків між дією м'язів рук або ніг та видами рухів.</p> <p>Формування звички правильної постанти.</p> <p>Виховання уважності, організованості</p>

		<p>правильної постави (пряме положення голови, спини, розвернуті плечі, втягнутий живіт). Шкідливі звички, які негативно впливають на формування постави.</p> <p>Вправи для формування правильної постави</p>		
4		<p>Здоров'я у сім'ї. Доброзичливі та турботливі стосунки між членами родини. Поради, допомога, підтримка рідних. Піклування про всіх членів сім'ї. Що робити, якщо хтось із членів родини захворів: – проявити співчуття та увагу до хворого, надати допомогу; – зателефонувати рідним на роботу;</p>	<p><i>Учень:</i> – наводить приклади доброзичливих та турботливих стосунків між членами родини; – розповідає про випадки допомоги та підтримки рідних, наводить приклади корисних порад батьків (за запитаннями вчителя); – визначає свої дії у разі, коли хтось із родини захворів; – вміє звертатися по допомогу (до сусідів)</p>	<p>Формування уявлення про значення сім'ї як джерела підтримки та допомоги для кожного її члена. Розвиток мислення на основі формування вмінь визначати правильні дії у разі хвороби членів сім'ї. Виховання доброзичливості, співчуття, позитивного ставлення до членів родини. Розвиток зв'язного мовлення на основі навчання звертатися по допомогу</p>

		– звернутися за порадою та допомогою до сусідів		
5		<p>Настрій, поведінка, звички та їх значення для здоров'я людини.</p> <p>Тютюнопаління та вживання алкоголю. Шкідливий вплив тютюнового диму та алкоголю на дитячий організм.</p> <p>Токсикоманія. Токсичні речовини. Наслідки вживання токсичних речовин.</p> <p>Вживання наркотичних речовин. Руйнівна сила наркотиків.</p> <p>Виникнення стійкої залежності від тютюну, алкоголю, токсичних та наркотичних речовин, складність лікування. Як протистояти пропо-</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p>знає:</p> <ul style="list-style-type: none"> – про шкідливий вплив тютюнопаління, алкоголю, токсикоманії та наркоманії на організм людини; – про виникнення залежності від тютюну, алкоголю, токсичних та наркотичних речовин, неприпустимість їх вживання; – про складність лікування алкоголізму, токсикоманії та наркоманії; – визначає способи протистояти небезпечним пропозиціям (з допомогою вчителя); – знає та дотримується правил поведінки в громадських місцях, на вулиці, у транспорті; – називає правила ввічливої поведінки при спілкуванні з дорослими 	<p>Формування уявлення про тютюнопаління, вживання алкоголю, токсичних та наркотичних речовин.</p> <p>Розвиток сприймання та мислення на основі формування вмінь визначати шкідливий вплив і наслідки вживання алкоголю, токсичних та наркотичних речовин, тютюнопаління на здоров'я людини.</p> <p>Формування навичок культури спілкування з дорослими, поведінки в громадських місцях</p>

		зиціям щодо тютюно-паління, вживання алкоголю, токсичних та наркотичних речовин. Правила поведінки в громадських місцях. Як поводитися у школі, бібліотеці, магазині, лікарні, аптеці, театрі тощо. Правила поведінки на вулиці, у транспорті. Ввічлива поведінка при спілкуванні з дорослими		
	8 год	Розділ II. Основи безпеки життєдіяльності		
6		Безпечна поведінка в школі. Конфлікт. Виникнення конфліктної ситуації в учнівському колективі. Причини виникнення конфлікту та способи його уникання. Вирішення конфлікту без	<i>Учень:</i> – має уявлення про конфлікт; – визначає причини виникнення конфлікту, способи його уникання (з допомогою вчителя); – розуміє небезпеку бійок; – розповідає правила поведінки у випадках вимагань (з допомогою вчителя)	Формування початкового уявлення про конфлікт. Розвиток мислення на основі формування вмінь визначати причини та способи уникання конфліктної ситуації в учнівському колективі.

		<p>застосування фізичної сили. Бійка – причина травматизму. Поведінка у випадках вимагань з боку старших школярів</p>		<p>Формування комунікативних навичок</p>
7		<p>Безпека пішоходів. Односторонній та двосторонній дорожній рух. Розділова смуга, її призначення. Правила переходу дороги з одностороннім та двостороннім рухом. Перехрестя (регульовані й нерегульовані). Типи перехресть (тристоронні, чотиристоронні, складні). Правила безпечного переходу перехресть. Попереджувальні звукові та світлові сигнали автомобілів. Що означають світлові покажчики повороту.</p>	<p><i>Учень:</i> – розповідає про односторонній та двосторонній дорожній рух, розділову смугу та її призначення; – знає та дотримується правил переходу дороги з одностороннім та двостороннім рухом; – знає, що таке перехрестя; – називає види та типи перехресть (за малюнковою опорою); – має уявлення про попереджувальні звукові та світлові сигнали автомобілів; – розрізняє спеціальні машини, громадський транспорт та приватні автомобілі; – наводить приклади службових машин; – знає правила поведінки пішохода під час проїзду службових машин</p>	<p>Розширення уявлення про дорожній рух, розділову смугу, перехрестя. Розвиток концентрації уваги та формування навичок визначення послідовності дій під час переходу дороги з одностороннім та двостороннім рухом. Розвиток мислення на основі формування навичок розрізняти спеціальні машини, громадський транспорт та приватні автомобілі. Збагачення словникового запасу назвами спеціальних машин (машини швидкої медичної допомоги, міліцейські, пожежної служби, аварійної служби газу).</p>

		<p>Спеціальні машини (машини швидкої медичної допомоги, міліцейські, пожежної служби, аварійної служби газу). Проблисковий маячок та звуковий сигнал спеціальних машин. Право проїзду службових машин на червоне світло. Поведінка пішохода під час проїзду спеціальних машин</p>		<p>Виховання особистісних якостей: уважності, спостережливості, обережності</p>
8		<p>Безпека у населеному пункті. Вибухонебезпечні предмети (аерозольні балончики, петарди, ракетниці тощо). Застережні написи («Берегти від вогню!», «Не проколювати після використання!», «Не розпилювати поблизу відкритого вогню!» тощо) та засте-</p>	<p><i>Учень:</i> – наводить приклади вибухонебезпечних предметів; – знає про позначення вибухонебезпечних предметів, називає їх за малярською опорою; – має початкові знання про вибухівки; – називає можливі місця небезпечних знахідок (з допомогою вчителя); – пояснює необхідність дотримання правил поведінки за умов небезпеч-</p>	<p>Формування понять про вибухонебезпечні предмети, вибухівки. Розвиток мислення та зв'язного мовлення шляхом навчання давати відповіді на запитання при визначенні правил поведінки за умов небезпечної знахідки. Виховання спостережливості та обережності</p>

		режні знаки («легкозаймиста речовина», «вибухова речовина», «отруйна речовина»). Вибухівки (бомби, гранати, міни, патрони, снаряди). Місця небезпечних знахідок (поле, яр, ліс, котлован на будівництві тощо). Правила поведінки за умов небезпечної знахідки. Попередження дорослих про небезпечну знахідку	ної знахідки (за запитаннями вчителя); – знає про необхідність попередження дорослих	
9		Безпека пасажирів. Підземний транспорт – метрополітен (метро). Правила користування метрополітеном. Станція метро (двері, ескалатор, сходи, платформа, турнікет). Правила безпечної поведінки на ескалаторі, на платформі під час очі-	<i>Учень:</i> – знає про підземний транспорт, називає його; – розповідає про станцію метро (за малюнковою опорою); – використовує слова «метрополітен», «метро», «ескалатор», «платформа», «турнікет»; – називає правила поведінки пасажирів метрополітену	Розширення понять про громадський транспорт. Розвиток образної пам'яті на основі вивчення облаштування станції метро. Збагачення словникового запасу новими словами (<i>метрополітен, ескалатор, платформа, турнікет</i>). Виховання організованості та дисциплінованості

		кування поїзда. Правила посадки та висадки пасажирів. Допомога чергових по станції метро. Безпечна поведінка у салоні поїзда		
10		<p>Безпека вдома. Небезпечні ситуації, пов'язані з пошкодженням електричної мережі (загорання або пошкодження електропроводки, несправна розетка, оголені дроти). Причини пошкодження електромережі (користування несправними електроприладами, вмикання одночасно багатьох електроприладів в одну розетку тощо). Правила поведінки у випадку появи електричної іскри, запаху горілої гуми, диму, полум'я:</p>	<p><i>Учень:</i> – має уявлення про безпеку, пов'язану з пошкодженням електричної мережі; – називає причини пошкодження електромережі (з допомогою вчителя); – називає правила поведінки у випадках пошкодження електромережі (за запитаннями вчителя); – знає, як поводитись у випадках вимкнення електричного світла; – пояснює безпеку користування джерелами відкритого вогню (за допомогою вчителя)</p>	<p>Розвиток сприймання та мислення на основі формування вміння визначати безпеку при пошкодженні електричної мережі. Виховання особистісних якостей (уважності, обережності, спостережливості). Формування вмінь координації рухів та орієнтування у темряві</p>

		<p>– негайно повідомити дорослих;</p> <p>– у жодному разі не можна заливати електричні прилади чи дрід водою.</p> <p>Вимкнення електричного світла. Уміння орієнтуватися у темряві (запам'ятовування розташування кімнат, кухні, ванни, меблів). Джерело світла, яким можна користуватися у разі вимкнення електрики (ліхтарик). Небезпека користування джерелами відкритого вогню (сірники, свічка, газова лампа)</p>		
11		<p>Особиста безпека.</p> <p>Ключі від житла, їх зберігання. Дії у разі втрати ключів від житла.</p> <p>Самостійні прогулянки незнайомими вулиця-</p>	<p><i>Учень:</i></p> <p>– розповідає про зберігання ключів від житла та про свої дії у разі їх втрати;</p> <p>– знає про небезпеку самостійних прогулянок у пізній час та небезпеку нападу зловмисників;</p>	<p>Розвиток мислення на основі формування вмінь визначати дії у разі втрати ключів від житла.</p> <p>Формування уявлення про небезпеку самостійної про-</p>

		ми у пізній час. Небезпека нападу зловмисників. Правила поведінки у разі переслідування та загрози нападу зловмисників	– розповідає про правила поведінки у разі переслідування та загрози нападу зловмисників (за запитаннями вчителя)	гулянки у пізній час та безпеку нападу зловмисників. Формування елементів самостійності в діяльності на основі визначення правил поведінки у разі переслідування та загрози нападу зловмисників
	2 год	Розділ III. Довкілля		
12		Природні стихійні лиха. Землетрус, буря, шторм. Землетрус. Причини землетрусів, їх сила. Руйнівні наслідки під час сильних землетрусів. Місцевість, де найчастіше виникають землетруси. Передбачення землетрусів (за допомогою спеціальних приладів або, спостерігаючи за поведінкою тварин). Попередження	<i>Учень:</i> – володіє початковими знаннями про природні стихійні лиха, називає їх; – називає руйнівні наслідки та шкоду, які стихійні лиха наносять природі та людині (за малюнковою опорою); – знає про наявність попередження щодо наближення стихійного лиха; – розповідає про основні правила безпечної поведінки під час стихійного лиха (за малюнковою опорою); – має загальні уявлення про паніку та її негативні наслідки; – має уявлення про рятувальні служ-	Збагачення початкових понять про природні стихійні лиха. Розвиток сприймання ознак землетрусу, бурі, шторму. Розвиток мислення на основі виявлення причиново-наслідкових зв'язків між природними стихійними лихами та їх руйнівними наслідками. Збагачення словникового запасу назвами природних стихійних лих (<i>землетрус, буря, шторм</i>).

	<p>про наближення землетрусу. Правила безпечної поведінки під час землетрусу вдома, у школі, на вулиці. Небезпечні місця під час землетрусу.</p> <p>Буря. Шкода яку завдає буря природі та людині. Попередження про наближення бурі. Правила безпечної поведінки під час бурі вдома, на вулиці, у полі, у лісі.</p> <p>Шторм. Сила шторму, небезпека під час шторму. Штормове попередження. Правила безпечної поведінки під час шторму.</p> <p>Допомога рятувальних служб. Евакуація людей.</p> <p>Паніка та її негативні наслідки. Правила поведінки, які дозволя-</p>	<p>би та евакуацію людей; – наводить приклади природних стихійних лих, які характерні для місця проживання учнів</p>	<p>Розширення уявлення про паніку, евакуацію людей, роботу рятувальних служб</p>
--	---	--	--

		ють уникнути паніки. Стихійні лиха, які характерні для місця проживання учнів	
13		<p>Аварійні ситуації. Аварії на підприємствах (пожежі, вибухи, хімічні та радіаційні аварії.) Вплив наслідків аварійних ситуацій на здоров'я людини. Допомога рятувальних служб, міліції, пожежної охорони, медичної служби, аварійної служби газу. Виконання рекомендацій рятувальних служб. Правила поведінки під час аварії. Паніка, запобігання проявам паніки. Підприємства, розташовані поблизу місця проживання учнів</p>	<p><i>Учень:</i> – має початкові уявлення про аварії на підприємствах та вплив наслідків аварійних ситуацій на здоров'я людини; – знає про існування рятувальних служб та їх допомогу; – розуміє необхідність дотримання рекомендацій рятувальників; – розповідає про правила поведінки під час аварії (з допомогою вчителя); має уявлення про паніку та шляхи її запобігання; – називає підприємства, розташовані поблизу місця проживання (з допомогою вчителя)</p> <p>Формування початкових понять про аварійні ситуації на підприємствах, наслідки аварійних ситуацій для здоров'я людини. Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування видів аварійних ситуацій на підприємствах (пожежі, вибухи, хімічні та радіаційні аварії), правил поведінки під час аварії</p>

Програми підготували:

Українська мова, Читання

Кравець Ніна Павлівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри корекційної педагогіки Інституту корекційної педагогіки і психології Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова.

Математика

Ардобацька Катерина Володимирівна, кандидат педагогічних наук, ст. науковий співробітник лабораторії олігофренопедагогіки, Інститут спеціальної педагогіки АПН України.

Я і Україна

Трикоз Сніжана Валеріївна, науковий співробітник лабораторії олігофренопедагогіки, Інститут спеціальної педагогіки АПН України.

Основи здоров'я

Якобчук Євгенія Леонідівна, мл. науковий співробітник лабораторії олігофренопедагогіки, Інститут спеціальної педагогіки АПН України.

Навчально-практичне видання

Програми для 2–4 класів загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей. Частина 1.

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено.

Редактори: *І.О. Нізельська*
Ю.І. Колеснікова
Т.Ю. Яремчук

Підписано до друку 02.08.2006 р.
Формат 84х108/32. Друк офсетний. Папір газетний.
Гарнітура «Шкільна».
Ум. друк. арк. 18,06. Обл.-вид. арк. 11,02.
Наклад 1500 прим.

ТОВ «Видавництво «Неопалима купина».
Україна, м. Київ, вул. Банкова, 2
Свідоцтво серія ДК № 855 від 18.03.2002 р.